

II
6.34807
c
RIDGES

NA POMOC

GRAZIA DELEDDA NOVELE

LJUDSKA KNJIŽNICA 33

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

priporoča naslednje zvezke romanov in povesti

»Ljudske knjižnice«:

- I. zvezek: Doyle A. Conan, **Znamenje štirih**. Londonska povest. Ljubljana, 1906, 144 str. Din 12.—, vez. v platno z II. zvezkom Din 32.—.
- II. zvezek: Dostal Alojzij, **Darovana**. Zgodovinska povest. Ljubljana, 1906, 149 str. Din 12.—, vez. v platno s I. zvezkom Din 32.—.
- III. zvezek: Sienkiewicz Henrik, **Jernač Zmagovač**. Povest. Iz poljskega preložil Fr. Virant. — **Med plazovi**. Povest tirolskega gorskega župnika. Nemški spisal Arthur Achleitner. Ljubljana, 1906. 123 str. Din 12.—, vez. v platno s VI. zvezkom Din 32.—.
- V. zvezek: Šenoa, **Zadnja kmečka vojska**. Zgodovinska povest iz l. 1573. Ljubljana, 1907. 378 str. Din 28.—, vez. v platno Din 42.—.
- VI. zvezek: Finžgar Fr. S., **Gozdarjev sin**. Povest. Ljubljana, 1907. 56 str. Din 6.—, vez. s III. zvezkom Din 32.—.
- VII. zvezek: Detela dr. Fr., **Prihajač**. Povest. Ljubljana, 1908. 157 str. Din 20.—.
- IX. zvezek: Alešovec Jakob, **Zbrani spisi**. Priredil Jožef Volc. I. zvezek: **Kako sem se jaz likal**. Ljubljana, 1910. 154 str. Din 16.—.
- XI. zvezek: Alešovec Jakob, **Zbrani spisi**. Priredil Jožef Volc. III. zvezek: **Kako sem se jaz likal**. Ljubljana, 1910. 114 str. Din 16.—.
- XIV. zvezek: Alešovec Jakob, **Zbrani spisi**. Priredil Jožef Volc. IV. in V. zvezek: **Ljubljanske slike**. Podoba ljubljanskega sveta pod drobnogledom, Ljubljana, 1911. 263 str. Din 24.—.
- XV. zvezek: Coloma, **Juan Miseria**. Povest. Ljubljana, 1911. 170 str. Din 20.—.
- XIX. zvezek: Curwood J. O., **Kazan, volčji pes**. Kanadski roman. Din 18.—, v platno Din 30.—.
- XX. zvezek: About Edmund, **Kralj gora**. Povest. Iz francoščine prestavila Kristina Hafner. Ljubljana, 1924. 254 str. Din 18.—, v platno Din 30.—.

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

- XXI. zvezek: Haggard H. R., *Jutranja zvezda*. Povest. Iz angleščine prevel P. M. Črnigoj. Ljubljana, 1925. 307 str. Din 30.—, v platno Din 40.—.
- XXII. zvezek: Verne Jules, *Otroka kapitana Granta*. Popotovanje okoli sveta. Roman v treh delih. Ljubljana, 1926. 607 str. Din 48.—, v platno Din 58.—.
- XXIII. zvezek: Sheehan Patrik A., *Nodlag*. Povest irskega dekleta. Ljubljana, 1926. 231 str. Din 24.—, v platno 32.—.
- XXIV. zvezek: Hanka. Lužičkosrbska povest. *Atala*. Čudež v Bolzeni. Ljubljana, 1926. 311 strani. Din 22.—, v platno Din 30.—.
- XXV. zvezek: Haggard H. R., *Hči cesarja Montezume*. Zgodovinska povest. Iz angleščine prevel Jos. Poljanec. 1927. 384 strani. Din 30.—, v platno Din 42.—.
- XXVI. zvezek: Lorenzini C.-Joža Lovrenčič, *Storžek in njegovo burkasto življenje*. 1926. 160 str. Din 14.—, v platno Din 22.—.
- XXVII. zvezek: Pregelj Ivan, *Otroci solnca*. Novela. 1927. 109 str. Din 24.—, vezano Din 32.—.
- XXVIII. zvezek: Haggard H. R., *Kleopatra, egiptovska kraljica*. Din 28.—, vezano Din 40.—.
- XXIX. zvezek: Savinšek Slavko, *Izpod Golice*. Tiho-tapska povest z gorenjskih planin. Din 30.—, vezano Din 42.—.
- XXX. zvezek: Sienkiewicz Henrik, *Na polju slave*. Povest iz časa kralja Jana Sobieskega. Din 28.—, vezano Din 40.—.
- XXXI. zvezek: Sir Arthur Conan Doyle: *Izgubljeni svet*. (The lost world.) Roman. Din 24.—, vezano Din 32.—.
- XXXII. zvezek: Reimmichl, *Zagorski zvonovi*. Povest. Prevela Vera Pirčeva. — Dr. M. Slavič, *Na Sinaj*. Din 30.—, vezano Din 42.—.
- XXXIII. zvezek: Bridges, *Na pomoč*. Din 30.—, vezano Din 42.—. — Grazia Daleda, *Novele*. Din 30.—, vezano Din 42.—.

LJUDSKA KNJIŽNICA

33. ZVEZEK

Na pomoč!

T. C. Bridges — Ant. Anžič

Novele

Grazia Deledda

V LJUBLJANI 1929

Založila Jugoslovanska knjigarna

VII, 6, 37807, c

Vse pravice pridržane.

Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani: Karel Čeč.

Na pomoč!

T. C. Bridges — Ant. Anžič

Издательство

Т. С. Писко - Арт. Арт.

1. Obraz pri oknu.

Zgodnje poletno jutro je bilo toplo in jako mirno. V prazni, preprosti lopi ni bilo drugega slišati kot počasno klockotanje valov na vznožju velike Kornuelske¹ kleči, ki je bila na njej hiša zidana. Sredi sobe je na mizi stal radio na pet žarnic, žice pa so prihajale dol skozi škrljevo streho. Poleg žic sta bingljali s stropa še dve drobni vrvici, tako da je njuna spodnja konca lahko dosegel Jim Selby (Džim Selbi), velik, vitek fant pogumnega obraza, ki je sedel s slušali na ušesih pri mizi.

Vrata delavnice se nalahno odpro in v sobo stopi še en fant. Bil je živo nasprotje prvega, kajti bil je skoraj prav tako širok kot visok in dočim je imel Jim Selby temnorjave lase in jako temne, modre oči, so bili lasje na štirivoglati Sam Lustyjevi (Sem Lasti) glavi rdeči kot ogenj, oči pa zelenkasto-sive. Bil pa je močan kot mlad vol in precej bolj delaven kakor pa bi mu prisodil po njegovi zavaljeni postavi.

»Kaj delaš, Jim?« vpraša s čmernim glasom.

Jim Selbi se ozre in pravi žalostno: »Prav nič, Sam. Nobeden teh zaspanih fantov v Državah² noče z menoj govoriti.«

Sam zagodrnja in pripomni: »Zdi se mi, da hočeš poskušati z njimi svoje neumne burke.«

»Veš kaj, Sam, jaz nikoli ne poskušam neumnih burk,« odgovori Jim otožno. »Res se poslužujem precej nenavadno kratke valovne dolžine, pa to jim mora le pomagati, da me tem lažje slišijo.«

¹ Kornuels je jugozahodni polotok Velike Britanije.

² Države so Združene države Severne Amerike (USA).

»Če zahoda ne moreš dobiti, pa poskusi vzhod,« mu svetuje Sam.

»Čemu neki?« ga zavrne Jim. »Solnce pripeka po vsej Evropi, zato ni verjetno, da bi tam poskušal kdo govoriti. Ob tej jutranji uri je Amerika edina celina, ki je v temi.«

»Potem pa pusti vse to in se pojdi z menoj dol k obali kopat,« predlaga Sam. »Jutro je tako lepo in čisto, voda pa topla kot mleko.«

»Takoj. Samo toliko počakaj, da svojo anteno malo bolj poženem.« Prime torej za eno izmed vrvic in začne narahlo vleči; od zgoraj se zasliši komaj slišno škripanje, ko se začne obračati Jimova okvirna antena, njegova lastna iznajdba.

Kar naenkrat pa Jim vrvico izpusti in Sam zapazi na prijateljevem obrazu izraz silnega presenečenja.

»Kaj pa je?« ga vpraša.

Jim pa z roko močno zamahne, naj bo tiho in nato v prazni sobi zopet nekaj hipov ni bilo drugega slišati ko šum morja ob vznožju kleči in v daljavi vreščanje galebov. Nato pa se Jim ozre in pravi hlastno: »Slišal sem SOS (save our souls = rešite naše duše), klic na pomoč!«

»Ladja v stiski?« vprašuje Sam.

»Ne. Ladje nikoli ne uporabljajo kratkih valovnih dolžin.«

»Odkod pa potem prihaja?«

»Iz Južne Amerike. Ni drugače mogoče, kajti moja antena je v to smer obrnjena. Stoj! Že zopet klic, jasen kot ne vem kaj — tri pike, tri črte, tri pike.« (Tri pike pri brzotjavu pomenijo črko S, tri črte pa črko O.)

Sam stopi bliže. »Ali pa moreš, Jim, tudi izvedeti, kdo kliče?«

»Bom poskusil,« pravi Jim. »Bodi popolnoma tiho, Sam! Ali me hoče nekdo potegniti ali pa je ta stvar nekaj silno čudnega.« Medtem, ko je to govoril, so se njegovi prsti živahno pogovarjali s telegrafskim ključem oddajnega aparata, ki je bil pred njim. Sam pa je stal zraven in neumno gledal.

Naenkrat se Jimu obraz razjasni.

»Ga že imam!« pravi ves iz sebe. »Vedno bolje gre. Sporoča mi svojo valovno dolžino. Ima sedem in dvajset metrov, prav isto, kakršne sem se posluževal jaz.« Njegovi gibčni prsti so se smukali okoli številčne plošče; ko je nato naravnal radio na dano dolžino, začne razvozlavati Morsejeve znake. »Iz Južne Amerike kliče,« pravi sedaj, »iz Braziliije. Možu je ime Alan Upton (Elen Aptn).«

»Braziliija je presneto velika pokrajina, ali ne,« pravi Sam nekako negotovo; pa Jim mu ne odgovori. Zdaj posluša, zdaj zopet oddaja in Sam vidi, da se mu je čelo čudno zmračilo. In minilo je skoraj četrt ure, preden je spet spregovoril. »To ti je tako nenavadna pošiljatev, kar se da. Upton pravi, da govori iz neke doline v neraziskanem delu Osrednje Braziliije, noče pa mi povedati, kje se nahaja.«

»Zakaj ne?«

»Pravi, da mi kraja ne sme izdati, ker ne ve, kdo sem.«

»Ali mu ne moreš povedati?«

»Povedal sem mu, pa mu seveda ne morem tega tudi dokazati; kakor se zdi, se Upton zelo hudo boji, da ne bi novica prišla v napačne roke. In zdaj sledi najbolj čudna stvar v vsej zadevi: Boji se Gadsdena!«

Sam ga debelo pogleda: »Pa menda ne Mr.³ Stephena Gadsdena (Mister Stefen Gedsden), ki stanuje tu v Torre?«

»Da, njega,« odvrne Jim. »Glej, Sam! Kolikor morem iz vsega doznati, je Upton raziskovalec; prišel je v neko dolino, daleč noter v oddaljeno in neznano pokrajino in se ne more vrniti brez tuje pomoči.«

»Pa saj ni pri zdravi pameti!« reče Sam. »Kako za božjo voljo naj mu kdo pomaga, če ne ve, kje naj ga išče?«

»Človek, ki naj bi mu pomagal, je profesor Thorold.«

»Kdo je to?«

³ M r. = Mister = gospod.

»Velika glava na polju znanosti. Velik v starinoslovstvu.«

Sam nagrbanči čelo in zagode: »Bolje bi bilo, ako bi tako govoril, da te tvoj tovariš lahko razume.«

»No, da: izvedenec v starih mestih in starih narodih,« mu pojasni Jim. »Upton pravi, da stanuje Thorold blizu Appledore v kraju, ki mu pravijo Ludford (Ladfrd). Uptonov stric je in Upton prosi, naj bi šel jaz k njemu in ga pripeljal semkaj.«

»Le čemu?« vprašuje Sam. »Znake, ki jih pošiljaš, more prav tako poslati Gadsden kakor Thorold.«

»Ne. Thorold ima geslo in kakor hitro bo Upton to geslo zaslišal, bo vedel, da Thorold z njim govori ter temu povedal, kje se nahaja in vse drugo.«

Sam kar strmi, nato pa neumno vpraša: »Kaj pa misliš zdaj storiti?«

»Grem naravnost v Ludford k profesorju Thoroldu.«

»Vožnja tja in nazaj stane okrog dvanajst čukov,«¹ reče Sam, »midva pa imava le tri šilinge in pol.«

»Saj imava kolo,« odgovori Jim. »V enem dnevu opravim —« Tu preneha kot bi odrezal. »Kaj je bilo to?« Krikne, skoči pokonci, plane k vratom, jih sunoma odpre in zdirja ven.

Sam skoči za njim in ga še vidi, kako zavije koncem poslopja okoli vogla; nato pa pride od druge strani spet nazaj in Sam mu reče: »V skokih si se prav dobro izkazal.«

»Ne kvasi neumnosti!« mu odgovori Jim ves zasopljn. »Videl sem pri oknu neki obraz, ki je gledal v sobo.«

»Čigav obraz?« vpraša Sam kakor da ne verjame.

»Ne vem za gotovo,« odgovori Jim, »mislim pa —«

¹ Čuk (angl. bob) šiling, angleški denar, zdaj vreden 14 dinarjev; 20 šilingov da 1 funt (£), torej okoli 280 dinarjev; vsak šiling ima pa 12 penov (penny).

2. Ukradeni znaki.

Sam ga urno prekine: »Pst! Teta Sara gre.«

»Kaj pa imata?« se začuje rezek glas. »Kdo pa vama je rekel, da okoli bezljajta? Mislim, da že tudi tako dosti pojedta in se vama zato ne bi bilo treba na obed pripravljati!« Ženska, ki je tako govorila, je bila suha in čmernega obraza in je pravkar prišla skozi zadnja hišna vrata.

»Nič slabega nisva mislila, teta Sara,« pravi Sam. »Nekega potepuha sva lovila, to je vse.«

»Je pa že zopet stikal za mojimi piščanci, prav gotovo!« zavpije ženska. »Ali sta ga ujela?«

»Ne, imel je preveč urne krače,« odvrne Sam. »Pač pa sva ga prepodila. Ali je zajtrk gotov?«

»Je. Nikar pa si ne pozabita obrisati čevljev, da mi ne bosta v mojo snažno in lepo kuhinjo vlačila blata!«

Za zajtrk sta imela ovseno juho in posneto mleko in vsak po en kos kruha z maslom. Hudo skromna stvarca je to za fante, ki rastejo, pa Sam je bil tega že navajen in tudi Jim se ni pritoževal. Res da je bila hiša njegova last, to je bilo pa tudi vse, kar je imel na svetu; uravnano pa je bilo tako, da je staro hišo in košček zemlje okoli nje imela Sarmova teta Mrs. Trant (Mrs. = Missis = gospa) v najemu in mu je zato skrbela za hrano in stanovanje. Očeta so Jimu ubili v svetovni vojni, mati mu je pa umrla dve leti prej, preden se začel ta povest in kolikor je mogel vedeti, ni imel nikjer nobenega sorodnika.

»Zgodnji krompir bo treba izkopati,« pove Mrs. Trant s kislim obrazom, ko jima naliva ovsene juhe.

»To bom že jaz opravil, teta,« reče Sam. »Jim ima neko drugo delo.«

»Kakšno delo?« se zadere Mrs. Trant.

»Iti mora v Appledore,« odgovori Sam.

Mrs. Trant zapiči zdaj oči v Jima. »V Appledore?« ponovi nato. »Odkod pa bo dobil denar za pot, to bi rada vedela!«

»Šel bom s kolesom,« pravi Jim mirno.

»Po kaj pa?« vprašuje Mrs. Trant.

»Po opravkih,« odvrne Jim, ki mu je to izpraševanje že presedalo.

»Pa že spet gotovo zato, da boš tratil denar za ta tvoj radio,« nerga Mrs. Trant. »Naj bi te bil Parson naučil kaj bolj pametnega! Mislim, da si že toliko star, da bi lahko igrače pustil v miru!«

»Igračel« pravi Sam jezno, pa Jim ga ustavi.

»Kaj bi govoril, Sam! Nekega dne se bo Mrs. Trant že še prepričala, da ljudje tudi igrače dobro plačujejo.«

Nato ni Mrs. Trant nič več izpregovorila. Kakor hitro je bil zajtrk pri kraju, sta fanta hitela ven in k lopi, kjer je imel Jim spravljeno svoje kolo. Jim odpre vrata; nato pa obstane kakor ukopan in od začudenja odpre usta.

»Kaj pa je?« vpraša Sam.

Jim pokaže na svoje kolo. »Tole poglej!« mu reče in Sam rahlo zažvižga. Plašči in zračni cevi: vse je bilo razrezano na kosce, vse same krpe in prameni.

»No, to je pa lepa reč!« pravi Sam. »Kdo bi bil neki mogel izvršiti to ostudno delo?«

»Tisti lump, ki sem ga videl pri oknu,« mu odgovori Jim z bridkostjo v srcu.

»Dobro! Ampak kdo bi to bil?« povprašuje Sam.

Jim pogleda previdno naokoli, nato pa reče šepe-taje: »Gadsden!« Sam je bil tako presenečen, da ni mogel ne besede ziniti; le stal je in strmel.

»Da,« nadaljuje Jim. »Precej tedaj, ko sem videl pri oknu obraz, sem mislil, da mora biti Gadsden, čeprav sem komaj mogel verjeti; zdaj pa že začenjam razumevati, v kakšni zvezi je on s to stvarjo. Jasno je, da hoče mojo pot v Ludford preprečiti.«

Sam je zbral svoje pretresene čute ter vprašal: »Toda kako bi bil vendar izvedel za to stvar? Kaj naj bi ga bilo prineslo semkaj tako zgodaj zjutraj?«

»Stvar je prav preprosta. Ima tam na svojem domu velik radio in je gotovo kakor jaz poslušal na kratki valovni dolžini ter prestregel mojo pošiljatev.«

Sam strme pogleda prijatelja in reče počasi: Po tem takem je pa izvedel vso zadevo.«

»Ne, ampak samo moje Morsejeve znake. Uptonova pošiljatev je bila tako medla, da je ni mogel ujeti noben navaden radio.«

Sam prikima.

Res ni imel prav veliko šol, zato se je pa tem bolj odlikoval z zdravim naravnim razumom. »Zdaj že razumem: Samo tvoj novi sprejemni aparat je mogel ujeti vest iz Brazilije.«

»Tako je, Sam,« odgovori Jim, »toda če se ne motim, je Gadsden ujel vse, kar sem jaz poslal in je tako slišal dosti; mogel je spoznati, odkod vest prihaja in tako ve skoraj toliko kakor midva. Skočil je torej na svoje kolo ter prišel hitro semkaj, ker je upal, da bo izvedel še kaj več.«

»In to se mu je tudi posrečilo,« hitro reče Sam. »Ko si mi ti vso stvar pripovedoval, je on zunaj prisluškoval. Povem ti, Jim, da sprva še malo nisem mislil, da bi ta reč bila sploh kaj vredna. Če pa je tak mož kakor Gadsden nanjo kakor volk, pa mora biti to velika stvar!«

»Jako velika stvar!« pravi Jim resno. »Jasno je, da morava do Mr. Thorolda čim prej mogoče. Toda kako naj zdaj to storiva, ko je moje kolo uničeno?«

Sam stoji nekaj časa molče, nato pa se s svojo veliko dlanjo počí po stegnu, da je kar zapelo in pravi: »Jo že imam! Popeljeva se s čolnom!«

3. Pregarjana.

Čoln je počival v malem zalivu in Jim ga je pripravljaj za pot, ko pridirja dol k njemu tudi Sam in pravi: »Pravkar se je avto odpeljal s Torreja. Krenil je proti severu.«

Jim se hitro zravna in vpraša: »Je Gadsden v njem?«

»Nisem mogel videti, kdo je v njem, pa stavim, da je res Gadsden. Vse kaže, da gre v Ludford.«

Jim zmaje z glavo. »Le čemu naj bi hodil? Če se Upton tako zelo boji, da ne bi Gadsden izvedel, kje

se on nahaja, potem gotovo ni misliti, da bo Uptonov stric povedal geslo Gadsdenu.«

»Že, že. Toda ali ne more Gadsden Thoroldu reči, da je on edini človek, ki mu more pomagati, da se pogovori z Uptonom. — Kaj pa potem?«

Jim nagubanči čelo. »Da, prav to Gadsden lahko stori. Zato pa: čim prej odrinem, tem bolje.«

»Saj to je tisto,« pravi Sam. »S to sapo, ki zdaj piha, bova lahko pred mrakom v Appledoru.«

»Bova!« ponovi Jim. »Saj ti vendar ne pojdeš!«

»Seveda pojdem! Ali si mislil, da te bom pustil samega na pot? Le kako? Saj ne znaš sam s čolnom ravnati!«

»Toda tvoja teta, Sam! Strašno bo razgrajala!«

»Naj! Pomolzel sem kravo, nanosil sem drv in ji pustil listek, da sem odšel. Še dobro bo zanjo, ko en dan ali dva ne bo imela nikogar, da bi ga zmerjala.«

Jim se je muzal, ko je napenjal jadra. Sam in Jim sta vse delo na posestvu razven kuhanja opravljala sama in se jima za to nikoli nihče ni zahvalil. V srcu se je zato Jim popolnoma strinjal s Samom, da Samovi teti, ki je vedno tako slabe volje, ne bo škodilo, ako bo nekaj dni sama.

Prijetna sapica je pihala od jugozahoda in napela jadro, čolniček pa se je nagnil in s prav lepo hitrostjo gladko polzel preko valčkov. Bil je krasen poletni dan, le prav redke kodraste meglice so hitele po modrem nebu in celo orjaške, mračne čeri, ki so se vzpenjale na desni, so se zdele manj grozeče kot po navadi. Jim je krmaril in nekaj časa sta oba fanta molčala.

Sam je prvi prekinil ta molk. »Jim,« je rekel, »zakaj pa je Gadsdenu toliko na tem ležeče, da pride do čudnega Uptona? Kaj ima on opraviti v tem brazilskem kraju?«

Jim pa zmaje z glavo. »Tudi meni se to čudno zdi, Sam. Čudna je ta stvar, od katerekoli strani jo pogledaš. Tako čudna, da ne vem, kaj naj bi o nji mislil.«

»Jaz bi ti pa lahko povedal, da je to sijajna kupčija,« ga zavrne Sam.

Jim ga debelo pogleda. »Kaj pa misliš s tem reči?« ga vpraša.

»To, da bi prav profesor Thorold utegnil biti človek, ki bi ti pomagal na noge s tvojo brzojavno pripravo, ki si jo iznašel.«

»Z mojim novim radiem, hočeš reči! Toda ko sem pred nekaj tedni govoril o njem z Gadsdenom, mi je rekel, da ni za rabo.«

»Stavim da zato, ker ti je bil nevoščljiv,« pravi Sam zaničljivo. »Ali nisi njegovo uporabnost najbolj zanesljivo dokazal s tem, da si z njegovo pomočjo stopil v zvezo z možakom v Braziliji, ki je od tebe na tisoče milj oddaljen? Stavim, da je sam sebi dal brco, ker ga ni od tebe kupil.«

»Saj bi ga jaz ne bil prodal!« pravi Jim. »Le to bi rad izvedel, ali bi mogel vzeti nanj patent.«

»Seveda ga moreš!« izjavi Sam. »Saj je vendar čudovita iznajdba! Razložil si mi vso to reč gotovo en tucat potov, pa vendar o vsej reči ne vem niti za las več ko prej.«

Jim se hrupno zasmije; pa takoj spet preneha, ker se je bal, da ne bi užalil čustev svojega ljubega Sama. Pa te njegove skrbi so bile popolnoma odveč, kajti Sam ga ni ne gledal ne poslušal. Upiral je namreč svoje oči v neki dolg, temen brod, ki se je baš tedaj pojavil na jugu in je hitel za čolničkom natančno po njegovi sledi. Sam začne premikati ustnice in reče potihem:

»Lanša.«¹

»Gadsdenova,« pravi Jim; »in hiti kakor s polno paro. Toda kdo pa je v njej, ako je bil Gadsden v avtu, ki si ga videl?«

»Nisem popolnoma gotov, da je v avtu bil Gadsden,« reče Sam. »Avto je bil njegov, to vem zanesljivo, lahko pa je v njem sedel tudi tisti njegov tajnik.«

Jim prikima. »Skoraj gotovo bo tako,« reče nato. »Potem je pa Gadsden v lanši. To jasno dokazuje,

¹ Launch (lanša) je motorni čoln večje oblike.

kako hudo se mož za to stvar žene. Sam, čim bolj to zadevo spoznavam, tem bolj gotovo čutim, da je zares nekaj jako važnega.«

»Jaz pa vem, da je važna,« prizna še Sam. »Nihče ne bi mogel pripraviti trdoglavega človeka, kakor je Gadsden, do teh velikih naporov, ako zadeva ne bi bila hudo važna. Pa kaj sem hotel reči? Da, Jim, ali niso v Braziliji zakladi? Zdi se mi, da sem nekoč slišal o zlatu, ki se tam nahaja.«

»Zlato! Seveda, dosti ga je bilo,« reče Jim. »Španci so izvažali zlato iz Južne Amerike več ko dve stoletji in verjetno je, da ga je prav toliko, kolikor so ga odnesli, še skritega v deželi.«

»Potem je pa to tista stvar, Jim, ki se Gadsden zanjo žene. V tistem kraju, kjer je Upton, naj že je kjerkoli, mora biti skrito zlato in sicer zlata nemalo. Gadsden pa je take vrste človek, da bi za zlato storil vse. Samo tega ne morem razumeti, kako in kdaj je te stvari izvedel.«

»Izvedel?« ponovi Jim. »No, lansko leto vendar, ne? Ali se ne spominjaš, da je bil skoraj celo zimo zdoma? In zdaj se tudi spominjam, kako je Parson rekel, da je bil Gadsden v Ameriki.«

Sam prikima, nato pa pogleda nazaj po lanši, ki se je prav lepo zibala skozi nizke valčke. »Še zdaj ne morem povedati, ali je v njej Gadsden ali ne,« reče nato, »ena stvar pa je gotova: naju zasleduje!«

4. Na plitvinah.

Na Samovem oglatem obrazu so se delale zamišljene gube, ko je zrl proti lanši.

»Če je v tem čolnu Gadsden, kaj misliš, Jim, kaj nama hoče?«

»Kaj? Ti si pa moder! Vendar naju ustaviti, ne? Saj vidiš, da mora na vsak način preprečiti, da ne prideva pred njim k Thoroldu!«

»To že. Toda ravnal bi zoper postavu, kdor bi koga takole ustavljal,« pravi Sam resno.

»Briga se on za postavo!« reče Jim posmehljivo. »Pa naj že bo kakorkoli: Kakor daleč seže oko, nikjer ni videti nobene ladje in tako ni ničesar, kar bi mu branilo ravnati po svoji volji.«

Sam prikima in pravi: »Potemtakem sva prepuščena sama sebi, da se rešiva, kakor veva in znava. Jim, če dovoliš, bom jaz prijel za krmilo.«

Pri teh besedah vstane in stopi proti zadnjemu koncu čolna.

»Saj se ti meša!« zagode Jim, vendar pa vkljub temu skoči na prednji konec in Sam zagradi za krmilo.

Sapa je postala še močnejša in čoln je plaval skoraj z največjo možno naglico, pa še to ni bilo mnogo v primeri z dolgo, nizko lanšo, ki so jo gonili močni stroji, da je hitela za čolnom. Sam se ozre še enkrat na lanšo, nato pa na vzhod proti obali, kjer je segal v morje dolg rtič miljo daleč ali pa še več.

Rekli so mu Sharpstone Point (Šarpston Pojnt = rtič ostrih kleči); na koncu, ki je bil na morski strani, so se belo penili valovi med zmedo plitvin in sipin. Naenkrat Sam preokrene krmilo in v loku obrne čoln proti Pointu.

»Pa menda vsaj ne misliš pristati?« zavpije Jim nejevoljno.

»Samo, če bova prisiljena,« odvrne Sam in krmari v isti smeri dalje.

Jim skomigne z rameni, ne reče pa nobene več. Znal je precej spretno voditi čoln, ni se pa sramoval priznati, da ga Sam v tem poseka. Samov oče je bil kapitan neke obrežne škune¹ in je na morju utonil in Sam je jadral, odkar je shodil. Prav noben ribič na obali ne bi mogel s čolnom več doseči ko Sam.

Ko je zdaj sapa pihala skoraj v krmu, je čoln plaval jako hitro proti Pointu, toda Jim je gledal lanšo in zapazil, da je tudi ona spremenila smer in jima sledila; tako torej zanj ni bilo nobenega dvoma več, da ju lovi.

¹ Scooner (skuner) ali škuna je jadrnica z dvema jamborjema pa brez drogov za jadra.

Ko se je čolniček bližal Pointu, je bobnenje pe-
nečih se valov postalo močnejše, toda Sam je jasnega
lica vztrajno krmaril naprej, naravnost proti sipinam,
kjer so se prekucevale in belile vode.

Nazadnje pa Jim ni mogel nič več molčati; zato
vpraša:

»Sam, ali naju nameravaš utopiti? Tisti hip, ko
zadeneva ob tla, naju bodo požrli valovi!«

»Ne računim na to, da bi zadela ob tla,« pravi
Sam. »Ker je zdaj plima, je v Zavitem prelivu še
vedno tri čevlje² vode.«

»Človek božji, menda vsaj ne misliš poskušati
pota skozi Zaviti preliv?«

»Zakaj pa ne?« vpraša Sam. »To nama pri-
krajša pot za dve milji in Gadsdena prehitiva za lepo
progo.«

»To je vendar smrtno nevarna vožnja,« godrnja
Jim. »Vzel bi bil s seboj rešilni pas, če bi bil vedel,
da se boš spuščal v take igre.«

»Ga ne boš potreboval,« zagotavlja Sam; prav
tedaj pa se vzdigne čoln na visok val in Jimu je kar
sapo zaprlo, ko je čoln vrglo proti lisi porasle skale,
ki jo je razgalil upadajoči val. Sam pa je ostal popol-
noma hladen, urno preokrenil krmilo in čoln zasukal
naokoli. Približal se je čoln čerem za manj ko polo-
vico svoje dolžine in cele plasti pen so ga pokrile, ko
je presekala drug val, in nato spretno šinil v mirnejšo
vodo.

»Malo je manjkalo,« zamrmra Jim, ki ga je ne-
varnost nemalo pretresla in si briše vodo z oči; Sam
pa se samo znova zakadi v vrtince, oči pa upira v
ozko črto modre vode pred seboj in čoln je kar letel
skozi preliv.

Krmaril je čolniček zčaj sem zdaj tja med čermi
in sipinami, ki so se na prečudne načine previjale na
vse strani, vmes pa so nad plitvinami glušeče bobneli
valovi; Sam pa se ni zmenil ne za bobnenje ne za
brizgajoče polive in kar čvrsto hitel naprej. Čez mi-
nuto ali dve se je Jim že bolje počutil, toliko bolje,

² Foot (fut) ali angleški čevlj meri 305 mm.

da si je upal oči dvigniti od preliva in pogledati nazaj po lanši. Pa je od nejevolje kar zazijal.

»Za nama gre!«

»Jaz sem vedel, da pojde,« odgovori Sam mirno.

»Torej sva se v vse te nevarnosti spuščala za prazen nič!« pravi Jim trpko.

»Sedi mirno!« ga opozori Sam in ker mu ni drugega kazalo, ga je Jim ubogal, srečnega se pa ni počutil. Lanša je hitela za čolnom in se mu hitro bližala in ko je prišla še bliže, je Jim videl, da jo krmari Gadsden sam. Gadsden je bil velik človek krepkega stasa z bledim, gladko obritim obrazom in velikim jastrebovim nosom in je vodil lanšo s spretno roko. Ker je bila njegova lanša večja ko čoln in spredaj dobro okovana, je spočetka varno plavala in vse druge ovire lažje premagala nego čoln. Jimu je srce upadlo, ko je videl, da je brez nezgode šinila v južni konec preliva.

»Če naju tukaj dohiti, nama bo slaba predla,« zamrmra sam pri sebi; prav tedaj pa je Sam zavihtel čoln okoli novega ovinka v bolj razširjen del preliva in Jim začuti, kako čolnov greben ostro prasne po pesku. Vendar pa se ga je le dotaknil in je varno izpeljal. Lanša pa se je še hitro, hitro bližala in bila kmalu tako blizu, ča je Jim lahko razločil Gadsdenov obraz in obraz moža, ki je bil ž njim. Jim ga je spoznal, da je Simon Harth, Gadsdenov šofer, majhen pa žilav možiček, ki so ga poznali le pod imenom molčeči Harth. Bil je eden izmed mrzlih kornuelskih rudarjev, skoraj tako temne polti kot Španec in kratko ostriženih, kodrastih, črnih las. Pravili so, da je utrjen kot žebelj in brezvesten kakor njegov gospodar.

Zdaj pa se plimovanje obrne in začne od severa drveti po prelivu dol; to pa seveda plovbi ni bilo v prid in jo je jako zavrlo. Kar je bilo pa še slabše: veter je ponehaval.

»Bolje bo, če se ustavita!« zavpije Gadsden, ča je njegov krepki glas prevpil bobnenje in šumenje. »Saj mi ne moreta uiti.«

»Sam, Gadsden ima čisto prav,« reče Jim. »Preden bodo pretekle tri minute, naju dohiti.«

»Mogoče,« odvrne Sam nakratko, pa je vendar vse prej mislil, kakor pa se ustaviti, kajti zapodil se je s čolnom v razpenjene valove in ga tiral dalje.

»Stoj!« zarjove Gadsden togotno. »Dosti sta mi že delala zgage in če me ujezita —«

Kaj je hotel zažugati, Jim ni več slišal, kajti sredi stavka je lanšin rilec naenkrat šinil kvišku in treščil Gadsdena proti zadnjemu koncu in to s tako silo, da mu je popolnoma zaprlo sapo. Harth pa se je vznak čez glavo prekucnil na dno čolna ter tam obležal, dočim so mu noge bingljale kvišku.

»Nasedla je!« zavpije Jim.

»Bil je pa tudi skrajni čas,« zagode Sam; »ker je pa zdaj oseka, bo precej blizu peta popoldanska ura, preden se bo oprostila. Do tedaj bova pa midva najinemu cilju precej blizu.«

Pri teh besedah krene s čolnom v neki preliv, ki je vodil v globoko vodo. Jim pogleda nazaj proti lanši. Gadsden in Harth sta bila spet na nogah in sta si oba obupno prizadevala, da spravita s koli lanšo spet v tek.

5. Zavrnjena!

Sam pokaže na velik nasip iz skal, ki jih je nagrmadilo morje okoli in okoli vhoda v nekdanji zaliv, ki je pa zdaj Westward Ho Golf Links.

»Tamle je Kremenov greben,« reče Sam. »Appledore je pa tam preko njega ob rečnem ustju.«

»Presneto dobro sva vozila, Sam,« se pobaha Jim. »Še pet ni ura.«

Samu se je kar samo smejalo, ko pravi:

»Gadsdenova lanša bo gotovo šele zdaj zopet splavala. In jaz bi stavil, da Gadsden v temi poti ne bo nadaljeval. Najbolj verjetno je, da bo šel naravnost domov.«

»Toda, kaj pa tisti njegov avto?« vpraša Jim v skrbeh. »Gotovo je že cele ure tu.«

»Da, vse kaže tako, da je že pri Thoroldu; toda če je bil v njem res tisti tajnik, ki ga je Gadsden poslal, pa upam, da mu bova lahko še kako zagodla.«

Sapa je prav krepko pihala v ustje velikega zaliva in čoln je gladko drsel preko voda in hitro napredoval. Jim je opazoval obalo, ko naenkrat zagleda, kako dva fanta dirjata po obrežju ter mahata z rokama in kričita.

»Sam, kaj neki hočeta ta dva fanta?« reče nato. »Ne morem slišati, kaj govorita, pa zdi se mi, kakor da bi nama dajala znamenja.«

»Bo pa že spet kaka ukana Gadsdenovih ljudi,« zagode Sam in hiti v isti smeri dalje. Jim pa skoči pokonci, gre proti čolnovemu rilcu, se prime za jambor in opazuje oba fanta na obali. Oba sta stala tik ob vodi in enega je videl, kako z vso naglico meče obleko raz sebe. Drugi pa divje maha in kaže na neko stvar na morju.

Mahoma pa Jim vzklikne.

»Neki fant se potaplja! Tamle, Sam! Pravkar se je pokazala njegova glava.«

»Prav!« reče Sam nakratko in takoj naravna čoln v smeri, ki sta mu jo kazala Jim in fant na obali. Prav tedaj pa Sam in Jim spet zagledata glavo, ki se je borila z valovi in dve roki, ki sta divje natepavali po vodi. Spoznala sta takoj, da je fanta zajela oseka in ga pljusknila venkaj v morje.

»Hitro, Sam!« krikne Jim. »Hitro ali pa bo prepozno! Potaplja se.«

Sam je še hitreje pognal, da je kar brizgala pena okoli čolna.

»Storim pač vse, kar vem in znam,« reče Sam in težko diha.

Čoln je res spel z vso naglico, toda prav preden je došel do fanta, ki se je boril z valovi, vrže ta roke kvišku, obupno krikne in izgine.

Jim se niti za hip ni obotavljal. Že je bil odložil vrhnjo obleko in čevlje, zdaj pa v velikem loku skoči v morje, še nekajkrat zamahne, da premeri razdaljo

med čolnom in utopljencom ter izgine pod gladino. Sam pa zasuče čoln proti vetru, kot bi trenil, spusti jadro in pripravi kratka vesla. Dasi je bil silno uren, mu je vendar čoln pognalo precej daleč, preden je bil z vsem tem gotov, zato ga z obupnim naporom vesla nazaj, ko pomoli Jim glavo iz vode skoraj petdeset jardov¹ vstran. Gnal ga je namreč neznaten pa uren morski tok in ko se Sam ozre preko rame, vidi, da je Jim fanta zgrabil, da pa mora tudi napenjati vse sile, če ga hoče obdržati na površju. Vsak val mu je pljusnil preko glave in plavati je moral z eno samo roko.

Sam je veslal kakor besen in prišel še o pravem času, pa tudi šele v skrajnem času. Zgrabi Jima za ovratnik pri srajci prav tedaj, ko se je že potapljal.

»Najprej fanta v čoln,« dahne Jim brez sape.
»Jaz se lahko primem za čoln.«

Mladec, ki ga je Jim rešil, je bil velik, lepo rašen fant šestnajstih ali sedemnajstih let, toda bil je brez moči kakor cunjia in dasi je bil Sam močan, vendar ga je z veliko težavo pri krmi potegnil v čoln in nato še Jima, a je medtem tudi čoln zajel vode do polovice. Jim torej prične z vso naglico in vso silo plati vodo iz čolna, Sam pa vesla proti obali.

»Bog vama daj srečo!« zavpije eden izmed fantov na obali, pribrede v morje, zagradi čoln in ga potegne k obali. »Reči moram, da sta velika junaka! Midva sva že mislila, da je ubogi Greg izgubljen.«

»Zavest se mu vrača,« reče Jim. »Fanta, ali vama je kaj znano o prvi pomoči?«

»Da, k sreči pozna to reč celo prav dobro,« mu odgovorita, ko dvigneta svojega prijatelja iz čolna in ga neseta na obalo.

»Potem je pa stvar v redu,« reče Jim, »Sam, najbolje bo, da svojo pot nadaljujeva. Prav nič ne smeva izgubljati časa, ako hočeva prehiteti avto.«

Sam le prikima in tako sta čez nekaj minut že brodarila proti Appledoru.

¹ Yard (j a r d) meri 914 mm ali 3 čevlje, torej nekaj manj kot 1 m.

Ta zadnji kos vožnje je potekel gladko in čez dvajset minut je bil čoln že zasidran na obali pri Appledoru, fanta pa sta poizvedela za pot v Ludford in že stopala urnih korakov po cesti.

Ludford je bil kako miljo² iz mesta ven in ko sta prišla do vrtnih vrat, sta zagledala veliko, štirivoglato, udobno hišo, ki je stala med lepimi drevesi nekoliko proč od ceste.

»Avta ni videti,« pravi Jim, ko prideta do hišnih vrat. »Morda naju pa Gadsdenov človek sploh ni prehitel.«

»Bova kmalu videla,« odvrne Sam nakratko in pritisne na gumb pri zvoncu.

Skoraj isti hip odpre vrata krepak, polizan možic v modrem seržu (vrsta blaga), ki si začne oba fanta jako prezirljivo ogledovati od nog do glave.

»Oho! Torej sta prišla!« reče neprijazno.

Jim, ki se je zavedal, da od njegove obleke kar curlja in zato njegova zunanost ni baš najbolj priporočljiva, zardi, Sama pa vse to ni prav nič zmedlo.

»Če niste slepi, lahko sami vidite, da sva prišla,« odgovori Sam. »Zdaj nama pa morda povejte, za koga naju imate in kaj imate zoper naju!«

»Prav dobro vemo, kdo sta,« ga zavrne možic pomenljivo. »Če pa hočeš izvedeti, kaj imamo zoper vaju, ti pa le to rečem, da bo za vaju najbolje, če izgineta, preden telefoniram na policijo. Poznamo vaju prav dobro!«

Zdaj pa se ojunaci Jim.

»Lahko pokličete policijo, ako vas je volja,« reče dostojanstveno. »Ker pa nisva naredila nič slabega, ne morem uvideti, čemu naj vam bo. Prišla sva, da govoriva s profesorjem Thoroldom.«

»Kar se vama pa ne bo posrečilo,« se odreže polizani možic na kratko in s temi besedami zaloputne vrata fantoma pred nosom.

² Angleška suha milja meri 1609 m, morska milja pa 1852 m.

6. Nepričakovano svidenje.

Sam se spogleda z Jimom v neizmernem začudenju in pravi:

»Ta človek je lump!«

»Ne on!« ga zavrne Jim. »Gadsdenov sel je prišel pred nama semkaj in vse te ljudi pred nama posvaril.«

Sam ošpiči ustnice in žalostno zažvižga.

»Tako torej stojijo te stvari!« pravi počasi.

Jim stoji in gleda na zaprta vrata, čelo pa se mu zmrači in tudi on reče počasi:

»Do Thorolda morava priti tako ali drugače. Mislim pa, da bova morala oprezovati in čakati.«

Še preden pa je mogel Sam odgovoriti, se vrata zopet sunkoma odpro, polizani možic stopi med podboje ter jezno veli:

»Poberita se! Če tu postajata, se pregrešita zoper zasebno last in vaju zaradi tega lahko tožim. Ako mi nista v dveh minutah zunaj vrtnih vrat, vama zastavim svojo častno besedo, da bom poklical policijo.«

Jim plane naprej in pravi resno:

»Prišel sem petdeset milj daleč, da govorim s profesorjem Thoroldom in moja zadeva je nujna.«

Polizani možic pogleda Jima in ga vpraša: »Za kaj pa gre?«

»Njegov nečak,« odgovori Jim hitro, »za njegovega nečaka v Braziliji gre. Imam za profesorja Thorolda vest od njega.«

Polizani možic nabere ustnice v zaničljivo mrdanje in pravi zasmehljivo:

»Tako, tako, to je torej tista zadeva. No potem vama pa lahko povem, da to novico že imamo; gospod, ki jo je prinesel, je pa Mr. Thorolda tudi posvaril, da bosta za njim prišla dva potepa z neko zlagano storijo. Zdaj pa kar lepo izginita in svetujem vama, da se pobereta, odkoder sta prišla, prej preden zaideta v resne škripce.«

Jim je bil hude krvi in čeprav jo je navadno znal obvladati, zdaj mu je pa le vzkipela.

»Vi teslo!« zakriči in plane naprej. »Tisti prvi sel je lagal, ne pa midva! Pustite me, da vidim profesorja le za eno minuto, pa ga bom prepričal.«

»Videl boš Barnstaplesko³ ječo odznotraj, to boš ti videl!« ga zavrne možic, stegne pri teh besedah svojo roko in sune Jima v prsi, da je odletel in se opotekel. Če bi ga Sam ne bil ujel, bi bil padel na pesek. Nato pa se vrata drugič s treskom zaloputnejo.

Sam, po navadi tako miren, je kar zdivjal.

»Pridi ven!« je rjul. »Pridi ven, govedo! Pridi, da te naklestim!«

»Pusti ga, Sam,« pravi Jim rezko. »Na ta način si ne bova pomagala. Čisto prav mi je, kaj sem se pa dal premagati togoti in vpil nad njim! Saj navsezadnje je le svojo dolžnost izpolnil. Brez dvoma mu je profesor tako naročil.«

V tem hipu pridejo skozi vrtna vrata trije fantje. Ko ugledajo Jima in Sama, se ustavijo.

»Glej, saj sta tukaj!« vzklikne eden izmed njih z glasom velikega presenečenja. Steče naprej in smeja se kriči: »Prijetelja! Ali vesta, da smo za vama pretaknili vse mesto!«

Jim ga za hip debelo gleda; nato pa mahoma spozna v tem fantu z lepimi lasmi tistega dečka, ki mu je pokazal fanta, ki se je utapljal. Od ostalih dveh pa je bil eden njegov prijatelj, drugi pa rešeni fant.

Lepolasi fant prime Jima za roko: »Greg, to je tisti. To je tvoj rešitelj. Zahvali se mu prav lepo!«

Fant, ki so mu rekli Greg, stopi hitro naprej:

»To priliko bi mi bil moral dati že prej,« pravi kar nekako užaljeno. »Jaz bi bil prav gotovo utonil, ako bi ti ne bil tako strašno učen.«

»Prav — prav vesel sem, da sva prišla slučajno tja,« pravi Jim, precej zmeden.

»Lahko bi bile tam, kamor sta prišla vidva, cele gruče ljudi, pa bi mi noben ne bil pomagal,« ga zavrne Greg. »Rešila sta me samo ti, ki si se potopil

³ Barnstaple (Barnstepl) je mesto ob Bristolskem zalivu.

pome in tvoj prijatelj, ki je znal tako spretno sukati čoln. Mislim, da bi bila lahko toliko počakala, da bi se jaz zavedel in se vama mogel vsaj zahvaliti.«

»Saj si bil v dobrih rokah,« pravi Jim. »Lustyju in meni pa se je zelo mudilo.«

»Lusty (Krepki) je njegovo ime, ne? Izboren fant tudi on,« pravi Greg. »Krepki fant je pograbil težko nerodno kepo, kakršen sem bil in me potegnil v majhen čoln.« Prime torej Sama za roko in mu jo prisrčno strese. »Zdaj bi pa še tvoje ime rad poznal,« reče nato Jimu.

»Selby, Jim Selby,« odvrne Jim smeje. Všeč mu je bil ta prijetni, mladi fant veselega lica.

»No, pa ne morem pomagati, če sta še tako zelo zaposlena, Selby,« pravi Greg; »ti in Lusty morata iti z menoj v hišo, da vaju predstavim svojemu očku.«

Sam pa kar naravnost in z rezkim glasom vpraša: »Ali je to vaša hiša?«

»Zakaj vprašuješ? Seveda je,« odvrne Greg, precej presenečen zaradi Samovega glasu. »Ali imaš kaj zoper to?«

»Samo to, da so naju pravkar vrgli iz nje ven,« pravi Sam robato.

»Vrgli iz nje ven?« ponovi Greg silno začuden in tudi njegova prijatelja nista bila nič manj prese-nečena.

»Prišla sva semkaj, da obiščeva profesorja Thordolda,« začne Jim pojasnjevati. »Neki črnolas možakar pa je prišel do vrat in naju ni pustil naprej ter nama grozil s policijo.«

Greg se obrne k svojima prijateljema in pravi: »Najbolje bo, če danes odideta, fanta. V tej zadevi je nekaj čudnega in moram vso stvar poravnati.«

»Dobro, vedel sem, da boš to storil, Greg,« reče lepolasi fant. »Kajti če ti ne bi, bi pa midva. Ta dva pogumna fanta tudi zaslužita, da se jima s tem zahvališ.«

»Vem,« pravi Greg resno. »Pobrigal se bom za nju. Lahko noč!«

7. Lažnive pretveze.

Oba fanta odideta in pustita Grega samega z Jimom in Samom.

»Jaz sem sin profesorja Thorolda,« pravi Greg. »Če ga želita videti, gresta lahko z menoj naravnost k njemu.«

Jim se je obotavljal, češ: »Morda bo bolje, da ti stvar prej pojasnim.«

»Nel Pojdimo takoj noter!« pravi Greg. »Jamčim vama, da ne bosta imela nobene neprijetnosti več.«

Zopet je polizani možic odprl vrata, izraz na njegovem obličju, ko je zagledal Gregova tovariša, pa je bil tako smešen, da bi se bil Jim najrajši na glas zasmejal.

»Teh fantov ne smete peljati noter, Mr. Gregory,« reče možic. »To sta slaba fanta. Gospoda so pred njima svarili.«

»No, rešila sta me, da nisem utonil, ni še ena ura od tedaj,« pravi Greg suho. »Naj potemtakem bosta slaba ali dobra fanta, šla bosta noter!«

Jarvisu se je nos povetil. Bil je tako klavern in smešen, da se je moral Jim ugrizniti v ustnico, sicer bi bil prasnili v smeh.

»Tega mi nista povečala, gospod. Rekla sta samo, da hočeta obiskati gospoda in gospod sam me je opozoril, da bosta nocoj prišla dva fanta z zlagano storijo o Mr. Alanu.«

»No, topot ste pač ustrelili kozla, Jarvis,« pravi Greg Thorold. »Pojdimo, fanta, k očku!«

Jim se ustavi in vpraša: »Ali je Alan Upton tvoj bratranec?«

»Da; toda kaj veš ti o njem?«

»Marsikaj,« odvrne Jim. »In preden gremo dalje, ti moram naravnost povedati, da imam sporočilo od njega in da moram prav zaradi tega sporočila govoriti s tvojim očetom.«

»No, vidite, saj sem Vam jaz isto pravil, Mr. Greg,« se vtakne vmes Jarvis.

Izraz zadrege je šinil preko Gregovega lica, pa takoj spet izginil.

»To me prav nič ne briga,« reče uporno. »Rešila sta mi življenje in ta fant« — pokaže na Jima — sami se lahko prepričate, Jarvis, je še sedaj ves premočen, ker se je potopil pome v morje. Slab človek bi pa kaj takega ne bil storil. Kdo pravzaprav pa je prišel svarit?«

V tem hipu se vrata pri vhodu v neko dvorano odpro in dva moža prideta ven. Prvi je bil mož širokih pleč, krepko rašen, z veliko glavo in odločnim, duhovitim obličjem. Prisodil bi mu kakih petdeset let in imel je visoko čelo in plešo, kratko pristrizena, črna brada pa je bila pomešana s sivimi nitmi. Drugi pa je bil majhen in suh, imel je jako bled obraz, dolg nos in tako svetle lase, da so bili videti skoraj beli in vse to je Jima takoj spomnilo na belo podgano.

8. Jim izve še več.

Ko zagleda fante, stopi mali mož hitro v ospredje in pravi s tenkim, ostrim glasom: »Saj sem vam pravil, Mr. Thorold. To sta tista fanta, ki sem vas pred njima svaril.«

»Kolikor vem, sem vam naročil, Jarvis, da jih ne smete pustiti v hišo,« pravi profesor Thorold in njegov mogočni glas grmi liki boben.

»Jaz sem ju pripeljal v hišo, očka,« hitro reče Gregory Thorold. »Da bi bil kdo svaril, mi ni bilo znano, povem vam pa naravnost, ako bi njiju ne bilo, bi jaz ta trenutek ležal v zalivu na dnu morja. Plaval sem namreč danes popoldne nekoliko predaleč ven v morje, pa me je zgrabila oseka. Bil sem že izgubljen, ko sta se pripeljala ta dva fanta in Selby se je potopil pome in me izvlekel. Spravila sta me na obalo, me izročila Dicku in Harryju Neale pa takoj izginila, ne da bi čakala na mojo zahvalo. Pretaknil sem ves Appledore, da bi ju našel, potem pa sem ju našel tu, mokra in premražena in lačna, ko sem stopil skozi naša vrtna vrata.«

Greg je vse to izdrdral kar v eni sapi. Lica so mu rdela, oči pa mu živo žarele. Njegovemu očetu

so se težke obrvi dvigale, ko je poslušal in sopel je globoko. Nato pa se mahoma obrne k možu, ki je bil podgani podoben.

»Mr. Roland, ta zgodba mojega sina se pa malo sklada z vašo,« reče s svojim nizkim, bobnečim glasom. »Pravili ste mi, da sta to dva zloglasna fanti, ki sta poslušala vašo pošiljatev in hočeta zdaj z ukradenimi vestmi izvabiti meni denar.«

»Z ukradenimi vestmi!« se vročekrvno vtakne Sam. »Ta čevelj tiči na neki drugi nogi! Gadsden je tisti, ki je poslušal Jima, ko je govoril s tistim fantom v Braziliji!«

Profesor Thorold se obrne k Samu: »Kaj je s tem, kar govoriš o Gadsdenu? Kaj veš o njem?«

»Kaj? Saj živi v veliki hiši prav nad našo v Polcapplu,« odvrne Sam. »In temu možu tudi ni ime Roland. Sneed (Snid) je in je Gadsdenov uslužbenec.«

Sneed zleze ob teh odkritjih skupaj, testeni obraz pa mu postane bebast in rumen. Profesor zapíči svoje oči v skrušenega moža in Jim je čutil, da bi tudi on sam težko vzdržal tak prodiren pogled.

»Ali morete vse to zanikati?« vpraša profesor z glasom, ki je prav dobro posnemal oddaljeno grmenje.

Sneed je kar kopnel pod temi očmi, ki so ga tožile.

»Jaz — jaz — vse to mora biti pomota,« izjeclja nazađnje; nato pa se naenkrat s skokom umakne v sobo, od koder je bil pravkar prišel in zaloputne vrata za seboj.

Vsi ostali so bili tako presenečeni, da se za hip ali dva nihče niti ganil ni. Prvi si je opomogel Greg; skoči k vratom in pritisne na kljuko. »Zaklenjeno!« zavpije, ko se zastonj trudi, da bi jih odprl.

»Okno je odprto,« pravi njegov oče. »Gotovo jo je ubral po tem potu.«

Greg se obrne, da bi šel skozi večna vrata ven, pa oče stegne svojo dolgo roko in ga ustavi.

»Pusti ga!« reče s svojim bobnečim glasom. »Naj gre k svojemu gospodarju nazaj.«

»Ne bo ga dobil doma,« pravi Sam z nasmehom.

»Zakaj ne, fant?« vpraša profesor.

»Zato, ker sva ga Sam in jaz ostavila na Sharpnose Pointu, kjer je prav trdno nasedel,« reče Jim.

»Pojasni!« zahteva profesor; toda Greg ga prekinje.

»Selby je še zdaj do kože premočen, očka in ne bo dobro, ako bo v mokri obleki postajal okoli. Naj mu jaz poiščem obleko, da se preobleče, potem pa boste pri večerji o tej stvari poizvedeli vse potrebno.«

»Prav,« mu pritrdi oče. »Bodi pa uren, kajti večerja bo v desetih minutah gotova.«

Greg je za Jima poiskal obleko iz dobre sive flanele in ko je Jim šel dol, se je počutil tako prijetno toplo in izbrano oblečenega, da je komaj samega sebe poznal. Pod stopnicami je srečal Mrs. Thorold in so ji ga predstavili. Gospa je bila tako prijazna, da se je Jim takoj počutil kakor doma. Nato pa so šli k večerji.

Dasi bi bil Jimovo povest silno rad slišal, mu vendar profesor iz vljudnosti ni pustil prej govoriti, dokler ni bil z večerjo gotov. Nato Jarvis prinese kave in Jim prične. Pripovedoval je vso zgođbo od tedaj, ko je prvič dobil zvezo z Uptonom, profesor, njegov sin in Mrs. Thorold pa so poslušali z največjim zanimanjem. Le tedaj, ko je Jim pravil, kako sta pustila Gadsdena, da je neprijetno in krepko nasedel na plitvino, ga je profesor prekinil z dolgim in gromkim smehom.

Ko je Jim končal, je začel govoriti profesor.

»Alan Upton je moj nečak. Poslal sem ga v Brazilijo, da poišče neko skrito mesto; prišel naj bi tja, če mogoče, z aeroplanom. Mislil sem, da bo mogel tam dobiti še kake preostale spomenike, ki bodo pojasnili zgodovino plemena Hula, ki je živelo v teh krajih že davno prej, preden so prišli Inka. Zelo sem ti hvaležen, fant moj, da me spraviš v zvezo z Alanom, pa tudi zato, ker si me obvaroval, da me ni ta Gadsdenov človek navlekel.«

Jim pa zdaj reče: »Zakaj pa se Gadsden tako poteguje za to stvar? Saj se ne zanima za stare rodove!«

Profesor se nasmehne in ponovi: »Za stare rodove! Če bi bil rekel: za novi denar bi bilo bolj prav. Alan in jaz imava dosti vzroka, da smatrava to skrito mesto za morda najbogatejši kraj na zemlji. Ne vedoželjnost, ampak ljubezen do zlata vleče Gadsdena tja. In naj ti še to povem,« zagrmi sedaj, »ni ga dejanja, ki bi se ga Gadsden ustrašil, samo da bi mogel svoje grabežljive roke položiti na te starodavne zaklade Hulov!«

9. Nazaj v Polcapple.

Jim in Sam sta imela v Polcappu navado vstajati ob pol sedmih. Ko pa se je Jim zjutraj po svojem prihodu v Ludford prebudil, je bilo že dobro uro več. Prva stvar, ki jo je zagledal, je bil Sam, sedeč v postelji. Oblečen v modrobelo pižamo Grega Thorolda, je Sam začudeno gledal lepo majhno taso z vrčkom čaja in nekaj rezinami z maslom namazanega kruha; pravkar je Jarvis postavil vse to na omarico pri njegovi postelji. »Toda jaz vendar nisem bolan!« je Sam ugovarjal. »Zato mislim, da mi ni treba zajtrkovati v postelji!«

Jarvis pa se ni smejal. »To ni vaš zajtrk, gospod. Ta bo v pritličju ob pol devetih; Mrs. Thorold pa je mislila, da se vam bo morda prilegla skodelica čaja na tešče. Ali zapovedujete vročo ali mrzlo kopel?«

Sam ga debelo pogleda. »Največkrat se grem kopat dol v morje,« to je bilo vse, kar je mogel spraviti iz sebe.

»Potem vam pripravim mrzlo, gospod,« pravi Jarvis. »Kopalnica je takoj preko hodnika.«

Jarvis odide, Sam pa bulji za njim; nato se obrne k Jimu in ga vpraša: »Ali imajo bogatini vedno dva zajtrka?«

»Vedno,« reče Jim resno, Sam pa kar zija; preden pa je mogel še kaj reči, je planil v sobo Greg.

»Hitro pokonci, fanta! Očka pravi, da ob devetih od-
rinemo.«

»Kam?« vpraša Sam.

»V Polcapple, kam pa!« odvrne Greg. »Tam mu
je Jim potreben, da ga zveže z Alanom čim prej mo-
goče.«

Jim pa pravi: »Žal pa tega ne bomo mogli storiti
prej ko šele jutri zjutraj. Tvoj bratranec ne bo po-
skušal govoriti podnevi. Pa tudi mogel ne bi. Vrh
tega sva se zmenila, da se ne bova klicala, dokler ne
poteče osemindvajset ur.«

»Vem,« reče Greg. »Pa vkljub temu bo najbolje,
ako čim prej odrinemo. Še tega se manjka, da se
spravi Gadsden nad tvoj radio!«

»O, saj se kaj takega ne bo upal!« pravi Sam
srdito, »vsaj, dokler bo moja teta blizu, ne. Povem ti,
da ga bo kaj hitro z metlo nagnala.«

Greg prasne v smeh. »Bravo! Upam in želim, da
mu prav gorkih naloži!« Greg zdaj odide, da se na-
pravi, Sam pa se gre kopat.

Kakor hitro je bil zajtrk končan, pripelje Greg
prostoren avto na štiri sedeže in profesor reče, naj
se Sam usede spredaj k Gregu, on pa se mora zgo-
voriti z Jimom.

Vožnja z avtom je bila za oba fanta nekaj novega,
kajti dotlej sta se vozila le z avtobusom domačega
kraja, toda Jim se je kmalu tako zelo zatopil v pogo-
vor s profesorjem Thoroldom, da je na vse drugo
pozabil. Profesor mu je zastavljal vsa mogoča vpra-
šanja o njegovem radiu in Jim je kmalu spoznal, da
se za njegov aparat prav zares zanima.

»Kdo te je pa učil?« vpraša profesor.

»Nihče, gospod; pač pa mi je naš župnik Mr. Tre-
venna, ki me druge stvari uči, posodil knjige o elek-
triki in o radiu.«

»Potem pa nisi imel nobenega rednega pouka v
tej reči?«

»Nobenega, gospod,« pravi Jim preprosto.

Profesor pokima s svojo veliko glavo in pravi z
globokim, bobnečim glasom: »Ta reč ti je v veliko

čast. Prav zelo me zanima, da bi si tvojo novo iznajdbo ogledal.«

Jim je kar žarel od veselja. Pozabil je Gadsdena in kar mu je bil on rekel in zdaj začel sam izpraševati. Kmalu se je uveril, da je njegov sosed prava zlata jama znanja o elektriki in bilo je kakor da se je prebudil iz lepih sanj, ko se je avto ustavil pred nekim hotelom ter je Greg nakratko sporočil, da je to Bude (Bjud) in da bi se po njegovem mnenju kosilo dobro prileglo.

»Upam, da vas nisem nadlegoval,« se opravičuje Jim.

»Nadlegoval!« zagrmí profesor. »Ne vem, da bi bil še kdaj katero vožnjo tako zelo užival!«

Prav temeljito so se nakosili, tudi niso preveč hiteli in tako je bila ura tri, preden so zopet zdirjali naprej.

»Radoveden sem, kaj bo rekla tvoja teta Sara, ko naju bo videla, kako imenitno se vračava,« pravi Jim proti Samu obrnjen, ko so odhajali.

»Naj reče, kar hoče,« ga zavrne Sam. »Sploh pa: posestvo je tvoje, ne?«

»Ali je v vaši vasi kak hotel?« vpraša Greg.

Sam se namuzne. »Polcapple ne dere v hotele, pač pa ima Mrs. Capper gostilno 'Ribičeve roke' in vaju lahko spravi v postelje. Zna pa tudi prvovrstno peči ribe.«

»To se nam bo pa dobro prileglo,« se zasmije Greg.

Proti koncu vožnje je profesor Thorold pripovedoval Jimu o Alanu Uptonu, rekoč:

»To je sin moje sestre, ki pa je umrla, ko je bil deset let star in je potem živel pri meni ter bil kakor moj sin. Je izvrsten pilot (letalec), vedno pa je bil tudi kar nor na potovanje in raziskovanje. Pred letom dni je odšel v Brazilijo, kamor ga je poslala neka tovarna za letala po opravkih. Ko se je tam mudil, je pa v mestni knjižnici v Riu¹ zasledil spomine, ki go-

¹ Rio je Rio de Janeiro (Riu de Žanejrú), glavno mesto Združenih držav Brazilije v Južni Ameriki, šteje 1.400.000 prebivalcev in je po svoji legi eno najlepših mest na svetu.

vorijo o nekem pozabljenem belem plemenu, ki baje še živi v osrednjem višavju Brazilije. Poprosil me je, naj mu preskrbim denarja, da opremi ekspedicijo in jih poišče, no in jaz sem to tudi storil. Sporočil mi je, da namerava potovati z letalom in da ima prijatelja, ki je pripravljen iti z njim. Pisal sem mu, naj bi se prepričal, ali more vzeti s seboj bencina za obojno vožnjo, toda preden je prejel moje pismo, je že odšel. Ne morem si torej drugega misliti kakor da mu je pošel bencin in da se zato ne more vrniti.«

Preden je pa Jim mogel zastaviti vprašanja, ki jih je imel polno pripravljenih, ga prekine Samov glas: »Polcapple je tamle, Greg. Vozi na desno pa bomo prišli naravnost v vas.«

»Ali je to Gadsdenov dom?« vpraša profesor Thorold in pokaže na obširno, pusto hišo z visoko streho iz modrega škrlja, stoječo v velikem obzidanem vrtu.

»Da, gospod,« odgovori Jim. »Tukaj so vrtna vrata in — kar sapa mu je zastala — tu je on sam.«

Gadsdenova visoka postava se je baš tedaj obrnila proti železnim vrtnim vratom, ko pa je pripeljal avto mimo, se je ustavil in si ga ogledoval. Nič ni pokazal, da je Jima prepoznal, samo stal je kot kip in pozorno ogledoval avto in ljudi v njem.

Sam mrko pogleda in zamrmra: »Stavim, ča pripravljajo kako novo lopovščino.«

Profesor Thorold pa je gledal dolgo anteno, napeljšano med streho Gadsdenove hiše in med štiri-deset čevljev (13 m) visokim drogom, ki je bil skrbno pritrjen z jeklenimi vrvmi. »Selby, ali ti je znano, kakšno ima inštalacijo?«

Jim zmaje z glavo. »Nikoli še nisem videl nje-gove hiše odznotraj in mislim, da je tudi nikoli ne bom. Pravijo pa, da ima radio na sedem elektronk in vem tudi, ča ima dovoljenje za oddajanje.«

Profesor Thorold zagode: »Biti moramo previdni, da ne dobi našega gesla.«

Ko sta se pri »Ribičevih rokah« poslovila od Thoroldovih, sta Jim in Selby hitela domov; šla sta

naravnost v sobo za radio, ki jo Jim odklene ter vstopi.

»Vse je v redu,« pravi in si kar oddahne. »Nobene-
nega znaka ni videti, da bi bil kdo stopil sem noter.«

Sam se zareži: »Mene pa to niti malo ne skrbi,
dokler je teta Sara v bližini.«

Tu se vrata za njegovim hrbtom sunkoma odpro
in njegova teta zavpije: »Sem že v bližini, Sam Lusty
in na to boš moral še dolgo misliti, ti dolgi in zani-
karni tepec! Te bom že naučila, kaj se pravi, kar
takole se potepsti, mene pa pustiti samo za vse delo!
Tako mi imaš iti naravnost na njivo krompir kopat
in tudi kapljice juhe ne dobiš prej, dokler vsega ne
izkoplješ!«

Sam ne reče nič, kajti dolga izkušnja ga je iz-
učila, da je najbolje molčati, kadar teta stresa svoje
sitnosti. Jima, ki je bil navadno jako miroljuben, pa
je naenkrat popadla huda nejevolja.

»Krompir bo moral počakati do jutri, Mrs. Trant,«
reče nakratko. »Sama to popoldne jaz potrebujem, da
mi pomaga.«

Mrs. Trant je bila, kakor da se ji je nekaj zale-
telo. Buljila je v Jima kakor da ne verjame lastnim
ušesom. Nato pa je začela:

»Kaj! Jim Selby, ti se drzneš z menoj tako go-
voriti? Taka beraška zalega kakršna si, ki si odvisen
od mene pri vsakem grižljaju!«

Jim pa ji seže v besedo. »Pozabljiva ste, Mrs.
Trant! Hiša, ki v njej živite, je moja; kar se hrane
tiče, vam pa povem, da je to prav skopa najemnina,
ki mi je dajate; o delu, ki ga opravim, niti ne govo-
rim ne! Če torej ne morete biti dostojna, bom prosil
svojega advokata, da mi poišče drugo najemnico ali
pa bom posestvo prodal.«

Mrs. Trant je zazijala kakor da je kdo pljusknil
vanjo vedro mrzle vode. Strahovala je oba fanta to-
liko časa, da je čisto pozabila na to, da je Jim pravza-
prav njen gospodar. Prav hudo neprijazen je bil izraz
njenega trdega obraza, ko je strmela v Jima. Nato pa
se mahoma obrne in zdirja proč, ne da bi še kaj spre-
govorila.

»Izvrstno, Jim!« pravi Sam. »Prav si ji povedal, čisto prav!«

Jim pa zmaje z glavo. »Sam nase sem jezen,« pravi nejevoljno. »Kajti od danes naprej me bo sovražila, Sam.«

»Stavim, da sovraži sploh vse ljudi razven sebe,« odvrne Sam resno. »Zdaj pa rajši postaviva anteno!«

Jim je namreč zaradi varnosti anteno odstranil, preden je Polcapple zapustil ter jo zaklenil, pa jima je vzelo precej časa, da sta jo zopet postavila. Ko je bilo to gotovo, je pa ves aparat jako skrbno pregledal in priklupil svežo baterijo, nato pa ga skušal naravnati, najprej na 2 LO (londonska radijska postaja), nato pa na razne tuje postaje. Šest je bilo preč, ko je bilo vse gotovo. Nato pa Jim lopo zaklene in gre s Samom dol v hišo, da se umijeta in osnažita, kajti profesor Thorold ju je bil povabil na večerjo v gostilni.

Čisto sveže pečene lokarde in jabolčna pasteta, oboje umetnina Mrs. Capperjeve, to je bila prav izborna večerja; nato pa so v mraku sedeli in se pogovarjali. Pa bilo je še prav zgodaj, ko je profesor Thorold fante poslal spat.

»Vstati bomo morali najpozneje ob štirih,« je rekel Gregu, »zato bo za nas vse najbolje, da gremo zgodaj k počitku. Selby, k vam pridem ob pol petih in upam, da bo šlo vse po sreči.«

Mrs. Trant ni fantoma rekla niti besedice, ko sta prišla domov, njen trdi obraz pa je bil vse prej ko prijazen. Jim je še enkrat stopil v radijevo sobo ter videl, da je vse v redu, nato pa šel spat, a je bil precej potr.

10. Pogovor v številkah.

Jima je budilka zdramila ob pol štirih; tiho je vstal in šel ven. Noč je bila temna pa lepa in kakor tisto noč, ko je prvič dobil zvezo z Alanom Uptonom, tudi zdaj ni bilo drugega slišati kakor zamolklo bobnenje razpenjenih valov ob vznožju čeri. Pripravil

je vse potrebno in baš ko je prvi svit sivo barval mrak, je Sam pripeljal profesorja in Grega.

»Gospod, ali naj pokličem?« vpraša Jim.

»Bolje da ne, ker bi utegnil Gadsden prisluškovati,« odvrne profesor. »Počakaj, da Alan pokliče.«

Nataknil si je par slušal, Jim pa drugi par. Dolgo časa so tako mirno sedeli, nato pa Sam vstane, rekoč: »Jaz grem ven na stražo. Nočem, da bi se zopet kdo plazil okoli voglov kakor prvo noč.«

Komaj je Sam odšel iz sobe, že dvigne Jim roko. Morsejevi znaki so začeli rahlo tipkati na njegove ušesne bobenčke. Profesor Thorold se je v svojem stolu sklonil naprej.

»Da, to je moj nečak,« reče hlastno. »Spoznam ga po njegovi pošiljatvi.«

»Gospod, potem bo najbolje, da mu odgovorim,« reče Jim.

»Da, povej mu, da sem jaz tukaj.«

Jim stipka to naročilo in prejme takoj odgovor.

Jim se vprašujoče obrne k profesorju. Ta pa prikima.

»Da, slišal sem. Noče verjeti, dokler ne dobi gesla. To je zelo pametno od njega. Najslabše je, da ga bo tudi Gadsden prestregel, če ga pošljeva.«

»Pa kako se glasi, gospod?« vpraša Jim.

»R M S P.«

»Čudna beseda! Ali ima kak pomen?«

»Da: Rešite me, sicer poginem!«

Jim za hip premišluje. »Moram mu ga poslati, gospod; toda sporočim mu ga v šifri.«

»Kako to misliš?«

»S številko, kakor jo ima vsaka črka v abecedi. Mislim, da bo Upton dosti bister, da to razume.«

»Upam, da bo. Vsekakor pa lahko poskusiš.«

Zopet so delali Jimovi prsti in čez hip se mu obraz razjasni.

»Vse je v redu. Geslo je prejel in pravi, da tudi razume, zakaj smo previdni. Prihodnjič si bomo geslo poslali kar v črkah. Zdaj pa pričanja govoriti.«

Dolgo časa ni tišine prekinila druga stvar kot praskanje profesorjevega polnilnega peresa, ko si je hitro beležil Uptonovo pošiljatev. Končno pa neha

pisati; zdaj se Jim obrne k njemu ter resno reče: »Gospod, električna sila mu je pošla.«

»Da, slišal sem, da je to povedal,« odgovori profesor, »toda k sreči ne prej, dokler nama ni sporočil, kje se nahaja. In kakšna je ta njegova zgodba, Selby, kakšna zgodba!«

Greg ni mogel svojih želja več premagovati. »Oh, povejte mi jo! Jaz kar gorim od radovednosti! Kje se nahaja Alan? Kaj dela? Ali je res našel tisto čudovito mesto, ki je tolikokrat o njem govoril?«

»Našel je to mesto, Greg,« mu odgovori oče, »ni pa zapuščeno, in ljudstvo, ki v njem biva, so res Hula, staro belo pleme, ki ga omenjajo stara španska poročila, in so lepi kakor Angleži. So pa kakor tudi on sam v smrtni nevarnosti.« Profesor preneha. »Toda stoj! Bolje bo, da ti povem vso zgodbo od kraja.«

11. Sporočilo.

Poklicali so Sama v hišo; nato pa so zaprli vrata in okna.

»Zunaj ni nikogar,« jim pove Sam. »Prepričal sem se.«

»No očka, zdaj pa nadaljujte!« pravi Greg. »Jaz kar gorim od radovednosti, kaj je Alan počell!«

»Izvrstno je rešil neko čudovito nalogo!« pravi profesor. »Po mojih mislih je našel dokaze, da je po njem odkrito mesto najstarejše na svetu med vsemi mesti, ki so še naseljena. Pravi mu Hulak, njegovi prebivalci pa so ostanki nekega starega belega naroda, in so po mojem trdnem prepričanju potomci atlantskega plemena, ki je bivalo na zdaj pogreznjeni celini Atlantidi.«

»Kako pa je prišel tja?« vpraša Greg.

»Z letalom. Vse kaže, da je njega in njegovega tovariša Brazilca Juana Almeida, ki ga je na poletu spremljal, zgrabil vihar; zato nista mogla tako hitro leteti in sta morala porabiti skoraj dvakrat toliko bencina kakor sta mislila, da ga bosta. Tako jima ga

je ostalo samo še nekaj galon,¹ ko sta zagledala veliko okroglo dolino, ki so jo obdajala slemenata strmi gričev; tu sta mogla prav na bregu precej velikega jezera varno pristati. Bilo je skoraj temno, ko sta pristala, zjutraj pa sta strmela, ko sta zagledala pred seboj veliko mesto; imelo je trdne kamenite stavbe, a nekatere je bil potres porušil. Meščani, ljudje bele polti, so prišli k njima in so ju prijazno sprejeli. Še več, bili so jako veseli, da sta prišla; zdi se namreč, da so iz neke stare prerokbe vedeli, da pridejo po zraku beli ljudje in jih rešijo iz velike stiske.«

»Rešijo!« ga prekine Greg. »Od česa pa, očka?«

»To je prav poseben del te povesti,« mu odgovori oče. »Oblegajo jih Indijanci Bakairi, ki so videti jako divje pleme. Čeri okoli mesta so strme kot stene, zato divjaki doslej še niso mogli prodreti v mesto; zasedli pa so neki višje ležeči del doline, kjer so Hula imeli svoje vrtove in zato se zdi, da Hulom pohaja živež. Zdaj se hranijo samo še z zalogami, ki jih imajo skrite v svojih kamenitih stavbah in Alan pravi, da ne morejo vzdržati dalj kot tri mesece.«

Greg narahlo zažvižga, njegov oče pa pripoveduje dalje.

»Če Bakairi udero v mesto, sporoča Alan, bodo Hule zaslužnili, vse neprecenljive ostanke starodavnosti pa uničili.«

»Kakšne ostanke?« vpraša Greg.

»Bodi no pameten, fant!« zagrmí profesor. »Ali misliš, da ima Alan prav zdaj čas in priliko, da bi jih v svojem poročilu popisoval? Lahko pa si jih v mislih predstavljam: spomeniki, sohe, napisi in morda celo rokopisi. Gotovo bo tam zaklad, kakor ga ni nudil niti stari Egipt in za starinoslovce najbolj čudovite najdbe, kar so jih doslej odkrili.«

»Morda zlate rakve kakor pri Tutankamonu?« hlastno poizveduje Greg.

»Zlato, da; saj sta zlato in bron skoraj edini kovini, ki jih ti ljudje poznajo,« mu odvrne oče na-

¹ Gallon (geln), galona je votla mera za 4.54 l.

kratko. »Toda kaj je vse zlato v primeri s temi čudovitimi spomenikil«

»O, zlato včasih zelo prav pride!« se namuzne Greg. »Vsaj Gadsden je tega mnenja kakor je videti.«

»Da, on!« hlastne profesor in čelo se mu zmrači. »Njemu nikoli ne smemo dovoliti, da bi vtaknil svoje lakomne prste v to zadevo! Gotovo bi bila nesreča! Kajti on gre samo za zlatom in kadar bo šlo za zlato, bo pripravljen uničiti še tako dragocene spomenike!«

Greg prikima. »Prav imate, očka, toda on bo storil vse, da svoj namen doseže in če pomislim na to, kar sta nam povedala Jim in Sam, bomo imeli nemalo truda, ako ga bomo hoteli od njegovega namena odvrniti!«

»Saj ne more ničesar začeti, dokler ne izve, kje se mesto Hulak nahaja!« mu odvrne oče; »da ne izve, za to moramo pa mi skrbeti!«

»Meni pa lahko poveste,« pravi Greg. »Kje je to mesto, očka?«

»V Matto Grosso, zahodni pokrajini Braziliije,« reče profesor. »Leži onstran reke Xingu (Šingù), nekako deset stopinj južno in pet in petdeset zahodno.«

»Joj, to je pa strašno daleč!« pravi Greg precej razočaran. »Toda glejte očka, kako za božjo voljo je pa Alan mogel poslati svoje sporočilo naravnost k nam? Res o radiu prav nič ne vem, vendar pa vem, da navaden radijski aparat ne more oddajati v večje razdalje ko nekaj sto milj, tu jih pa imamo na tisoče!«

»Vprašaj Selbyja!« reče profesor.

Jim je gledal v svoje pisanje, zdaj pa se ozre kvišku in pravi: »To je res, Greg. Navadni radio-aparat na letalu more brzojavljati samo 120 milj daleč in uporablja devet sto metrov dolg val. Toda tvoj bratranec je govoril z nami na jako kratkem valu, dolgem le 27 metrov. Mislim, da si je navil žico v dve tuljavi, ki sta precej narazen, tako da je izguba za dušenje prav majhna. Gotovo je bil prepričan, da ima le malo energije na razpolago. Tako je torej delal na kratkem valu in zato lahko s prav majhno energijo segel v ogromne razdalje.

»Ali pa more kdo Gadsdenu braniti, da ne stopi z njim na isti način v stik?« povprašuje Greg. »Saj praviš, da ima prvovrsten radijski aparat.«

»Znaki so bili jako medli,« odvrne Jim, »in bi jih jaz sploh ne bil mogel ujeti, ako ne bi imel svoje posebne antene, ki se da naravnovati. Ako Gadsden nima nekaj podobnega, potem niti malo ne mislim, da bi bil mogel Uptonove Morsejeve znake slišati.«

Greg prikima.

»Sijajno, Jim! Ako se torej očku posreči, da reši Alana iz tega čudnega Hulaka, bo samo tvoja zaslug!«

»To je popolnoma res,« izjavi profesor. »In smatral bom za svojo dolžnost, da pride Selby do veljave, ker je njegova iznajdba jako znamenita. Dati jo mora takoj patentirati. Dal mu bom pismo do svojih zastopnikov; ko se vrnem, bom pa poskrbel, da iznajdbo proda.«

Greg se skloni naprej.

»Ali mislite iti v Brazilijo, očka?« hitro vpraša.

Profesor sina začudeno pogleda, češ: »Seveda pojdem! In nato v Hulak. Še danes grem v London, da vse potrebno pripravim, potem pa s prvo ladjo odrinem.«

12. Ponoči je nekaj zaropotalo.

Ko je Jim gledal, kako se profesorjev avto oddaljuje dol po vijugasti cesti proti Bude, je bil strašno potr.

»Morali bi te vzeti seboj,« pravi Sam robato.

»O kako rad bi videl, da bi me mogli!« odgovori Jim hrepeneče. Nato pa se takoj odločno zravna in pravi: »Sam, jaz sem nehvaležna žival! Moja vloga je vendar tukaj! Saj moram vsako noč poslušati, ako se ne bo morda Uptonu posrečilo, da zopet brzojavi. Če kaj izvem, moram brzojaviti profesorju.«

»Jaz pa mislim, da je Uptonu bencin pošel, zato ne bo mogel poslati nobenega sporočila več,« pravi Sam.

»Da; povedal pa nam je tudi, da poizkuša zgraditi vodno kolo in če se mu to posreči, bo imel pač električne sile v izobilju. Zato pa moram seveda kar lepo čakati in poslušati. Zdaj pa pojdiva nazaj! Obljubila sva, da izkopljeva tisti krompir.«

»Seveda, to morava opraviti; potem pa bo najbolj pametno, da pogledava, ako se bo dalo tvoje kolo kako popraviti. Kakor kaže, ga boš potreboval, ko boš moral iti v Bude.«

»Najprej moram dobiti nove zračne cevi,« mu reče Jim, »a za to je že poskrbljeno. Poglej!« Z roko seže v žep in prinese ven šop bankovcev, da je Sam kar strmel. »Deset funtov!« reče Jim. »Profesorjev dar. Ali ni dober človek?«

»Da in Greg tudi. Prav rad ga imam,« reče Sam. »Toda to je velik denar, Jim. Kam pa ga misliš spraviti? Teta Sara spravlja svojega v svojo staro škatlo za čaj. Prava stara skupulja je! Sinoči sem jo videl, kako je denar preštevala.«

»Jaz bom pa svojega zaklenil v omaro v radijski sobici,« pravi Jim. »Še preden greva krompir kopat, ga bom nekaj porabil za dve novi cevi. Kar takoj stopiva ponje!«

Šla sta po cevi; nato pa sta se vrnila in se spravila nad krompir. Delala sta tako pridno, da sta do štirih že vsega izkopala.

Samu se je kar samo smejalo, ko je gledal lepo izkopane vrste.

»Jim, pojdiva zdaj dol na obalo in vrziva mrežo! Plimovanje je kakor zanalašč in pečene ribe se bodo za večerjo prilogle.«

Jim je bil tudi takoj za to in šla sta na obalo, odpela nastavno mrežo, ki ž njo loviš z obale, si izposodila čoln ter mrežo potegnila v velikem polkrogu. Ujela nista baš veliko, vendar pa sta dobila več majhnih basov in nekaj belic in polakov. Pridno sta pobirala ribe iz mreže, ko Jim naenkrat poskoči in začne roko otresati.

»Kačja riba!« reče in obraz se mu skremži od bolečin.

Sam ga hitro pelje nazaj domov in skoči takoj po zdravnika. Kačja riba, ki ji pravijo ponekod tudi morski gad, je majhna riba z bodečo hrbtno plavuto, ki je jako strupena. Pik te plavute je hujši kot sršenov in grozno boli.

K sreči je bil zdravnik doma; prišel je takoj in Jimu navezal na roko obkladke in to mu je bolečine polajšalo. Vendar pa mu je vsa roka hudo otekla, močno je utripala in ga bolela. Sam je Jima spravil v posteljo ter mu prinesel v sobo nekaj večerje, pa ni mogel jesti. Še hujše pa je bilo, da ni mogel zaspiti, pa je ležal in se premetaval cele ure. Ker pa se je ležanja brez spanja končno naveličal, je vstal in stopil k oknu.

Mahoma pa obstane kakor ukopan. Zaslišal je neki šum iz teme tam spodaj. Bilo je, kakor da je nekdo zasukal ključ v ključavnici. Kot bi mignil, je imel Jim par copat na nogah, se ogrnil s suknjo in zdirjal po stopnicah dol.

13. Gadsdenova zvijača.

Šum je prihajal iz lope za radio in Jimova prva misel je bila: nekdo je kakorkoli že izvedel, da ima on tam zaprt svoj denar in je šel stikat za njim. In res, ko je prišel k lopi, je zagledal, kako je neka temna postava v naglici odhajala. Bilc je preveč temno, da bi mogel spoznati obraz, vendar pa je Jim videl, da ima mož seboj neko veliko, štirioglato stvar, podobno škatli. Krenil je proti drevju na desni, Jim pa je zavpil in planil za njim.

Čeprav je imel roko v obvezi, je Jim vendarle moža hitro dohajal; toda oni je izginil med drevjem in Jim ga je izgubil izpred oči. Bila pa je med drevjem steza, ki je peljala do majhnih vrat v ograji in zato je Jim napel vse sile, ker je upal, da bo tatu zagrabil prej, preden bo mogel priti do vrat in jih odpreti. V naslednjem trenutku pa se mu noga ob nekaj spotakne in priletel je na tla s tako silo, da mu je zaprlo sapo ter je kar obležal in napol omam-

ljen lovil sapo. Precej dolga vrv je bila napeta preko steze in privezana na obeh koncih za drevesi.

»Jim, Jim!« zadoni Samov glas, ki se mu je pač poznala skrb in prikaže se Sam s svetilko v roki. »Jim, ali si ranjen? Kaj pa se je zgodilo?«

»Tisti človek — tat!« samo to se je posrečilo Jimu spraviti iz sebe. »Ujemi ga!«

Sam zdirja naprej, Jim pa se je zdaj vendarle mogel spraviti pokonci in se opotekati za njim.

Sam pride nazaj. »Nobenega sledu ni za njim,« sopiha. »Gotovo je ušel skozi vrata in nato v gozd tam onstran. Pa kdo je bil?«

»Da bi jaz vedel! Prišel je iz lope za radio. Bojim se, da je pobral moj denar!«

»Pa saj so bila vrata lope zaklenjena!« pravi Sam.

»Zdaj pa stavim, da so odprta,« pravi Jim grenko in ko sta prišla tja, sta videla, da je res tako. Vrata so bila odprta.

»Moral je na kak način dobiti ključ,« zamrmra Sam.

»Ali pa ima ponarejenega,« reče Jim. »Daj, posveti!« Gre torej naravnost proti omari. »Kaj pa to pomeni? Saj je zaprta!« vzklikne in si globoko oddahne. Vzame ključ iz žepa svoje suknje in odklene omarina vrata. »Ni mu bilo za denar,« reče nato. »Tukaj je, popolnoma nedotaknjen in nič ne manjka.«

»Kaj pa je potem tiček iskal?« vpraša Sam ves začuden.

Jim je stisnil ustnice in odgovoril: »Prav to je tvoja in moja naloga, da odkrijeva.«

»Ali misliš, da je bil Gadsden?«

»Ne, ker Gadsden je večji,« odvrne Jim; »utegnil pa bi biti tisti prihuljeni mali tajnik Sneed. Hajdi Sam, preiskati morava vso lopo, da vidiva, ali morda česa ne manjka.«

Jim je najprej preiskal vse dele radia, pa bilo je vse v redu. Še celo predal, ki je imel v njem svoje pisarije, je bil nedotaknjen. Vsa stvar se mu je začela zdeti že grozno čudna, ko Sam naenkrat vzklikne.

»Jim, tale kup šare v kotu je nekdo premetaval.«

»Kako pa to veš?«

»Zato, ker sem jo pred dvema dnevoma sam uredil. Saj ti se kupa nisi dotaknil, ali si?«

»Še pogledal ga nisem,« odvrne Jim.

»Prav, zdaj je pa ves premetan in če pogledaš semkaj, vidiš v prahu sled, kjer je stala neka štiri-voglata stvar.«

Jim je hitro in nakratko dihal.

»Da in — posveti nekoliko bližje! — da, tu so so sledovi od čevlja s kavčukovo peto.«

»Res je,« zagode Sam. »Pa noben od naju jih nima in Greg tudi ne. Poleg tega so pa tudi njegova stopala večja nego ti sledovi.«

»Potem so torej Sneedovi,« pravi Jim. »Tu ni niti najmanjšega dvoma več!« Zravna se in gubanči čelo. »Jo že imam!« vzklikne razburjeno. »Ta škatla je bila diktafon. Postavi to pripravo kamorkoli v sobi in zaznamuje ti vsako besedo, ki se izgovori in se more slišati. O Sam! Ta prevejani, sleparski Gadsden nas je potegnil! Končno je vendarle dobil geslo.«

14. Samova sijajna misel.

Sam je nepremično stal in gledal. »Hočeš reči, da ta dik-dik-tafon tako deluje kakor gramofon in da Gadsden zdaj, ko ga ima, lahko pove vse, kar je profesor sinoči govoril.«

»Da, prav tako je in nič drugače,« odvrne Jim in si grize ustnice do krvi. »Stvar je takale: Ko smo mi tukaj govorili, je Gadsden poslušal sleherni besedo, ki jo je kdo izmed nas izrekel. Zato zdaj on prav toliko ve kakor mi.«

»Potem pa nima pomena, da bi zasledovala tiča, ki je bil tukaj,« pravi Sam, ki je imel navadno posebno zdrav smisel za vsakdanje življenje. »Pač pa morava profesorja obvestiti o tem, kar se je zgodilo in sicer čim prej.«

»Prav imaš, Sam, toda kako naj to storiva?«

»Ti imaš njegov naslov, ne? Torej mu pač lahko brzojaviš.«

»Tukajšnja pošta se ne odpre pred osmimi zjutraj, zdaj pa še ena ni. Preden dobi profesor brzojav, bo Gadsden že odrinil.«

»Da, to je res,« reče Sam resno. Nato pa za hip premišljuje. »Poslušaj Jim! Kaj misliš, ali bi mogla z njim govoriti po telefonu?«

Jim se zdrzne. »Seveda! Le kako, da se nisem na to spomnil?«

Nato pa mu zopet upade pogum. »A kaj nama to pomaga, ko v vasi ni telefona!«

»To naju ne bo nič oviralo. Vzamem tvoje kolo in skočim v Bude. Tam pa imajo službo celo noč.«

»Jaz pojdem!« reče Jim.

»Ne, Jim. Kam hočeš s tako roko! Napiši, kaj naj povem in daj mi denarja pa stvar izvršim jaz.«

Sam se obleče kot bi mignil, Jim pa mu da pisano sporočilo in nekaj denarja. »Profesorjeve telefonske številke ne vem,« pravi Jim, »stanuje pa v hotelu Howard v Norfolk Street in če prosiš uslužbenca, ti bo dovolil pogledati v londonski telefonski imenik in boš številko lahko poiskal.«

»Jo bom že na kak način poiskal, lahko se zanesesh!« pravi Sam, ko pripelje kolo iz lope in skoči nanj. »Še preden se bo daniło, bom nazaj.«

»To je pa res fant kakor da bi bil iz železa!« pravi Jim, ko gleda za njim in za kolesovo lučko, ki se je migljaje izgubljala v daljavi. Nato pa se obrne in gre počasi nazaj proti hiši. Belil si je glavo in se izpraševal, kako za božjo voljo je Gadsdenov človek mogel priti do ključa in odpreti lopo. Ključavnica je bila dobra in ne take vrste, da bi jo mogel zlahka odpreti z vetrihom. Jim sam je skrbel za to. Ključ pa je tudi bil samo eden in Jim ga je hranil v predalu v svoji spalnici!

Ko je prišel do hiše, ga je še neka druga stvar iznenadila, da se namreč Mrs. Trant ni zbudila. V njeni sobi ni bilo luči. To je bilo prav čudno, saj je imela rahlo spanje, on je pa tudi toliko klical in Sam toliko kričal, da je bilo hrupa več ko za potrebo.

Spomnil se je tudi, kako mu je Sam pravil, da je pedsinoči videl svojo teto šteti denar. Grda sumnja mu je začela vstajati v duši in mesto da bi šel takoj v hišo, stopi v lopo za radio, odklene omaro, vzame iz nje svoj denar in ga vtakne v žep. Nato pa se vrne v svojo spalnico, se vleže in zaspi.

Naenkrat se zdrzne in zbudi. V sobi je bil že svetel dan. Kakor puščica skoči pokonci in gre k oknu. Niti toliko si ni vzel časa, da bi nataknil copate, ampak hitro stopi iz sobe in čez hodnik v Samovo spalnico. Nalahno odpre vrata in pokuka v sobo, toda videl je, da je prazna. »Pa bi že moral biti nazaj!« reče v skrbeh. »Da pride s kolesom v Bude in nazaj, vendar ni mogel potrebovati več kot dve uri!«

Jim gre torej v svojo sobo nazaj, se hitro obleče in gre v lopo. Pa kolesa ni bilo tam in tudi za Samom nobenega sledu. Jima je vse to prav zares zmedlo; ko se je še prepričal, da Sama tudi nikjer okoli doma ni, začne stopati po cesti dol. Zgodaj sinoči je padlo nekoliko dežja, zato so se sledovi novih kolesnih cevi v posušenem prahu prav dobro poznali. Vodili so po cesti naravnost naprej tja do Gadsdenovih vrat. Tam si lahko iz sledov sklepal, da je Sam stopil s kolesa; zakaj je to storil, si pa Jim ni mogel misliti. Vhod na zasebno pot je bil posut s peskom, zato sledov ni bilo več lahko razločevati in Jim gre nekaj časa po cesti naprej, da se prepriča, če ne bi morča našel še drugih sledov. Pa ni jih bilo, zato gre spet nazaj k vratom, malo premišlja, pa pride do zaključka, da Sam ni šel nikamor naprej.

Če je pa stvar taka, potem je jasno, da je moral iti skozi Gadsdenova vrata in Jim je sklepal, da ga je ustavil Gadsden ali pa njegovi ljudje, kajti ni si mogel misliti, da bi šel Sam k njemu sam od sebe. Saj je bilo prav po Gadsdenovo, ako je prišel na tako misel. Njegov sel mu je gotovo povedal, da so ga lovili, Gadsden pa je seveda nekoliko pomislil, kaj bi fanta utegnila zdaj ukreniti, zato je sklenil storiti vse, da ne bosta mogla profesorja Thorolda obvestiti.

Vse to je bilo vendar jasno kot beli dan; Jim bi bil najrajši samega sebe pretepel, da ni že prej prišel na to.

Naenkrat ga pograbi jeza. Gre naravnost k vratom in pritisne na kljuko. Toda čudno! Vrata niso bila zaklenjena. Odpre jih torej in stopi noter in tako je prvič v svojem življenju stal na Gadsdenovih tleh.

15. V levjem brlogu.

Gadsdenovo posestvo je bilo veliko in nagnjeno proti strmim pečinam ob morju. Obdajal ga je visok in trden kamenit zid; dasi je bilo nekoč dobro obdelano, je bilo zdaj videti pusto in zanemarjeno in je kazalo, da se lastnik zanje nič ne zmeni.

Jim je bil tako jezen, da se ni brigal za previdnost. Šel je po dovozni cesti kar naprej k vežnim vratom ter pritisnil na gumb električnega zvonca. Seveda ni resno mislil, da bi bil že kdo pokonci, zato je zelo ostrmel, ko se skoraj isti hip vrata odpro in si stoji oči v oči z Gadsdenovim podgani podobnim tajnikom Sneedom nasproti.

Jim ni čakal, da bi Sneed prvi spregovoril, ampak nakratko vprašal: »Kje je Sam Lusty?«

»Išči ga!« pravi Sneed in se zlobno reži. »Ali si ga izgubil?«

Jim pa se za režanje ne zmeni in pravi: »Tukaj je! Sledil sem ga!«

Sneed Jima za hip ogleduje in pravi: »Jaz ne vem, kje naj bi bil! Najbolje bo, če vstopiš in vprašaš Mr. Gadsdena.«

Jim je okleval, pa le za hip. Vedel je, da se podaja v nevarnost. Toda Sam je bil v tej hiši in njegova dolžnost je, da ga reši! Stopi torej v hišo, Sneed pa zapre za njim vrata.

»Mr. Gadsden se oblači,« pravi Sneed. »Kar za menoj, prosim.«

Sneed gre kar naravnost po stopnicah gor in Jim mu sledi. Ko sta prišla v prvo nadstropje, sta stopala

po dolgem hodniku, odkoder so držala vrata na obe strani. Sneed ena izmed vrat odpre in vstopi.

»To je Mr. Gadsdenova sprejemna soba,« reče Jimu. »Tam onstran pa je njegova spalnica. Pogledal bom, če je gotov, da te lahko sprejme.« Gre torej proti vratom na nasprotni strani sobe in potrka, nato pa stopi skozi vrata in jih za seboj zapre.

Jim je slišal več glasov in čakal. Preteklo je nekaj minut pa Sneedu ni bilo nazaj. Nato Jim ni mogel več strpeti, zato stopi k vratom na nasprotni strani in jih hoče odpreti. Pa bila so zaklenjena.

»Mr. Gadsden, ali ste tam?« vpraša glasno, pa nihče mu ne odgovori. Skoči torej nazaj k vratom na hodnik in pritisne na kljuko, pa tudi ta so bila zaklenjena! No in tako je videl, da se je vjel v past še on!

16. Presenetljiva ponudba.

Jim je kar besnel. Bil je divje jezen na samega sebe, da je bil tako neumen in sam zlezal v zanko; najslabše pri vsej stvari pa je bilo, ker je vedel, da ima zdaj Gadsden vso zadevo v svojih rokah. Lahko je čisto lepo lagodno spravljal svoje reči skupaj in se podal na pot, ker je dobro vedel, da profesorju Thoroldu ne bo mogoče izvedeti, kaj počenja.

Jim hiti k oknu in pogleda ven. Do tal je bilo dvajset čevljev, spodaj pa oster pesek. Ako poskusi skočiti dol, se bo gotovo grdo potolkel, tu v sobi pa tudi ni ničesar, da bi si mogel napraviti vrv. Zavpil je, pa nobenega odgovora! A Jim ni bil take vrste človek, da bi kar zlepa odnehal. Poskusi torej, ako se ne bi morda dala vrata vreči iz tečajev. Pa odpirala so se na noter in bila trdna kot skala; kmalu se je prepričal, da brez kladiva in ostrega dleta sploh ničesar ne opravi. Vsled teh napornih poskusov pa ga je zastrupljena roka še bolj bolela, zato se končno ves izmučen zruši na stol.

Čas je lezel po polževo in Jim je besnel od jeze, ko se končno obrne ključ v ključavnici in stopi v

sobo nihče drugi kot sam Gadsden. Jim plane pokonci in se pripravi, da bi ušel, pa Gadsden mu zapre pot in Jim je bil že toliko pameten, da je spoznal: ne morem se mu izmuzniti kakor pes! Gadsden je bil gotovo več ko šest čevljev visok, suh in mogočne postave, res prav lep mož. Toda njegove oči so imele barvo jekla pa tudi niso bile nič manj trde. Komaj vidno se je smehljajal.

»Na, pa si le vtaknil nogo v zanko, ali ne, Selby?« pravi Gadsden.

Jim pa se ne zmeni za njegov zasmeh, ampak vpraša kar naravnost: »Kje je Sam Lusty?«

»Pravkar je vstal,« reče Gadsden. »Bil je čez noč moj gost.«

»Torej priznavate, da ga imate zaprtega kot jetnika?«

»Zakaj pa ne?« odvrne Gadsden hladno. »Če sta ti in on toliko neumna, da prideta v levji brlog, menda vsaj ne pričakujeta, da vaju bo lev zopet izpustil?«

»Mrs. Trant naju bo iskala,« ga zavrne Jim. »In če naju ne najde, pojde k Mr. Trevennu.«

Gadsden pa zmaje z glavo in hladno reče: »Mrs. Trant me prav nič ne skrbi.«

V Jimu so vse sumnje pretekle noči znova oživele.

»Hočete reči, da ste jo podkupili?« vpraša ježno. »Da ste samo z njeno pomočjo mogli skriti diktafon v moji sobici za radio?«

»Kaj bi si pripovedovala šolske pravljice, Selby,« pravi veliki mož zasmehljivo. »Vendar, mimogrede rečeno, bil je čeden uspeh, ki si ga dosegel! Mislim namreč, ko si dognal, da sem uporabljal diktafon. Imaš boljšo glavo kot večina fantov v tvojih letih.«

Jim pa se za poklon ne zmeni, ampak resno reče: »Ali ste Samu povedali?«

Gadsden pa zmaje z glavo.

»Misliš tisto glede njegove tete? Nisem, seveda ne. Saj nima razloga, da bi jo sumničil, dokler boš seveda ti molčal!« Ko pa je videl, kako je Jim začuden, doda ostro: »Želim, da bi me razumel, Selby:

Jaz nisem morda jezen nate ali pa na Lustyja! Zares, še občudujem vajin pogum in vajine uspehe!«

»Zakaj naju pa potem ne izpustite?« ga Jim hitro prime za besedo.

»Tudi to bom storil takoj, kakor hitro mi dasta besedo, da ne bosta občevala s profesorjem Thoroldom.«

»Sami veste, da tega ne moreva storiti,« ga zavrne Jim.

»Potem se pa bojim, da bosta morala ti in Lusty ostati tukaj, dokler jaz ne odpotujem. Saj vendar ne morem dopustiti, da bi mi križala moje načrte!«

»Pa saj vas Alan Upton in to mesto nič ne briga!« zavpije Jim.

»Upton me nič ne briga, to je res, odvrne Gadsden mirno; »toda kar se tiče mesta Hulov, je pa stvar ta, da se pečam z njo že cela leta. Bil sem v Riu že pred vojno in tam toliko poizvedel, da sem prepričan: Hula še živijo in njihovo mesto je skoraj gotovo najbogatejši kraj na zemlji! Ta narod pa se za zlato tako malo zmeni kakor ti ali jaz za staro železo. Neskončnega napora me je stalo, preden sem dognal natančno lego njihovega mesta in zdaj, ko sem ga našel, nisem tak norec, da bi svojo srečo zapravil.«

Jimova brada je trmasto štrlela naprej, ko je očital: »Ukradli ste podatke, Mr. Gadsden! To ste mi sami povedali!«

Gadsden pa ni bil užaljen, še smehljal se je.

»Ni tako važno, kako sem jih dobil; glavno je, da jih imam in obljubim ti, da jih bom mnogo bolje izkoristil kakor pa takle učenjaški potep kakor je Thorold. Jaz se bom lotil te stvari širokopotezno in ko jo dovršim, upam, da bom bogat mož.« Nato pa umolkne in upre svoje oči v Jima. »Prav nobenega razloga ni, zakaj tudi ti ne bi imel deleža pri dobičku, fant! Jaz ti bom dal zanj priliko, če boš hotel!«

Jim je bil tako presenečen, da ni mogel drugega ko le strmeti.

»Mislim resno,« reče Gadsden.

»Kaj mislite?« se Jimu vendarle posreči spregovoriti.

»No ja, to, da fant, ki ima glavo na pravem koncu kakor ti, lahko dobro uporabim. Zlasti takega, ki pozna Morseja tako dobro.«

Jim pa je molčal kot grob. Še zdaj si ni mogel predstavljati, kaj Gadsden misli.

»Jaz mislim tako-le,« reče Gadsden že precej nestrpno. »Če se odločiš, da greš z menoj na ekspedicijo, te nastavim kot radio-operaterja, ti dam mesečno deset funtov, vso opremo in hrano ter prevoz v Brazilijo v drugem razredu. Dobil boš tudi delež pri dobičku od vsega, kar prinesemo domov. Če so moji računi pravilni — in niso velikokrat napačni — bo to zadostovalo, da začneš življenje jako lepo.« Nato spet počaka. »Upam se trditi, da je to več kakor pa ti je ponudil profesor. Ali ni res tako?«

17. Jim se odloči.

Jim je pa le še kar stal in gledal Gadsdena. Ta ponudba ga je tako presenetila, da je komaj mogel verjeti lastnim ušesom.

Gadsden pa je bral njegove misli.

»Mislim resno,« je rekel. »In kar je še več: tvojega prijatelja Thorolda ne bom oviral, dokler ne začne on mene ovirati.«

Tisoč misli je zaplesalo Jimu po glavi. Nes pametno bi bilo, ako bi rekli, da to ni bila zanj izkušnja, kajti takale ponudba je že sama na sebi bila velik poklon in če je sploh kakšna stvar, ki bi po njej hrepenel, ni po nobeni drugi toliko kakor po priliki, da si ogleda svet! V naslednjem hipu pa je tok vseh teh misli spremenil svojo smer in čudno: ni začel misliti na Thorolda, ampak na Sama! Zdelo se mu je, da v duhu vidi, kako ga pogleda Samov oglati in pošteni obraz, ko zasliši novico, da se je njegov tovariš udinjal človeku, ki je oba zvijačno ujel.

Jim zmaje z glavo ter se kar naenkrat odloči in reče: »Žal mi je, Mr. Gadsden, a ponudbe ne morem sprejeti.«

Gadsden ni pokazal prav nobenega znaka, da je morda jezen. Samo z rameni je skomignil.

»Kakor hočeš, Selby. Vendar če si se tako odločil, potem mora seveda tudi moj sklep držati, in bosta ti in Lusty morala ostati tukaj, dokler jaz ne odpotujem.«

»Storil bom vse, kar bo v moji moči, da vam uidem,« mu reče Jim.

Gadsdenu je obraz spreletel leden smehljaj.

»Svobodno ti; kar poizkusi! Ker pa seveda ne maram, da bi mi razdejal pohištvo ali požgal hišo, te moram nadlegovati s prošnjo, da greš z menoj.«

Odpre vrata in odide, Jimu pa pomigne, naj mu sledi.

Gadsden ga pelje v pritličje, nato pa po dolgem, s kamenitimi ploščami tlakovanem hodniku tja onstran dvorane in odpre neka vrata, ki so bila videti jako težka in močna.

»To je tvoje stanovanje,« pravi s svojim ledenim smehljajem. »Pošljem ti nekaj hrane in če se tekom dveh ur premisliš, lahko trikrat pozvoniš z električnim zvoncec. Pozneje pa bo prepozno.«

Preden se je Jim zavedel, kaj se prav za prav godi, je bil že v sobi, težka vrata so se zaloputnila za njim in slišal je, kako se je v ključavnici zavrtel ključ.

»Torej je tudi tebe ujel!« se oglasi Sam in mu stopi nasproti. Bolj jeznega izraza Jim na njegovem od vetra ožganem obrazu še nikoli ni videl.

»Kako pa je tebe ujel?« vpraša Jim.

»S prav preprosto zvijačo. Ko sem se s kolesom peljal mimo vrtnih vrat, sem zaslišal, da nekdo stoka, kakor človek, ki je hudo ranjen. Bil sem tak osel, da mi še na misel ni prišlo, da je to zvijača, v naslednji minuti pa sem že imel na glavi cunjo, potem pa nisem videl ničesar več, dokler se nisem znašel v tej hiši. Najprej sem bil v nekakšni kleti. Semkaj pa so

me pripeljali pred nekaj minutami.« Nato preneha.
»Zdi se mi, da si šel mene iskat, ne,«

Jim prikima. »Jaz sem bil še večji osel kot ti, kajti šel sem v past z odprtimi očmi!«

»Kaj bi po toči zvonila!« pravi Sam mirno. »Zdaj morava le za to poskrbeti, da se rešiva.«

Jim se ozre po sobi okoli. Bila je majhna in prazna, nekakšna jedilna shramba ali pa morda orožarna. Vrata so bila nenavadno čvrsta, edino malo okno pa je imelo trden železen križ, s tremi prečkami.

»To se jako lepo sliši,« reče nato suhoparno, »toda podgana bi lažje ušla iz pasti kakor pa midva iz te sobe! Le kako se misliš te reči lotiti?«

»Pri oknu,« pravi Sam. »Prečke niso vdeltane v kamen, ampak so privite v leseni okvir.«

Jim stopi k oknu in si prečke ogleda. »Prav imaš, Sam, vendar pa brez dobrega izvijača vijakov ne bova mogla odviti.«

Sam se zvito nasmehne in potegne iz žepa izvijač, ki je bil videti kar poraben.

»Gadsden je zvit,« reče nato, »vendar pa ni bil toliko zvit, da bi me dal preiskati. Pričvrstil sem vijake na kolesu, preden sem odšel, potem pa izvijač vtaknil v žep. Sreča v nesreči, ne?«

»Mislim da!« pravi Jim. Nato pa spet pogleda okno. »Če se nama posreči, da vsaj eno prečko odstraniva, upam, da se bova lahko splazila skozi.«

»Tudi jaz sem tako mislil,« doda Sam. »Baš sem se hotel spraviti na delo, pa sem zaslišal Gadsdena in tebe prihajati po hodniku. In tega se tudi zdaj bojim, da bi naju namreč utegnil kdo pri delu zalotiti!«

»Res, biti bova morala previdna,« mu pritrdi Jim, »kajti Gadsden nama misli poslati nekaj hrane. Zato bom pa jaz pri vratih stražil in te posvaril, če bom slišal, da se kdo bliža.«

Jim gre torej k vratom, Sam pa se loti dela. Pet minut ni bilo ničesar več slišati, le Sam je težko dihal. Nazadnje pa spregovori.

»Vse je zastonj, Jim. Vijaki so zarjaveli in jih ne morem premakniti. Če bi imela vsaj eno kapljo olja, pa bi se nama posrečilo; brez tega pa mislim, da ne bo šlo.«

18. Juhé, pa imava olje!

Prav tedaj pa zasliši Jim s hodnika korake. »Nekdo prihaja!« zašepeče. »Sam, skrij izvijač!«

Sam smukne izvijač za polico s knjigami in zašepeta: »Poslušaj, Jim! Ako je Sneed, ga lahko zgrabiva!«

Preden je Jim mogel odgovoriti, se ključ v ključavnici zavrti in res stopi v sobo Sneed. Prinesel je podnos s hrano in ga z ropotom treščil na mizo.

»Več je kot zaslužita, capinal« pravi jezno. »Če bi jaz bil Gadsden, bi vaju izstradal!«

»Ja, kako sva lahko vesela, da nistel« odvrne Jim s smehljajem, ki mu je bilo videti, da Sneeda togoti.

»Tebi bo treba še precej batin, preden se boš naučil olike!« zareži Sneed.

Sam stopi k njemu in se mu ponudi: »No, kar dajte mi eno, če vas mika!«

Sneed fanta pogleda ter vidi njegovo krepko postavo in mogočne roke.

»Lahko storim še kaj boljšega kakor pa da bi te pretepal!« reče nato, se zlobno zareži in takoj odide iz sobe.

»Na, zdaj pa imava!« reče Jim, ko se zavrti ključ v ključavnici. »Tudi ko bi naju moral po Gadsdenovem naročilu izpustiti, naju bo še pridržal.«

»Torej imava toliko več vzroka, da uideva!« pravi Sam. »Tako ko se najeva, se spravim nad vrata.«

Dali so jima hleb kruha, rezino surovega masla in vrč čaja, ki res ni bil najboljši, pa ga je bilo vsaj veliko. Sam prične rezati kruh, Jim pa namesto da bi se vsedel, kar nepremično stoji in strmi v podnos.

»Kaj pa ti je?« vpraša Sam skoraj jezno.

»Olje!« reče Jim. »Saj si hotel olja.«

»Seveda, toda kje pa je?«

»Surovo maslo, ne? Kako si zabit!«

Počasi se razlije po Samovem obrazu zadovoljno režanje.

»Prav imaš, Jim. Precej trda je moja buča. Saj je res to isto. Glej, takoj ga bom nekaj namazal na vijake in ko bova pojedla, se bo tudi že vlezlo.«

Z vročim čajem Sam košček masla raztopi in zalije z njim vijake. Nato pa se vrne k mizi in z Jimom poskrbita, da je hleb hitro ginil. Kar naenkrat pa se sredi zajtrka zasliši štropot.

»Dež,« pravi Jim, ko se obrne.

»Da, in prav krepko pada,« pritrdi Jim.

»Za naju toliko bolj,« reče Jim. »To se pravi, če bova mogla uiti. Potem naju ne bodo mogli tako lahko izslediti.«

Sam vstane, vzame izvijač in se spravi znova na delo. »Gre,« reče sopihajoč in res: vijak se je nekoliko premaknil. Čez eno minuto je bil odvit. Sam pograbi prečko in potegne. Tudi Jim se obesi nanjo z vso svojo težo in tako zahrešči še zgornji vijak ter se uda; prečko sta kar z lahkoto odstranila. Jim pomoli svojo glavo previdno skozi okno. Še je močno deževalo. Ko se ogleda naokoli, se umakne nazaj, na licu se mu bere velika zadrega.

»Kaj pa je?« vpraša Sam. »Ali ne bova mogla ven?«

»Ven bova že prišla, zakaj ne; ne vem pa, kako se bova izmuznila proč! Na obeh straneh je visok zid, ki gre dol do čeri na obali. To pa sam veš, kakšne so čeri!«

»Ali ne bi mogla priti čez zid?« vpraša Sam.

»Nemogoče! Visok je dvanajst čevljev, na vrhu pa posut s steklenimi črepinjami. Še če bi imela lestvo, bi stvar bila težka in gotovo bi naju kdo skozi okno videl!«

»Potem bova morala poskusiti pač na čereh,« pravi Sam nakratko. »Do tja pa lahko prideva, ne da bi naju kdo opazil, ker je polno grmovja.«

»Do robu že prideva, seveda,« pritrdi Jim, »toda kaj nama to pomaga? Čeri so visoke več ko sto čevljev in po vsej svoji dolžini čisto navpične!«

»Ne!« ga Sam hitro prekine. »Tako hudo slabo pa ni. Mislim, da bova že na kak način prišla dol.« Tu preneha. »Navsezadnje pa zakaj se ti tako mudi, Jim?«

Jim ga debelo pogleda. »Zakaj? Da profesorju Thoroldu vse poveva, ne?«

»Čemu neki? Gadsden zdaj geslo pozna. Jaz bi mislil, da je bolj potrebno, ako Uptona posvariš!«

»Da, to tudi, seveda!« reče Jim nestrpno.

»Ampak tudi v tem slučaju zopet naletiš na isto oviro,« reče Sam; »kajti Gadsden ali pa njegov namestnik bo gotovo tvojo pošiljatev do Uptona pre-stregel!«

Jim zagodrnja. »Na to pa nisem mislil! Kaj nama je torej storiti?«

»Samo eno nama je mogoče: Gadsdenu pokvariva radio!«

Jim se zasuče in Sama pogleda.

»Ta stvar se lepo sliši, toda treba bo iti zato v hišo in če to poskusiva, naju gotovo zgrabijo.«

»V hišo nama niti stopiti ne bo treba,« reče Sam. »Radijeva napeljava gre v hišo pri sosednjem oknu. Če se nama posreči, žico prerezati tako, da ne bodo mogli poškodbe izslediti, potem pred nočjo ne bodo dognali, kaj ni v redu, ti pa boš lahko poslal svoje sporočilo, preden bodo poškodbo odkrili in jo popravili.«

Jimu se obraz zjasni. »Izvrstno, Sam! Kar spusti me ven, da to zvijačo izvršim!«

19. Na strmi polici.

Še je močno deževalo, ko se je plazil Jim skozi okno med obema prečkama. Spustil se je na tla, stiskal se tesno k steni in se ozrl naokoli. Okna so bila vsa zaprta in ni bilo nobenega znaka, da je kdo v

bližini. Natančno tako, kakor je povedal Sam, je žica dovodnica prihajala dol od velike antene in tekla skozi luknjico v loputi sosednjega okna v pritličju. Brž vzame iz žepa nož, se spravi nad žico in v nekaj trenutkih se mu posreči, da jo prežaga.

»Na, košček vrvicel!« se oglasi Sam poleg njega. »Zveži oba konca skupaj, potem naj pa le slepomišijo, dokler poškodbe ne odkrijejo.«

Dež je še bolj padal kot prej. Lilo je in grmelo da kaj, klokotalo po strehi in pljuskalo s tal. Jim zveže prerezana žična konca, nato pa se oba zmuzneta v gosto, nizko grmovje ter skrčena v dve gubi počasi prodirata proti čerem.

Spredaj se je plazil Sam, Jim pa za njim. Čez nekaj minut sta bila že vrhu čeri.

»Saj sem ti pravil,« reče Jim, ko se ozre preko strmega robu dol na morje, ki je bilo najmanj sto čevljev pod njima. »Tod ne bova nikoli prišla dol! Čeri so kakor stena.«

Ne da bi odgovoril, se Sam vleže na trebuh.

»Drži me za noge!« reče Jimu in ko ga ta krepko zgrabi za noge, se pomakne Sam toliko naprej, da je imel glavo in ramena preko roba. Ta izvid je bil tako čuden, da bi se marsikomu lasje ježili, toda oba fanta sta imela za višino utrjene glave in se jima zato ni bilo treba bati, da bi se jima zvrtilo v glavi.

Sam da znamenje, naj ga Jim potegne nazaj in reče: »Stvar je res precej slaba, pa vendar ni tako hudo kakor se vidi. Kakih deset jardov gor na levo se pričinja neka polica in kolikor sem mogel videti, sega preko vse stene prav dol do morja. Ali bi si upal poskusiti, Jim?«

»Zakaj ne!« odvrne Jim urno.

»Pa bo nekoliko nerodno,« pravi Sam počasi.

»Pripravljen sem na to,« odgovori Jim; »kajti če ti rečeš, da stvar lahko izpeljeva, potem mora iti. Prav rad se celo v nevarnost podam, samo da Gadsdena izplačava.«

Sam prikima in pravi: »No, potem pa kar naprej!«

Še vedno je deževalo, ko sta prišla do police, ali do tega, kar je Sam imenoval polico. V resnici je bila samo nekakšna razpoka v strmih čereh, ki se je spuščala proti morju precej bolj strmo kot podstrešne stopnice. Sam je šel naprej, Jim pa za njim. Sam je bil vkljub svojim letom vsaj toliko okreten na čereh, kakor kdorkoli drugi na tej obali in k sreči je tudi Jima kaj dobro izvežbal. Pa vseeno je bila pot taka, da jima je sapo zapiralo. Nobene stopnje nista mogla napraviti prej, dokler se nista z roko dobro oprijela in oba sta le predobro vedela, da ne smeta niti enkrat napačno stopiti ali celo zdrkniti! Dež, ki je noter do sedaj bil njun pomočnik, je bil zdaj njun najhujši sovražnik, kajti voda je curljala dol po čereh na vse strani in tako delala granitno skalo spolzko, da groza. Preden sta preplezala prvih pet in dvajset čevljev, sta potrebovala deset minut; tu pa prideta do nekega pomola, ki je bil zadosti velik, da sta lahko na njem stala.

»Nekoliko počijva!« pravi Sam. »Kos pota, ki ga imava zdaj pred seboj, je prav grd.«

»Če je griji kot dosedanji, ne vem, če ga bom zmagal,« prizna Jim.

»Čisto lepo ga boš zmagal,« pravi Sam mirno, »vendar pa bo šla stvar laže, ako sezujeva čevlje.«

Jim ni rekel ne bev ne mev, vendar pa mu je srce nekoliko upadlo, kajti vedel je: ako Sam smatra za potrebno, da sezuje čevlje, mora biti plezalna pot, ki jo imata pred seboj, nenavadno huda. Vendar pa čevlje sezuje, jih zveže s trakovi skupaj in si jih obesi čez ramo.

Sam se ustavi.

»Prišel sem do konca police,« prične razlagati. »Tu se namreč naenkrat odseka in se nadaljuje tamle onstran, zato pa morava preprečkati kos jako strme stene, da prideva do nje. Jim, si pripravljen?«

Jim stisne zobe. »Pripravljen!«

20. Jim na vrsti.

Sam pokaže na grmiček zanikrnega bodičja, ki je poganjalo iz neke razpoke v steni, kakih pet čevljev vstran in reče:

»Vidiš ta grm? Če se mi posreči, da se zanj primem, lahko stopim z nogo na noseček, ki moli iz skale malo pod grmom. Tam nekoliko dalje zopet vidiš v skali grčo, ki jo lahko dosežem, ako se dobro razkoračim; od tam priti do široke police onstran skale bo pa prava igrača. Dobro si vso pot oglej, Jim! Moraš namreč natančno vedeti, kam treba položiti roke.«

»Potreboval bi povečalnega stekla, da vidim vse te točke,« odvrne Jim in se poskusi nasmehniti, kar se mu pa slabo obnese. »Sicer pa kar ti naprej stopi, jaz pojdem pa za teboj!«

Sam se razkorači in ujame iz skale štrleči nos, ki je bil pa tako ozek, da je mogel komaj prste nanj položiti, nato pa se počasi plazi dalje ter se z desno roko krepko prime za grmiček. Močno ga nategne, pa je držal. Nato pa se z levico izpusti in Jimu je kar sapo zaprlo, ko vidi svojega tovariša bingljati med nebom in zemljo in ga samo stebelce bodičja loči od smrti.

Sam pa čisto mirno stegne svojo desno nogo in z njo otipava, dokler ne ujame grče, ki je štrlela iz skale, nato pa se pritisne tesno k steni, se zavihti in grm izpusti.

»All right,¹³ Jim,« reče nato. »Saj ni tako hudo, kakor se vidi. Zdaj pa še ti!«

Jim se je bal in je to vedel. Vendar pa se premagati ni dal; sicer pa nazaj itak ni bilo mogoče. Globoko vzdihne in začne. Prime se za bodičasti grm ter se z levico izpusti in zabinglja po zraku kakor je trenutek prej bingljal Sam. Pa vendar nekoliko drugače, kajti kar ni mogel najti grče spodaj v skali! Nato pa naenkrat zasliši, kako nad njim nekaj narahlo poklja.

¹³ All right (ol rajt = vse prav) je zelo običajna beseda, ki Anglež ž njo kaj potrjuje.

»Sam!« zavpije glasno, »grm se bo utrgal!«

Korenine so se pulile in Jim je čutil, da ves grm počasi popušča; vedel je, da lahko že v naslednji minuti zdrkne zviška dol v morje kakor bi padel s štiri-nadstropne hiše! Grče v skali pa še ni mogel najti.

»Nasloni se!« se začuje mirni Samov glas in Jim naenkrat začuti, kako ga krepka roka zgrabi v za-pestju in mu pritisne nogo na trdno skalo. »Nasloni se tesno k čerem,« nadaljuje Sam in prav ko Jim svojo težo prenese na čeri, se utrgajo zadnje kore-nine žilavega bodičja.

Jim je bil za hip ves trd. Komaj je dihal. Nato pa zopet zasliši Sama kako mu govori: »Prav pri tvoji desni roki je dober prijem. Oprimi se, jaz pa te potegnem.«

Jim se oprime in pogleda dol, pa vidi Sama, kako razkoračen išče po steni stopnje in le z desno visi na majčkenem pomolčku. S svoje varne grede je moral priti nazaj, da pomaga Jimu. Ko ga Jim vidi v taki nevarnosti, pozabi na svojo lastno, se skloni dol, ga trdno zgrabi in drži, dokler ne najde stopnje. Minuto nato sta že oba bila na široki polici onstran skale na varnem.

»Hvala ti, Sam,« pravi Jim in se globoko oddah-ne. Nato pa pokaže na morje pod njima. »Jaz bi bil že tamle doli, ako me ti ne bi bil prijel!«

»Prav grd prehod je bil!« reče Sam, »zdaj bo pa že bolje.«

Zopet začne plezati po polici dol, Jim pa za njim. Čeprav je bilo jako naporno, vendar ni bilo nič v primeri s tem, kar sta že prestala in tako sta napre-dovala kar hitro, dokler nista prišla do nekega kraja, ki je bil osem ali deset čevljev nad vodo. Tu se je polica razširila in končala s prepadom.

Sam pogleda dol v rastoče valove, ki počasi bu-tajo ob vznožje čeri.

»Jim, zdaj nama pa nič ne bi pomagalo, ako bi hotela zopet plezati.«

»Vem da ne, pomagalo pa bo plavanje,« odvrne Jim. »In to pot sem jaz na vrsti.«

»Pa menda vendar ne misliš dol v te valove!« zavpije Sam.

»Saj mi ne bodo nič hudega storili!« se odreže Jim in hitro slači suknjo. »Pa ne misli, da se šalim, Sam! Obljubim ti, da se mi ne bo ničesar zgodilo. Ti počakaj tu, jaz pa grem po čoln.« Počaka toliko, da voda zopet naraste, nato pa se z vso silo požene v najvišji val.

21. Sam gre drugič na pot.

Sam se je nagnil naprej in gledal, kako je Jim izginil v sredi velikega zelenega vala. Preteklo je deset sekund, ki so se mu zdele dolge kot deset minut, nato pa se več jardov od čeri prikaže Jimova glava iznad vode in Sam ga vidi, kako začne krepko plavati. Če je bil Sam močnejši v skalah, je bil pa zato Jim mnogo boljši v vodi in ker mu je plima pomagala se je prav urno bližal kopališču. Sam se je globoko oddahnil, ko je videl Jima kobacati na pesek in stopati k čolnu, ki je bil potegnjena na obalo.

Še nekaj minut in Jim se vrne pod steno ter reče: »Zdaj boš moral pa ti skočiti, Sam.«

Sam se obotavlja in prizna: »Hudo se bojim.«

»Toliko se gotovo ne moreš bati kakor sem se jaz tamle gori,« odvrne Jim. »Vrzi mi najprej moje čevlje dol, potem pa skoči! Jaz te bom pa zagrabil, ko prideš na površje.«

»Nikar ne misli, da bom sploh prišel na površje!« zagode Sam, nato pa se z vso silo požene, skoči ter prileti v morje s kar se da strašnim pljuskom! Puhaje in otepaje pride na površje, Jim pa ga hitro zagrabi ter mu pomaga v čoln; nato pa skoči k veslom ter vesla na vse kriplje, da ne bi čoln treščil ob čeri.

Sam si zdrgne slano vodo z oči ter pogleda gor na čeri in reče:

»Ne verjamem, da bi bili že izsledili, da sva ušla.«

»Pa nama tudi ne more nič škodovati,« odvrne Jim. »Zdaj naju itak ne morejo več dobiti.«

Čoln se je zadel ob obalo in Jim skoči ven. Nehalo je deževati in skozi oblake je prodiralo solnce.

»Kaj bova pa zdaj naredila?« vpraša Sam.

»Preoblekla se. Potem pa mora eden od naju iti telefonirat in presneto se bo moral podvzati.«

»Najbolje bo, da greš to pot ti, Jim,« reče Sam zelo ponižno. Jim pa ga udari po rami.

»Kaj še, bratec! Tudi to pot pojdeš ti. Prav trdno sem namreč prepričan, da te Gadsden drugič ne bo mogel več prevariti.«

»Gotovo pa bo prežal na cesto,« reče Sam.

Jim malo pomisli.

»No, ti pa povem, kaj naredi: Pojdi v Bude z avtobusom! Tega pa ne bo mogel ustaviti.«

»To ni slaba misel,« prizna Sam. »Zato bo pa tudi bolje, da stražiš svoj radio. Če bodo le mogli, ti ga bodo pokvarili.«

»Bom pa že presneto pazil, da se jim to ne posreči! Halo! Tvoja teta Sara! Čudno se mi zdi —«

Takoj obmolkne, ko se spomni, kaj je Gadsden pravil o Mrs. Trant.

»Videti je, kakor bi se balal!« pravi Sam ves presenečen.

Sam je imel prav, kajti čmerni obraz Mrs. Trantove je bil prav nenavadno čuden videti, ko je stala pri zadnjih vratih in gledala oba fanta; saj je pa tudi kar curljalo od njiju, ko sta stopala gor po klancu. Teta prične takoj ragljati:

»Kje pa sta zopet bila, to bi rada vedela! Polovico noči se potepata, nazadnje pa prihajata takale domov! Saj pravim: Lepo začenjata!«

»Bila sva po opravkih, Mrs. Trant,« reče Jim nakratko. »Zdaj se greva pa preobleč.«

»Lepo, jaz naj pa sušim vse te umazane cape!« zavrešči zoprno. »Jaz moram sama vse opraviti, vi dva pa letata okoli in se zabavata.«

Jim pa ji pogleda naravnost v oči in reče:

»Da, imela sva jako lepo zabavo to jutro!« Nemalo pa se začudi, ko ženska do ušes zardi, se na mestu zasukne ter odhiti v hišo, ne da bi še katero zinila.

Fantoma je strašno dobro delo, ko sta zmetala premočeno obleko s sebe, se krepko zdrgnila, nato pa oblekla suho obleko. Med preoblačenjem sta kramljala in Jim je Samu pravil, kako mu je Gadsden ponudil mesto radijskega telegrafista na potovanju.

Sam je kar debelo gledal.

»Ponudil ti je, to ti je ponudil?! No, veš kaj, večje nesramnosti pa še nisem doživel!«

Hitro si obleče suknjo.

»Kar oditi moram. Zdaj manjka deset minut do dvanajstih, točno opoldne pa avtobus odrine. Nazadnje bom moral še hiteti, da ga ujamem!«

»Ali imaš denar, Sam?« vpraša Jim.

»Da, saj mi ga niso vzeli. Tudi sporočilo imam še. Jaz torej odrinem, ti pa ostani doma in pazi na radio!«

»Kdaj se pa vrneš?«

»Ne morem reči. Skoraj gotovo bom moral kaj časa čakati, ker je lahko mogoče, da je profesor zdoma.«

»Da, prav lahko mogoče,« pravi Jim. »Če boš še zadnji avtobus zamudil, potem bo najbolje, da najameš avto.«

Sam pa ga kar debelo gleda.

»Jaz! Najamem avto! Saj bi to stalo cel funt!«

»Tu imaš denar in naredi kakor ti pravim. Morda te bom še pred zoro potreboval.«

Sam odhiti in bil je videti kakor omamljen, Jim pa stopi v radijsko sobo pogledat, ali je vse v redu. Oddahnil se je, ko je dognal, da ni nobena stvar pokvarjena, vendar pa si je rajši izbral varnejšo pot in ni poskušal telegrafirati, ker je čutil, da je najbolje, ako se ne izpostavlja nevarnosti. Tu pa ga Mrs. Trant pokliče h kosilu, zato gre v hišo.

Ko je pokosil, pobere posodo in jo nese v kuhinjo ter pomije, nato pa se vrne v radijsko sobo. Bil je prepričan, da gre Samu vse posreči; prav tako je pa tudi vedel, da bo Gadsden, ko dozna za njun beg, storil vse, kar bo v njegovi moči, da mu prepreči, ako bi hotel Alanu Uptonu kaj sporočiti.

Prav zoprno mu je bilo, da se mora takole okoli obešati, zato pa se čez nekaj časa skrivaj izmuzne iz hiše in gre na neki vzvišeni prostor blizu meje svojega posestva; od tod je lahko stražil svoj radio, obenem pa pazil, ako kdo prihaja od Gadsdenovih sem. Čez kako uro zasliši hupanje roga in vidi, kako pride skozi Gadsdenova vrata avto in krene proti severu. Sedela sta v njem dva moža, eden je bil Gadsden, drugi pa je bil videti Harth. Jim se globoko oddahne. Če mu gresta ta dva spoti, se Sneed ne boji.

22. Gadsden zopet poskusi.

Bilo je sedem proč, ko se Sam končno vrne.

»Ni mi bilo treba najemati avtomobila. Neki fant me je vzel na voz do King Tora, naprej sem šel pa peš.«

»Ali si profesorja dobil?« vpraša Jim hlastno.

»Dobil sem ga seveda,« odvrne Sam, pa je kar nekako težko spravil te besede iz ust.

»Kaj pa ni v redu?« vpraša Jim.

»Vse je v redu, Jim. Imam dobre vesti zate.«

»Dobre vesti!« ponovi Jim.

»Mr. Thorold odrine nemudoma v Ameriko in mi je naročil, naj ti povem, da moraš ž njim.«

Jim je kar poskočil od veselja. »Da moram jaz ž njim! Sam, ali se ne šališ?«

»Kaj se bom šalil, če je pa res! Vzel te bo seboj, da boš pri ekspediciji telegrafist. In — in lepo ti bo Jim!«

»Lepo! O Sam, saj skoraj ne morem verjeti! Prelepo je, da bi moglo biti resnično! Toda kako je prišel na to misel, da mi ponudi tako mesto?«

»Zakaj pa ne bi prišel!« odvrne Sam. »Saj znaš z radijem prav tako ravnati kakor kak odrasel možak! Prepričan sem, da boš svojo plačo pošteno zaslužil.«

»Toda prej o tem ni govoril,« ga zavrne Jim. Nato pa malo preneha. »Sam, ali si mu morda povedal, kaj mi je Gadsden ponudil?«

Sam močno zardi in zagodrnja: »No ali ni prav, da sem mu?«

»Oh, Sam!« mu očita Jim. »Potem si mi pa vso to stvar ti preskrbel!«

»Da in vesel sem tega!« pravi Sam s sklanim glasom, nato pa se urno obrne proč.

Jim stopi k njemu in mu položi roko na ramo in mu vneta reče: »Sam, ti si najboljši tovariš, kar jih je kdaj kak fant imel! Jaz pa sem sebično prasel! Ti si mi preskrbel to čudovito priliko, jaz pa te hočem takole hladno zapustiti, da obtičiš v tej mračni luknji in nimaš duše, ki bi z njo govoril! Ne maram iti! Tu pri tebi ostanem!«

Sam pa se hitro obrne k njemu.

»Nikar ne žlobudraj neumnosti, Jim! Nikoli ti ne bi mogel odpustiti, ako ne greš... Toda čakaj, Jim, saj ti še nisem vsega povedal, kar mi je profesor naročil. Pravi, da misli odpotovati čim prej, da če mogoče prehití Gadsdena. Iz Bristola odrine v soboto ladja Belstone Castle v Rio. S to ladjo se hoče odpeljati. Naroča ti torej, da pride jutri v Bristol, kjer se bosta dobila v pisarni Južnoatlanske parobrodne družbe. Moral boš ujeti vlak, ki odrine zjutraj iz Bude.«

Jim zažvižglja in pravi: »Potem mi pa ne bo časa preostajalo. Ob treh moram vstati, da dobim zvezo z Uptonom, ako bo poslušal.«

»Zato pa pojdi zdaj takoj spat, da se nekoliko spočiješ! Jaz bom pa tukaj stražil, dokler ne prideš dol. Glede opreme nikar nič ne skrbi, ker je Mr. Thorold rekel, da ti bo vse to nabavil v Bristolu.«

»Sam, ti si zlato!« vzklikne Jim. »All right! Jaz torej grem malo posmrčat, potem —« Preneha kot bi odrezal in vzklikne: »Kaj je pa to — top?«

»Mislim, da je bolj podobno strelu iz puške,« odvrne Sam.

»Kdo bo pa tako pozno zvečer s puško streljal?« vpraša Jim začudeno. »Na, že spet!« Stopi k vratom in pogleda ven. »Ničesar ne vidim. Ali moreš povedati, Sam, odkod sta strela prišla?«

Tu pa vseka že tretji odmev v tiho poletno noč, takoj nato pa nekaj močno zarožlja.

»Krogla je zadela v streho!« krikne Jim.

Sam prileti ven in pravi: »To je Sneedovo delo!«

»Kaj pa počenja? Ali naju misli ustreliti?«

»Ne, kaj takega bi ne bilo zanj. Ti bom pa jaz povedal, kaj hoče: tvoj radio bi rad razbil!«

23. Sam nekoga ujame.

Še preden se je Sam domislil, kaj naj stori, je Jim že skočil na lestvo, ki je bila vedno prislonjena na lopo, da je po njej mogel hoditi na streho.

Sam plane za njim.

»Dol pojdi, Jim!« mu zavpije. »Sicer boš naslednjo kroglo ti prestregel!«

»Bodi brez skrbi!« ga zavrne Jim in že pridno razdira anteno. »Če je Sneed, ne bo več ustrelil, dokler sem jaz tu gori. Se le preveč hudo boji, kaj bo potem z njim, če mene zadene.«

Sam ne ve, kaj bi storil, pa le za hip. Saj je bilo čisto jasno, da ima Jim prav. Zato ga torej pusti, naj opravi svoje delo, on pa se prihuli med grmovje in začne hitro pa jako tiho dirjati proti meji Jimovega malega posestva. Od vsega velikega imetja, ki je bilo nekoč last Selbyjevih, je ostala samo še hiša, vrt, ena njiva in kos nerodovitne gmajne ob čereh. Porašena pa je bila gmajna z raznim bodičjem; v to gosto grmovje je torej Sam izginil.

Jim je anteno razdrl kot bi mignil ter odnesel njene dele dol v lopo. Noben izmed treh strelav ni

napravil večje škode, razen da je skozi galvanizirano streho napravil cunjasto luknjo.

»To je prav gotovo Sneedovo delo,« pravi Jim zaničljivo. »Kakor je sam ves zveržen, tako pa še njegovo streljanje. Kljub temu pa je škoda, da bom moral odslej vsakokrat znova postavljati anteno, kadar bom hotel poklicati Uptona; in to ne bo lahko, če bom moral vselej čakati, da se zmrači.« Ozre se okoli. »Halo! Sam, kje pa si?!«

Ni videl, kdaj je Sam izginil, zato si ni mogel misliti, kje bi bil. Gre torej venkaj in pogleda naokrog, pa Sam je izginil kot kafra. Mahoma pretrga tišino krik — kaj krik: pravo tuljenje, nekakšen prečuden glas, ki je prav tako izražal presenečenje kakor grozo. Jim zdirja liki zajec tja, odkoder je glas prihajal, namreč na južno stran bodičja in kot bomba plane na malo odprto jaso, kjer ugleda Sama, kako kleči na nekem bitju, ki je bilo videti popolnoma uničeno in zrušeno ter kot ubito ležalo s hrbtom na trati.

»All right, Jim,« reče Sam mirno. »Ga že imam!«

»Imaš? Koga? O, saj to je vendar Sneed!«

»Seveda je Sneed,« odvrne Sam. »K sreči sem izsledil, odkod je zadnji strel prišel, pa sem tiča ujel, prav ko se je hotel splaziti proč.«

»Izpustita me,« se repenči Sneed. »Kaj pa se vtikata v moje zadeve? Za to dejanje bosta odgovarjala pred postavo!«

»Jaz se ne bi hotel sklicevati na postavo, ako bi bil v vaši koži, Sneed,« mu pravi Sam. »Lahko se vam primeri, da boste toženec namesto tožnik; ej, pa vaš gospodar tudi, kajti stavim, da vam je to početje on naročil. Vi nimate toliko soli v glavi, da bi sami prišli na tako misel.«

»Jaz? Zajce sem šel streljat, če že hočete vedeti,« pravi Sneed.

»Slučajno pa zajci ne živijo po slemenih pločevinastih streh,« reče Sam; »sicer ste pa tudi zašli na tuje posestvo.« Razposajeno se zareži. »Jim, primi ga!«

»Kaj pa misliš z njim napraviti?« vpraša Jim.

»Dal mu bom nekoliko njegovega lastnega zdravila,« odgovori Sam. »On naju je hotel pridržati v Gadsdenovi ječi. Zdaj bova pa videla, kako mu bo všeč, ko bo on jetnik v najini.«

»Tega ne smeta storiti!« krikne Sneed. »To je zoper postavo.«

»Baš pravi ste, da se na postavo sklicujete,« ga zavrne Sam. »Takoј pojdite z nama in prav nič ne razgrajajte zato, ali pa vas bova morala prisiliti, da splezate po čereh dol kakor sva morala davi midva!«

Ta grožnja je Sneeda popolnoma ustražovala, zato je kar dosti mirno stopal med Samom in Jimom. Peljala sta ga naravnost v radijevo lopo, ga porinila vanjo ter stopila za njim in vrata zaprla.

»Jim ali naj ga zveževa?« pravi Sam.

»Ne, nikar me ne vežite!« prosi Sneed. »Saj ne bom poskušal ubežati.«

»Ne verjamem vam,« pravi Sam prezirljivo; »če poskusite, se boste pa kesali. Midva oba bolje tečeva kot vi pa vaju tudi v moči oba posekava. Usedite se na ta stol!«

Sneed se usede na stol in ju divje gleda. Bil je jako jezen pa tudi hudo prestrašen. Sam se obrne k Jimu.

»Jim, mislim da bi bilo dobro, ako greš po vaškega stražnika. Lahko ga toživa, da je vdrl na tvoje posestvo, tudi če mu ne bi mogla dokazati, da je poskušal razbiti tvojo anteno.«

Jim ga gleda; tedaj pa mu Sam skrivaj pomežikne in Jim ga razume.

»Da,« pravi z veliko resnobo, »to bo najbolje; vendar pa mislim, da ga morava tožiti tudi zato, ker je poskušal razbiti mojo anteno. Saj imava dokaze! Ali ni v strehi luknja od krogle? Pa stvar je še hujša: vidi se, da je hotel naju ustreliti!«

Sneed postane bleđ kot zid.

»Ne storita tega!« reče hitro. »Sama dobro vesta, da nisem streljal na vaju. Izpustita me in če sem

res napravil kakšno škodo, jo poplačam. Poglejta!« doda hlastno. »Pet funtov vama dam, ako me izpustita!«

Sam pogleda Jima. »Jim, ali ni to podkupovanje? To pa njegovo zadevo še precej poslabša. Zabeleži si, kar govori! Pred sodnijo bo vse to zoper njega govorilo.«

Jim vzame v roko beležnico in prične pisati. Držal se je slovesno kakor kak sodnik, dasi bi bil najraje od smeha počil.

Sneed pa se je prav dobesečno tresel. Glasno je tarnal: »Nisem vaju skušal podkupiti. Samo odškodnino sem vama ponudil za to, kar sem slučajno pokvaril.«

»Sami presneto dobro veste, da to ni res,« pravi Sam strogo. »Kdo vam je naročil, da poskušate razbiti anteno?«

»Ne povem,« pravi Sneed trdovratno.

Jim pograbi čepico in gre proti vratom, rekoč: »Torej grem po stražnika.«

Sneed pa kar zatuli: »Stojte! Kaj pa hočete izvedeti?«

24. R. M. S. P.

Sam strogo in kratko vpraša: »Hočem vedeti, po kateri poti namerava iti Gadsden v Brazilijo.«

»Če vama povem, ali me potem izpustita?« vpraša preplašeni Sneed.

»Naznanila vas ne bova; samo to vam obljubim,« odvrne Sam.

»In ne bosta Mr. Gadsdenu povedala?«

»Ne, ne bova.«

»All right. Odití misli iz Plymoutha s parnikom La Plata, ki odrine jutri večer.«

»Ali pojde v Rio?«

»Ne, ampak v Pernambuco.«

»To je severno od Ria,« dostavi hitro Jim.

»Vem,« pravi Sam. »Kako pa bo Gadsden po-toval od tam dalje?«

»Ne vem,« odgovori Sneed. »O njegovih načrtih sploh ničesar ne vem.«

»Tudi ne mislim, da bi vedeli,« pravi Sam prezirljivo.

»Ali zdaj lahko odidem?« prosi Sneed.

»Ne, ne morete. Ne marava, da bi še nocoj anteno postavljala v nevarnost. Ostali boste tukaj do jutra, potem pa lahko greste, kamor hočete.« Obrne se k Jimu. »Spraviva ga na podstrešje. Tam ne more uiti. Tudi seno je tam, da bo lahko ležal, dala mu bova pa tudi nekoliko večerje.«

Jim je bil tudi teh misli, zato spravita svojega jetnika v podstrešje in ga zakleneta; nato pa gresta večerjat. Ali je Mrs. Trant vedela, kaj sta počela ali ne, tega ni povedala, ampak je molčala kot zid. Fanta sta vzela s seboj nekaj hrane za Sneeda, nato pa se vrnila v radijevo sobico ter zopet postavila anteno.

»Sam, to si pa jako spretno izpeljal, kar si izvlekel iz Sneeda,« reče Jim med delom.

Sam se navihano nasmeje, rekoč: »Te sorte ljudi hitro ustrahuješ. Kaj misliš, ali je govoril resnico?«

»O tem sem trdno prepričan,« reče Jim.

»Potemtakem bo pa Gadsden vašo skupino prehitel.«

»Res bo odrinil en dan prej,« prizna Jim, »Per-nambuco je pa tudi precej oddaljen od Ria.«

Sam prikima. »Nekaj bi ti svetoval, Jim. Ako moreš dobiti zvezo z Uptonom, bi bilo dobro, da ga vprašaš po najboljšem potu do tistega kraja, kjer se on nahaja.«

»Da, seveda bom to storil, vendar pa bo v vsej tej stvari čudna zmeda. Ne morem uvideti, kako naj profesorjeva ali pa Gadsdenova skupina prodre skozi cele tolpe divjakov kakršni so Bakairi; in če se jim že to posreči, kako pa se bodo mogli potem vrniti?«

»To tudi mene skrbi,« prizna Sam. »Vendar zdaj pojdi k počitku, Jim! Sinoči nisi veliko spal, jutri boš moral pa spet zgodaj odpotovati. Okoli treh te pokličem.«

Jim odide in zaspi tisti hip, ko se mu glava dotakne blazine. Zdelo se mu je, da je spal komaj pet minut, ko ga Sam potrese in zbudi.

»Jim, tri četrt na tri je ura. Čas je, da greš na delo. Pripravil sem ti čašo čaja.«

»Sam, utrjen si, kakor da bi bil iz železa!« ga pohvali Jim. »Pridem takoj dol. Le tega si želim, da bi mogel to jutro dobiti Uptona, kajti če se mi to ne posreči zdaj, potem ne vem, če mi bo še kdaj mogoče.«

Jim se usede, si natakne slušala in začne klicati. Nato pa je bilo v sobi dolgo časa vse tiho. Ko se Jim ozre, vidi, da je Sam v stolu trdno zaspal.

Pretekla je ena ura, tedaj pa začno naenkrat tapljati na njegove ušesne bobenčke Morsejevi znaki: R. M. S. P.

25. Bridko razočaranje.

Jim je vedel, kaj to pomeni; da, še več: spoznal je, kdo pošilja, kajti uho operaterja, ki je tako izurjeno kakor Jimovo, lahko po neznatni razliki spozna pošiljalca. Kot bi trenil je odgovoril, nato pa sta se preko širnega oceana in pol celine pogovarjala ta dva človeka, ki sta se na tako čuden način seznanila.

»Vaši signali so danes močnejši,« mu natipka Jim.

»Oskrbel sem se z vodno silo,« mu odgovori drugi. »Kaj je novega?«

Jim mu hitro sporoči, kako je Gadsden s pomočjo diktafona prestregel geslo in Alana Uptona prosi, naj geslo spremeni. »Rabite odslej črke T. L. S.«, mu reče, ni se mu pa zdelo potrebno razlagati, da so te črke začetnice imen Thorold, Lusty, Selby.

»Zabeležil sem si,« pride odgovor. »Kdaj Gadsden odpotuje?« Jim mu pove, pa tudi ladjo, s katero se bo vozil profesor.

»Dobro!« reče odgovor. »Gadsden bo skoraj gotovo prodiral po Frančiškovi reki navzgor. Vam pa

svetujem, da greste v Rio. Železnica do Goyaz. Nato mule. Letalo nerabno. Nemogoče vzeti seboj bencin za dvojni polet.«

Jim začne izpraševati, kar ga je težilo.

»Kako bo moglo pol tucata ljudi prodreti skozi divjake?« poizveduje Jim. »In če bi to tudi storili: Kako priti nazaj?«

»V našo dolino pelje tajna pot,« de odgovor. »Pošljemo ljudi naproti kot vodnike. Prinesite bencina za moje letalo! Bakaire bom ugnal, če mi prinesete vsaj dvanajst galon. Nemogoče zdaj podrobno razlagati, pa zaupajte mi!«

»Ne vem, ali bom mogel radio prinesiti dalje kot do zadnje železniške postaje,« nadaljuje Jim.

»Torej pridete tudi vi?«

»Da.«

»Dobro. Pripeljite radio do Ria in od tam govorite! Kdaj odrinete?«

»Odtod še to jutro,« mu pove Jim. »Kako tam vzdržujete obleganje?«

»Zlahka, le za živež je trda.«

»Koliko Hulov?«

»Okoli tri sto. Dobri ljudje, a majhni in boječi. Nočejo boja. Naj vam še kaj povem?«

»Vse polno, pa vas zdaj nočem nadlegovati. Tekom treh mesecev se vidiva.«

»Upam. Prisrčen pozdrav stricu in Gregu in vam! Stricu recite, da sem neskončno vesel, ker vem, da prihaja.«

»All right! Z Bogom!« odtipka Jim in zaključi pogovor.

»Torej si ga dobil?« pravi Sam. Tipkanje ga je zdramilo pa je nekaj časa stal poleg prijatelja. Jim mu da papir z zapiski in Sam jih prebere. Njegov obraz, ki je bil navadno tako neumen videti, se mu razjasni in pravi: »Tajni vhod in vodnik, da vas popelje vanj! O Jim, kako si srečen!«

Jim pa globoko vzdihne in pravi koprneče: »Oh, Sam, ko bi te mogel vzeti s seboj!«

»E, saj nama nič ne pomaga, če na to misliva!« odvrne Sam trezno. »Ali bi ne bilo bolj pametno, da radio zavijeva? Prav kmalu boš moral na pot.«

Jim je bil hudo potr, ko sta radio pospravljala, vendar še hujše je bilo, ko se je moral od Sama posloviti. Sam ga je spremil do avtobusa, ki naj bi ga popeljal do postaje. Prav pred odhodom vzame Jim pet funtov od denarja, ki mu ga je bil dal profesor, ter jih stisne Samu v roko, rekoč:

»Moraš vzeti, Sam; kajti če bi ti tukaj začelo presedati in bi rad šel na morje, boš moral imeti nekaj denarja za pot!«

Sam se obotavlja, nazadnje pa le vtakne bankovce v žep.

»All right, Jim, bom vzel; če jih pa ne bom potreboval, jih dobiš nazaj. Ali mi boš kaj pisal?«

»Seveda ti bom pisal, čim največkrat bom utegnil,« mu odgovori Jim. Avtobus se je začel pomikati; samo v roko sta si mogla še seči, nato pa je Jim nastopil potovanje.

V Bristol je došel zgodaj popoldne in takoj krenil v hotel, kjer ga je Greg že pričakoval. Greg ga je pristrčno pozdravil.

»Hudo sem vesel, da si prišel,« mu je rekel; »toda kje imaš Sama?«

»Sama?« ponovi Jim. »Tvoj oče ni ničesar omenil, naj tudi on pride.«

»Pa seveda mora tudi on priti! Saj bomo baš njega potrebovali, kadar se bomo s čolni vozili. Vem, da hoče očka tudi njega! Sam je moral napačno razumeti, kar sta se po telefonu razgovarjala. Takoj mu morava brzojaviti!«

Tekom petih minut je bila brzojavka že na poti in Jim se je počutil še bolj srečnega kakor že itak ves dan. Vrne se torej v hotel, se snide s profesorjem in mu pove vse, kar se je pripetilo, pa mu tudi pokaže zapiske o svojem pogovoru z Alanom.

»Izbornol« pravi profesor. »Dobro si opravil, Selby. Zdaj pa bo najbolje, da poskrbimo za tvojo

opremo, obenem pa bomo tudi za Lustyja nekaj nakupili. Ob osmih ima biti tu.«

Šli so torej nakupovat, nato so večerjali. Potem pa je šel Jim na kolodvor Samu naproti.

Pa Sama ni bilo! Jim odide domov in se ob deset trideset zopet vrne. Po Samu pa tudi zdaj ne duha ne sluha! To noč je Jim slabo spal in je bil ob petih že pokonci, da pričaka Sama pri prvem jutranjem vlaku. A Sama ni bilo, ladja pa je imela ob devetih odriniti iz Avonmoutha!

26. Zoprni Mr. Aplin.

Jim je stal z Gregom Thoroldom na zgornjem krovu ladje Chester Castle, ko je plavala dol po zalivu. Pokazal je na črto temnih čeri tam daleč na vzhodu in rekel:

»Če bi imela dober daljnogled, bi skoraj lahko videla Polcapple.«

»Kaj pa Sama, bi ga videla?« pravi Greg.

Jim zmaje z glavo.

»Skrbi me, ali se mu ni morda kaj pripetilo. Misli si ne morem drugega, kakor da sta si z Mrs. Trant prišla navzkriž, ko je prišel domov in je zato izginil ter šel takoj ribe lovit.«

»Ali nič ne misliš, da bi morda tiček Sneed mogel biti vzrok, da se Sam sploh ni povrnil domov?« povprašuje Greg.

»Ne. Saj je Sam Sneeda ujel in se ga zato Sneed strašno boji. Seveda je Sneed zloben kot maček in bo Samu povrnil milo za drago, če se mu ponudi prilika; vendar pa mislim, da ga na noben način ni mogel zadržati, da ne bi prišel domov.«

»Oh, kakšno smolo imamo!« pravi Greg.

»Grozno!« vzdihne Jim. »Ti si sploh ne moreš predstavljati, kakšen izvrsten tovariš mi je bil Sam vsa leta! Moral bi bil videti, kako me je rešil, ko sva plezala dol po čereh in se je izpulil grm, ki sem se zanj držal!«

»Precej sem spoznal, da je res izvrsten fant,« mu pritrdi Greg. »Posebno sem ga občudoval, ker je vsako reč tako naravnost povedal.«

»Bolj iskrenega tovariša si ne moreš misliti! Vse bi dal, kar imam, da bi bil zdaj on tukaj!« Tako je Jim stal in molče strmел tja na obalo, ki je hitro izginjala.

Greg je videl, kako zelo je žalosten in se mu je jako smilil, ker pa si zaenkrat ni mogel ničesar izmisliti, s čimer bi ga potolažil, ga pusti samega.

Ker je Jim tako zelo pogrešal Sama in tolikokrat nanj mislil, ni mogel vožnje uživati. Vsaka reč v njegovi okolici je bila nova in zanimiva, vendar pa ga je najbolj privlačeval parnikov radio. Kakor vse velike ladje je tudi Chester Castle imela dva radijska operaterja. Eden izmed njiju, Frank Robson, ljubezniv temnook, majčken možek, je bil prav dober človek in je imel Jima zelo rad. Ta je Jimu tudi rekel, da lahko pride v radijsko kabino vselej, kadar bo on imel službo. Zato je Jim tretji dan vožnje okoli desetih dopoldne potrkal na vrata in stopil noter. Zelo pa se začudi, ko zagleda ne Robsona, ampak šibkega moža predivastih las, ki sedi pri aparatu.

Ta se obrne proti Jimu in sovražno bulji vanj, Jim pa se takoj začne opravičevati.

»Oh, oprostite, da sem vas nadlegoval! Mislil sem, da ima Robson službo.«

»To je vseeno, kdo ima službo,« ga zavrne oni neprijazno. »Potniki nimajo v radijski sobi ničesar iskati!«

»Jaz nisem navaden potnik,« pojasnjuje Jim. »Tudi jaz sem radijski uslužbenec.«

Dolgin sname slušala in reče: »Takle pritlikavec!« pa tako prezirljivo, da Jimu lica pordijo.

»Kar pravim, je res,« odvrne Jim z odločnim glasom. »Če meni ne verjamete, pa lahko vprašate profesorja Thorolda!«

»Ga tudi bom!« zarenči oni. »Za zdaj pa glej, da izgineš!«

»Lahko se trdno zanesete, da vas ne bom nikoli več nadlegoval!« ga zavrne Jim jezno. »Imam rajši ljudi, ki poznajooliko.«

Dolgin plane pokonci.

»Poberi se od tod!« zapove s togotnim glasom. »Poberi se, ali pa te vržem ven sam, predrzni pobalin!«

Jim pa se ne premakne, ampak ponosno obstane in gleda moža z mirno odločnostjo naravnost v oči in to je onega kar ustavilo.

»Z Bogom!« reče končno Jim. »Prav lepa vam hvala za vašo ljubeznjivost in uljudnost!«

Nato pa se zasučje in mirno odide ter vrata za seboj narahlo zapre.

Pozneje čez dan je Robson dobil Jima na krovu v stolu, kjer je študiral špansko slovnico.

»Saj pravim, Selby,« reče Robson, »kaj ste pa naredili Aplinu?«

»Aplinu?« ponovi Jim. »Ali je to oni drugi radijski telegrafist?«

»Da in strašno je jezen na vas.«

»Mislim, da bi moral jaz biti jezen!« odvrne Jim. »Povem vam, kaj se mi je pripetilo.«

Robson posluša, nato pa prikima.

»Prav imate, Selby. Aplin se je obnašal skrajno žaljivo in popolnoma zaslužil, kar ste mu rekli. Je pa človek razdražljivega značaja in črnogled, zato bi vam svetoval, da imate z njim čim manj mogoče opraviti.«

»Lahko ste trdno prepričani, da ga ne bom več nagovoril, razven če se opraviči,« reče Jim.

27. Načrti se spremenijo.

Zelo se je Jim začudil, ko se je Aplin res prišel opravičevati.

»Robson pravi, da ste vi tudi kos strokovnjaka, Selby,« je začel Aplin. »Žal mi je, da sem bil nasproti stanovskemu tovarišu robot, pa baš tedaj me

je napadala mrzlica in se nisem imel popolnoma v oblasti. Upam, da mi boste zato oprostili.«

»To se razume,« pravi Jim takoj pripravljen. »Prosim vas, nobene besedice več o tej stvari!«

Vesel je bil, da se je mož opravičil, vendar pa mu ni bil všeč in je zato želel, da bi odšel. Aplin pa se je usedel ter začel govoriti in izpraševati. Jim ni govoril več kakor je moral, vendar pa se je moral premagovati, da je ostal vljuden in tako je končno dolgin spravil iz njega celo vrsto podatkov. Tu pride k njima Greg in Jim se je kar oddahnil, ko je Aplin odšel.

»Čudne sorte tiček tole, Jim,« pravi Greg, ko vidi, kako mahedra Aplin po krovu dol in Jim mu pritrdi. Nato pa pričneta govoriti o potovanju in tako Jim sitnega Aplina hitro pozabi.

Ostali del vožnje je potekal še dosti prijetno, samo vreme je bilo izredno neugodno; južno od ekvatorja (ravnika) so pa še zavozili v močan jug, ki je ladjo toliko zadrževal, da je mogla voziti samo šest vozlov¹⁴ na uro. Zato so prišli v Rio z dvodnevno zamudo.

Luka v Riu je ena najlepših na svetu; nekega krasnega zgodnjega jutra je Jim stal na krovu in užival razgled na čudovite zelene gore, ki so vstajale iz temnomodrega morja. Velika ladja pa je bila vedno bliže pristanišču in kmalu so se prislonili k dolgemu pomolu, kjer so se cele trume temnopoltih težakov pripravljale, da začno ladjo razkladati.

Profesor Thorold pride k Jimu in ga vpraša: »Ali imaš vse potrebno pripravljeno?«

»Da, gospod. Vse je v paketih.«

»No, potem bomo pa lahko takoj, ko pridemo skozi carino, odšli v hotel Alcazar (Alkazar).«

V carinarni pa ni šlo vse gladko, kajti Mr. Thorold je imel seboj celo množino potrebščin za ekspedicijo in cariniki so ga hoteli obremeniti z visokimi pristojbinami. Zato reče Mr. Thorold Jimu:

¹⁴ Vozel je ime za morsko miljo, ki meri 1852 m.

»Greg in jaz greva na britski konzulat po navodila, kaj mi je v tem slučaju storiti. Ti pa spravi osebno prtljago v hotel, naroči sobe in počakaj na najul!«

Jim torej naroči taksi,¹⁵ ki bi tudi Regent Streetu¹⁶ ne delal sramote in se z vsemi manjšimi paketi odpelje v hotel. Bilo je zelo vroče in je bil prav vesel, da je prišel v Alcazar in je bila vožnja pri kraju. Najel je sobe, si jih ogledal, da je videl, ako je vse v redu, nato pa prišel dol, se v obednici usedel in naročil ledeno oranžado.¹⁷

Pijača mu je silno dobro dela in baš jo je posrkal skozi slamico, ko se mu približa mlad hotelski sluga.

»Ali je vaše ime Selby, senjor?« ga vpraša v kar dosti dobri angleščini in ko mu Jim pritrdi, mu fant pove, da ga nekdo kliče k telefonu.

»Ali je tam Mr. Selby?« vpraša glas, ki ga Jim ni poznal.

»Da, tu Selby,« odvrne Jim.

»Jaz pa sem Mr. Price (Mister Prais) in govorim iz konzulata namesto profesorja Thorolda. Odšel je z mojim predstojnikom v pristanišče. Spoznal je, da bo moral en teden ostati v Riu; ker je pa vročina tako huda, se hoče preseliti v zasebni hotel na griču Tres Montes. Zato vam sporoča, da vzemite s seboj svojo anteno in radio, odidite v omenjeni hotel in tam postavite svoj radio!«

»Prav,« odvrne Jim. »Kakšen pa je naslov?«

»Nro. 3, Calle Constantino (Kalje Konstantino), Tres Montes. Ste si zabeležili?«

Jim si naslov zapiše. »Sem, hvala lepa! Ali naj tam počakam?«

»Da. Profesor pride tja še tekom dneva. Z Bogom!«

¹⁵ Taksí je avto, ki ga najameš za določeno takso.

¹⁶ Regent Street (Ridžent Strit) ali Regentova cesta je ena najmodernejših cest v Londonu.

¹⁷ Oranžada je pijača, ki ti jo pripravijo iz soka oranže, vode, sladkorja in ledu, podobno kakor limonado; srkaš jo po slamici, ker bi se prehladil, če bi ledenomrzlo pijačo kar tako pil.

»En teden ostati tukaj!« pravi Jim sam pri sebi, ko polagoma stopa proti hotelskemu uradu. »Škoda!« Nato pa vpraša uslužbenca, ki je bil Amerikanec. »Ali morem naročiti taksi?«

»Seveda!« mu mož odgovori. »Pravkar čaka eden pred vrati.«

Pot se je precej vlekla po pobočjih za mestom in Jim je imel dosti časa za ogledovanje. Sijajne trgovine in nič manj sijajni avtomobili so ga kar očarali. Tudi legi mesta se kar ni mogel načuditi.

Končno pa krene avto na neko stransko cesto, ki je bila pa jako razdrapana. Hiše so tukaj stale precej narazen in vsaka je bila s ceste umaknjena, vse pa v vrtovih, polnih drevja. Šofer ustavi pred vrati ene teh hiš in Jim izstopi.

»Ali je to Tres, Calle Constantino?« vpraša Jim, da se prepriča.

»Si, senjor!«¹⁸ mu odgovori voznik ter nastavi roko za voznino. Jim vidi, da prihaja iz hiše proti vrtnim vratom nek možak, zato namigne vozniku, naj izloži njegov zaboj ter ga plača in odpusti.

28. Ujet in pod ključem.

Človek, ki je odprl vrtna vrata, je bil čokat in bolj podoben skladiškemu nosaču ko pa hišnemu strežaju.

»Nesel bom zaboj v hišo, gospod,« nagovori Jima.

»Kaj! Vi ste Anglež?« vzklikne Jim presenečen.

»Da, gospod. Ime mi je Drew (Dru = Andrej). V tej hiši smo sami Angleži. Mislim, da je Mr. Thorold prav zato pri nas najel stanovanje.«

»No, to me pa res veseli,« reče Jim. »Ali mi morete pomagati, da neseva ta zaboj v hišo?«

»Nikar se ne trudite! Saj ga lahko sam nesem!« pravi možakar in v tem že zadene zaboj na rame ter odide z njim po stezi.

¹⁸ Si, senjor! pomeni: Da, gospod!

Jim mu sledi in tako prideta v lepo, pa precej prazno dvorano.

»Kam naj vam nesem to reč?« vpraša možak.

»To je oprema za radio,« mu pove Jim. »Ali je Mr. Thorold določil kakšno sobo za ta namen?«

»Da, zgoraj prav na vrhu je, gospod,« odvrne njegov spremljevalec in gre po stopnicah gor. Hiša je imela le dve nadstropji in Jima je vodnik pripeljal v majhno sobico, ki je imela okno na zadnji strani hiše. »To je soba za radio,« reče vodnik. »Na stropu ima zaklopna vrata, zato lahko radio montirate, kakor hočete. Prinesem vam lestvo in nekaj orodja, ki ga boste potrebovali.«

Drew je bil jako postrežljiv in Jim je bil vesel, da je profesor našel tako dobro hišo za stanovanje. Zdaj pa je imel pred seboj nalogo, postaviti radio in če mogoče dobiti zvezo z Uptonom. Gotovo ga bo brezmejno veselilo, ako izve, da so že v Braziliji. Zato se spravi takoj na delo. Streha je bila ravna in Drew mu je pomagal postaviti drog. Kakor je bilo videti, se je Drew na to stvar nekoliko razumel in je Jimu pravil, da je nekoč služil v trgovini strojev.

Ko je bil drog postavljen, je Jim Drewu rekel, da bo ostalo lahko sam izvršil. V resnici pa le ni maral, da bi možak videl vse posamezne dele radia, dasi ni imel vzroka za nezaupnost. Tako je torej Drew odšel in Jim je delo sam nadaljeval.

Tekom ene ure je bilo vse po njegovi volji urejeno. Šel je torej dol v sobico, se usedel in nataknil slušala, da se prepriča, kaj lahko dobi. Seveda je vedel, da Uptona klicati pred nočjo nima pomena. Kmalu je spoznal, da deluje radio prav dobro, kajti dobival je Morsejeve znake z ladij na morju.

Tu pa potrka Drew.

»Po lestvo sem prišel, gospod,« se opraviči. »Okna moram zbrisati.« Vzame torej lestvo in odide.

Tedaj pa je bila ura že skoraj ena, zato je začel Jim misliti, ali se ne bi bilo dobro pobrigati za kosilo. Še dobro, da se je spomnil na to, kajti v vsej hiši ni videl doslej nikogar razven Drewa in bila je hiša čudovito mirna ves čas, ko je delal.

»Dol grem in malo pogledam okoli,« pravi glasno in odloži slušala, vstane, odklopi in stopi k vratom.

Pritisne na kljuko, pa vrata se nočejo odpreti. Poskusi še enkrat pa tudi zdaj se vrata ne udajo.

»Moralo se je kaj zatakiniti,« zagodrnja ter potegne z vso silo. Nato pa se skloni ter pogleda ključavnico.

»No, kaj pa to pomeni! Saj je zaklenjeno!« vzklikne. Pa tudi to se mu ni zdelo nič čudnega; mislil je, da je pač kdo šel mimo vrat pa je ključ zavrtel, ker ni vedel, da je on v sobi.

Jim pogleda po zvoncu, pa ga ni bilo. Nato pa stopi k oknu, a vidi, da je zamreženo. Bilo pa je drugače ko v Gadsdenovi hiši v Polcapplu, kajti prečke so bile vzdane v trden zid.

Končno pa se ga je začela polasčati neka neprijetna zavest, da tu nekaj ni v redu, toda šele tedaj, ko se je spomnil, da mu je Drew odnesel tudi lestvo in mu tako vzel še možnost, priti do lopute v strehi; tako je torej spoznal, da je prav zares ujet.

Čisto naravno, da se je najprej spomnil na Gadsdena, potem pa se je prepričeval, da to vendar ni mogoče, saj mu je Robson še sinoči pripovedoval, da je vihar zadržal tudi La Plato in da je prišla v Pernambuco samo tri dni prej, preden Chester Castle v Rio. Tudi če se je Gadsden res z njo pripeljal, ne more dospeti v Rio vsaj še nadaljnjih osem in štirideset ur.

Tedaj pa mu pride neka druga misel. Ni izključeno, da ima Gadsden v Rio prijatelje; tem je torej lahko po radiju brzojavil, naj njega, Jima, ujamejo. Seveda je moral to storiti s številkami.

Pa Jim ni tratil preveč časa s premišljevanjem. Saj končno je imel orodje in je tako lahko ali ključavnico s silo odklenil ali pa prebil desko v vratih. Takoj se loti dela, toda komaj je začel, že se zaslišijo po hodniku urni koraki in ključ se v ključavnici zavrti. Gadsden sam, na videz še večji kot navadno in oblečen v belo jadrovino, stopi v sobo!

29. Gadsden stavi pogoje.

Gadsden se je smehljaj. Smehljaj pa je bil tak, da je bil Jimu strašno zoprn; njegove ustnice so se namreč res premaknile, toda oči, ki se pri drugih ljudeh obenem z ustnami smehljajo, te njegove oči so ostale mrzle in trde kot vedno!

»Dober dan, Selby,« pravi Gadsden; »delaven si kakor po navadi, kajne?«

»Vi!« zazija Jim, ki ga je ta pojav vrgel iz ravnovesja. »Kako pa ste vendar prišli semkaj?«

»Saj ti lahko povem,« odvrne Gadsden. »Prišel sem z železnico iz Pernambuca. Res ta zveza ni kaj prida, hitrejša pa vendarle kot po morju. Na vsak način pa sem dospel pravočasno, kar je končno najvažnejše.«

»Pravočasno, hočete reči: pravočasno, da pripravite to krasno zanko in mene ujamete!« reče Jim odsekano.

Gadsden pa se samo znova nasmehne in odgovori brez zadrege: »Sam si kriv, Selby! Ako bi bila ti in Lusty ostala v moji hiši v Polcapplu, kjer sta bila, dotlej, da sem jaz odpotoval, me ne bi dobila več pred oči. Ker sta pa rajši udrila in ušla, sem seveda moral storiti potrebne korake, da se zavarujem. Vem namreč, da si zopet govoril z Uptonom.«

»Povedal vam je Sneed,« ga prekine Jim osorno.

»Sneed me je o tem obvestil po radiu, seveda,« pravi Gadsden čisto mirno. »To je bila tudi njegova dolžnost.«

»Ali je bila to tudi njegova dolžnost, da je poskušal mojo anteno razdejati?« vpraša Jim.

»Da, v teh okoliščinah gotovo. Ker pa se zdi, da jo je v tem slučaju v službi polomil, sem bil primoran vzeti stvar zopet sam v roke. Zato si to dopoldne prejel telefonsko sporočilo in si zdaj tukaj. Precej spretna je bila ta misel, ali ne, Selby? Ali se tebi ne zdi tako,«

»Zahrbtna, bi morali reči,« ga zavrne Jim.

»No, za besede se ne bova prepirala,« odvrne Gadsden. »Važno je samo to, da si tukaj in to pot ti lahko zatrdno obljubim, da ne odideš prej, dokler mi ne poveš, podatkov, ki jih zahtevam.«

»Potem me boste morali imeti pa dolgo zaprtega,« reče Jim zaničljivo.

»Bojim se, da ti tega ne morem obljubiti,« odgovori Gadsden. »Ne smem namreč pustiti, da bi me tvoj gospodar preveč prehitel. Zato ti moram povedati, da si ne postopam rad zgrda, da boš ostal v tej sobi brez hrane in pijače dotlej, dokler mi ne odgovoriš na moja vprašanja!« Tu preneha, nato pa spet nadaljuje s pomenljivim povdarkom: »Zrak je vroč in v tej vročini te bo hitro začelo žejati.«

Jimu je upadel pogum. Videl je, da misli Gadsden tudi izpolniti, kar je rekel in že sama misel, da bo ostal brez vode, mu je sušila grlo. Odgovoril pa ni nič.

Gadsden malo počaka, nato pa nadaljuje mehko kot zmerom: »Selby, ne bodi neumen! Za svoja leta imaš velik pogum, kar moram občudovati. Vendar pa pogum ni isto kot trma! Ker sem prišel v Brazilijo, hočem dobiti z Alanom Uptonom stik. Ti pa si seveda geslo spremenil. Zato zahtevam od tebe samo te črke in pa dokaz, da so prave. Dalje hočem, da ostaneš tu do noči, da pokličeš Uptona in me z njim zvežeš. Kakor hitro to storiš, ti dovolim oditi in kar je še več vredno: vse svoje radijske priprave lahko vzameš s seboj.«

»Je to vse?« vpraša Jim mirno.

»To je vse. Potem pa lahko s Thoroldom odideta, kadar se vama zljubi in vprizorili bomo krasno dirko, ki temu Zlatemu mestu ne bo v blagor. Kaj praviš na to?«

Jim stisne ustnice in mirno odgovori: »Jaz pravim: Ne!«

Gadsden skomigne s svojimi mogočnimi rameni in reče: »Že naprej sem se bal, da boš trdovraten. Torej, Selby, poslušaj me! Rio je veliko mesto in tvojim prijateljem se niti ne sanja ne, kje da si, pa tudi ne morejo ničesar storiti, da te najdejo. Celo voznika,

ki te je semkaj pripeljal, sem podkupil. To sobo si pa že sam preiskoval in uvidel, da ni mogoče uiti. Orodja, da si ž njim odpreš vrata, ti seveda tudi ne bom pustil. Uiti ti je torej sploh nemogoče. Ali ne bi hotel stvar še enkrat premisliti?»

»Tu sploh ničesar ni treba premišljati!« ga Jim rezko zavrne. »Tudi če profesorja Thorolda ne bi tako zelo rad imel, sem v njegovi službi in prepričan sem, da ga ni gršega izdajstva ko izdati tajnosti svojega delodajalca.«

»Jako lepa načela, mladi moj prijatelj,« odvrne Gadsden, »le da na tem grešnem svetu nič ne zaležejo! Ne grozim rad, vendar kar sem rekel, pri tem ostanem: Ne dobiš prej ne hrane ne pijače, dokler mojih pogojev ne sprejmeš!« Stal je in za hip ali dva opazoval Jima, ta pa se je ponosno in odločno zravnal in niti besedice zinil, Gadsden pa zopet skomigne z rameni in pravi:

»Žal mi je, Selby, da si tako neumen.« Nato pa stegne svojo dolgo roko in pobere vse Jimovo orodje, se obrne in odide.

30. Ne udam se!

Čudno je, kako zelo lahko naša domišljija vpliva na naše počutje. Preden je prišel Gadsden, je Jim čutil samo veliko lakoto. Zdaj pa je bil žejen, strašno žejen!

Grlo mu je bilo suho; celo usta so postala kakor prašna. Če je pa pomislil, da bo moral to trpeti cele ure in bo ves čas vedno slabše, se je pa kar stresel.

Čim bolj je Jim mislil na to, kaj ga še čaka, tem manj mu je bilo všeč. Ker pa nikoli ni bil take vrste človek, da bi kar mirno sedel in čakal, kdaj mu bodo drugi pomagali, je tudi zdaj začel takoj tuhtati, kako bi se dalo uiti. Na okno ni bilo upati, kajti prečke v mreži so bile preblizu skupaj, da bi se bilo mogoče izmuzniti skozi, orodja pa tudi ni imel, da bi jih zrahljal; vrata pa so bila težka in trdna, zato jih brez

orodja tudi ni bilo mogoče odpreti. Peostajala je torej le še loputa, pa je bilo brez lestve spet težko priti do nje!

Vendar pa je imel vsaj mizo in dva stola. Jimu se posreči, da jih postavi eno vrh drugega; nato pa jako oprezno spleza na vrh. Silno je bil vesel, ko je videl, da bo zaklopna vrata dosegel, pa čakalo ga je bridko razočaranje. Bila so odzunaj zatakunjena in se niso dala premakniti. S silo jih porine, a naenkrat nekaj poči in eden izmed stolov se zruši. Moral je napraviti velik skok, da ne bi grdo padel, pa še vkljub temu je priletel na tla s tako silo, da se je strašno pretresel. Stola sta se prekucnila z groznim ropotom na tla in Jim je za gotovo pričakoval, da bo kdo prišel v sobo. Toda minute so potekale, v hiši pa je bilo tiho kot v grobu.

»Vedo, da sem na varnem,« pravi Jim in se ugrizne v ustnico. »Saj je vse zastoj! Imajo me popolnoma v rokah in ne morem si prav nič pomagati.« Če ga je prej žejalo, ga je zdaj vprav žgalo. Ko je čas potekal, se je solnce pripeljalo na zahodno stran hiše in v sobi je postajalo vedno bolj vroče, da je bilo nazadnje kakor v steklenjači. Jima je znoj kar oblival in njegovo trpljenje je postajalo vsako minuto neznosnejše. Zleknil se je na tla ter se gibal čim najmanj mogoče in tako čez nekaj časa zadremal. Stopil pa je nekdo v sobo in ga zbudil.

»No, Selby, kako je?« reče Gadsden mirno.

Jim se usede in ga pogleda, ne odgovori mu pa ne.

»Ali si se že spametoval?« vpraša Gadsden.

»Če spametovati se pomeni izdajati gospodarjeve tajnosti, potem seveda ne,« odgovori Jim hripavo.

Zdaj pa tudi Gadsden Jimu pogleda v oči ter pravi resno: »Glej, Selby! Ne misli, da sem jaz bolj vesel kot ti, če moram s teboj takole postopati. Povedal sem ti pa tudi jasno in razločno, da geslo moram dobiti! Povej mi ga, pa ti prinesem mrzle pijače ali pa skodelo čaja, česar si pač zaželiš. Še več: Tvojo besedo bom sprejel, ne da bi o njej dvomil!«

»Če bi vam povedal, bi vam povedal pravo besedo!« odgovori Jim, »toda povedal vam ne bom sploh nobene!«

Gadsden je prvič pokazal jezo, ko je rekel osorno: »Ti si mlad norec! Geslo pa bom dobil, če te moram imeti en teden zaprtega!« Nato spet odide ter zaloputne vrata za seboj.

V zemljepisni širini, v kakršni je Rio, zahaja solnce celo poleti pred sedmimi; zdaj pa je bil maj, zato na južni poluti jesen in ob šestih se je začelo temniti. Jimu pa se je zrak zdel nič manj vroč, zato je trpel prave muke. Jezik se mu je zdel kakor suha trska, glava pa mu je kar gorela in vedno bolj je bil podoben bolniku. Zopet se vleže na tla in se trudi, da bi trdno zaspal, pa zastonj. Zdaj pa zdaj je res zadremal, pa zasanjal grozne sanje in se mukoma prebujal.

Ko torej tako leži na trdih tleh in lovi sapo, zasliši neki šum in se takoj usede. Najprej je mislil, da prihaja nekdo po hodniku, zdaj pa se prepriča, da šumi nekaj na strehi nad njegovo glavo. Pozorno napenja ušesa in čez nekaj časa spozna, da nekdo nad njim oprezno hodi. Stopi k oknu pa seveda ne more ničesar videti. Bilo je pa tudi popolnoma tema. Zopet pozorno prisluškuje, toda šum je ponehal.

»Moralo se mi je sanjati!« pravi sam pri sebi. »Bliža se mi tisto dušno stanje, ko se mi bo vsaka domišljija zdela resnica.« Prav tedaj pa znova začuje šum in zdaj gotovo ni bila domišljija, kajti nekdo je poskušal vzdigniti zaklopna vrata. Vrata se res dvignejo, od zgoraj pa pride šepetajoč glas: »Jim, ali si tukaj?«

31. Vrtna vrata zaklenjena.

Jim se je malone sesedel. Glas je bil Samov!

»To je samo domišljija,« pravi Jim z razklanim glasom.

»Boš kmalu imel domišljijo, ako ti skočim na glavo!« sikaje zašepeče glas od zgoraj. »Kaj pa je ta lump delal s teboj, Jim?«

»Sam je! Res je Sam!« zakraka Jim.

»Molči, teslo! Govori vendar potihem, ali pa te bodo ti falotje slišali! Kaj pa je s teboj?«

»Žejen,« odvrne Jim s hripavim glasom.

»Ti ubogi revež! Zdelo se mi je, da bi utegnili početi kako podobno grdobijo s teboj. Na, poberi!«

Nekaj je padlo in z rahlim glasom votlo udarilo ob tla; Jim začne otipavati in zagrabi veliko, zrelo oranžo. Z zobmi jo ugrizne in odpre in ko mu je dragoceni sok tekel dol po razsušenem grlu, je bil prepričan, da ni tako dobre stvari še nikoli pokusil.

»Je zdaj bolje?« vpraša Sam potihem.

»Bolje! Zdaj sem pa zopet pri močeh,« odvrne Jim.

»Potem pa zgrabi za tole vrv! Ali boš mogel obviseti na nji, če te potegnem gor?« vpraša znova Sam v skrbeh.

»Ne misli, da bi me bilo treba vleči! Plezal bi celo miljo daleč, da se rešim tega kraja. Kako za božjo voljo pa si prišel semkaj, Sam?«

»Povem ti pozneje. Zdaj ni časa. Na vrv! Zgornji konec sem privezal na zapah zaklopnih vrat.«

Vrv je rahlo padla od zgoraj, Jim pa je kar gorel od razburjenja, jo prijel in nategnil, nato pa stopil na mizo ter z oprijemanjem plezal. Kakor hitro ga je mogel Sam doseči, se je sklonil in mu pomagal in kmalu je Jim stal poleg svojega tovariša na ravni strehi. Sam hitro potegne vrv gor, nato loputo zapre.

Jim za hip obstane in globoko vdihava nočni zrak. Nato pa Sam hitro pove: »Gor sem prišel po velikem drevesu ob hiši in mislim, da bova tudi dol lahko prišla po isti poti. Najbolje bo, da hitiva!«

»Kaj bo pa z mojim radiem?« vpraša Jim v skrbeh.

»Zdaj ga ne moreva jemati s seboj! Bo že treba priti še enkrat ponj. Sicer pa Gadsdenu itak ne more koristiti, razen seveda če ve geslo.«

»Ne ve ga!« reče Jim srdito. »Pa vkljub temu radia vendar nemaram pustiti tukaj!«

»Saj ga moraš,« priganja Sam. »Gadsden ima v hiši dva pomočnika in če pride do spopada, bova prav gotovo poražen!«

»All right,« pravi Jim. »Zdaj si ti gospodar. Kar naprej!«

»Semkaj,« pravi Sam, »in stopaj kar se da narahlo.«

Že ko je Jim postavljaj anteno, je zapazil veliko drevo, čigar veje so se ob hiši spenjale nad streho. Bil je to bombaževец z velikimi, košatimi vejami. Sam se zavihti vanje, Jim pa takoj za njim. Bilo je jako temno, zlasti sredi gostega listja in zato ni bilo treba hiteti. Sam torej pleza polagoma in premišljeno, Jim pa se spušča za njim, od veje do veje. Oba sta pozorno vlekla na ušesa, da bi prestregla vsak šum iz hiše, pa bilo je vse tiho in varno sta prišla na tla.

Sam nastavi usta Jimu na uho in zašepeta:

»Vrt je vsenaokoli obdan z zidom. Prišel sem vanj skozi vrtna vrata in bova tudi ven prišla najlaže po tej poti. Vrata niso zaklenjena.«

»Prav!« odvrne Jim in molče kakor dve senci se fanta plazita preko zanemarjenega vrta. Iz enega izmed oken v pritličju je lila svetla luč in morala sta biti jako previdna, da ne prideta v njene nevarne žarke. Končno le prideta do vrtnih vrat, ki so bila velika in železna in Sam oprezno pritisne na kljuko. Toda ko jih hoče odpreti, se vrata ne ganejo. Krepko jih porine pa zastonj!

»Nič ne bo!« hitro zašepeta. »Nekdo jih je zaklenil med tem ko sem bil jaz na strehi.«

»Ali jih ne bi mogla preplezati?« predlaga Jim.

»Ne. Imajo na vrhu same bodice. Poskusiti morava z zidom.«

»Saj je previsok, da bi mogla doseči vrh,« odgovori Jim.

Sam pokaže s prstom: »Tamle v ozadju raste ob steni visok grm. Videl sem ga, ko sem prišel semkaj. Ta grm lahko porabiva za lestvo.« S temi besedami se torej obrne in oba gresta spet nazaj, stopaje tesno ob zidu. Jim je grm že lahko videl; spenjal se je kakor nekak črn kup skoraj prav nasproti južni

strani hiše. Videti je bil precej-višji od zidu in Jim je bil skoraj prepričan, da jima bo lahko pomagal čez zid.

Toda Jim je prodajal medvedovo kožo, ta pa je bil še v brlogu! Bila sta namreč še dobrih dvajset jardov od grma oddaljena, ko se naenkrat razlegne po hiši glasen krik. »Ušel je!« je javkal neki glas. »Urno! Nemore še biti daleč!«

V naslednjem hipu se vežna vrata bliskovito odpro in dva moža pridirjata ven. Eden steče proti vrtnim vratom, drugi pa krene naravnost proti fantoma.

32. Pošast.

Sam zgrabi Jima ter ga potegne na tla med visoko travo in plevel. Pa bil je tudi skrajni čas, kajti možak je dirjal tako blizu mimo fantov, da bi ju skoraj pohodil.

»Preišči grm!« se razlegne krik od hiše.

»To je Gadsden,« pravi Jim Samu na ušesa.

»Da, presneta smola! Jim, prinesli bodo luč in potem naju gotovo najdejo.«

»Zato pa morava prej izginiti.«

»Saj ne moreva! Ta grm je bil najina edina pot!«

»Bova šla pa skozi grm,« pravi Jim odločno. »Glej, Sam, ko sva dva, ali ne bi mogla tega možaka zgrabiti?«

»Ej, seveda bi mogla, ampak Gadsden bo hrup slišal ter bo tu, preden bova stvar dovršila!«

»Nič ne bo hrupa,« spet zašepeče Jim in spotoma z vso naglico slači suknjič. »Jaz se dvignem, stopim za njim in mu tiho vržem suknjič čez glavo. Ti pa mu od spodaj spodnesi noge in tako niti časa ne bo imel, da bi dal glas od sebe.«

Jim je že stal pokonci. Baš dosti svetlo je bilo, da je videl moža, ki je stal pri grmu in pozorno gledal vanj. Jim se sključi in se po prstih plazi proti njemu, Sam pa mu sledi za petami. Baš ko je bil

Jim že skoraj tik njega pa zadoni skozi noč Gadsdenov mogočni glas:

»Harth, ali ga vidiš?«

»Ne, gospod,« odgovori mož pri grmu. »Todle ni hodil.«

Pri teh besedah se Harth napol obrne in tedaj plane Jim pokonci. Toda Harth je že moral s kočkom svojega očesa ta gib ujeti, kajti sprožil je roko in suknjič je zgrešil njegovo glavo ter je ni pokril. Ker pa se je Jim z vso svojo težo zaletel vanj, ga je vrgel iz ravnotežja in ga zviška podrl na tla. Jim pa je priletel nanj in ker ga je bolj po slučaju kot po svoji spretnosti zadel še s koleni v lakotnico, mu je popolnoma zaprl sapo in namesto da bi zavpil, kakor je gotovo nameraval, je Harth samo nekako zakrkal, drugega glasu pa ni bilo iz njega.

Urno kot blisk se vrže nanj še Sam, ga zgrabi v zatilniku in mu pritisne obraz na zemljo.

»Suknjič!« sikne Sam in Jim ga hitro ovije Harthu okoli glave, nato pa zadrgne rokave tesno okoli vratu, Sam pa brž potegne iz žepa konec vrvi, potegne možaku zapestji na hrbtu skupaj in ju zveže. »Dobro bo!« pravi ves zasopljen. »Jim, zdaj pa gor!«

Jim kar izgine v grmu. Strašno ga je zbadalo, toda zdaj se ni bilo časa brigati za praske in raze in Jim je divje plezal navzgor, Sam pa tik za njim. Jim zagleda, da je sleme zidu že vstric njega ter se zavihiti nanj. Prav tedaj pa si je tudi Harth oprostil glavo od suknjiča ter pričel kričati na pomoč.

»Odslej ga ne bodo nikoli več nazivali Molčeči Harth,« ta čudna misel je Jimu šinila skozi možgane, ko je na zidovem slemenu iskal ravnotežja ter se obračal, da poda Samu roko.

»Ne brigaj se zame!« sopiha Sam. »Skoči hitro dol! Že odpirajo vrtna vrata!«

Visok je bil ta skok pa Jim je priletel na tla brez nezgode. Sam pa ni bil tako srečen. Ko je priletel na tla, mu je noga spodrsnila in Jim ga je slišal, kako je kratko pa hudo zastokal.

»Si si kaj naredil?« ga hitro vpraša.

»Ni vredno besede,« pravi Sam in se mukoma spravlja na noge. Ko pa poskuša hoditi, silno šepa. V tem hipu pa zaslišita, kako se železna vrtna vrata na stežaj odpro.

»Teciva!« pravi Sam. »Za nama gredo!«

»To nama ne bi pomagalo,« pravi Jim. »Ti ne moreš teči. Morava se kje skriti.« Pri teh besedah ugleda na desni neka vrtna vrata. Peljala so v sosedno hišo. Pritisne na kljuko in globoko si oddahne: vrata se odpro! »Sem noter, Sam!« hlastne Jim; zmuzneta se noter in vrata za seboj zapreta... »Glej tam ono drevo! In še prav debelo je. Če splezava gor in se dobro skrijeva v veje, naju nikoli ne dobijo. Na, primi se me za roko!«

»Saj lahko plezam,« reče Sam. »Nogo sem si le nekoliko nakrenil. Boli me res hudo pa bo kmalu bolje.«

Baš ko se je zavihtel na prvo vejo, začuje Jim glas, ki ga pretrese do mozga. Bilo je nekakšno nizko, globoko grčanje. V naslednjem hipu posveti skozi temo dvoje velikih oči, ki so gorele kakor zelen ogenj. Tudi Sam jih je zagledal pa sta z Jimom brzela gor po deblu kakor dve veverici. Drevo je bilo šedok, neke vrste velikih oranžnih dreves, ki je imelo debele in prepletene veje. Fanta sta se med njimi previjala sem in tja, dokler nista bila dvanajst ali petnajst čevljev visoko. Tu pa znova zaslišita grčanje, tisti grozni glas!

»Kakšen glas je to?« zamrmra Sam. »Pasji?«

»Pes nima tako mogočnega,« odgovori Jim. »Jaz — jaz bi mislil, da je panter.«

»Imej no pamet!« se mu posmehuje Sam. »Panter tukaj sredi mesta!«

Zverina, katera je pač bila, je slišala Samov glas in naenkrat mogočno poskoči kvišku ter sede na eno izmed spodnjih vej. Njena teža je bila tako velika, da se je vse drevo streslo.

»Res je panter!« dahne Jim.

33. Gadsdenova nova smola.

Fanta nista imela orožja, še palice ne in videti je bilo, da sta poskušala ulti Gadsdenu, pa sta padla iz ponve v ogenj. Mogla nista storiti drugega kot splezati še više, toda veje so bile tako zveržene in prepletene, da sta mogla samo še nekaj čevljev naprej. Zver pod njima je pa tudi imela podobne sitnosti. Slišala sta, kako s svojimi velikimi kremplji praska po lubju, ko se skuša preriti do njiju; nato pa renče odleti vznak in prileti z rahlim zamolklim udarcem na zemljo.

»Vejevje mu je pregosto,« dahne Jim hvaležno. »Sam, na varnem sva.«

»Tiho!« sikne Sam. »Nekdo je pri vrtnih vratih.«

Pri teh besedah zaslišita, kako udari kljuka, ko nekdo odpre vrata. Temu glasu pa še isti hip zopet sledi renčanju in tulenju podobni glas.

»Panter!« krikne Jim. »Umoril bo tega človeka!«

Kot odmev na njegove besede pa se oglasi prestrašen krik in začuje se, kako je nekaj težkega priletelo na tla.

»Saj sem ti rekel!« pravi Jim in glas se mu trese; in že pleza nizdol.

Sam ga zgrabi. »Jim, ali si znorel! Ostani, kjer si!«

Jim pa se ga otrese. »Pusti me, Sam! Saj vendar ne morem mirno gledati, da ga zver umori!«

»Pinto! Pinto!« zadoni iz teme neki glas. Bil je mogočen, pa vendar mehak glas ter bogat in poln kot godba.

Zverina pri vrtnih vratih pa je v odgovor čudno rignila. Ni ne renčala ne rjula; zares: njen glas je bil tak, kakršnega Jim še nikoli ni slišal iz živalskega grla. Posveti se luč in nekdo pride z električno svetilko ter hiti skozi drevje proti vrtnim vratom. V naslednjem hipu obsveti luč vrata in s peskom posuto vrtno pot.

Jim urno diha. »Res je panter, Sam. In — in tisti pod njim je nihče drug kot Gadsden!«

»Pinto!« zopet zavpije novodošlec, nato pa doda še nekaj besedi z globokim in jeznim glasom. Naenkrat zapusti panter svojo žrtev, se obrne in stopa naravnost proti novodošlemu. Ta je bil človek kakih tridesetih let, ne baš velik, a njegove prsi so bile ogromne in pleča silna. Imel je na sebi lahno žametno jopico, oprsje pa je krasil velik bisern gumb, ki je v luči svetilke kar žarel. Panter pa je bil silna žival, kajti meril je od glave do konca repa najmanj dvanajst čevljev; dobrikal se je in vohal možu roko.

»Krotak je,« zamrmra Jim.

»Do svojega gospodarja že,« odgovori Sam, »ne pa do tujcev.«

»Jaz grem dol,« pravi Jim. »Vse je varno. Mož nadevlje zverini verigo.«

Še preden je Sam mogel ugovarjati, je Jim že skočil na tla. Pinto ga je pozdravil z grozovitim renčanjem, panterjev gospodar pa se hitro obrne in Jima ostro pogleda. Ko pa vidi, da je vlomilec samo neznan fant in še hudo strgan fant povrh, se mu ostri pogled spremeni v presenečenje.

»Ali govorite angleško, senjor?« začne Jim.

»Seveda. Znam angleško. Torej ste vi Anglež?«

»Da, gospod. Ime mi je James Selby. Tistile človek,« pokaže na Gadsdena, »me je v sosednji hiši zaprl, moj prijatelj Sam Lusty pa me je rešil. Lovili so naju pa sva se zatekla v vaš vrt.«

Širokoplečati mož za hip od presenečenja kar strmi, nato pa se naenkrat glasno zasmije.

»Igra pri mojih vrtnih vratih!« vzklikne. »To je pa silno zanimivo!«

Jim pa pokaže na Gadsdena. »To ni igra, go spod! Vaš panter ga je umoril!«

Oni drugi pa se zopet zasmije.

»Umoril! Ne, prav gotovo ne. Pinto ni še nikogar

umoril. Je prav tak kakor vaš angleški bulldog.¹⁹ Varuje mi vrt in zbiije na tla vsakega vlomilca, mori pa ne.«

»Resnico govori,« se zdaj zasliši Samov glas; in Sam skoči z drevesa, rekoč: »Gadsden se premika.«

»Pustili bomo torej Pinta, da ga varuje, mi pa pokličemo policijo,« pravi njun novi prijatelj.

Gadsden se s težavo spravi na noge. Nato pa izvleče pištolo in pravi mirno: »Tega panterja ustrelim, ako se mi znova približa.« Čeprav je bil Jimu Gadsden hudo zopern, si vendar ni mogel kaj, da ne bi občudoval njegovega hladnega poguma. »Pustite me, da odidem,« dostavi Gadsden, »pa ne boste ničesar več o meni slišali — zaenkrat.«

Širokopleči mož stopi naprej. »Senjor, če niste najboljši strelec, ki nikoli ne zgreši, vam ne bi svetoval streljati na mojo živalco, kajti ako je ne ubijete takoj, bo pa gotovo ona ubila vas. Če bi se ji to ne posrečilo, bi vas pa jaz preganjal do kraja zemlje!«

Zdaj se pa tudi Gadsden zazre vanj. »O, zdaj vas spoznam! Vi ste senjor Valda! Smatram vas za toliko modrega, da me pustite oditi.«

Jim je kar poskočil, ko je zaslišal ime in vzkliknil: »Veliki pevec! Slišal sem vas na svoj radio. Takoj se mi je zdelo, da mi je vaš čudoviti glas znan!«

»Hvala vam, fant moj!« odvrne Valda. »Zelo ste ljubezniv. Zdaj pa je od vas odvisno, da poveste, ali naj vašemu ječarju dovolim oditi ali ne.«

Jim je hitro mislil. Če Gadsdena zgrabijo in če tudi ne strelja, bodo imeli sitnosti s policijo, nato posla s sodnijo in morda se bodo s tem v Riu hudo zakasnili. Časa pa vendar niso smeli zapravljati, ako so hoteli Uptona rešiti.

»Da,« reče hitro; »ako mi izroči moj radio, ki je v njegovi hiši, lahko odide.«

¹⁹ Bulldog (b u l d o g) je krepak pes, ki tudi pastirjem pomaga pasti čredo s tem, da nepokornega vola (bull) v gobec ugrizne; odtod njegovo ime.

34. Na kaj se je spomnil Valda.

Valda je sam šel s fantoma po radio in Gadsden jih je mirno gledal, ko so ga jemali proč.

»Vsa zadeva me jako zanima,« reče nato Valda. »Ali bi hotela iti k meni na večerjo in bi mi vso zgodbo povedala?«

»Nobene stvari rajši,« pravi Jim hrepeneče, »toda moj gospodar profesor Thorold, me gotovo išče po vsem mestu.«

»Kje pa stanuje?«

»V Alcazarju,« mu pove Jim.

»Torej mu bomo telefonirali, pozneje pa vaju sam s svojim avtomobilom popeljem k njemu.«

Ko je Valda fanta pripeljal v dvorano svoje lepe hiše in je Jim v velikem zrcalu s srebrnim okvirom zagledal svojo sliko, je kar odletel.

»Gospod, takle vendar ne morem k vam!« reče s prestrašenim glasom.

Valda ga pogleda in se zasmee, kajti Jim je bil res v strašnem stanju. Obleka je bila vsa v capah, lasje razmršeni, po obrazu in po rokah pa je imel polno zelenih in črnih madežev.

»Upam pa, da vas bo mogoče utrditi, kakor pravijo naši ameriški prijatelji,« se nasmehne Valda. »Pojdite v mojo oblačilnico, pa bomo videli, kaj se da narediti.«

Tu spregovori Sam in pove Valdu:

»Dajte mu najprej kaj piti, gospod! Gadsden ga je ves dan imel zaprtega brez hrane in vode, ker mu je skušal izvabiti naše tajne.«

Valda se ob teh besedah kar zgrozi in takoj pozvoni. Takoj se nekdo prikaže in minuto kasneje je Jim že pospravil veliko čašo izborne pijače z leđeno mrzlim sadnim sokom.

Čez četrto ure so se Valda in oba fanta usedli k večerji; v veliki, hladni sobi je brnela električna pahljača in vetrila zrak. Ko so bili z jedjo gotovi, se Valda v svojem stolu nasloni nazaj in pravi:

»No, Selby, zdaj nam pa povejte vso zgodbo!«

Jim pa se ozre na Sama.

»Gospod, ta naj začne! Na Angleškem sva se ločila in jaz kar gorim od radovednosti, kako je prišel semkaj.«

»No, to je pa jako preprosta reč,« reče Sam. »Še tisto minuto, ko si odhajal, sem povedal teti Sari, da grem; nato sem zasedel tvoje kolo, se odpeljal v Bude ter z nočnim vlakom došel v Plymouth. Stopil sem k bratu starega Coakerja (Kovkerja), ki stanuje v Silver Streetu in z njegovo pomočjo dobil službo kuharskega fanta na ladji La Plata. Mislil sem si, da bo pametno, ako nekoliko popazim na Gadsdena in kakor se je pozneje pokazalo, sem imel prav. V Pernambucu sem se ž njim vred izkrcał, se z istim vlakom kot on peljal proti jugu ter zasledoval njega in tistega krasnega Hartha, dokler nisem izsledil, kaj sta napravila. Lahko bi bil Jima hitreje rešil pa sem moral čakati, da se zmračí.«

»Kako si spreten in vztrajen, Sam!« vzklikne Jim s toplim občudovanjem. »Rešil si me pa tudi zares iz jako hude luknje!«

»Toda, kaj pa je bila ta luknja, Selby in kako ste zašli vanjo?« vpraša Valda. »Saj je zame vse to — kako že pravite pri vas — vse to mi je španska vas!«

Jim torej začne pripovedovati in tako je bil Valdu ves položaj kmalu jasen. Veliki pevec se je za vso stvar silno zanimal.

»Hula — da, slišal sem že o njih. Sam sem rojen Brazilcec pa sem bral španska in portugalska poročila. Nameravate torej priti do teh Hulov? Oh, kako zelo rad bi šel z vami!«

»Tudi jaz bi bil tega silno vesel, gospod,« reče Jim toplo. »Pa tudi tako vam bom vedno iz srca hvaležen za vse, kar ste mi storili!«

Valda pa zamahne z roko.

»Ni vredno besede.« Tu umolkne, naenkrat pa se mu obraz razjasni. »Na nekaj sem se spomnil,« reče hitro. »Vi bi radi govorili z Uptonom. Imam v svoji hiši prav močan radio. Zakaj ne bi na njem poskusili?«

35. Alan Upton preseka pogovor.

Valda odpre vrata podstrešne sobe in pravi: »Tukaj je radio.«

Jim kar obstane kot ukopan ter le stoji in strmi.

»Kaj pa je takega?« vpraša njegov gostitelj začuden.

»Kaj takega? Moj Bog, še nikdar v svojem življenju nisem videl takega aparata!« vzklikne Jim. »To je — to je čudovito!«

Veliki pevec se nasmehne. »Veseli me, da vam ugaja. Radio je moje posebno veselje.«

Jim pa je že sedel pred radiem in ga poskušal. Valda ga je opazoval.

»Spozna se nanj,« pravi potihem Samu.

»Jim je pravi čudež, gospod,« odvrne Sam. »In naučil se je o radiu vse sam!«

Valda se je silno zanimal in mu stavil polno vprašanj. Oba sta bila še vsa zatopljena v pogovor, ko Jim naenkrat zmagoslavno vzklikne:

»Ga že imam! Ali poznate Morsejeve znake, senjor?«

»Seveda!« odvrne Valda, se urno usede in si natakne par slušal. Nato pa je molk v mirni sobi prekinjalo samo urno praskanje Jimovega polnilnega peresa, ko si je na košček papirja zapisoval opazke. To je trajalo morda kakih dvajset minut; tu pa Sam zapazi, kako Jim in njun gostitelj obenem strašno ostrmita.

»Odšel je!« pravi Jim hlastno.

Valda sname svoja slušala in pravi resno: »Upajmo pa, da se še vrne!«

»Kaj pa je vendar?« vpraša Sam. »Kaj se je zgodilo?«

Jim se obrne k njemu. »Bakairi napadajo dolino in Upton je odšel, da jih pomaga zapoditi nazaj.«

»Jaz bi pa mislil, da sploh ne morejo napadati,« ugovarja Sam. »Saj je Upton rekel, da pelje v dolino samo ena pot in še ta skozi nekaj predor!«

Jim prikima. »Res nam je tako povedal, toda ne vem, ali so divjaki našli to pot ali pa po kaki drugi prišli noter. Le toliko je še imel časa povedati, da Bakairi napadajo in da nas bo jutri poklical, ako bo dan preživel. Pripravljeni naj bomo ob desetih dopoldne.«

Nekaj trenutkov ni nihče spregovoril, kajti vsi trije so bili jako pobiti. Nato pa Sam vpraša:

»To pleme Hulov ima vendar polno zlata! Zakaj se pa Bakairom ne odkupijo?«

»Saj prav to sem tudi jaz Uptona vprašal,« odvrne Jim, »pa rekel mi je, da se Bakairi za zlato niti ne zmenijo ne! Za sužnje jim je. Ako udero v mesto, bodo vse mlajše Hule odvedli kot sužnje, starejše pa pobili in Upton pravi, da bodo razbili tudi vse kipe in sicer iz enostavnega vzroka, ker se jih bojijo.«

»Praznoverni so,« pojasnuje Valda. »Mislijo, da bi jim tiste stare podobe utegnile škodovati.«

»Diši jim kurnik, ki je tako lepo poln perutnine,« pravi Sam žalostno, »zlasti pa, ker so ti Huli, kakor nam je Upton povedal, za boj popolnoma nerabni. Zdi se, kakor da bo moral Upton ves boj sam izbojevati.«

»Tudi bojazljivci bodo šli za dobrim vojskovodjem,« ga tolaži Valda. »Jaz kar slutim, da bo naš pogumni prijatelj ostal živ in nam povedal, kako je divjake porazil.«

Jim vstane in pravi: »Nocoj ne bomo mogli ničesar več izvedeti senjor, zato mislim, da se bova morala s Samom vrniti.«

Njihov gostitelj pozvoni in reče strežaju, naj poskrbi za avto in tako je čez nekaj minut šofer že peljal fanta v krasnem avtu nazaj.

36. Sam ne verjame.

Ko so prišli naslednje jutro pri zajtrku skupaj, jim je profesor Thorold povedal, da je prej mislil odriniti iz Ria to jutro, da bo pa zdaj moral počakati na vesti od Alana in se bodo potem odpeljali s popoldanskim vlakom v Goyaz.

»Na ta način nas bo pa ta lopovski Gadsden prehitel,« pravi Greg Thorold v skrbeh.

»Nič ne de,« pravi Sam samozavestno. »Ga bomo že pustili zadaj, ko začnemo potovati.«

Profesor pogleda Sama in se nasmehne. »Torej si se, Lusty, vendarle odločil, da pojdeš z nami?«

»Da, gospod, ako le hočete plačati zame vožnjo do tiste postaje koncem proge; naprej bom pa hodil peš. Hrano pa sem prepričan, da bom zaslužil.«

»Zaslužil si že več kot to, ker si Jima rešil iz zagate,« pravi Mr. Thorold. »Prav vesel in hvaležen bom, ako greš z nami, fant moj!«

Sam nekoliko zardi.

»Hvala lepa, gospod! In ali vas smem prositi za neko uslugo?«

»Seveda.«

»Potem mi pa rajši recite Sam, gospod, namesto Lusty, kakor mi pravi Jim!«

Profesor se od srca zasmije. »Mislim, da s tem ti meni izkazuješ uslugo, ne jaz tebi. Toda, halo! Kdo pa je to?«

Jim plane pokonci.

»Senjor Valda je, gospod,« reče in hiti velikemu pevcu naproti. Valda je bil oblečen v brezhibno bel dril²⁰ in bil videti še večji in krepkejši ko včeraj. Jim ga predstavi in Mr. Thorold se mu prične takoj zahvaljevati za sinočnje usluge.

Valda pa se je smejal in vsi v veliki obednici so se obračali ob tem globokem, blagodonečem glasu.

»Nimate se mi za kaj zahvaljevati, gospod profesor. Vaša mlada prijateljica sta mi poskrbela za tako zabaven večer, kakor ga že dolga leta nisem doživel. Toda moj avto čaka pred hišo in ura je devet proč. Prav kakor vi, tudi jaz komaj čakam, da izvem, kako se je stvar temu pogumnemu in mlademu Uptonu iztekla. Ali ne bi hoteli iti vsi zmenoj na moj dom?«

Profesor Thorold je ponudbo hvaležno sprejel in vsa družba je z avtom urno zdirjala po strmih cestah v pevčevo hišo na Tres Montes.

²⁰ Dril je vrsta blaga, ki je pleteno iz štirih nitk.

Zdaj pa so vsi v radijevi sobi in Jim sedi s slušali na glavi. Ura je odbila deset, pa na njegove signale ni bilo odgovora in tako se je plazila minuta za minuto in vse je začelo skrbeti.

»Bojim se, da je izgubljen,« pravi končno profesor. »Te zverine so ga gotovo dobile v svojo pest.«

Sam pa zagrči in zamrmra: »Ne verjamem.«

Naenkrat pa Jim dvigne roko.

»Mirno, prosim! Nekaj je slišati.«

Drugi ga brez diha opazujejo in ko vidijo, kako mu obraz izraža dvom, nato pa grozo, vsi prebledijo. Končno pogleda okoli in pravi žalostno: »Vse je končano! Upton pravi, da nima pomena, ako skušamo priti v Hulak; Bakairi so vdrli v mesto in on bo gledal, da pobegne.«

Nato so vsi od groze molčali. Molk pa prekine Sam:

»Jaz tega ne verjamem!«

Vsi se obrnejo k njemu.

»Kaj hočeš, s tem reči, Sam? vpraša Jim. »Ali se ti meša?«

»Meni ne! Če bi Bakairi res udrli v tisto mesto, bi ti Upton sploh ne odgovoril. Pred vsem drugim bi se najprej požurili, da njega ubijejo!«

»Toda — toda, saj mi je vendar Upton odgovoril!« pritiska Jim.

»Ali si o tem prepričan?« vpraša Sam. »Ali ti je geslo poslal?«

Jim skoraj odleti s svojega sedeža.

»Ne! Še mislil nisem na to!«

»Potem ga zahtevaj od njega!« odvrne Sam.

Jim kar pade spet v svoj stol in začne pošiljati.

Znova so čakali nekaj minut, nato pa Jim spet ves obupan spregovori:

»Ničesar ne morem ujeti!«

»Seveda ne moreš. In tudi mogel ne boš, dokler Upton ne dobi časa za pogovor!«

Jim se okrene k Samu in vpraša: »Kdo pa bi bil prej govoril?«

»Nisem si mislil, da boš moral to še vpraševati!« pravi Sam ne čisto brez prezira. »Gadsden edini pozna pravo valovno dolžino!«

»Pa nima radia!«

»Mislim, da je v Riu vendar vse polno radiev, on je pa tudi imel kakih dvanajst ur časa, da si ga oskrbi.«

»Jaz pa jako rad verjamem, da ima Sam prav,« reče Greg vneto.

»Jaz tudi,« prizna Jim bolj mirno. »Sedaj se tudi spomnim, da tipkanje ni bilo takšno kot pri Uptonu. Mislil pa sem, da je temu vzrok njegov strašni položaj.« Nato preneha. »Ker pa Upton ni ničesar sporočil, je tudi to slabo znamenje! Saj je rekel, da bo začel ob desetih.«

»Ne,« ga popravi Sam. »Rekel je le, naj bomo od desetih dalje pripravljeni. To je pa vse kaj drugega!«

»Zopet imaš ti prav, Sam,« mu pritrdi Jim. »Potem bo pa najbolje, da čakamo in poslušamo, ako se še kaj oglasi.«

»Seveda!« reče Sam. »Ali nam dovolite, Mr. Valda?«

»Ako dovolim! Fant moj, rajši dam dohodke celega leta kot pa zamudim to sporočilo! Moja hiša vam je na razpolago, dokler želite. In jaz prav tako trdno kakor vi upam, da je vaš prijatelj živ in zdrav. Seveda pa utegnemo še dolgo čakati. Menjavali se bomo.« Pri teh besedah si natakne par slušal.

Čakali so res dolgo, tako dolgo, da je Jim izgubil skoraj vsako upanje; tu pa slednjič začno tipkati Morsejevi znaki.

»Ali je Upton?« hitro vpraša profesor.

»Da. Poznam njegovo pošiljatev,« odgovori Jim. »Nikar ne govorite, prosim!«

Naslednjih pet minut je bilo v veliki sobi tako tiho, da niti dihanja ni bilo čuti, končno pa se Jim obrne k družbi in obraz mu je kar žarel.

»Hura!« zavpije. »Odbili so jih! Upton je živ in zdrav! Pravi, da lahko zdržijo še osem do deset tednov in da željno pričakuje našega svidenja.«

»Sijajno!« pravi Valda veselo. »Zdaj vam pa dam nekaj malice in nato vas popeljem nazaj v vaš hotel, ker se vam bo mudilo na pot.«

Ko so stopali dol po stopnicah za njim, pošepeta Sam Jimu: »Bolje bi bilo, da bi hiteli, Jim! Pomisli vendar, da je Gadsden slišal vse, kar je Upton povedal.«

Toda Jim zmaje z glavo. »Samo če je imel izredno dober radio, Sam. Še celo z Valdovim sem komaj komaj ujel Uptonovo pošiljatev.«

37. Nepričakovan: dobrodošli!

Sprevodnik z obrazom kavne barve je prišel skozi dolg, odprt ameriški železniški voz in nekaj klical, profesor, ki je znal španski, pa je prevajal. »Naslednja postaja bo Goyaz«, je pojasnjeval in pričel pobirati svojo ročno prtljago.

Potovali so skoraj štiri in dvajset ur in fantje so bili pokonci že od zore ter si ogledovali pokrajino; bila pa je popolnoma drugačna kakor so pričakovali. Kakor večina Angležev, so tudi oni mislili, da je Brazilija dežela gozdov in močvar in so bili kar očarani, ko so videli, da se železnica vzpenja na gorske prelaze, dasi so nekateri bili celih tri tisoč čevljev nad morsko gladino. Po dolinah so zeleneli gozdovi, višje ležeči kraji pa so bili večinoma brez vsega drevja. Vozili so se mimo mnogih in velikih kavnih plantaž (nasadov), zdaj pa so hiteli preko prerij (travnatih planjav), kjer so se pasle velike črede govedi.

»Zdi se, da pri potovanju skozi takele pokrajine ne bomo imeli sploh nobenih težav,« pravi Jim.

Greg pa se zasmije. »Saj ni povsod tako kakor tukaj, Jim, posebno pa na dolgem potu ne. To boš lahko spoznal, še preden boš en teden starejši.«

»To bom verjel takrat, ko bom videl,« odvrne Jim smeje. Tu pa začne vlak počasneje voziti in obstane ob dolgem peronu (ploščadi).

Vsa družba je prav pridno hitela jemati prtljago iz železniškega voza, ko se jim približa visok, suh mož, komaj malo temnejše polti od Angleža, oblečen v angleške jahalne hlače in lahko jopico iz drila, in se dotakne profesorjevega ramena, rekoč:

»Vi ste profesor Thorold, ne?«

»Da,« odgovori profesor in poznalo se mu je, da je precej presenečen.

»Dobrodošli torej!« pravi veliki mož. »Jaz sem Antonio Seca (Seka), bratranec Arturja Valde. Brzjavil mi je, da pridete in mi naročil, naj vam grem na roko.«

Profesor ga ostro pogleda, pa Secove temne oči so ga gledale tako prostodušno, da je bil kar zadovoljen.

»To je jako prijetno presenečenje,« pravi nato. »Upam pa, da vas ne bomo morda nadlegovali.«

»Prav veselilo me bo,« odvrne Seca smehljaje. »Tudi če bi ne bili prijatelji mojega dobrega bratranca, bi si štel v srečo, da smem Angleže pod streho vzeti. Prosim vas, ne trudite se s prtljago! Bodo že moji ljudje zanjo poskrbeli.«

»Srečo imamo,« zašepeta Jim Gregu, ko se odpeljejo na vozu z dvema lepima mulama s postaje in obrnejo proti Secovi hiši, ki je stala na griču nad mestom. »In vse to nam je naklonil ta dobri Valda! Je res fant, da malo takih!«

»Res!« pritrdi Greg. »Ali si pa tudi slišal, kako je Seca očku rekel, da mu bo posodil mule za našo pot? Te bodo gotovo dobre in tako bomo Gadsdena lahko daleč zadaj pustili.«

»Gadsden si bo tudi priskrbel mule, bodi brez skrbi!« se pridruži Sam. »To deželo pozna in špansko govori kakor domačin. Prepričal sem se o tem na ladji.«

»Radoveden sem, kje se zdajle nahaja,« reče Jim. »Napol sem že mislil, da se bo peljal z istim vlakom ko mi.«

»Stavim, da ni daleč za nami,« odvrne Sam. »Povem vam, da bomo morali hiteti, ako bomo hoteli biti mi spredaj!«

»Ne bodi tako črnogled!« reče Greg. »Za zdaj vsekakor vemo, da smo spredaj pred Gadsdenom, ker nas je hotel davi potegniti na radiu, drugega bolj zgodnjega vlaka pa tudi ni mogel ujeti.«

Sam se namuzne. »Greg, le nikar ne misli, da jaz prečno gledam! Preveč sem dobre volje, da bi mogel črno gledati. Mogoče pa bo res, da Gadsdena malo bolje poznam kot ti in zato ti povem, da bo njega težko posekati. Na ta zaklad je ves mrtev in sem prepričan, da bo zastavil zadnji pen²¹, samo da ga dobi!«

»Kako to? Jaz sem pa vedno mislil, da je Gadsden bogat človek!« vzklikne Jim.

»Tudi jaz, dokler sem bil v Polcapplu,« pravi Sam mirno, »zdaj pa stvar bolj poznam. Zašel je v stisko zavoljo neke velike družbe — ne vem prav dobro, kakšne — in če ne dobi v prav kratkem času velike vsote denarja, sem prepričan, da je pri kraju!«

»Kaj? Bankrot?« vpraša Jim glasno.

»Vse tako kaže,« odgovori Sam.

Jim rahlo zažvižga, rekoč: »Zdaj šele Gadsdena razumem. Prav imaš, Sam. Mož, kakor je Gadsden, se ne bo ustrašil nobenega sredstva, kadar mu gre za to, da se reši poloma.«

38. Brod.

Secova hiša je stala na vetrni strani griča. Ko so se izvrstno navečerjali, so šli z gostiteljem ven na široko verando, ki je bila pred moskiti zavarovana z gosto žično mrežo. Zunaj so v temi plesale kresnice kakor modre iskrce in neka nočna ptica je pela kakor da bi v daljavi klenkal zvonček.

Neki možak s svetilko v roki pride po stopnicah gor in odpre vrata njihovega zavetja. Bil je nizek in čokat, njegovo široko lice pa je imelo prav tako barvo kakor usnje starega sedla. Govoril je s Seco po špansko; nato pa se obrne Seca k profesorju Thoroldu.

²¹ Penny (peni), p e n je angl. denar, zdaj vreden 1.20 Din.

»Senjor, ta mož je Zambo. Bil je doli pri nočnem vlaku, pa pravi, da se ni pripeljal z njim noben Anglež.«

»To je pa jako čudno,« odvrne profesor in čelo se mu malo nagubanči. »Bil sem prepričan, da se bo Gadsden sedaj pripeljal.«

»Jaz pa mislim, da je prišel,« pravi Seca.

»Mislite, da z letalom?« vpraša Mr. Thorold v skrbah.

»Da, mogoče. Vendar pa je še bolj verjetno, da je prišel z vlakom in izstopil v San Miguel.«

»Tako bo, tako, očka!« pripomni Greg. »To je čisto njemu podobno, kajti razdalje dol od progi itak ni več ko nekako deset milj. S tem se je izognil nam, da mu ni bilo treba zadeti na nas, pa mislim, da je tam tudi mule lahko dobil.«

»Da, senjor Gregory,« pravi Seca. »Mule je v San Miguel lahko dobil.«

»Potemtakem je pa morda že na poti,« zagode Sam. »Ah, da bi mogli še to noč odpotovati!«

»Ne boste imeli škode, če nekoliko odlašate,« obljubi Seca. »Posodil vam bom Zamba, ki vam bo kazal pot. Imeli boste dobrega vodnika. Zdaj vam bom pa pokazal zemljevid in vam povedal, kako pričnite svoje veliko potovanje.«

Eno uro so se ukvarjali z zemljevidom in poslušali svojega gostitelja, ki jim je dajal celo kopo koristnih navodil, nato pa šli spat.

Ob desetih so bili odšli počivat, ob štirih pa so jih poklicali k zajtrku. Ob prvi sivi zori so jim prignali mule in pod Zambovim vodstvom so odjahali. Seca je stal na verandi in jim mahal v slovo, dokler niso zavili okoli griča in ga izgubili izpred oči.

»Dober človek je,« reče Jim.

»Izvrsten!« mu pritrdi Greg. »Kako zelo prav nam hodi, da sta se ti in Sam seznanila z Valdo! Nikoli se ne bi mogli tako opremiti kakor smo se, če ne bi bilo njega in Seke. Stavim, da Gadsden nima takih mul kot mi!«

»Jaz bi pa rad vedel, kje se ta falot nahaja!« pripomni Sam precej črnogledno.

Jim se ozre v svojega tovariša.

»Kaj pa je s teboj, Sam? Ko smo vsi drugi mislili, da je Alan Upton poražen, si ti edini vztrajno trdil, da mu gre dobro, in zdaj, ko se stvari tako lepo razvijajo, zopet kvakaš kakor žaba!«

»Ne mislim kvakati,« odvrne Sam resno. »Slutim pa, da bomo imeli sitnosti. Doma sem iz Kornuelsa in ne morem nič zato, ako imam slutnje.«

Nato so dolgo časa jahali, ne da bi kaj govorili.

Ta dan se ni zgodilo nič takega, da bi se spomnili na Samovo mračno prerokbo. Pot je bila ves čas dobro izhojena in potovali so hitro. Tudi naslednji dan je šlo vse po sreči. Mule so bile prav dobre in prehodili so skoraj štirideset milj. Pokrajina je bila sicer bolj divja, pa vendar še vedno lepo odprta. Tretji dan pa prijezdijo na sleme velikega pobočja, ki se je spuščalo milje daleč v ogromno travnato ravnino.

»Tukaj bi pa morali imeti letalo,« pripomni Greg.

»Ves čas že premišljujem, ali ga morda nima Gadsden,« pravi Jim.

»Mislim, da ne,« odvrne Sam.

»Zakaj tako misliš,« ga vpraša Jim presenečen.

»Zato, ker je preveč pameten za kaj takega!« reče Sam. »Dobro ve, da nobeno letalo ne more vzeti seboj toliko bencina, da bi prišel z njim v Hulak in nazaj. Pa tudi če bi bil odšel z letalom, bi Zambo za to vedel. Letala so v tej deželi vendar silno redek pojav in bi tudi Gadsdenovo gotovo kdo videl ali slišal ter mu povedal.«

»Upam, da imaš prav,« reče Jim, nato pa jahajo dol po pobočju. Ob vznožju je tekla precej široka reka, ki je bila videti tako plitva, da bi jo lahko kjerkoli mula prebredla. Voda je bila čista kot zeleno steklo, vendar pa Zambo ni zajahal preko nje, ampak jim dal znamenje, naj mu sledijo po bregu navzgor.

Jezdili so že dobro miljo proti toku, ko se Zambo ustavi in pokaže na neobtesan kol, ki je bil zapičen v breg na nasprotni strani.

»Je ta kol znamenje. da je tukaj brod?« vpraša profesor. Zambo, ki je bil bolj molčeče sorte človek, pa samo prikima in požene svojo mulo v vodo.

Jim, ki je bil v vrsti slučajno takoj za njim, mu sledi. Njegova mula pa je bila žejna in se je na vsak način morala ustaviti, da se napije, dočim je Zambova bredla dalje. Toda žival je prišla samo kakih dvanajst jardov daleč, tu pa se ustavi kot bi odrezal. Prednje noge se ji udero, tako da je imela glavo že skoraj pod vodo in začne obupno otepati. Zambo zdrkne iz sedla, toda kakor hitro se z nogami dotakne tal, je bil tudi sam kakor ukopan.

Vse to se je zgodilo tako hitro, da Jim kar ni mogel razumeti, kaj se godi ter je le strmел in se čudil. Sam pa prvi spozna, kaj se godi.

»Sipa!« zavpije glasno. »Kje je vrv?«

39. Jimova bliskovita misel.

V kolobar zvita vrv je bila na Gregovem sedlu. V trenutku jo je snel in vrgel en konec klopčiča Zambu. »Zgrabite jo!« zavpije. »Mi vas bomo pa potegnili ven.«

Toda Zambo je mislil najprej na svojo mulo, zato vrv hitro ovije okoli njenega telesa in reče tovarišem, naj potegnejo. K sreči je mula zadnje noge imela še na trdnih tleh; ko so torej trije fantje in profesor za vrv potegnili, je moralo iti in tako so mulo počasi toliko izvlekli, da se je obrnila in tipaje prišla na breg.

Uboga žival je bila hudo preplašena in Greg ji je baš snemal vrv, ko Zambo naenkrat strašno zakriči:

»Hitro! Piranje!«

Noben izmed treh fantov ni vedel, kaj to pomeni; profesor pa jim razloži: »Ljudožrske ribe!

Mula je nekoliko krvavela in to jih je privabilo. Hitro, fantje, ali pa bodo Zamba živega požrle!»

Jim pogleda tja in skozi vodo, ki je bila čista kot steklo, zagleda, da se podi po reki gor cela jata ne baš velikih rib. Bile so majhne, glave pa so imele kakor bulldogi (lovski psi) in mogel je jasno razločiti vrste ostrih zob v njihovih odprtih gobcih. Pojavile so se kakor nekaka strašna usoda. Zambo si je obupno prizadeval, da se reši, pa bil je do kolen v sipi in voda mu je segala do pazduh. Stegnil je roke kvišku in tedaj Jim zapazi, da se je ena teh strašnih rib že zagrizla v meso njegovega spodnjega lakta.

Kot blisk se je Jimu posvetilo, da ne bodo nikakor mogli moža pravočasno potegniti iz vode; prav tako hitro pa je tudi spoznal, da ga je le na en način mogoče rešiti. Ena izmed tovornih mul je bila čisto zraven, na njenem hrbtu pa je bil velik kos govedine, ki so jo davi spotoma kupili na neki pristavi. Jim je potreboval samo nekaj trenutkov, da je potegnil svoj nož iz nožnice, prerezal vrvi in zalučal meso v vodo, en jard ali dva pod krajem, kjer se je boril Zambo.

»Ubogi človek!« sopiha Greg, končno vendarle sname živali vrv, zdirja do kolen v vodo in zavihti en konec vrvi Zambu, ki si hitro vrže zanko okoli telesa. Nato pa Greg in Sam vrv zgrabita in z vso močjo potegneta ter tako izpulita moža iz peska, ki ga je zasil in ga spravita varno na breg.

Zambo pa stopi naravnost k Jimu in pravi:

»Ti dobri fant! Ako ti ne misliti na to, jaz umreti! Ti jako dobri fant!«

»Bila je urna misel in prav tedaj, ko je bila najbolj potrebna!« reče profesor. »Jim, častitam ti.«

Jim pa je zardel do ušes.

»Ve — veseli me, da sem se na to spomnil,« izjeclja nazadnje. »Toda kako bomo pa zdaj mogli priti čez?«

»Bo že šlo,« pravi profesor. »Zdaj je bila kriva le kri, ker se je mula z vrvjo odrgnila in je to ribe privabilo. Ali ni res tako, Zambo?«

Vodnik pa ni odgovoril. Tudi ni poslušal, ampak le buljil na kol na nasprotnem bregu reke in bil videti strašno presenečen. Končno vzdigne roko in pokaže na kol, rekoč: »To ne prav. To prestavljeno!«

Greg rahlo zažvižga in pripomni:

»Zdelo se mi je, da nekaj ni v redu. Ni verjetno, da bi bili postavili kol ob sipinah. Toda kdo bi nam bil vendar nastavil to zanko?«

»Ali je treba še izpraševati?« pravi Sam nekoliko prezirljivo. »Saj bi vendar lahko vedel, da nihče drugi ko Gadsden!«

»Neumnost!« ga zavrne Greg. »Saj je vendar nemogoče, da bi bil pred nami! Le pomisli, kako smo hiteli!«

»Pa vkljub temu je Gadsden!« odvrne Sam trdovratno. »Ako pridemo čez, bomo našli njegove sledove.«

»To prav,« reče Zambo. »Vi čakati. Jaz najti pot čez.«

Zajaha torej svojo mulo in odjezdi ob reki navzgor. Ni še preteklo pet minut, ko se ustavi in jim pomiga in vsi hitijo za njim. Pokaže jim plitev brod, kjer so razločni sledovi kazali, da hodijo tod preko reke konji in goveda in vsa družba vodo brez vsake nezgode jahaje prebrede.

»Zdaj ti pa lahko pokažem,« reče Sam in jaha po bregu dol proti kraju, kjer bi se bil Zambo kmalu ponesrečil. In res: zemlja okoli kola je bila sveže izkopana! »No, ali ti nisem pravil?« vpraša Sam.

»Da,« reče Greg. »Vidim, da je kol nekdo prestavil; odkod pa veš, da je ta nekdo bil baš Gadsden?«

Sam pokaže na sled čevlja v sveže izkopani prsti.

»To je bil angleški škorenj in sicer številke devet.«

Greg je omahoval, vendar pa še ni bil prepričan. »Ne morem uvideti, kako bi nas bil mogel prehiteti,« reče zato. »To bi bilo le tedaj mogoče, ako je imel letalo.«

»Letala ni imel,« pravi Sam. »Imel pa je avto! Ali vsaj jaz sem skoraj prepričan, da ga je imel.« Odide torej preko prerije (travnate ravnine), drugi pa mu radovedno sledijo. Naenkrat Sam obstane. »No, tu imate!« reče nakratko in pokaže na nedvomne sledove kavčukovih koles, ki so se odražali na golem prostoru med trdo, posušeno travo.

40. Hud udarec.

Nekaj hipov so vsi molčali in strme gledali sledove. Greg spregovori prvi. »Imaš prav, Sam, pa vendar se mi vse to čudno zdi! Kako je vendar mogel z avtom priti preko vseh teh hribov?«

»Saj ni šel po tej poti, Greg,« pravi zdaj njegov oče. »Moral je hribe na severni strani obkrožiti. Razdalja je res mnogo večja, vendar z avtom te vrste — imel je cenen ameriški tip z visokimi kolesi — je lahko potoval štirikrat ali celo petkrat tako hitro kakor naše mule.«

Greg prikima. »Zdaj vidim, očka. Torej je Sam ves čas prav imel. Gotovo pa Gadsden vso pot ne bo mogel rabiti avta?«

Oče se zasmeje. »Seveda ne, a lahko se bo vozil preko vse te ravnine. Tako nas pa lahko daleč prehitijo in nam vrhu tega še kakšno tako grdo zagode kakor danes.«

»On zloben človek,« opomni Zambo in tako resnična je bila ta opazka, da ji nihče ni ugovarjal.

Sam pa stisne ustnice in pravi odločno: »Pa ga bomo vendarle posekali! Le kar naprej!«

Jahali so ves dan preko planjave in ves dan sledili kolesnice kavčukovih cevi. Proti večeru pa ugledajo pas dreves, ki jih niso nič videli, odkar so stopili na to ravnino. Zambo jim pove, da bodo noč tukaj taborili. Ustavijo se pri jezeru čiste vode, skrbno spno mulam noge, da se ne bi mogle oddaljiti, zanetijo ogenj in si skuhamo večerjo.

»Radoveden sem, kako daleč je že Gadsden,« pravi Jim, ko si praži pramen slanine nad žarečim ogljem.

»Morda petdeset milj ali pa še več,« reče Greg. »Zambo pravi, da je pot ves čas dobra, dokler ne pridemo da reke Braco (Brako).«

»Kako daleč je to?« vpraša Jim.

»Več kot sto milj,« odgovori Greg, »dobre tri dni ježe.«

»Tam si bomo torej zgradili čoln,« reče Jim.

»Da, če ne bomo mogli nobenega kupiti. Če bomo imeli srečo, pa morda dobimo kako indijansko pirogo.«²²

Jim položi slanino na prepečenec in jo mirno použiva. Bilo je tu med drevjem jako prijetno, zato so še nekaj časa sedeli in kramljali. Ker pa so ves dan prebili v sedlu, so bili trudni, zato si razpno svoje mreže zoper moskite in zlezejo vanje.

Jim in Sam sta bila v Polcapplu navajena zgodaj vstajati, zato jima zjutraj ni bilo težko skočiti na noge. Vse drugače pa je bilo z Gregom in imeli so kakor vedno dosti posla, preden so ga zjutraj zbudili. Jim ga je baš izbežal iz njegove mreže, ko pride k profesorju Zambo in mu nekaj pošepeta.

Profesor pa kar skoči pokonci in zavpije: »Kaj? Mul ne morete najti? Saj smo jih vendar speli kakor ponavadi !«

»Mi zvezati, senjor,« odvrne Zambo v svoji čudni, oskubljeni angleščini, »pa nekdo odvezati jih. One proč!«

»Je že zopet Gadsden zraven, seveda!« pravi Sam jezno. »Saj bi bili lahko naprej vedeli!«

»Daleč jih ni mogel odpeljati!« krikne Greg. »Ujemimo jih!«

»On ne odpeljati jih,« reče Zambo. »On odvezati jih. One oditi domov.«

To je povedal s tako gotovostjo, da so izgubili vsakršno upanje. Sicer so pa tudi z druge strani

²² Piroga je čoln, ki si ga divjaki izžgo iz debla velikega drevesa.

vedeli, da je res, kar Zambo pravi. Seca jim je bil namreč rekel, naj potem ko pridejo do reke, mule samo izpustijo in zapodijo nazaj, pa se bodo sčasoma same vrnile domov.

Jim si je prvi nekoliko opomogel. »Pogledati pa moramo na vsak način,« reče in oba s Samom stečeta ven iz drevesnega pasu, kjer so taborili in hitita po sledovih nazaj. Nista pa potrebovala mnogo časa, da sta se prepričala o resničnosti njihove sumnje. Sam stopi na kos mehkih tal in pokaže sled. »Tu so sledovi!« reče nakratko. In res: videl si odtise kopit petih mul; bili so obrnjeni naravnost v smer, odkoder so prišli!

41. Pred težko nalogo.

Profesor pravi, da zaenkrat ne morejo ukreniti nič boljšega kot zajtrkovati in Zambo je zajtrk skuhal. Greg in Jim sta zagotavljala, da ne moreta jesti, Sam pa jima je robato svetoval, naj ne bosta trapasta.

»Naj se zgodi karkoli, imeli bomo dan trdega dela,« je rekel, »in ne bosta mogla delati, ako se ne najesta.«

Imel je čisto prav in čeprav so bili pri zajtrku jako molčeči in žalostni, so se potem vendarle bolje počutili.

Tu spregovori profesor, rekoč: »Popolnoma jasno je, da ne moremo zdaj iti naprej. Zato mislim, da najboljše storimo, ako se čim hitreje vrnemo k senjoru Secu, dobimo zopet svoje mule in znova odinemo.

Bencin in druge težje stvari lahko skrijemo tukaj v lesu in tako zlahka marširamo.«

Greg pa nejevoljno zagrči. »Potrebovali bomo do Goyaza najmanj teden dni, nato pa spet tri dni ježe do sem! Na ta način nas bo Gadsden toliko prehitel, da ga nikdar ne doidemo!«

»Saj to tudi sam vem, Greg,« mu odgovori oče mirno, »toda ali imaš kak boljši predlog?«

Greg pa si ne ve pomagati, zmaje zato z glavo in odgovori: »Ne, očka, nimam.«

»Ali ima kdo izmed vas kak drug načrt?« vpraša profesor in se ozre naokoli.

Tu se oglasi Jim. »Da, gospod. Jaz imam seboj radio, kakor veste. Kaj pravite, ali ne bi kazalo dobiti zvezo s senjorjem Valdo in ga prositi, naj brzo-javi svojemu bratrancu, da pošlje koga mulam naproti in jih prižene nazaj k nam?«

»To je izvrstna misel!« pravi profesor, »toda tudi radio ima svoje meje in jaz zelo dvomim, da bi mali aparat, ki ga imamo, mogel seči do Ria, dasi na kratki valovni dolžini. Doseči bi utegnili Goyaz, toda Seca nima radia.«

»Bojim se, gospod, da imate prav,« reče Jim. »Vendar pa bi bilo vredno poskusiti.«

Sam, ki je molče poslušal, zdaj pripomni: »Čakati pa boš moral do noči, preden moreš poskusiti, ali ne, Jim?«

»Da, seveda,« mu pritrdi Jim.

»To pa bi se reklo zapraviti ves dan brez dela,« reče Sam. Obrne se k profesorju. »Kako daleč pa je do tiste reke, gospod?«

»Do reke Braco, hočeš reči? Dejal bi, da je kakih sto dvajset milj.«

Sam nekoliko pomisli. »To bi bilo šest dni hoda. Pojdimo kar takoj naprej, gospod! Dvajset milj na dan bomo gotovo prehodili.«

»Da,« reče profesor, »mogli bi jih, ako bi bili lahko opremljeni. Toda kar poglej, koliko stvari moramo nositi!«

»Jaz bi rekel, vse pustimo ter vzemimo s seboj le za en teden hrane in puške ter odidimo dalje,« pravi Sam odločno.

Profesor je omahoval. »Ne bi rad ravnal kar tako na slepo srečo. Še manj bi hotel pustiti za seboj bencin, ki si ga Alan tako zelo želi. Poslušajmo, kaj nam bo Zambo povedal!«

Obrne se torej k vodniku ter mu razloži vse te različne načrte, ki so jih predlagali in Zambo ga

poslušā na svoj čudaški način. Ko je bil profesor gotov, spregovori Zambo. Nato pa jim profesor vse prevede.

»Zambo pa predlaga čisto nekaj drugega. Pravi, da je v naslednjem pasu lesa kakih šest milj odtod neka stara pristava. Ne pozna je prav natančno, vendar pa misli, da bi mogli tam kupiti konje in mule.«

»Izvrstno!« zavpije Greg. »Najbolje bo, da se dva ali trije izmed nas takoj odpravijo proti tej pristavi, Jim pa lahko ostane tu in postavi anteno, da poskusi svoj radio. Če bomo konje dobili, bomo zadrege rešeni, če jih ne dobimo, pa Valdo še vedno lahko pokličemo.«

»Da, Greg,« reče profesor. »In ker bi živali utegnile biti nagajive, bo prav, ako ti in Sam oba odideta s Zambom, jaz bom pa ostal tu in pomagal Jimu.«

Zambov predlog je Grega čudovito razveselil in tako sta on in Sam prav dobre volje odšla z vodnikom. Bilo je še hladno in porabili so le poldrugo uro, da pridejo do drugega lesnega pasu ter ugledajo med drevjem streho.

»Hiša!« vzklikne Greg razburjen.

»Dima ni videti,« reče Sam.

»Le čemu bi moral biti?« vpraša Greg kar malo jezno. »So si pač zajtrk že davno skuhal!«

Sam ne odgovori ničesar in vsi trije stopajo urnih korakov dalje. Hiša je stala na jasi med drevjem, pred njo pa precej velika lokva vode. Vendar kraj ni kazal nobenega znaka življenja in Sam je izgubil vsakršno upanje, ko je opazil, da je stari vrt čezinčez s plevelom prerašen. Pogleda postrani na Zamba, pa njegov obraz ni povedal, kaj misli.

»Glejta, tu so pa sledovi koles!« pravi Greg glasno.

»Sledovi kavčukovih cevi — Gadsdenovi!« odvrne Sam jezno. »Kakor kaže, je tukaj prenočeval in prišel ali pa koga poslal, da zavrne naše mule.«

»Potem pa gotovo tukaj kdo prebiva,« reče Greg; a Sam je vedel, da skuša le samega sebe prepričati, da kraj ni tako zapuščen kakor je videti. Ko so prišli do hiše, so to kaj hitro lahko spoznali.

»Nihče tukaj!« se oglasi Zambo. »Nihče tukaj že cele mesece!«

42. Tudi sila vetra uporabna.

Greg globoko vzdihne in vpraša: »Sam, kaj naj pa zdaj storimo?«

»Najprej se hočemo popolnoma prepričati.«

Toda Zambo slovesno zmaje s svojo glavo, rekoč: »Noben konj tukaj! Mož z velikim stopalom, on poskrbeti.«

»Gadsden bi bil seveda za to poskrbel! Na to še mislil nisem,« pravi Greg žalostno. »Pojdimo nazaj!«

»Prej ne, dokler si vsega ne ogledamo,« pravi Sam.

Hiša je bila v groznem stanju. Del strehe se je že ugreznil. Če hišo v takem podnebj u kakor je brazilsko, prepustiš samo sebi, ne obstane dolgo.

»Upam, da si zdaj zadovoljen,« reče Greg Samu.

»Ne še,« odvrne Sam mirno. »Še v gospodarska poslopja bi rad nos vtaknil.«

Zadaj za hišo je stal velik skedenj, ki je bil v boljšem stanju kakor hiša. Notri je bilo nekaj polomljenega orodja in star plug, pa tudi pajku podoben voz na štiri kolesa, ki je bil videti še kar dosti dobro ohranjen. Sam ga pogleda. Gleda ga pa tako dolgo, da Greg postane nestrpen in ga rezko vpraša:

»Čemu pa ti bo?«

»Je še čisto dober,« odvrne Sam. »Če mu nekoliko kolesa namažeš, bo vozil dobro kakor nekaj. Je to ena izmed ameriških iznajdb, mislim da mu pravijo buckboard.«²³

²³ Buckboard (bakbord) pomeni: deska na kozlu; voz ima to ime zavoljo čudne oblike.

»Morda misliš, da se boš sam upregel vanj,« pripomni Greg zbadljivo.

Sam pa kar naprej strmi v čudni voz. »Trije ali štirje od nas bi ga na ravnem res lahko vlekli.«

»Saj noriš!« zagode Greg.

»On ne noreti,« reče Zambo. »Dva človeka ta voz lahko vleči.«

Greg rahlo zažvižga. »Misliš torej, da bi mogli nanj naložiti našo prtljago in jo vleči do reke, Sam?«

»Nekaj takega, da,« odvrne Sam, »le da skoraj gotovo ne bo treba nam vleči. Zdi se mi, da se bomo mogli peljati na njem.«

Greg pa zmaje z glavo. »Vedno sem mislil, da spadaš med pametne člane naše družbe, Sam. Kaj pa ti je naenkrat pamet zmešalo?«

»Prosil bi te, da me ne prekinjaš,« ga zavrne Sam. »Jaz premišljujem.«

»Si menda skušaš dopovedati, da si konj,« reče Greg.

Sam se obrne k njemu. »Vozov ne vlečejo samo konji in mule!« mu reče rezko, da ga Greg kar pogleda.

»Ali misliš na motor, Sam?« ga vpraša.

»Na nekaj, kar je še bolj preprosto. Na veter mislim.«

Greg odpre usta, pa ne reče ničesar. To pot je bil namreč prepričan, da je ubogega tovariša Sama zapustila pamet.

»O, nisem tako popolnoma znorel, kakor se tebi zdi,« pravi Sam, ki je uganil tovariševe misli. »Lansko leto mi je Jim pokazal sliko v nekem časopisu, kako je neki fant na obali južne Anglije jadral s čolnom po suhem. Čoln je imel spredaj dve kolesi, zadaj pa eno kot krmilo in veliko jadro. Časnik je pisal, da je prevozil dvajset milj na uro.«

Greg je kar lepo debelo zijal. »Torej misliš, da bi tudi ti lahko postavil jadro na ta voz?«

»Da, ako bi imel za jadro dosti potrebnega blaga.«

Gregu se oči kar svetijo od navdušenja. »Sam, ti si veleum!« vzklikne vzhičeno. »Narediva to stvar!«

»Poskusila bova,« reče Sam mirno. »Jambor bo lahko dobiti in tudi potrebnih vrvi bo dala tale stara šara. Le jadro me skrbi. Biti bo moralo veliko.«

»Gotovo bo v hiši kako primerno blago,« reče Greg s prepričanjem. »Grem pogledat.«

»Bolje bo, da prej Zambu to stvar razložiš,« mu reče Sam.

Greg je Samovo misel Zambu na neki način raztolmačil in bil kar presenečen, ko je videl, da Zambo ni zoper, ampak takoj pripravljen, da mu gre pomagat iskati po zapuščeni hiši.

Ko sta odšla, začne Sam voz pregledovati in kar odleglo mu je, ko je dognal, da je ves les zdrav. Našel je v nekem starem sodu tudi nekaj maže, snel kolesa in ojesa namazal; prav ko je kolesa zopet nataknil, pa pridrvi Greg nazaj.

»Izvrstno sva opravila, Sam,« kriči. »Le poglej!« Trešči na tla velik zavoj grobe jadrovine in Sam jo prične takoj razvijati ter pregledovati.

»Bila je napeta kot stena med dvema sobama,« razlaga Greg. »Zato je tudi mogla ostati nepokvarjena. In glej še to! Našel sem klopčič vrvice in cel tucat starih nožev in nekaj medene žice.«

»Izbornol« pravi Sam. »Pojdiva torej na delo in poglejva, kaj se bo dalo narediti!«

43. Streli v mraku.

Jim je z lahkoto postavil anteno in pripravil svoj radio. Nato pa sta šla s profesorjem malo na lov. Kako miljo od tabora sta zasledila čredo jelenov in jo začela zalezovati. Končno sta se približala na strel, profesor dobro pomeri in ustreli samca.

Eno uro sta rabila, da sta ga dejala iz kože, ga razčetrtila in meso prinesla v tabor. Tu sta nekaj kosov spekla in tako pripravila dobro kosilo.

Medtem je bila ura že dve proč in profesorja je začelo malo skrbeti. Jim pa ga je spomnil na to, da imajo gotovo z divjimi konjiči preglavice in profesor mu je pritrdil, da bi to bilo mogoče. Ko je popoldan

le potekal, ga je pa začelo skrbeti prav zares in je nazadnje sklenil, da gre pogledat, kaj se je zgodilo.

»Naj grem še jaz, gospod!« reče Jim. »Prtljagi tukaj se itak ne more nič zgoditi. Cele milje daleč ni nobenega človeka.«

Profesor pa odločno zmaje z glavo in reče: »Ne! Tabor mora imeti stražo! Ti Jim ostani tu in obenem pripravi večerjo! Lačni bodo, ko se vrnejo.«

Jimu še na misel ni prišlo, da bi takemu odločnemu povelju ugovarjal in tako je profesor odšel sam. Jim je še stopil z njim do robu lesa in gledal za njim, kako je odhajal po odprtem polju. Videl je tudi lahko drevesa, kamor se je profesor namenil, podobna nejasni modri črti na obzorju in je tudi ugotovil, da je gozd precej večji kakor ta, ki so v njem taborili. Nato pa se vrne in prične kuhati. Solnce se je bližalo brdom daleč tam na zahodu, sence so se podaljšale pa o ostali družbi še ni bilo ne duha ne sluha! Končno Jim zopet zapusti svoj ogenj in gre na rob drevja pogledat, ali jih je morda že mogoče videti.

Zlati solnčni žarki so poševno padali na mogočne razdalje ravne planjave in krepka večerna sapa je pripogibala suho travo. Naenkrat pa Jim opazi neko visoko, rumenkasto progo, ki se je z veliko naglico premikala preko prerijske. Gleda in gleda, nato pa si pomane oči.

»Privide imam,« pravi končno. »Gotovo, sicer ne bi mogel videti čolna.« Nato pa mu pride druga misel. »Fata morgana (zračna slika) je, seveda. V eni minuti bo pa izginila.«

Namesto da bi izginila se je pega hitro bližala in ko je prišla še bliže, je Jim jasno razločil oblike velikega jadra, nato pa tudi opazil, da se pod njim urno vrtijo kolesa! Še bliže pride in zagledal je tri postave, ki so se oklepale te reči, vsa stvar pa se je pod sunki čvrste sape opotekala in nagibala. V naslednjem hipu pa se stvar zasučje in zdirja naravnost proti njemu. Ko se je čoln približal robu gozda, jadro pade kakor odčarano in čudno vozilo obstane.

Široko se je režal Samu pegasti obraz, ko pride k Jimu in ga vpraša: »Kako ti je kaj vseč ta stvar, Jim?«

Jim si globoko oddahne in pravi: »Sam, ti si kos čarovnika. Nisem mogel verjeti svojim očem, ko sem stvar prvič zagledal! Kako pa si vendar to naredil?«

Sam mu nakratko razloži, kako je dobil stari voz in ga opremil. »Toda kje je profesor?« vpraša nato. »Rad bi, da bi videl voz, kako gre.«

Jim se kar ustraši. »Ali ga niste videli? Šel je vas iskat že pred več ko dvema urama.«

Zdaj je pa Sama zaskrbelo in rezko reče: »Niti videli ga nismo!«

»Moral je stopiti v gozd baš tedaj, ko smo mi odhajali,« reče zdaj Greg. »Pojdimo ga iskat!«

»Jaz pojdem s Samom,« pravi Jim. »Vidva pa najbolje storita, da malo večerjata.«

»Prav,« reče Sam. »K sreči veter še močno piha. Pojdiva!« Prične torej napenjati jadro in v naslednji minuti sta z Jimom že dirjala po preriji. Jim je kar strmел nad vožnjo. Saj sta vozila povprečno skoraj dvajset milj! Strmel je pa tudi nad Samom, da je znal ta čudni stroj tako spretno voditi, kajti brez njegove gibčne roke bi se voz prevrnil na vsakih sto jardov.

V neverjetno kratkem času sta se približala lesu, kjer je stala zapuščena pristava; ko sta pa prišla vstric gozda, so drevesa prestregla veter in voziti sta začela počasneje. Naenkrat pa se razlegne iz temnega drevja oster pok.

»To je profesorjeva puška,« reče Jim hlastno.

»Na kaj neki strelja?« vpraša Sam.

Kakor za odgovor udarita iz temnih gozdnih senc še dva odmeva.

44. Divji prešički.

Jim in Sam skočita s svojega čudnega čolna in stečeta proti kraju, odkoder so doneli streli. Jim je imel s seboj puško, kajti Seca jim je med drugim tudi svetoval, naj se nikoli ne ganejo iz tabora brez orožja.

Sam pa zadrži korak, ko se približata drevju in pravi:

»Stopaj previdno, Jim! Ni da bi morala kar na slepo dirjati v nevarnost, naj si že bo kakoršnakoli!«

»Kaj neki je?« vpraša Jim. »Indijanci ne morejo biti. Zambo pravi, da jih do reke sploh ni. Mislim pa, da tudi divjih zveri ni na tej planjavi, vsaj nevarnih ne. Tudi ti nisi še nobene videl, ali ne?«

»Samo škorpijone in eno kačo ali dve,« odgovori Sam. »Halo! Zopet strel!«

»In še prav blizu,« reče Jim. »Videl sem, kako se je posvetilo. Zdelo se je, kakor da prihaja z onegale drevesa.«

Mrak v gozdu je bil vedno gostejši in ko je počila puška, sta razločno videla, da prihaja strel iz vej velikega drevesa, ki je samevalo na odprti jasi.

»Strelja na neko stvar na tleh,« pojasni Sam. »No poglej, svinje so!«

»Svinje!« ponovi Jim, nato pa pograbi Sama za lakt in ga potegne nazaj. »Niso navadne svinje, to so brezrepi neresci, ki jim pravijo pekariji.«

»Kakor so malo svinjam podobni tako malo nam morejo škodovati,« pravi Sam.

»Pa so vendarle najbolj strašne zveri,« mu Jim hitro pošepeta. »Imajo tri cole²⁴ dolge čekane in strgali te bodo na drobne koščke, če te dobijo. Še hujše pa je, da ti jih ne kaže streljati, razven če pobiješ vse, kajti tiščali bodo za teboj, dokler bo kateri pri življenju.«

»Takle trop postreliti bi bil hud posel,« pravi Sam. »Gotovo jih je okoli petdeset.«

»In jaz imam samo kakih dvajset krogel!« pravi Jim. »Kaj naj storiva?«

»Pokličiva profesorja pa mu povejva, da greva po nove krogle,« začne Sam, a Jim ga hitro prekine:

»Neresci pa te bodo slišali in ves trop bo planil na naju!«

²⁴ Inch (inč) je angleška cola (palec) in meri 25 mm.

Sam stoji in gleda tja na jaso, kjer je čreda pekarijev obkrožala drevo, profesorjevo zavetje. Štirje so bili mrtvi, pa to ostalih niti malo ni preplašilo.

»Nekoliko nerodna je vsa ta stvar,« reče končno Sam.

»Kaj pa, ko bi ti šel nazaj še po druge tovariše in po puške?« predlaga Jim. »Jaz bi pa med tem splezal na tole drevo in bi nekaterim zamašil rilce.«

Sam pa zmaje z glavo.

»Veter se bo ob solnčnem zahodu skoraj gotovo poglel in moral bom peš coklati nazaj. Preden pridemo semkaj, bo tema kot v rogu in morali bomo čakati zore, preden bomo mogli streljati.«

»To je res,« reče Jim, »a jaz ne vidim nobenega drugega izhoda; morda pa ti kaj veš?«

»Nekaj mi je prišlo na misel,« reče Sam. »Ali se te živali boje ognja?«

»Mislim vsaj. Ne poznam nobene živali, ki se ognja ne bi bala.«

»Trava je jako suha,« reče Sam »in veter ugoden. Kaj pa, če bi zažgala travo in jih skušala z ognjem pregnati?«

»Vsaj poskusiva lahko,« reče Jim. »Zvijva nekaj trave skupaj, potem pa z njo ostalo travo v dosti širokem kolobarju zažgiva!«

Dočim je bila trava na prostem gosta, je bila tu pod drevjem prav redka, zato sta morala iti nazaj in tam napraviti bakle. Ko sta se vrnila, je bilo skoraj temno. Pekarije sta mogla komaj še videti, pač pa sta slišala, kako so klepali s svojimi čekani, njihove divje oči pa so žarele skozi temo liki rdeče kresnice.

»Hitiva! Veter pojema,« zašepeta Sam in Jim urno prasne užigalico in prižge šop trave.

Tisti hip pa tam zunaj nekaj zašumi in Jim zasliši kopitljanje številnih parkelcev.

»Sam, pozor!« zavpije Jim. »Brž na drevo!«

Sam se požene na vejo, prav tako Jim in zavih-tita se na drevo baš še pravočasno, da uideata navalu divje črede. Toda Jimova bakla, ki jo je vrgel od sebe, je s plamenom zagorela, prav tedaj pa je tudi potegnil veter in pihnil plamen v visoko travo na

jasi. Suha šara se pokljuje vname in zagori, rdeč žar plane preko jase in zalije temno listje dreves s škrlatno svetlobo.

»Dobro si opravil!« sopiha Sam, kajti strašna grmada je pekarije tako prestrašila, da so se cvileč in kruleč razbegnili med drevjem in izginili v mrak.

Ogenj je pometel jaso skoraj kot bi mignil, pa k sreči profesorjevega samotnega drevesa ni dosegel. Kakor hitro je plamen izginil, Jim zavpije in profesor se takoj oglasi, spleza z drevesa in pride hitro preko kadečega se pepela k njima. Jim mu v naglici stvar pojasni, češ, da je smatral za edino pot, iznebiti se pekarijev, ako zažge travo; dostavi pa tudi, da se ne smejo obotavljati, kajti poriniti morajo čoln v mlako, da ga ne doseže ogenj.

Profesor Jima pozorno pogleda in napravi čuden obraz.

»Le nič ne skrbi, Jim,« reče nato ljubeznivo; »moral se boš nekoliko naspati.« Nato pa se obrne k Samu in mu pošepeta: »Malo preveč napora je bilo zanj. Ali misliš, da ga bova mogla sama spraviti v tabor?«

»Da, gospod,« odvrne Sam; »toda najprej moramo poskrbeti za čoln. Lahko se vname in potem bi bilo vse končano.«

Profesor pa kar zazija in vzklikne: »Kaj, tudi ti?«

45. Huda vožnja.

Jim prasne v smeh, to pa ubogega profesorja skoraj stare, kajti zdaj mu je bilo jasno, da se je obe ma fantoma popolnoma zmešalo.

»Vse je v redu, gospod,« reče Jim. »Nič čudnega ni, če mislite, da sva znorela, kajti nisem mislil na to, da vi najnovejše Samove iznajdbe še niste videli in ne slišali o njej. Stopite z nama, pa boste takoj vse razumeli!«

Ogenj je šel po vetru skozi gozd in divjal tamkaj po suhi travi, proti vetru pa se je širil le počasi in

tako za Samovo umetno vozilo še ni bilo nevarnosti. Profesor je kar obstal in strmel nad čudno prikaznijo.

»Ali mi hočeš morda reči, da boš veter ujel in to stvar gnal?« vpraša nato.

»Stopite gor, gospod!« pravi Sam s svojim navihanim muzanjem. »Sapa še vedno precej lepo pihlja. Torej se boste lahko sami prepričali, ali bo voz gnala ali ne.«

Veter se navadno obenem s solnčnim zahodom poleže, ta večer pa je bil oblačen in veter je še vedno dosti krepko pihal. Sam potegne jadro gor, veter ga napne in čudni čoln se začne premikati. Ko pa pride neki sunek, se voz nagne in profesor je kar debelo gledal, kako ga je Sam komaj še obdržal, da se ni prekucnil.

»Prav žal mi je, gospod, da se ne morem bolje izkazati,« reče Sam. »Postaja namreč preveč temno, da bi ga mogel pravilno krmariti. Moral bom jadro skrajšati in voziti počasi.«

Sam torej voz ustavi in z Jimom jadro skrajšata, nato pa so pot nadaljevali, le da počasneje. Pa vkljub temu in vkljub neugodnemu vetru so prišli v tabor prej ko v eni uri.

Profesor je bil kar ves iz sebe.

»Častitam ti, Sam!« reče prisrčno. »Ako bo ta čudni voz nesel vseh nas pet in našo prtljago, potem bo še boljši kot mule.«

»Gotovo bo vozil precej hitreje,« mu pravi Greg. »Mislim, da ga na tem ozemlju tudi avto ne poseka. Tako za Gadsdenom ne bomo prav nič zaostali. Kaj misliš, očka? Ali je potem Jimu sploh še treba uporabiti radio? Ali ne bo najbolje, da sklenemo iti s tem čolnom kar naravnost do reke?«

»Da, tudi jaz mislim tako,« reče profesor. »Zato pa zdaj povečerjajmo in zaspimo! Današnji dan je bil precej razburljiv, pa kaže, da bo jutršnji še bolj zanimiv.«

Ko je Sam zjutraj vstal, je v svojo žalost spoznal, da ni nobenega vetra. Kmalu po solnčnem

vzhodu pa je lahen vetrc razgnal jutranje megle; ko so pozajtrkovali ter vse pospravili, je pa pihal že kar čober veter. Samu prtljaga zlepa ni bila dosti trdno privezana; nato pa se skobacajo na voz in Jim in Sam potegneta jadro gor. Veter ga napne, kolesa se začno vrteti in odpotovali so. Sapa je bila sprva bolj šibka, kmalu pa je narastla in profesorju je kar srce igralo, ko so milje ginile za njimi.

»Če bo ta veter stalno pihal, bomo lahko vso razdaljo v enem dnevu prevozili,« pravi profesor.

»Prav to tudi jaz upam,« odgovori Sam. »Bojim se pa tudi, da bomo do večera strašno zbiti in vsi trdi.«

To je Sam prav povedal, kajti sunki so bili včasih jako hudi. Kolesa so bila seveda iz trdnega železa, peresa pa ne najboljša. Baš pred poldnem ugleda Sam sprečaj pred seboj nekaj udor; hitro torej obrne svoj čoln po vetru, in pravi: »Jim, spusti jadro! Ne smemo drveti v to reč, preden si je ne ogledamo.«

Udor je bil ozek pa precej globok in majhen potoček se je vil po dnu. Bili so mnenja, da bi bil to primeren kraj za odmor in kosilo, vendar pa so najprej voz navezali na vrvi, ga spustili dol po pobočju, potegnili preko potoka in po drugem bregu spet na ravno. Nato pa so se dobro najedli in počivali ter znova odjadrali.

46. Ribe za večerjo.

Potok je tudi ustavil ogenj in zato so na drugi strani vozili zopet po travi. Potovanje je bilo zato malo počasnejše, pa jih vsaj ni tako grčo treslo. Do treh popoldne so prevozili skoraj devetdeset milj!

Ob štirih pridejo do novega potoka; ustavijo se, da se napijo hladne vode in malo počijejo. Ko zopet odrinejo, Jim kmalu zapazi skupino visokih dreves, ki so stala na gričku malo na levo od njihove proge in profesor predlaga, naj bi kdo stopil na grič, ker bo gotovo vredno pregledati, kaj je pred njimi.

Griček sam pa ni bil dosti visok, da bi se kaj prida videlo, zato vzame Greg s seboj daljnogled in spleza na eno izmed dreves. Bil je pa strašno hitro nazaj in vzkliknil: »Videl sem čisto razločno veliko reko in kar je še več: videl sem Gadsdenov avto!«

»Gadsdenov avto?« ponovi njegov oče.

»Da; ni pa vozil naravnost proti reki. Dirjal je skoraj v severno smer, vzporedno z rečno globeljo.«

»Mogoče se pa globel za avto preveč strmo znižuje proti vodi,« ugiba profesor.

»Ne morem reči za gotovo,« pravi Greg, »venčar pa videti ni. Kolikor sem mogel razločiti, je dolina ob reki široka in plitva.«

»Ali je bilo kaj dreves tam?« vpraša Sam.

»Da, pa bila so videti majhna.«

»Potem pa stavim, da išče primernege lesa,« reče Sam. »Za gradnjo čolna potrebuje velikih dreves.«

»Tako bo, da,« reče profesor odločno. »Sam je pravo uganil, moraš pa seveda biti brodar, da se na to spomniš.«

»Potem bomo morali pa tudi mi isto storiti,« reče Greg.

»Da, vsaj mislim tako,« odvrne njegov oče, »ne smemo pa preveč hiteti. Nočemo, da bi Gadsden izvedel, ča smo mu blizu.«

Jim se zahihita. »Zadela bi ga kap, če bi tudi samo to izvedel, da smo sto milj oddaljeni.«

»Tako je,« mu pritrdi profesor, »in ker misli, da je tako daleč pred nami, z gradnjo čolna ne bo nič preveč hitel.« Obrne se k Jimu. »Kako daleč pred nami je bil avto, Greg?«

»Osem ali devet milj se mi zdi.«

»Izvrstno. Torej bomo tukaj pol ure počivali, kajti tudi potem še lahko pridemo pred mrakom do reke.«

Vsi so mu pritrdili, da bo tako najbolje in Greg je čez dvajset minut znova splezal na drevo, prišel pa je nazaj z novico, da Gadsdena ni več videti. Nato so spet odrinili in krenili naravnost proti reki. Prej ko v eni uri so prispeli na vrh nizkega pa strmega

brega in se tam ustavili, kajti Zambo jim je povedal, da bo tu mnogo bolj prijetno, ko doli v dolini, kjer nastopijo z mrakom gosti roji moskitov.

Tabor je bil naenkrat postavljen, nato pa se Sam in Jim odpravita dol k reki, da poskusita ujeti kako ribo za večerjo.

Sam je takoj nekaj ujel in potegnil iz vode neko ploščnato ribo, ki je imela velikost krožnika. »Neke vrste gologlavka bo,« reče Sam. »Jim, si ti kaj ujel?«

»Če sklepam po sunkih, mora biti som,« sopiha Jim. »Glej tja! Plava po reki gor.«

Riba je krenila proti toku in Jim je tekal po bregu in skušal ostati z njo vštric, ker ne bi rad zapravil svoje vrvice.

Reka je bila plitva, zato je bil breg ves čas dober in tako se je Jim lahko kosal z veliko ribo. Sam pa mu je bil vedno za petami in tako so dirkali skoraj pol milje daleč. Jimu je znoj kar lil po obrazu; bil je že skoraj ob vso sapo, ko se riba končno ustavi ter pride na površje, a se divje premetava in udarja po vodi.

»Jim, kar nategni vrv,« reče Sam. »Če jo moreš spraviti v plitvo vodo, bom jaz bredel tja ter jo zagrabil za škrge.«

Jim vrv navija in navija in velika riba se počasi bliža. »Zdaj!« sopiha Jim, Sam pa brede tja, hlastne po ribi, jo ujame za rep in vleče na breg.

»Joj! Kakšen velikan!« zavpije Jim. »Gotovo tehta dvajset funtov.«²⁵

»Prej trideset, bi sodil jaz,« odgovori Sam. »Radoveden sem —« Naenkrat se preseka in Jim vidi, da postane ves trd.

»Kaj pa je?« vpraša Jim.

»Indijanci!« odvrne Sam polglasno. »Cel trop jih je in še prav čudna drhal. Hitro se bližajo. Ne smeva jim pokazati, da se jih morda bojiva in naj se zgodi karkoli!«

²⁵ Pound (p a u n d), ali angleški funt je utež za 454 g.

Jim se počasi obrne pa si pogleda v oči s kakimi dvajsetimi Indijanci; bili so nizki pa čokati možje in jako temne polti. Obleke so imeli bore malo na sebi, pač pa je vsakemu za pasom tičal velik nož in vsak je v rokah držal kopje.

47. Slika govori.

Kako dolgo so tako stali, mirni kot kipi, je težko reči. Mučnega položaja jih je rešila riba, kajti začela je silovito otepavati in se drsati po bregu dol proti vodi. To je pa Jimu bilo že preveč, zato vrže trnkovo palico proč in plane nad žival. Pograbi jo z obema rokama, stopi naravnost proti Indijancu, ki je stal na sredi in imel na glavi pokrivalo iz rdečih peres ter mu ribo ponudi.

»To je zate,« mu reče in se prijazno nasmehne.

Kako se oddahne, ko vidi, da mož dar sprejme, ga za hip ogleduje, nato pa izroči nekemu drugemu možaku, ki ni imel rdečih peres na glavi.

»Zdi se, da si pravo pogodil, Jim,« reče Sam. »Kaj pa, če bi dala staremu poglavarju Peresu še en trnek ali dva.«

S temi besedami vzame iz škatlice, kjer je imel shranjene trnke, dva ven in jih pokloni poglavarju. Topot pa se je poglavar resnično zanimal. Poskusi konico enega trnka na svojem palcu in zadovoljno zagodrnja, češ da je ostra. Nato pa pokaže na Jimovo palico in Jim hitro odstrani trnek, navije vrvico ter vzame palico narazen.

»Pero bi jo rad imel,« pravi Sam in se muza.

»Hoče imeti palico, seveda, a jaz jo bom vendar še potreboval!« pravi Jim. »Sam, kaj naj storim?«

»Ne vem,« odgovori Sam. »Ko pa ne znava njihovega jezika! Če bi ga znala, bi rekel, da zamenjava palico za čoln.«

»Sijajna misel!« vzklikne Jim. »Čakaj! Kot bi trenil, mu bom skusil pokazati.« Potegne iz žepa beležnico in svinčnik ter prične risati. Jim se je na

risanje kaj dobro razumel in ko se na papirju prikaže čoln, indijanski poglavar mogočno zakruli.

»Ve, kaj slika pomeni,« pravi Sam. »Jim, zdaj pa nariši še palico.«

Jim nariše na drug papir palico, nato oba lista iztrga iz beležnice in pokaže, kako bi se stvari zamenjali.

»Razumel je,« reče Sam, ko Pero znova zakruli in hitro nekaj v svojem jeziku pove. Nato pa pokaže ob reki navzgor in fantoma pomigne, naj gresta z njim.

»Hoče menda reči, naj greva v njegov tabor,« reče Sam. »Kaj praviš, Jim? Ali ni nekoliko nevarno?«

»Mislim, da sploh nimava kaj izbirati,« odgovori Jim mirno. »K sreči imava pištole seboj, če bi prišlo do spopada.«

Sam skomigne z rameni. Pero in njegovi ljudje so torej kazali pot gor po dolini. Stopali so v vrsti drug za drugim po ozki stezi, ki se je vila po grmovju sem in tja. Pero je korakal spredaj, za njim oba fanta in nazadje ostali Indijanci.

»Kaj neki išče?« vpraša Sam Jima. »Ves čas gleda na tla.«

»Na kače pazi,« odvrne Jim. »Videl sem že dve. V takile travi jih je vse polno. To so grde, majhne, zelenkaste živalice in strašno strupene! Mislim, da jim pravijo žararake.«

Sam se lahko zgrozi.

»Sovražim to zalego; kar zagomazi mi po životu, če jih le vidim!« Nato umolkne in potegne zrak krepko skozi nos in pravi:

»Jim, voham dim.«

»Potem smo v vasi,« mu odgovori Jim. »Da, skozi drevje že vidim ogenj.«

V naslednji minuti pridejo iz grmovja ven na odprt prostor, kjer se je paslo nekaj kozá in zagledajo kakih dvajset uljem podobnih koč. Kraj je bil odprt prav dol do reke, na bregu pa je ležalo pol tucata čolnov razne velikosti, ki so bili potegnjeni na suho. Niso pa bili lahki čolnički iz brezovega lubja,

kakor jih navadno rabijo Indijanci Severne Amerike, ampak trdno zgrajeni čolni, izdolbeni iz enega samega velikega debla.

»Eden izmed teh bi se nam jako prilegel,« pravi Sam in se željno ozira po čolnih.

Pero jih je peljal do največje koče, ki je pred njo gorel ogenj. Nekaj žensk, ki so kuhale, zbeži v koče, ko zagledajo bela človeka. Jimu se je kar srce stesnilo, ker je vedel, da je to slabo znamenje. Toda niti najmanj ni pokazal svojega nemira, temveč mirno koracal k ognju in se usedel na deblo ob njem, ker je tam dim odganjal moskite.

Poglavar gre za njim in stegne roko po palici, Jim pa zmaje z glavo in pokaže na čolne. Glavar pa temno pogleda in nekaj ježno reče.

»Ni videti, da bi hotel držati besedo,« pravi Sam. »Kaj naj pa zdaj storiva, Jim?«

»Da bi vedel!« odvrne Jim. »Razgrajati ne smeva začeti, razven ako naju prisilijo, vendar pa moram priznati, da stoji najina stvar presneto slabo.«

Fanta sta bila tako hladna in mirna, da se je glavar obotavljal.

Jim prične žvižgati. Žvižgal je jako lepo, zato so kmalu začele kukati ženske glave iz koč, pa tudi možje so se za to umetnost jako zanimali. Glavar pa se je zdel še bolj jezen in ko svojim ljudem nekaj rezko naroči, začno oba fanta obkrožati.

Jim je z levo roko držal palico, desna pa smukne v žep pri jopici.

»Ne bom streljal, dokler me ne prisilijo,« reče Samu, »bodiva pa pripravljena, ako bi hoteli kaj začeti.«

»Pripravljen sem,« odvrne Sam mirno.

Glavar stopi k vratom ene izmed koč in fantoma pomigne, naj gresta noter.

»Jim, ali naj greva?« vpraša Sam.

»Zakaj pa ne?« odgovori Jim. Pri teh besedah se mirno dvigne in stopa počasi v koč.

48. Nočni vik.

Dve uri sta pretekli, odkar so bili Sama in Jima zaprli v kočo in že davno se je stemnilo.

Sam pravi ves zamišljen: »Najine tovariše bo skrbelo, kaj je z nama!«

»Tudi jaz sem prav to mislil,« odvrne Jim »in me hudo skrbi. Če naju bodo sledili, lahko zlezejo kar naravnost v past in jih zgrabijo, še preden se bodo zavedeli, kaj se je zgodilo.«

»Mene pa to ne skrbi,« reče Sam. »Zambo pozna indijansko zahrbtnost in vem, da Gregu in profesorju ne bo pustil iti v zanko.«

»Bog daj, da bi bilo res tako!« pravi Jim resno. »Ta zagrada iz vej, ki so jih vtaknili preko vhoda, tudi ni kdo ve kaj. Prav z lahkoto bi jo predrla.«

»Da, toda zunaj stražita dva moža,« odgovori Sam. »Prišla sta precej, ko se je zmračilo.«

»Potem nama pa nič ne pomaga, ako bi skušala priti ven,« reče Jim žalostno.

»Nič, dokler bosta ta dva tukaj. Jim, jaz bi predlagal, da malo zadremlejšva.«

»Pametna misel!« mu pritrdi Jim. »Mislim, da pred zoro Pero ne bo poskušal kakšnih neumnosti. Zato pa lahko noč, prijatelj!«

Ko se je tako prepustil naravi, je Jim zaspal kot bi trenil, zdelo pa se mu je, da še niti oči ni dobro zatisnil, ko naenkrat opazi, da se je sunkoma usedel in da posluša najgroznejši hrup, kar jih je kedaj v življenju slišal. Bil je zategnjen, obupen krik, tako grozen, da ga je kar zona obliha in so mu lasje stopili pokonci.

Krik preneha, nato pa se oglasi znova že bliže in še huje. Sam zbere svoj pogum in pravi: »To niso Indijanci. Le poslušaj, kako prihajajo iz koč! Je neke vrste zverina. Ali ni panter?«

»Mislim, da imaš prav. Da, prišel je po koze, se mi zdi.«

Jim skoči pokonci in poškili skozi luknjico v steni koče. »Moški se pripravljajo na napad. Prav toliko je svetlo, da jih lahko vidiš,« reče urno. »Sam, zdaj ali pa nikoli! Straža je odšla. Ubeživa!«

»Ali bova vzela čoln?« pravi Sam željno.

»Seveda. Kar naprej!«

Za vrata je služilo le nekaj prepletenih vej in izpulila sta jih kar mimogrede. Mesec ni svetil, pač pa je rdeče oglje pri pojemajočem ognju širilo šibko svetlobo.

»Počakajva malo!« zašepeta Jim.

»Saj je varno!« odgovori Sam nestrpno. »Nikogar ni videti. Kar pojdiva!«

Komaj je izustil te besede, že izbruhne zadaj za kočo strašen hrup: najprej globoko, gromovito renčanje, nato prestrašeno meketanje in nazadnje grozovito rvanje! Vrh tega pa so se oglašali presunljivi kriki, švigale so baklje in rjovenje je sledilo rjovenju. Fanta nista več čakala, ampak zdirjala proti reki kakor zajca.

»Tale bo dober,« reče Sam in pokaže enega največjih čolnov. »Poriniva ga v vodo!«

»Vésel ni!« odgovori Jim.

»Bom že kaj poiskal,« reče Sam, toda ko je minuto nato spet prišel k Jimu nazaj, je bil ves obupan. »Niti enega vesla ni mogoče dobiti! Gotovo so vsa odnesli v koče. Jim, vse je zastonj! Brez vesel ne moreva odriniti.«

»O pač! Tok naju bo nesel po reki dol. Potisniva čoln v vodo in odriniva!«

Upreta se vsak na eni strani v izcela narejeni čoln in ga porineta po pesku dol. Prav ko sta ga že imela v vodi, se Jim nad nečim spotakne. »Drog!« vzdikne veselo in ga pograbi. »Zdaj sva pa dobra! Čoln bova lahko z drogom porivala.«

Še minuto in čoln je bil pripravljen. Skočita vanj. Sam vzame drog, čoln nadaleč odrine in odpeljeta se. K sreči je bila voda plitva, drog pa dolg kakih šest čevljev, da je segal do dna, na vodi pa so odsevale zvezde in že toliko svetile, da je bilo mogoče videti bregova. Sam je poganjal čoln z vso močjo, pa sta bila kar naenkrat okoli ovinka in tako skrita pred ognjevo svetlobo.

Jim si globoko oddahne.

»Sam, nalogo sva izvršila! Zdaj sva na varnem!«
 Prav ko to izgovori, pa čoln butne s tako močjo v
 neko stvar, da je Sama kar zviškoma vrglo iz čolna
 v vodo. Sledi strašen pljusk, ki je Jima obrizgal s
 peno in kar zona ga oblije, ko zagleda luskinasti rep
 velikega krokodila, ki izgine pod gladino.

49. Na begu.

Jimova prva misel je veljala Samu, toda tisti
 hip, ko se okrene, da bi mu pomagal, zopet zagleda,
 kako se dvigne krokodilova glava iznad vode in takoj
 spozna, da hoče zverina napasti. Muškatna sapa gnusne
 golazni ga je kar zastrupljala. Urno pogleda okoli in
 vidi, da se je Sam prijel za krmo in se nanjo obesil.
 Jim je torej mogel storiti samo eno; vzame pištolo
 in počaka toliko, da se odprti gobec zverine približa
 čolnu na en jard, nato pa stisne petelina. Pištola je
 bila avtomatična (samosprožna), tako da je streljala
 kar naprej, dokler je prst tiščal petelina. Dasi so bile
 krogle majhne, je pa tudi razdalja bila tako majhna,
 da se je vsaka krogla zadrila gnusni živali globoko v
 goltanec. Ogromne čeljusti se zaklopijo kakor da je
 škrtnila železna past, žival se prevrne vznok in z
 raztepavanjem razpeni površino. Ko torej Jim vidi,
 da se je krokodila znebil, skoči Samu na pomoč; če-
 prav se je čoln silovito nagibal, se mu vendar posreči,
 da ga potegne iz vode.

»Drog sem izgubil,« so bile prve Samove besede.

»Kaj drog, samo da si ti rešen!« pravi Jim.

»Brez njega sva izgubljena,« pravi Sam rezko.

»Streljanje je Indijance opozorilo, da sva ušla in bodo
 za nama kot bi mignil.«

»No, potem pa drog poiščiva! Saj gotovo plava.«

»Ne verjamem. Bil je težak kot železo.«

»Potem bo pa treba znova nabasati,« reče Jim
 suhoparno in začne tlačiti patrone v magacin svoje
 pištole. »Sam, je tvoja pripravljena?«

»Da, moja je nabasana. To pa rečem, Jim, kro-
 kodilu si žrelo sijajno zamašil!«

»Saj ga od tako blizu nisem mogel zgrešiti,« pravi Jim. »Pa pusti krokodila in se zmeniva, kaj nama je zdaj ukreniti!«

»Saj ne moreva storiti drugega kot bežati!« pravi Sam. »Reka naju nese s kar čedno naglico navzdol.«

»Lahko pa bi veslala z rokami in zbežala na breg,« reče Jim.

»A bila ob čoln! Ne, preveč sva že prestala zanj! Poskusiva srečo, Jim! Mogoče jih bo pa še nekaj časa panter zadržal.«

»Prav imaš,« reče Jim mirno. »Čim manj hrupa delava, tem bolje bo.«

Sam prikima in molče sta nadaljevala svoj beg skozi razpaljeno temo. Bilo je jako tiho, le drevesne žabe so se oglašale na bregovih in kaka ogromna riba je tu pa tam prišla na površje ter čvrsto udarila po vodi. Moskiti so piskali okoli fantov in ju zbadali liki razbeljene šivanke, pa tega še opazila nista, tako zelo napeto sta poslušala, kdaj bosta začula udarce vesel in svoje zasledovalce. Jim se je pa tudi oziral na desni breg in skušal izslediti tisto odprto mesto, kjer je ujel veliko ribo; kajti le če ta kraj prepozna, bo mogel poiskati pot v tabor.

Minute pa so potekale in Jim še zdaj ni mogel zagledati peščenega brega in začelo ga je skrbeti, ako ga nista morda že zgrešila.

Naenkrat se Sam zgane.

»Jim, že prihajajo!« reče pritajeno. »Ali slišiš vesla?«

Jim napne ušesa in res ujame komaj slišne udarce vesel v daljavi.

»Da, slišim,« odgovori Jim. »Ni dvoma, da gredo naju lovit in rešiti se moreva samo, če se skrijeva!«

»Kako?«

»Veslajva z rokami in se skrijva pod veje tistegale velikega drevesa. Ako prideva do njega, preden pridejo Indijanci okoli ovinka, naju ne bodo zagledali.«

»Saj bi poskusil,« godrnja Sam, »pa me je kar malo groza, da bi roke vtikal v vodo, ker sem zadnjič videl tisto ribo s škarjastimi čeljustmi.«

»Ne bodo se naju lotile, ako ne bova krvavela,« mu pove Jim, se nagne čez rob in začne z obema rokama veslati.

Sam stori isto in čoln se zaokrene ter plava proti drevesu. Pomikal pa se je strašno počasi in šum indijanskih vesel je postajal vsak trenutek glasnejši! Prav ko sta bila fanta od velikega, košatega drevesa oddaljena le še za dolžino čolna, pa se čolnov rilec naenkrat zadene v gosto mrežo vodnega pleva in se ne premakne nikamor naprej. Napenjala sta vse sile kot besna, pa vse zastonj! Čoln se je krepko zapičil v križem prepleteno šaro, ki je bila močna kot žica in naj sta si še toliko prizadela: nista ga mogla toliko naprej zriniti, da bi ga spravila pod streho velikega drevesa, pa tudi rok nista mogla toliko stegniti, da bi dosegla veje in se popela vanje.

50. Ponočno delo.

Sam reče, da jima ne bo kazalo drugega kot plavati proti drevesu.

»Plavati!« se kakor odmev oglasi Jim. »Zapletla se bova v ta plevel in pograbi naju krokodil, preden bova dvakrat zamahnila.«

»Nekaj vendar morava storiti!« reče Sam. »Najini zasledovalci so že pri zadnjem ovinku in se bližajo lahno kakor dim in če po hrupu sklepam, jih je za dva ali tri čolne!«

»Zgrabi tole!« se sikaje oglasi iz drevesa šepet in v naslednjem hipu pade v čoln konec vrvi. Jim jo obupno pograbi. Vrv se napne in potegne čoln skozi gosti plevel naravnost pod velike košate veje.

»Mirno sedita!« se zopet zasliši šepet in zdaj Jim spozna Gregov glas. Obsedela sta torej neslišno liki dve sohi, ko so se pojavile tri temne sence in šinile po reki navzdol, vesla pa so padala kakor da bije ura. Upala sta si komaj dihati, dokler se niso Indijanci nekoliko oddaljili.

»Lepo sta nas prestrašila,« se oglasi z drevesa Greg.

»Pa sva zato tudi dobila čoln,« ga zavrne Sam.

»Vidim, pa ga bomo morali pustiti, kajti če ti Indijanci pridejo v naš tabor pred nami, bomo imeli velike sitnosti.«

»Čolna ne smemo izgubiti,« pravi Sam; »preveč sva že zanj prestala! Vesta kaj? Potegnimo ga na suho in ga skrijmo v visoko travo! Prepričan sem, da ga tam ne bodo izvohali.«

»Poskusimo!« reče Greg, »toda hitro!«

Jim in Sam zlezeta iz čolna na breg; nato pa vsi trije čoln pograbiijo in ga z združenimi močmi potegnejo skozi velike, zveržene drevesne korenine na suho. Bilo je tam strašno mnogo kač, pa niso imeli časa na to misliti in zavlekli so čoln v travo.

»Nič naj ne vem, če bodo tukaj čoln kdaj našli!« gode Sam. »Zdaj pa v tabor! Greg, ali poznaš pot?«

»Ne prav zanesljivo,« prizna Greg. »Zambo je takoj vedel, da so vaju zgrabili Indijanci in nam svetoval, da ugasnemo ogenj. Ko pa enkrat pridemo na rob, pa vkljub temu moramo zadeti na tabor.«

Mrzlo je spreletavalo Jima po hrbtenici, ko so drug za drugim stopali skozi bujno travo; ni pa mislil na Indijance, ampak na kače. Olajšano si je oddahnil, ko so slednjič pritavali na vrh obrežja in bili zopet na preriji. Pa še celo tedaj ni bila igrača, najti tabor in je končno Zambo našel nje.

Nekaj minut nato je bila zopet vsa petorica zbrana okoli črnega pepela tabornega ognja in je živahno šepetala. Jim hitro pove, kaj se jima je pripetilo in profesor takoj vpraša Zamba, kaj on misli. — Zambo odgovori, da so ponoči varno spravljene, kjer so, kajti Indijanci v temi ne bodo stopili na suho. Boje se pantrov. Zjutraj pa misli, da bodo krenili na bojno sled.

»Fleten lov se nam obeta,« pripomni Greg. »Če nas morda tudi ne bodo pomedli z zemlje, bomo pa gotovo porabili vse patrone.«

»Zakaj bi pa na Indijance čakali?« vpraša Sam. »Počakajmo tukaj, dokler se ne vrnejo v svoj tabor,

potem pa znesimo svoje stvari v čoln in odrinimo! Tako bomo že cele milje daleč, preden se bodo spuстили za nami.«

»A v taki temi niti nakladati ne moremo!« ugovarja Greg nejevoljno.

»Ne bo nam treba v temi,« odvrne Sam. »Okoli dveh vzide mesec.«

»Sam ima prav,« reče hitro profesor. »Pozabil sem na to. Mislim, da je njegov načrt dober in če ga odobri tudi Zambo, ga bomo izvršili.«

Zambo je načrt odobril in kar je bilo še več vredno: ponudil se jim je, da bo stražil, ko so ostali nekoliko zadremali.

51. Odločilni dnevi.

Bleda luč mesečevega zadnjega krajca je boljša ko nič, vendar pa je presneto težko ob njej pospravljati prtljago in jo cijaziti pol milje daleč po strmem pobočju in to skozi gosto travo, ki kač kar mrgoli. Naloga naših potnikov pa je bila še težja; morali so namreč še pred odhodom skriti Samov voz v čim najbolj varen kraj, kajti če se bodo po tej poti vračali, ga bodo utegnili še potrebovati.

Vse to jim je dalo opravka skoraj za dve uri, pa so vendarle oboje kaj dobro izvršili. Nato pa so vzeli v roke dve zasilni vesli, ki jih je napravil Sam iz desk, odtrganih od dna svojega voza in odrinili so po reki navzdol. Bilo je še več ko eno uro do zore in bleda mesečna luč ne bi zadostovala, da bi jim kazala sipine in brzice. Ker pa so se zavedali, da imajo pod nogami dober čoln, pred seboj pa nekaj stotin milj plovne vode, so bili prav pogumni in pri odhodu dobro razpoloženi.

Prevozili so že kake tri milje, ko Sam dregne Jima in mu pokaže na desni breg, kjer je malo proč nekaj motno žarelo.

»Gadsdenov taborni ogenj,« zamomlja.

Jim pa se zahihita.

»Lepo veselje mu bomo napravili! Niti v sanjah mu ne bo prišlo na misel, da se peljemo mimo njega.«

»Dejal bi, da tega ne bo nikoli izvedel,« reče Sam. »Radoveden sem le, kako dolgo bo tesal svoj čoln.«

»Zambo pravi, da ga more napraviti v enem dnevu,« reče Jim. »Ne bo sicer pravi čoln, ampak le nekakšen splav, pa tudi v enem samem dnevu ga bomo daleč prehiteli,« pomenljivo dostavi.

Ko je solnce v rdečem in zlatem žaru vzhajalo, so prevozili že cele milje po reki navzdol. Prav ko so prvi žarki zadeli mirne valove, pa opazi profesor jelena, ki je prišel pit in ga z urnim, spretnim strelom podre.

Zambo zadovoljno zagode, ko so s čolnom pristali na peščenem bregu. »Mi jesti tukaj,« oznani vsem, vzame v roke velik nož ter začne devati žival iz kože in jo razkosavati. Vsi so bili obupno lačni in ni zlepa tako dobre reči kakor je kos sveže, na raznju pečene divjačine.

Ko so bili z obedom gotovi, so se še dobro umili, nato pa spet odrinili; po dva sta veslala, ostali trije počivali. Na vsaki dve uri so se menjavali in tako so neprestano hiteli dalje vse dopoldne. Proti poldnevu pa se je reka zožila med visoka bregova, tok je postal močnejši in zaslišali so spredaj zamolklo bobnenje.

»Mislim, veliki slap,« pravi Zambo nakratko. »Mi ustaviti in pogledati.«

Ni pa bil slap, ampak le brzica, kjer je deroča voda bobnela in grmela in se belo penila med črnimi skalami. Sam bi jo bil silno rad poskusil prevoziti, pa Zambo je rekel, da bi bilo preveč nevarno in morali so prtljago prenašati. Vse so morali spraviti na suho; nato pa so si morali skozi gosto grmovje izsekati pot in znesti prtljago do spodnjega konca brzice. Nato je bilo treba še čoln na vrvi spustiti preko pragov. Pa vkljub njihovi največji pazljivosti

je čoln prav grdo treščil ob skalo in ko je prišel na dno brzice, so zapazili, da hudo pušča.

Sam je bil ves prepaden, ko je čoln preiskal in sporočil: »Dobil je veliko luknjo!«

»No, saj ga lahko popravimo!« reče Greg.

»Da, toda to nam bo dalo nemalo truda,« mu pove Sam. »Posekati bo treba drevo, izžagati en kos debla in z njim luknjo zamašiti. V srečo si bomo morali šteti, ako bomo tekom štiri in dvajsetih ur mogli spet naprej!«

»To se pravi, da bomo izgubili vse, kar smo prehiteli,« pravi Jim žalostno.

»No, pa nas vsaj brzica še loči od Gadsdena,« reče profesor bodrilno. »Veseli bodimo, da ni hujšega!«

Sam je prav računil. Vzelo jim je ostanek tega dneva in še večino naslednjega, preden so poškodbo popravili in le dve uri je še bilo do mraka, ko so mogli znova čoln naložiti. Ko so se s tem ukvarjali, je pa stopil Zambo skozi gozd nazaj proti začetku brzice na izvid. Čudno je bilo pogledati njegov rjavi obraz, ko se je vrnil in jim povedal: »Mož z veliko nogo, on tam gori. Mislim, on s čoln prevoziti brzico. Njegova balsa jako trdna.«

»Kaj je to: balsa?« vpraša Greg.

»Nekakšen splav,« mu pove profesor in se obrne k Zambu ter ga vpraša: »Koliko mož ima s seboj?«

Zambo dvigne pet prstov in še palec.

»Šest,« reče Jim. »Dejal bi, da bo najbolje, če takoj odrinemo, ne?«

»Čim prej tem bolje,« odgovori profesor in zgrabi za veslo.

Naredili so bili še dve vesli in tako je pri štirih čoln drsel jako hitro. Ko se je znočilo, so bili od brzice oddaljeni sedem do osem milj, poiskali so pripraven prostor za taborenje, se ustavili in skuhali večerjo ter pospali. Imeli so tudi vso noč stražo, pa o Gadsdenu ni bilo ne duha ne sluha.

Ob zori so bili spet na nogah in Zambo je kuhal zajtrk, Greg pa vzame daljnogled ter spleza na veliko cejbo,²⁶ iz čigar vrha je lahko dobro pregledal okolico.

»Ali si ga videl?« vpraša hlastno Jim, ko je Greg zdrknil z najnižje veje.

»Videl sem dim,« odgovori Greg. »Kolikor sem mogel presoditi, bi rekel, da je bil ogenj ob dnu brzice.«

»Torej je Gadsden brzice srečno prevozil,« pravi Jim z razočaranim glasom.

»Videti je že tako,« mu pritrdi Greg.

»Kakšna smola, da smo morali izgubiti vse, kar smo prehiteli!« reče Jim. »Zdaj falot tudi najbrže že ve, da smo pred njim. Kako rad bi videl, ako bi ga mogli na kak način zadržati!«

»To bomo gotovo tudi storili,« pravi Greg. »Vsekakor pa lahko hitreje potujemo kot on. Le kar naprej!«

Šli so torej dalje in vožnja po reki navzdol se jim je kar dobro spešila. Toda niso še prevozili več kot eno miljo, pa se je reka popolnoma spremenila. Prej je bila urna in čista, zdaj pa je naenkrat začela teči leno in postala kalna, drevesa na bregovih so bila višja in debelejša, a nad oljnato vodno površino je visela smrdljiva megla.

»To veliko barje,« jim Zambo nakratko pojasni.

52. Zambo se boji.

Jim se ozre naokoli. Zagledal je ogromne drevesne korenine, ki so bile prepletene liki kače in se stegale daleč noter v mirne vode, semtertja pa se je na površju pojavila glava plavajočega krokodila.

»Strašno zopern kraj!« pošepeta Jim Samu, ta pa mu ne odgovori, ampak samo pokima. Nato pa je vladal molk, ki so ga prekinjala le padajoča in se

²⁶ Cejba je vrsta akacij.

potapljačica vesla ali pa tu in tam hripavo vreščanje kake čudne vodne ptice, ki je bliskoma splavala od jezua do jezua med gnijočim plevelom. Reka pa se je le še bolj in bolj zoževala in poglabljala in mrzlična megla je še teže padala na pljuča. Čoln je baš krenil okoli nekega ovinka, ko Zambo, ki je doslej sedel na rilcu liki soha, naenkrat vrže roko kvišku in hripavo krikne: »Stoj!«

Vsi nehajo veslati.

»Kaj pa je?« vpraša profesor.

Zambo pa samo pokaže s prstom, in Jim zagleda, da je njegov rjavi obraz porumenel, oči pa kakor da bi mu hotele skočiti iz jamic.

»Kaj? Zambo se boji?« zamrmra sam pri sebi.

»Jaz mu pa tega nič ne zamerim,« reče Sam potihem. »Le tja! poglej!«

Jim pogleda. Spočetka ni videl drugega, kot veliko, suho drevo, ki je padlo z levega brega pa se z vrhom ujelo v vrhu prav tako velikega drevesa na nasprotnem bregu, tako da je viselo čez vodo v kotu pet in štiridesetih stopinj. Ko pogleda še bolj natančno, pa se mu zazdi, da ima deblo tega suhega drevesa nenavadno obliko. In naenkrat se mu pokaže resnica v taki strašni luči, da je kar zazijal! Bila je orjaška kača, tako ogromna kača, da je imela glavo trdiset čevljev nad gladino, rep pa ji je visel v vodo!

»No, si nazadnje vendarle dognal, kaj je?« vpraša Sam.

»To je piton,«²⁷ reče Jim in težko sope.

»Anakonda,«²⁸ pravi profesor. »Za božjo voljo, kakšna pošast! Greg, daj mi mojo puško!«

Zambo pa se urno obrne in vlije se mu iz ust cela ploha prestrašenih besed. Prvič je bilo zdaj, da je sploh kdo od družbe mogel videti, da se Zambo boji in bilo ga je v tem smrtnem strahu kar grozno gledati.

²⁷ in ²⁸ Piton in anakonda sta orjaški kači.

»Zahteva, naj se vrnemo,« pravi profesor. »Rekel sem mu, da kačo lahko ustrelim, on pa pravi, da je krogla ne ubije, pa če bi tudi jo, bo prišel njen drug in nas napadel.«

»Toda mi vendar ne smemo nazaj, očka!« reče Greg rezko. »Povej mu, da je to nemogoče!«

Profesor Zambu znova prigovarja, pa mož mu odgovarja še bolj burno kot prvič. Jim je vedno mislil, da je profesor najprijaznejši in najdobrovoljnejši človek, zdaj pa vidi, da je njegov obraz trd in odločen. »Greg,« reče nakratko, »ti in Sam bodita pripravljena, da zgrabita Zamba, če bo potrebno. Jim, ti pa vzemi veslo in pomikaj čoln počasi naprej. Ko ti bom rekel, ga pa ustavi!«

Povelja takoj vsi ubogajo, ko pa Zambo vidi, da profesor res misli svojo besedo držati, se ne poskusi nič več ustavljati. A njegove oči so kazale obup in hripavo je rekel: »Mi vsi umreti!«

Orjaška kača se niti zganila ni, ko se je čoln lahko in tiho plazil proti nji. Jimu je srce močno bilo, a veslo mu je udarjalo popolnoma točno. Zdelo se je, da megla še povečava mogočni svitek, navit okoli suhega drevesa in Jim je spoznal, da je pošast dolga najmanj petdeset čevljev in da je njen trup debel kot človeško telo. Računil je, da mora tehtati precej več kot eno tono! Prihajali so bliže in bliže, dokler niso bili tako blizu, da so razločili njeno glavo, ki je sama bila skoraj dva čevlja dolga ter stisnjene, zelene, nepremične oči. Profesor vzdigne roko in Jim ustavi čoln ter zarije veslo v vodo, dokler ni čoln skoraj nepremično ležal na leni vodi. Profesor dvigne puško k ramenu ter skrbno in premišljeno pomeri.

Drugi pa so kar zadrževali dih, ko so ga gledali, kajti vedeli so: ako napravijo le eno napako, ako profesor ne pomeri natančno in ako se mu ne posreči, da s prvo kroglo zdrobi orjaški kači lobanjo, potem se bo Zambova napoved uresničila! Vsi ti dolgi jardi žive smrti se bodo vrgli nanjo s tako besnostjo, da bi jo mogel ustaviti le top.

53. Nestvor še uporabijo.

Prst profesorja Thorolda stisne petelina in močno pok odjekne kot grom po dolgem gozdnem drevoredu nad vodo.

»Zadeta je!« zavrisne Jim, toda njegov glas se je kar izgubil v strašni zmešnjavi, ki je nastopila. S tako skrbjo namerjena krogla je res zadela veliko kačo v glavo in ji ogromno lobanjo zdrobila v kašo.

Pa dasi je kača smrtno ranjena, ne pogine zlahka in tako so se blesteči kolobarji sicer odvili od drevesa, toda divje raztepavali, veliki rep pa je razbijal po rumeni vodi in jo penil. Ogromna zver se je zvijala in vrtinčila s toliko silo in besnostjo, da se je že itak strohnelo suho drevo odkrhnilo od svoje opore in s strašnim pljuskom treščilo v vodo ter vodo tako razburkalo, da bi se bil čoln skoraj potopil. Z drevesom vred pa je padla tudi anakonda in se strašno zvijala ter brizgala vodo v celih polivih naokoli.

»Očka, dosti ima!« reče Greg. »Zdrobil si ji glavo. Glej, se že umirja.«

Profesor je zopet nabasal puško ter resno in oprezno pogledoval naokoli. »Da,« reče nato, »ta žival nam ne bo delala nič več preglavice. Toda njen drug — njenega druga se bojim.«

»Kaj pa nam je nanj sploh treba čakati?« vpraša Sam trezno kakor vedno.

»Sam jo je pogodil,« reče profesor. »Kar naprej!«

Vesla se zasadijo v vodo in čoln se pomakne dalje. Toda veliko suho drevo je ležalo preko reke čez in čez, na njem pa je visel del trupla ogromne kače.

»Ne moremo čez,« reče Jim. »Moral bomo najprej deblo presekati.«

»Ne zapravljati časa!« priganja Zambo. »Čoln potegniti čez.«

»Tako je!« reče Sam. »Lahko ga brez težave potegnemo preko hloda. Greg, ti in jaz bova iz čolna stopila na deblo, pa bova čoln med nama potegnili čez hlod.«

Vrh debla je bil na enem kraju le nekaj palcev pod vodo in tukaj Sam in Greg izstopita, se bosa postavita na hlod in tako potegnejo čoln počasi preko ovire. Profesor pa je medtem ves čas s puško v roki prežal, a o kačjem drugu le ni bilo ne duha ne sluha.

»Morda bo pa še pravočasno prišel, da zastavi pot Gadsdenu,« pravi Greg hudomušno, ko stopi zopet v čoln.

Jim skoči pokonci in pravi: »Čakajte malo! Ne verjamem, da bi ta drug res kje bil, toda zakaj ne bi uporabili mrtve kače, da Gadsdenu zapremo pot?«

»Kako to misliš?« vpraša Greg.

Jim pa pravi: »Takole: Položimo kačjo glavo na hlod, kakor da počiva in Gadsden bo morda mislil, da je žival.«

Greg se zasmije.

»Jako dobra misel! Očka, kaj praviš, ali naj poskusimo?«

»Predlog ni slab,« prizna profesor, »ne verjamem pa, da bi mogli žival premakniti, kajti njena teža je ogromna.«

»Glava je malo pod gladino, gospod,« reče Jim. »Če jo ovijemo z vrvjo, upam, da jo bomo lahko potegnili ven.«

S temi besedami poišče vrv, napravi na enem koncu zanko ter jo potisne v vodo. Greg mu pomaga in tako natakmeta zanko anakondi na glavo, jo potegneta iz vode in naravnata na hlod.

»Od tega bo gotovo dobil uroke,« reče Greg. »Fuj!« dostavi in se zgrozi. »Ali si že kdaj videl tako grozno golazen? Mislim, da bi lahko pogoltnila celega vola. Pravkar mi je prišlo na misel, kaj bi hotel dati muzej za takle primerek!«

»Natančno isto sem tudi jaz mislil, Greg,« pravi njegov oče z resničnim obžalovanjem. »Vzeti pa ne moremo seboj ničesar, niti glave!« Nato pa se nenkrat nasmehne in dostavi: »Videti je popolnoma kakor da je živa. Zelo verjetno se mi zdi, da bo prijatelj Gadsden potrosil nad njo nemalo streliva. Zdaj pa naprej!«

Radi so odrinili dalje in ko so kake tri milje daleč vztrajno veslali, so se začeli od velikega barja poslavlјati. Prav tedaj pa se iz meglene razdalje šibko razlegne pok! pok! Sam se poredno nasmehne in pravi: »To je Gadsden.« Profesor pa je postal resen in rekel: »Precej nas je dohitel! Ima pač vesel več kot mi.«

Močvarna goščava je ostala za njimi, zopet so zavozili v bolj široko strugo in na obeh straneh jih je spremljala prosta prerija. Solnce je pripekalo, vendar pa je veter kodral rečno gladino. Sam vstane in začne razvijati zavoj, ki je bil na dnu čolna.

»Kaj pa je to?« vpraša profesor.

»Jadro, gospod,« odvrne Sam. »Jadro od mojega čolna. Računil sem na to, da ga bom morda utegnil razpeti. Prihranil nam bom nekaj veslanja.«

Profesor se zasmеje in vzklikne: »Kako je dobro, da imamo mornarja s seboj! Meni to ne bi nikoli prišlo na misel.«

54. Strašno potovanje.

Sam je imel prav, kajti njegovo jadro jim je prihranilo marsikako uro napornega veslanja in kar je bilo še več vredno: pomagalo jim je ostati vedno pred Gadsdenom! Naslednji teden se je družba prepričala, da je Gadsden dognal, koga ima pred seboj in storil je vse, da jih dohiti. Ker je imel močnejšo skupino, je imel več mož pri veslih in so lahko dalje delali. Greg je dvakrat ponoči splezal na visoko drevo in zagledal Gadsdenov taborni ogenj le nekaj milj oddaljen, pa vselej je naslednji dan pihal ugoden veter in tako je mogla družba v drevesnem čolnu zopet prehitevati.

Koncem tedna so Gadsdena popolnoma izgubili izpred oči in so ves naslednji teden dobro potovali. Seveda so pa marsikaj doživeli. Nekoč je ogromen krokodil napadel čoln in ga skoraj prevrnil, drugič so imeli majhen potres in je zato del obrežja treščil v vodo ter dvignil tolikšne valove, da bi kmalu čoln

zagrnil. Splošno pa so napredovali dobro in petnajsti dan svojega večnega potovanja so izračunali, da so svojega tekmeča prehiteli za cel dan potovanja ali pa morda celo za dva.

»Smo pa tega tudi potrebni,« jim reče profesor, »kajti zdaj bomo morali zaviti na zahod in po nekem pritoku navzgor. To pa se pravi, da bomo morali veslati proti toku in tudi ne verjamem, da bi nam veter kaj pomagal.«

Osemnajstega dne so prišli do pritoka Kaske in so zavili po njem navzgor.

»Očka, kako daleč bomo mogli potovati po reki?« vpraša Greg.

»Ne vem. Te reke namreč še nihče ni raziskal ali vsaj ne zmeril. Vem samo to, da prihaja iz velike planote Serrado Roncada, ki loči to dolino od glavnega toka reke Xingù (Šingù). Zato se bojim, da ne bo dolgo, pa bomo naleteli na brzice, ki nas bodo hudo zadrževale.«

Profesor je bil dober prerok, kajti le nekaj dni so veslali proti krepkemu toku, tu pa pridejo do prve brzice in morali so vso prtljago prenašati, seveda tudi kangle bencina, čoln pa so potegnili navkreber z vrvmi. Naslednji dan so imeli kar dve brzici in obe dolgi, še više nad njima pa je bil tok tako uren, da so se komaj še pomikali. Prevozili so samo eno miljo na uro in bili popolnoma izdelani, ko so se utaborili.

»Očka, jaz pa pravim,« reče Greg, ko so sedeli pri večerji, »tako ne bomo prišli nikamor. Pustimo čoln in potujmo rajši peš!«

Profesor se obrne k Samu in ga vpraša: »Kaj pa ti praviš?«

»Jaz pravim, da se držimo vode, dokler je je kaj,« odvrne Sam brez ovinkov. »Mislim namreč, da bodo kangle z bencinom bolje potovale v čolnu kot na naših plečih.«

»In jaz se s teboj popolnoma strinjam,« dé profesor. Tako so se torej držali reke še tri dni, nazadnje pa se je končala kot gorski hudournik, ki ni bil niti

toliko globok, da bi mogel nositi čoln. Ni jim torej preostajalo drugega ko čoln skriti in začeti hoditi peš.

Ni pa bila igrača, ko so morali plezati iz grape ven; ko pa so vendarle prišli na plano, so zagledali pred seboj pokrajino z okroglimi griči in globokimi dolinami, ki so jih pokrivali gosti lesovi. Po vrhovih se je dalo še kar dobro hoditi, po dolinah je bilo pa strašno. Drevesa so bila prepletena z grmičasto vrvjo, neke vrste plezalko in večkrat so si morali pot izsekavati s sekirami. Vročina v teh grapah je bila neznosna in ne vem kolikokrat so že mislili, da se bodo morali zgruditi pod težkimi tovari, ki so jih nosili.

Tretji dan potem, ko so se od reke poslovili, so morali taboriti v temnem gozdu. Zajel jih je namreč mrak, še preden so mogli priti na vzvišen svet. Lov je bil slab in tako za večerjo niso imeli drugega kot nekaj papig, ki jih je ustrelil profesor. Jedli so molče, šele Greg se prvi oglasi.

»Očka, koliko časa bomo morali še tako garati?«

Profesor po skomigne z rameni. »Ne morem natančno povedati, skoraj gotovo pa 120 do 150 milj.«

Greg vzdihne. »In prehodimo na dan samo deset do petnajst milj! Očka, še misliti ni, da bi vzdržali, ako bomo morali nositi te nesrečne kangle bencina. Ali se ne bi dala stvar kako drugače napraviti?«

»Kako misliš, Greg?«

»Ali ne bi mogli dobiti kakih nosačev? Ali niso morda v bližini Indijanci ali pa —«

»O, Indijancev dosti,« se naenkrat nekdo oglasi z rezkim, visokim glasom, da so se kar zdrznili.

55. Mrakovidei.

Gregu se prvemu posreči, da pride zopet do sape, ko vpraša: »Ali — ali je nekdo govoril ali se mi je sanjalo?«

»Tudi jaz sem slišal,« reče Jim.

»Seveda ste slišali,« se zopet nekdo oglasi.

»Zakaj bi pa ne bili?« In tu stopi izza nekega dre-

vesa strašno čudna postava. Bil je visok, suh možak, čigar obraz je bil morda nekoč bel, zdaj pa ožgan od podnebja in tako gosto porašen, da ga je bilo komaj kaj videti razen para drznih, sivih oči in ostrega rjavega nosu. Oblečen je bil v razcapane ostanke križastih hlač in bombažasto srajco. Ni pa imel ne čevljev ne nogavic ne klobuka in lasje so mu bili skoraj en čevelj dolgi.

»Kdo pa ste?« vpraša profesor hripavo.

»Ime mi Andrew Milliken,« odvrne tujec. »Doma pa sem iz Bostona, gospod.«

»Ste pa precej daleč od doma,« pravi profesor.

»Tudi meni se tako zdi,« odvrne Milliken.

»Precej dalje kakor pa bi si želel. Ste vi Angleži?«

»Da,« odgovori profesor. »Kako pa ste vendar zašli semkaj?«

»Po zraku, gospod. To je tudi edina varna pot, če hočeš potovati po domovini Mrakovcev. In o tem se boste lahko sami prepričali, preden boste malo starejši.«

»Ne razumem vas,« pravi profesor.

»Gospod, to je vendar jasno ali pa bi vi ne bili zdaj tukaj. Pravim, takoj naložite še kaj na ta vaš ogenj!«

V njegovem glasu je bila neka tako odločna zapoved, da so Jim, Sam in Greg vsi naenkrat planili pokonci in ubogali. Nasekali so veliko lesa in ko so ga vrgli na grmado, so plameni švigili kvišku in pošastno ožarjali gozdno okolico.

»Zdaj bo bolje,« reče Milliken. »Ti ljudje ne marajo luči, ti Mrakovidci. Ker pa me baš zdaj zasledujejo, bo najboljše, če pripravite svoje puške, preden vam še kaj povem.«

»To se pa sliši prav zabavno,« zamrmra Greg.

»Ne, gospod,« reče Milliken, »prav nič zabavnega ni: ne ta zadeva ne ti lesovi in ne ljudstvo, ki v njih živi!«

»Pripovedujte nam, Mr. Milliken!« reče profesor.

»Saj ni kaj prida praviti. Jaz sem iskalec kavčuka pa sva z mojim tovarišem Bertom Wardenom prodirala po reki Xingu navzgor in mislim, da sva

prišla takò daleč ko nihče pred nama. Nato pa sva slišala praviti, da se v hribih dobivajo diamanti, zato sem najel dva mestica²⁹ in šel iskat. V teh gozdovih pa smo pošteno zašli in prikrevsali naravnost v deželo Mrakovidcev, ne da bi za to vedeli. Neko noč so nas obkolili, ubili moja tovariša s kopji, mene pa vjeli. Bil sem pri njih tri mesece, če prav vem. Vedno sem prežal na priliko, da bi jim ušel in včeraj se mi je ponudila. A ti ljudje imajo nosove kot psi in te zasledujejo lahko z vohom in tako sem vedel, da bo slabo, ako bi hodil po tleh. Zato sem takoj zlezel na drevo in ker sem bil sedem let kot ladijski deček na morju, sem lahko potoval z drevesa na drevo noter do noči. Nato pa sem zagledal vaš ogenj in prišel k vam kakor mačka, ki je zavohala meso. Ker pa govorim baš o mesu, bi vam bil hvaležen, ako bi mi ga dali za ena usta.«

Dali so mu, kar so imeli, in med tem, ko je jedel, ga je profesor izpraševal. »Kdo so ti ljudje, ki jim pravite Mrakovidci?«

»Mislim, da v Braziliji ni gnusnejšega naroda. Njihova koža ima ilovnato barvo, oči pa modro. Živijo v najtemnejših gozdnih kotih v kočah brez oken. Podnevi nikoli ne pridejo ven, kajti oči jim ne prenesejo solnčne luči, ampak opravljajo svoje delo in lov samo ponoči.«

»Kaj? Potem so pa gotovo niktalopi,« razlaga profesor.

»Kaj se to pravi, gospod?«

»Mrakovidci ali ljudje, ki vidijo tudi v mraku in ponoči.«

»No, ali jim nisem tudi jaz tako rekel?« vpraša Milliken. »Mislim, da ni treba rabiti tujih besedi, kadar lahko lepo po ameriško poveste.«

Profesor se nasmehne. »Prav imate, Mr. Milliken. Toda povejte mi, ali jih bo naš ogenj zadržal?«

»Ne verjamem,« odvrne Amerikanec brez ovinkov, »mogoče pač vaše puške. Niso vajeni strelnega

²⁹ Mestic ali mešanec je potomec iz zakona, kjer je en zakonski drug belega, drugi indijanskega plemena.

orožja. Pa vkljub temu vas čaka prava huda ura, ako pridejo semkaj.«

»Ali mislite, da bodo prišli?«

»Gotovo. Ne morem reči, da bi bili več ko tri milje oddaljeni od njihove vasi, dasi se mi je radi čudnega potovanja zdelo trideset.«

Tu spregovori Greg in pripomni: »Ako oni nas lahko vidijo, mi pa njih ne, bo stvar nekoliko nerodna. Kakšno orožje pa imajo? Loke in puščice?«

»Ne,« odvrne Milliken. »Ker napadajo ponoči, jim lok in puščica ne koristita nič. Uporabljajo pa kopje. Pozor!« nenadoma krikne in že je mimo njegove glave siknilo dolgo in tenko kopje ter se trepetaje zasadilo v drevesno deblo za njim.

56. Napadajo cele tolpe.

Še preden se je kopje nehalo tresti, že spregovori profesorjeva puška in cvileč krik iz teme onstran ognja pove, da je krogla zadela.

»Eden je že manj,« pripomni Milliken vsakdanje. »Kar gotovo je bil to poglavar. Prav zloben človek je. Fantje, le goriva na ogenj! Svetloba jim je zoprna.«

Cele kupe lesa nagrmadijo na ogenj in ko so plameni prasketaje planili kvišku, so za hip zagledali sence ilovnate barve, ki so hušknile v temo.

»Ali se bodo zdaj pobrali?« vpraša profesor.

»Tako poceni se jih pa ne bomo znebili, gospod,« reče Milliken. »Ti ljudje so kakor volkovi in nam bodo toliko časa za petami, dokler jim bo količkaj kazalo, da nas dobe. Ta stvar bo trajala celo noč, zato mislim, da moramo predvsem gledati, kaj bomo postavili proti kopjem. Dajte mi sekiro, da razsekam nekaj debel. Pazite pa tudi, da nam ne pridejo za hrbet! Če le kako senco ugledate, takoj ustrelite! Zdaj gotovo ni čas, da bi s krogli varčevali, tako vam povem.«

»Vzel bom lovsko puško,« pravi profesor mirno. »Imamo nekaj nabojev za srnjake, ki bodo še več zalegli kot krogle.«

»Jako pametna misel,« reče Amerikanec ter pobere sekiro in začne sekati.

Bilo je tam okoli vse polno lesa, namreč mnogo padlih dreves, zato je začela okoli tabora jako hitro rasti preprosta palisada (ograja). Niso pa mogli dela mirno izvršiti, kajti naenkrat začno brneti kopja od druge strani. Profesor zopet ustrelil in ko je svinčeno zrnje prasinilo skozi grmičje, so novi kriki povedali, da strel ni bil zavržen.

Končno so vendarle imeli okoli ognja tri čevlje visoko steno in Milliken jim pove: »Zdaj pa že bo.«

»Le čemu bi se izpostavljali,« reče nato. »Saj bomo itak kruto potrebovali vse svoje sile, preden bo jutro.«

Nobeno kopje več ni priletelo in Greg je pripomnil, da imajo divjaki zadosti.

»Le nikar se ne varajtel,« reče Milliken. »Klobuk na glavo in pazite, kaj se godi!«

Greg uboga in že pribrenči iz teme kopje.

»Ne moremo drugega storiti, kakor da se stisnemo za ograjo,« reče Jim, »in še bolje bo, ako tisti, ki jim je mogoče, malo zaspijo.«

»Pametno, sinko!« reče Milliken. »Meni pa še to povejte, ali ima kdo od vas škarje. Morda bom potem iz sebe zopet naredil človeka, ki bo Amerikancu podoben, ne pa opici.«

Greg res izbrska od nekod škarje.

»Bom pa jaz za brivca, če dovolite,« reče nato. Milliken se torej stisne za ograjo na tla, Greg pa mu ob luči ognja ostriže lase in brado. Nato pa mu profesor pomoli še aparat za britje in žepno ogledalce, pa se je tekom pol ure Milliken tako spremenil, da bi v njem nihče ne mogel spoznati tistega gozdnega divjaka, kakršen je bil, ko se je skupini pridružil.

Noče je potekala. Profesor je govoril z Millikenom in mu povedal, kam so namenjeni. Sam in Greg sta med tem spala; nato pa sta počivala Jim in Zam-

bo, a ostali so pazili na ogenj. Zdaj pa zdaj je votlo udarilo ob ograjo kopje.

Proti štirim zjutraj pravi Jim profesorju: »Goriva zmanjkuje. Moral bom ven po novega.«

»Sinko, ako to storite, vas ne bo nazaj,« reče Milliken suho.

»Toda ogenj nam vendar ne sme ugasniti!« pritiska Jim.

Milliken pogleda naokoli; nato pa se naenkrat strumno zravna in hlastne: »Pozor! Prihajajo!«

In res začujejo topot bosih nog in temne postave pridirjajo od dveh ali treh strani obenem.

»Puško!« pravi Milliken in že jo pobere.

S profesorjem ustrelita oba kmalu, prav tedaj pa izstrelijo svoje pištole tudi Greg, Jim in Sam. Vsaj kakega pol tucata napadalcev obleži, ostali pa dirjajo dalje.

»Fuj, ves gozd jih je poln!« vzklikne Milliken in porine nov naboj v puško.

57. Ognjena reka.

Mrakovidce je bilo zdaj mogoče razločno videti in Jimu se nikoli niti sanjalo ni o takih bitjih. Vsled svojih ilovnatih obrazov in teles, svojih izbuljenih oči in dolgih, zmršenih las so bili videti kakor strašne pošasti iz Tisoč in ene noči. Streljal je in streljal pa se vendar niso ustavili. Oči je imel vprte v napadalce, vendar pa je napol zavedno opazil, da je Milliken vrgel puško proč in izginil. Ni pa vedel, kaj počenja in tudi časa ni imel na to misliti, kajti vse svoje sile je moral napeti, da zavrne krdelo divjakov, ki so hoteli udreti v ograjo. Vsa družba se je obupno borila. Zambo, ki ni imel puške, je zgrabil veliko gorjačo in je z njo podrl že dva teh gnusnih ljudi, ko sta se hotela zavihrteti preko ograje.

»Gotovo jih je sto,« sopiha Greg. »Veš kaj, Jim? Patrone so mi pošle! Ali jih imaš ti kaj odveč?«

»Pravkar streljam iz zadnjega magacina,« mu pove Jim.

»Sam je pa že vse porabil,« reče Greg v skrbeh.
 »Jim, mislim, da smo doigrali.«

Jim ni odgovoril, saj kolikor je mogel videti, je Greg imel prav. Zdaj je Mrakovidce zadržavala le še profesorjeva lovska puška, in njeni mogočni streli so strašno mesarili. Vendar pa je divjakov bilo toliko, da je bilo le še vprašanje nekaj minut, kdaj bodo branilce zagrnili.

»Že prihajajo!« krikne Greg. »Zdaj bo glavni naskok!« in Jim zagleda kakih dobrih dvajset rumenih mož, ki so se z divjo besnostjo zagnali naprej. Vrže torej svojo prazno pištolo proč ter pobere dolg goreč kol ter se pripravi na zadnji boj. Sklenil je sam pri sebi, da se hoče do smrti boriti, ne pa se dati ujeti. Profesorjeva puška je bila prazna. Hlastno je sunil vanjo nove patrone, tu pa prileti kopje in ga zadene, da se zgrudi.

»Zdaj je končano,« reče Jim sam pri sebi. Prav ko to izreče, pa brizgne iz vej velikega drevesa nad njimi velik curek plamena ter se vlije kakor hudournik tekočega ognja med napadajoče divjake. Tuleč in cvileč se razbežijo na vse strani, pa zdelo se je, kakor da jih plameni lovijo, kajti tudi s tal so se divje vzpele plasti modrega ognja. Le nekaj trenutkov in vsa divja sovražna četa je pobegnila ter izginila v gozdnih globinah.

»Kaj pa je to bilo?« vpraša Greg presenečeno in kakor v odgovor na njegovo vprašanje zdrkne Andrew Milliken z drevesa na tla.

»Mislim, da sem porabil dve galoni prav dobrega bencina, no pa ni bil zavržen.«

»Vi ste nas vse rešili,« reče hitro Jim; »toda tvoj oče, Greg, je ranjen!«

Ves nesrečen plane Greg k očetu in se spusti poleg njega na tla.

»Oh, očka, pa vas menda vendar niso ubili?«

»Ne,« reče profesor hripavo, »samo sapo mi je zaprlo. K sreči me je kopje zadelo v usnjati pas in to me je rešilo.«

»Andy, vi delate čudeže! Kako pa ste to stvar napravili, da ste nas rešili?« reče Jim.

»Mislim, da je bila bolj sreča nego spretnost,« odvrne Andy in obraz se mu počasi razleze v smehljaj.

»Kaj še!« reče profesor prisrčno. »Samo vam se imam zahvaliti, da smo prišli iz tega strašnega gozda in ušli Mrakovidcem. Vsi smo vaši veliki dolžniki, Milliken.«

»Jaz pa vaš,« odgovori Andy. »Brez vaše puške in vašega bencina bi se stvar ne bila posrečila. Vendar pa mislim, da bo bolje, ako vse te poklone pustimo in jo mahnemo dol k reki. Seveda ne upam, da bi Bert še vedno name čakal, vendar pa si lahko stešemo balso ter se spustimo po reki. Šlo bo precej lažje kot peš.«

Vsa družba, ki je zdaj štela šest članov, pride skozi pas redkega grmičja ven na odprte travnike in zagleda pred seboj ogromno pobočje, poraslo s trdo travo, ob vznožju, kake tri ali štiri milje daleč, pa vijugasto progo modre vode; tam onstran nje pa so se dvigali hribi v neskončno daljavo proti zahodnemu obzorju.

»Ta reka je Xingù,« pripomni Milliken; »če pa ni Xingu, se pa vsaj vanj izliva. In jaz tudi mislim, da nismo tako slabo zadeli, kajti prav tukaj je tisti kraj, kjer sva jaz in Bert zapustila čoln.« Pri teh besedah pokaže na skupino visokega lesa, ne več ko nekaj milj ob reki navzdol.

Celo minuto so kar stali in strmeli v očarljivi kos dežele pred seboj ter globoko vdihavali svežo, hladno sapico, ki je pihljala preko višin.

Prej ko v dveh urah je družba prišla do skupine visokih dreves. Andy je hitel naprej in videli so ga, kako je zdirjal dol po bregu. Ko se je vrnil, se mu je shujšani obraz kar svetil.

»Vedno sem mislil, da je Bert dober skavt (izvidnik), zdaj pa to vem. Pustil je čoln pa še živež in strelivo. Fantje, spet smo na konju!«

»Toda — kako pa je potem on odpotoval?« vpraša profesor urno.

»On in njegov spremljevalec sta dobila indijanski čoln. Pustil mi je tudi pisano obvestilo. Zdi se, da je čakal cel mesec, preden je odrinil. Bert je pač belec, saj vam pravim, da je belec!«

»In sicer gotovo eden najboljših!« mu pritrdi profesor. »Upam, da prideva kdaj skupaj in se mu zahvalim. Torej nas boste vzeli s seboj, Milliken?«

»Seveda,« odgovori Andy. »Prav vesel bom, da se mi grba ohladi po tej kangli bencina.«

Fantje so prav tako mislili in vsi bili kar iz sebe od veselja, da bodo zopet na vodi, Sam pa še prav posebno.

»Je pa to tudi res pravi čoln!« reče Sam z globokim odobravanjem. »Zgrajen je kot čoln, ne pa kar iz starega debela izžgan.«

»Pravijo mu batelone,« pove Andy. »Je jako uren in prav zares sem vesel, da ga zopet vidim.«

»Gadsden bi dal glavo za tak izvrsten čoln!« pravi Greg in se namuzne.

»Če svojo glavo sploh še ima,« pripomni Sam suhoparno. »Prav čudil bi se temu, če je tudi on naletel na te Mrakovidce.«

»Jaz pa prav iskreno upam, da ni naletel!« reče profesor resno. »Ne mogel bi take usode privoščiti niti svojemu največjemu sovražniku.«

»A vkljub temu nam misel nanj ne bo odganjala spanca,« reče Greg.

»Se ti pa tudi pozna, da bi rad nekoliko zadremal,« ga draži Jim.

Greg, ki je drobno gledal in bil zdelan, je bil kar zares hud in je nejevoljno vzkliknil: »Ne blebetaj neumnosti! Prvi hočem biti na vrsti pri veslanju, pa ti tudi, Jim!«

Toda Zambo je na svoj način brez besede pograbil eno veslo, Andy, ki je bil trden kot dren, pa drugo; Jimu in Gregu, ki sta bila oba hudo izčrpana, so zapovedali, naj se vležeta na dno čolna. Oba sta zaspala kot bi trenil in spala cele ure ter se prebudila šele, ko so čoln potegnili na peščeno obrežje, da

prenočijo in je Zambo pripravljaj ogromno omleto iz jajec rečne želve, kakršnih je našel v pesku skoraj petdeset.

58. Zambo zadene ob kamen.

Naslednjih enajst dni so imeli najmirnejši in najprijetnejši čas na vsem potovanju. Ko so prevozili eno ali dve brzici, so le jadrali ali bolje le veslali in bili prav zares žalostni, ko so končno prišli do ustja nekega zahodnega pritoka, po katerem je profesor odločil, da morajo potovati.

»Oh, zdaj pa zopet brzice in slapovi ter hrib in gozdovi!« je stokal Greg.

»In vse te kangle bencinal!« dostavi še Andy.

»Pa vam, Andy, jih vsaj ne bo treba prenašati,« ga zavrne Greg. »Nadaljevali boste lepo svojo pot proti domu po reki navzdol.«

»Kdo vam to pravi?« vpraša Andy mirno.

»Saj vendar ne mislite v Hulak?«

»Prav to mislim, ako me le mara vaš oče s seboj.«

Greg za hip kar strmi vanj, kakor da ne more verjeti lastnim ušesom, nato pa od veselja glasno vzklikne: »Dajte mi roko, Andy! Nikoli v svojem življenju nisem doživel večjega veselja!«

Greg je slabo prerokoval. Ni bilo ne brzic ne slapov in veslali so nekaj dni proti toku reke, ki se je jako počasi plazila skozi pokrajino s savanami (ravninami s trdo travo v šopih). Četrtega dne pa se reka razširi in pred seboj zagledajo veliko močvirje, poraslo z visoko, sivkasto-zeleno travo, skozi njo pa se je po ozki, vijugasti strugi leno plazila voda. Tam onstran, toda silno daleč, so rastle proti nebu škrlatni hribi.

Andy pokaže na te griče in mirno reče: »Stavim, da leži Hulak tam nekje med njimi!«

Nekaj hipov so kar sedeli in molče gledali na hribe. Tedaj pa vedno trezno misleči Sam spet zasedi veslo v vodo in pripomni: »Daleč so še in mislim, da bomo imeli še precej truda, preden bomo tam.«

Andy prikima. »In pot bo presneto huda!«

Huda pot pa je bila še mila beseda, kajti kakor hitro je zavozil čoln med ostro travo, niso mogli ničesar drugega videti kot visoke stene liki žica trde šare na obeh straneh; zato so se morali le po kompasu ravnati. Voda je bila tako plitva, da so kar naprej zadevali ob dno in mrčes je bil neznosen. Cele tri dolge, strašne dni so se v vročini in naporih in pomanjkanju ubijali po tem groznem močvirju in niti enkrat niso dobili kraja, kjer bi mogli stopiti na suho; šele ko so bili že tako izmučeni, da so kar cepali, so zadeli na trdna tla, privezali čoln ter zlezli na suho. Tla so bila nizka in zarašena s trdo travo.

»Fantje, pazite na kačel« posvari Andy. »Bolje bo, ako nekoliko te trave pokosimo, preden znesemo prtljago na suho.«

Zambo začne takoj kositi travo s svojim velikim krivcem, po nekaj zamahih pa zadene ostrina ob nekaj trdega.

Profesor kar obstrmi. »Skala! Ne! Obdelan kamen je!« Populi travne korenine in jih odstrani in naenkrat mu stopi na obraz izraz začudenja. »Saj to je zid! Nismo torej na navadnem otoku, ampak na veliki ploščadi iz neobdelanih in rezanih kamnov. Rekel bi, da je tu bilo pristanišče, ki so si ga zgradili Hula v tistih dneh, ko so bili še velik narod in je bila ta reka njihova pot do morja.«

59. Speča kača.

Greg ga pogleda in pravi hlastno: »Potem smo pa na pravem potu, očka.«

»Vsaj upam tako,« odgovori profesor. »Če je stvar taka kakor jaz mislim, mora tudi steza ali pa celo velika cesta peljati do gričev.«

»Preiščimo!« prosi Greg. »Do noči imamo še dosti časa.«

»Jaz grem s teboj,« reče profesor. »Jim, tudi ti greš lahko z nama. Andrew, vi pa morda poskrbite za večerjo. K sreči imamo rib v izobilju.«

Jim skoči nestrpno naprej, profesor pa ga ustavi. »Stopati moramo lepo počasi in spotoma opletati po travi. Gotovo ne bo brez kač.«

Ker niso imeli palic, vzemo seboj vesla ter stopajo polagoma skozi gosto, suho travo; pa če so v njej morda tudi bile kače, videli niso nobene.

»Pod nami je sam kamen,« reče profesor. »Gotovo je to čisto pravilen nasip, sezidan v dneh, preden je voda zalila ta kraj in ga spremenila v močvirje. Držita se robu in pazita, če bosta mogla kaj takega odkriti, kar bi bilo podobno veliki cesti.«

»Zdi se, da je čezinčez globoko blato,« reče Greg. »Slišite, očka, če ne bomo mogli najti steze ali ceste, kaj bomo pa potem storili?«

»Morali bomo spet nazaj v čoln,« odvrne oče, »upam pa prav zatrdno, da nam tega ne bo treba storiti.«

»Tudi jaz,« reče Jim. »Ti zadnji dnevi so bili naravnost neznosni.«

Ploščada je bila široka dobrih sto čevljev; nato pridejo do vogala ter se obrnejo na levo. S težavo so prodirali po tem robu sto čevljev daleč ali pa še dlje, pa čeprav so na vse strani iskali, niso dobili drugega ko visoko, ostro travo in globoko, smrdljivo blato.

»Očka, jaz vaše velike ceste nikjer ne vidim,« reče Greg, »in vendar je tukaj konec ploščade.«

»Potem je pa morda na južnem koncu,« reče njegov oče. »Prav gotovo pa nekje mora biti! Naj je tukaj živel katerikoli narod, tega kamenja bi semkaj z gričev ne bil mogel spraviti drugače ko po trdni cesti. Stopajta počasi in preizkusita vsako stopnjo.«

Storili so tako pa brez uspeha, zdaj so videli, da so prehodili že vso ploščado, zato se vrnejo v tabor.

»No, ste kaj dognali?« vpraša Sam.

»Prav nič,« odvrne Jim potrto. »Vse tako kaže, da bomo morali spet nazaj v čoln.«

»To je pa slabo,« reče Sam. »Pa tudi Zambo je ves zmeden. Ne morem vsega razumeti, kar pravi, vendar pa se veri, da je v tej travi nekaj jako hudega in res je slišati nenavaden šum, naj že bo kakoli. Slišati je kakor bi nekaj v kotlu vrelo.«

»Tudi meni se je zdelo, da nekaj slišim,« reče Jim urno, »toda slišalo se je bolj kakor da kruli svinja. No pa saj je Zambo že tu in profesor ga bo razumel.«

Zambo je govoril profesorju kakor hudournik, na njegovem mahagonijevem licu pa se je zrcalil prav tak strah, kakor so ga opazali tedaj, ko je Zambo prvič uzrl anakondo.

»Očka, kaj pa pravi?« vpraša Greg.

»O dormideri,« reče njegov oče resno.

»To ime prav tako doni kakor dremavica,« se nasmehne Greg.

»Ta označba ni slaba,« pravi profesor suho. — »Dormidera je veliki črni piton, znan pod imenom speča ali smrčeca kača, glas pa, ki ga slišiš, je njeno smrčanje.«

»Če spi pa poskrbimo, da se več ne prebudi!« reče Greg. »Grem po vašo puško, očka.«

Profesor pa zmaje z glavo. »Saj ne moremo reči, kje se baš nahaja, če jo gremo iskat, jo bomo pa kar gotovo prebudili. Nato bo napadla in Zambo mi pravi, da je še bolj nevarna kakor tista anakonda, ki smo jo ustrelili.«

»Torej ne moremo storiti drugega kot jo pustiti, da spi naprej,« pripomni Greg.

»Toda ta stvar ima neko kljuko: Ob solnčnem zahodu se bo prebudila in Zambo pravi, da bo skoraj gotovo lačna.«

»To se pa zopet pravi, da bomo morali biti celo noč pokonci in paziti nanjo,« reče Greg ves nesrečen.

»Saj jo lahko odženemo z ognjem,« svetuje Jim.

»Ni lesa,« reče Sam nakratko.

Jim pa pogleda naokoli in pravi: »Veste, kaj? Zažgimo travo!«

»To bi morda bil dober izhod,« mu pritrdi profesor. »Vendar pa moramo iti prej spet nazaj v čoln, kajti če ostanemo na ploščadi, se bomo živi sevrli. Povprašajmo še Zamba, kaj on misli!«

Zambo je bil istih misli, zato so vse svoje stvari spravili spet nazaj v čoln. Med delom so pa prav raz-

ločno slišali čudni šum. Bilo je natančno tako kakor da bi smrčal kak velikan, vendar pa nihče ne bi mogel reči, odkod da glas prihaja. Nato stopijo vsi v čoln in veslajo na tisto stran, odkoder je pihala sapa in tu zakuri Andy travo.

»Uh! Kakor da bi smodnik zažgal!« vzklikne Greg in odrine čoln od brega.

Bil je pa tudi res skrajni čas, kajti vnetjiva šara je zagorela, da je kar pokalo in bučalo in visoki stebri plamenov so bučaje švignili v mrak, ogromni vrtinci isker pa so zaplesali visoko gori nad ognjenimi zublji.

»Ali verjamete, da se mi smrčalec kar smili?« reče Andy. Komaj pa je te besede izustil, že se nenadoma pojavi pošastno bitje! Glavo steguje gotovo dvajset čevljev nad travo in v divjem begu krene skozi plamene naravnost proti njim!

60. Velika cesta na nasipu.

Greg in Andy sta komaj še utegnila zasukati čoln vstran, ko velika kača dobesečno pljusne v vodo ter pri tem brizgne kvišku kupe blata in pen.

»Vesla!« zavpije profesor; toda tista dva, ki sta imela vesla v rokah, sta že veslala na življenje in smrt in zato je dolgi in nizki čoln eno minuto ali dve brzel kakor skoraj gotovo še nikoli poprej. Grozno pa je bilo pogledati, kar se je godilo za njimi: orjaška kača je udrihala po valovih ter se zvijala v pošastnih kolobarjih, tlačila daleč naokoli visoko močvirno travo ter burkala vodo v velike valove, da so pljuskali celo preko krme njihovega čolna. Potniki pa se niso ustavili, dokler niso bili nekaj sto jardov proč in ko so končno obstali ter se ogledovali, so bili vsi tako presunjeni, da so kar molčali. Še vedno so lahko videli pitona, ki se je zvijal liki orjaška jegulja, vendar pa njegovo raztepavanje ni bilo več tako silovito.

Sam prvi spregovori in vpraša: »Zakaj je neki morala priti kača semkaj? Le zakaj ni bežala od ognja proč?«

»Jaz bi rekel, da je popolnoma izgubila glavo,« reče Greg.

»Hudo velika sreča je, da nismo mi izgubili svojih,« pripomni Andy resno. »Bil sem v Braziliji presneto dolgo, pa vendar do danes kaj takega še nisem videl!«

»Jaz pa podobnega ne bi želel nikoli več videti,« pravi profesor. »Zdi se, da je pošast odšla. Ne morem je več opaziti.«

»Jaz sem pa takih misli, da bomo morali tudi mi oditi,« reče Andy. »Trava gori nad vodo prav tako dobro kakor na otoku.«

Greg zažvižga.

»Tako je. Moramo odriniti na odprto vodo, dokler se ogenj ne poleže. Prav pred nami je nekakšna laguna. Veslajmo tja in čakajmo!«

Storili so tako, čakati pa so morali dolgo. Deževalo že dolgo ni, zato je bila visoka močvirna trava suha kot poper in veter je prenašal iskre, da so vžigale krpo za krpo. Ko so se slednjič smeli vrniti na ploščado, je bilo pod vetrom vse barje v plamenih.

»Vsaj to korist bomo imeli od ognja, da bo požgal nekaj teh krvoločnih moskitov,« pripomni Sam, ko se spravlja na počrnelo ploščado.

Ogenj je odstranil debelo plast šote, ki je pokrivala kamne in jo spremenil v pepel in tako so se veliki štirivoglati kamni videli popolnoma razločno. Postrgali so pepel toliko, da so se mogli utaboriti, pojedli nekaj hrane, nato pa izmučeni pospali.

Bil je že svetel dan, ko se je Jim prebudil. Greg je stal poleg njega.

»Velike novice, fantič moj!« vzklikne. »Našli smo veliko cest!«

»Veliko cesto? Zakaj je pa sinoči nismo mogli najti?«

61. Močvirski psi.

Pokazalo se je, da je imel Sam prav, kar je rekel o moskitih. Niti eden ni ostal živ. In kar je bilo še več vredno: ker je trava pogorela, je lahko neovirano pihala sapa; dasi je bila vročina huda in njihovi to-

vori težki, je vendar družba korakala v dobrem razpoloženju.

Stopili so na pot zgodaj, ker so upali, da bodo vso razdaljo prehodili v enem dnevu, vendar pa je bilo že tema, preden so dospeli do robu močvirja.

»Fuj!« vzdikne Andy, ko odlaga svoj tovor in ga polaga na kup k drugim. »Prvič v svojem življenju tako daleč hodim in upam, da tudi zadnjič.«

»Kakor jaz,« zastoka Greg.

»Vi sedeti! Jaz kuhati večerjo,« se ponudi Zambó; pa četudi so bili še tako utrujeni, mu fantje tega niso pustili. Lepo je bilo spet enkrat gledati dober ogenj in jesti kuhane ribe in pečene tukane.³⁰ Tudi so bili veseli, da so spet enkrat mogli obesiti mreže in se vanje vleči in vsi so se počutili veliko bolje, ko so se drugo jutro začeli vzpenjati v hrib.

Široka cesta se je spremenila v pot, ki je bila sicer jako porasla, pa vendar zgrajena tako sijajno da si mogel potovati primeroma lahko. Na večer tega dne so prišli na vrh prvega grebena, pa kaj, ko so zagledali pred seboj zopet drugo vrsto strmih gora!

Profesor se je ustavil in gledal strme hribe.

»Radoveden sem, kje leži mesto,« reče zamišljeno. »Mislim, da ne moremo biti več daleč.«

»Gospod, saj se cesta dobro razločil,« reče Jim. »Če se nje držimo, mesta ne moremo zgrešiti.«

»Res je, Jim, toda skrbijo me Bakairi. Sicer pa se res ni potreba vznemirjati. Samo jako oprezni moramo biti. Zdaj pa si poiščimo prostor za tabor!«

Vso noč so imeli stražo, pa nič jim ni motilo počitka in tako so zjutraj odrinili dalje ter se spustili po veliki cesti dol v dolino. Na drugi strani doline pa se je cesta zopet povzpela navzgor ter se v velikih ovinkih dvigala po strmem pobočju.

Greg pogleda visoko pobočje po strani in pravi: »Upam, Jim, da bo to zadnji pohod.«

Jim pa mu ni odgovoril in Greg je videl, da je obstal in nekaj napeto poslušal.

³⁰ Tukán je ptič poprojed.

»Kaj pa je?« ga vpraša.

»Ali ne slišiš?« ga zavrne Jim ostro.

»Ali misliš to čudno tulenje v daljavi?« reče Greg. »Slišim, toda saj slišimo toliko nenavadnih reči v teh divjinah.«

»Tega pa doslej še nismo slišali,« reče Jim. »Biti mora trop volkov.«

»Nemogoče. V teh krajih ni volkov.«

Zdaj pa so se ustavili še drugi in poslušali in Zambo, ki je bil videti jako nemiren, je profesorju nekaj povedal.

»Psi so!« pravi profesor, sam jako presenečen. »Divji psi! Nikoli še nisem slišal, da bi v Braziliji živeli.« Obrne se k tovarišem. »Zambo pravi, da nas zasleduje trop divjih psov. On zatrdno misli, da so divji potomci tistih psov, ki so jih pripeljali v davnih dneh s seboj Španci in da so opasni. Moramo si poiskati kak prostor, kjer se jih bomo lahko ubranili.«

Sam pokaže na strmo skalnato pobočje na desnici in reče:

»Gospod, po temle pobočju jim ne bo lahko splezati.«

»Nam pa tudi ne,« reče Greg skoraj očitajoče.

»Jaz mislim, da bo bolje, ako stvar poskusimo in se precej urno zasučemo,« pravi hitro Andy, »kajti trop se že vidi.«

S temi besedami pokaže s prstom na nekaj in res zagledajo, kako se po dolini bliža tolpa kakih štideset čudnih živali.

»Nekaj izrednega!« vzklikne profesor. »Podobni so prazgodovinskim močvirskim psom. Prepričan sem, da so res divji psi. Le pogledjte njihove dolge nosove, priostrena ušesa in kako se jim kožuhi tesno prilagajajo!«

Andy pa ga prekine.

»Jaz bi dejal, gospod profesor, da nam boste lahko potem predavali, ko bomo na vrhu. Če bomo tukaj čakali, pa kmalu ne bo nihče ostal živ, da bi vas poslušal.«

Kar je povedal, je bilo tako očitno res, da so se vsi obrnili ter pričeli plezati po pobočju. Ker pa so imeli tako težke tovore, je bilo plezanje grozna naloga; vendar pa jim je strah vlival moči in tako so prišli na vrh ter se ozrli baš še o pravem času, da so zagledali, kako je trop pridirjal do vznožja ter začel divje plezati nevkreber. Profesor hitro nabaše svojo dvocevko in ustrelil; dve izmed grdih zveri se strkljata navzdol, ostale pa v skokih hitijo naprej.

»Čemu bi tratili patrone?« pravi Andy. »Ali ne bi mogli valiti nanje skal?«

Pri teh besedah zavihti velik kamen in ga vrže na trop.

»Izvrstna misel!« vzklikne Greg. »Jim, pomagaj mi, da sproživa tole okroglo skalol!«

V naslednji minuti je kamenje kar deževalo na pasje preganjavce ter jih vsaj dvanajst ubilo, vkljub temu pa so ostali tiščali naprej. Tu pa Jim in Greg še s Samovo pomočjo pritrkljata svoj okrogli kamen do roba. Bila je to ogromna skala, težka več stotin funtov in vdrla jo je v skokih navzdol ter potegnila seboj raznovrstno šaro. Naenkrat pa nekaj mogočno zabučil in vse pobočje se odtrga ter zgrmi v bobnečem plazu navzdol.

»Hura!« kriči Greg. »Posrečilo se je. Ves trop je z enim udarcem pokončan!«

»Mi pa tudi, se mi zdi,« pravi Andy nakratko.

»Kaj hočete s tem reči?« vpraša Greg.

»To jutro pa niste tako brihten kakor po navadi, sinko,« odvrne Andy. »Kako naj pa zdaj pridemo spet dol na cesto, a?«

Greg je bil ves zmeden.

»Prav imate, Andy; tod seveda zdaj ne moremo dol, vendar pa upam, da bomo mogli najti kakšen drug prehod.«

Odidejo naprej pa strmina ne le da se ni znižala, ampak prešla je celo v prave čeri.

»Najbolje bo, da splezamo naravnost na vrh tega grebena,« predlaga profesor, »potem bomo pa na oni strani gotovo spet zagledali cesto.«

Toda ko so pozno popoldne vsi izmučeni prišli na vrh grebena, ni bilo o kaki cesti ne duha ne sluha; niso videli drugega kot globoko, divjo dolino, onkraj nje pa novo verigo čeri. To jim je tako zelo vzelo pogum, da so kar obstali ter strmeli v dolino.

»Povem vam, da smo se izgubili,« reče Andy.

62. Alan pošlje navodila.

Prvi spregovori Jim in predlaga: »Gotovo smo že blizu mesta. kaj pravite, ali ne bi kazalo, da postavim radio in poskusim dobiti zvezo z Uptonom?«

»Sijajna misel!« odgovori profesor gorko.

»Velika misel!« reče Greg. »Samo to želim, da bi ga res priklical, Jim! To bi nas rešilo iz prav grde zagate. Sam ti lahko pomaga, mi drugi bomo pa postavili tabor ter poskrbeli, da izbrskamo kak živež.«

Dolgo že niso več uživali hrane omikancev ter živeli od tega, kar jim je dala dežela: jedli so papige, opice, divje sadeže in jajca. Ker sta jim pomagala Zambo in Andy, so bili rekdokdaj lačni. Tukaj na tem slemenu pa ni bilo ne ptic in opic, pa tudi nikakršnih sadežev ne in kazalo je, da bodo šli lačni k počitku. Tedaj pa je, prav ko se je stemnilo, prišel nazaj Zambo, preko rame pa mu je bingljala ostudna žival.

»Kaj ste pa prinesli?« vpraša Greg. »Krokodila?«

»To gvana,« pravi Zambo in žival odloži. »On dober.«

»Videti ni,« se odreže Greg. »Vendar pa sem preveč lačen, da bi hotel biti izbirčen.«

Pokazalo pa se je, da je igvan,³¹ ki je bil skoraj pet čevljev dolg, mnogo boljši kakor pa je bil videti. Meso je bilo skoraj tako kakor pri piščancu in bilo ga je dosti za vse. Ko so tako povečerjali, so se počutili bolje in Jim, ki je že prej postavil svoj radio, se zdaj vrne k njemu in prične klicati. Pa odgovora

³¹ Igvan, legvan je vrsta užitnih kuščarjev.

ni dobil in tako je sedel in sedel, da je že skoraj zadremal, ko prično naenkrat tipkati črke dobro znane gesla TLS.

»Ga že imam!« vzklikne Jim, nato pa, ko so se vsi zbrali okoli njega, dvigne roko, naj molčijo.

Profesor mu pomoli kos papirja in svinčnik, Jim pa prične brzojavke beležiti.

»Ali te sliši?« vpraša Sam.

Jim prikima ter nadaljuje: zdaj pošilja zdaj sprejema. Vsak list papirja, ko ga je popisal, izroči profesorju. Preteklo je skoraj pol ure, preden je snel slušala in pogovor zaključil.

»Povejte jim, prosim,« reče profesorju.

»Gotovo, Jim,« odgovori profesor. »Najprej pa se ti moram iz srca zahvaliti, da si hotel svoj aparat nositi vse te dolge milje napornega pota in nam tako pomagal, ko smo bili v največji stiski.«

»Pravim, tudi jaz sem za to,« reče Andy; in vsi se mu pridružijo.

Jim zardi do ušes pa dvigne roko in reče: »Tovariši, bolje bo, da ne delamo hrupa! Alan Upton pravi, da so med nami in mestom Bakairi.«

»Kaj Bakairi!« reče Greg. »Jaz bi le o mestu rad kaj izvedel. Povejte nam, očka!«

»Nimamo več daleč,« reče njegov oče smehljaje. »Vhod je v gričih, ki jih vidimo pred seboj. Zdaj je preveč tema, da bi ga mogli videti, pa Alan nam je dal navodila, tako da ga bomo mogli najti brez posebnega truda. Mislim, da nimamo več ko šest ali sedem milj hoda.«

»Hura!« vzklikne Greg, pa njegov oče ga hitro prekine.

»Greg, miruj vendar! Kolikor nam je zdaj znano, so morda ti divjaki tako blizu, da nas lahko slišijo. Alan nas je pred njimi posvaril, češ da so jako nevarni ljudje in da ni za nas nobenega upanja več, ako pademo v njihove roke.«

Govoril je tako resno, da je na druge naredilo velik vtis, Greg pa je bil še vedno neskončno rado veden.

»Kako pa bomo prišli v mesto?« znova vpraša.

»Velika cesta se konča z rovom; tam bo na nas čakal vodnik, ki nam bo pokazal tajni vhod. Alan se boji, da bodo morda Bakairi vstop v rov stražili, vendar pa upa, da če ga res bodo, bo tam samo majhna patrulja, ki jo bomo lahko premagali.

Povedal nam je tudi, kako se kraju približujemo, ne da bi nas zapazili. Zadnje pol milje pota pa je na odprtem kraju in bo treba plezati po strmini; če sploh kje moramo tukaj biti pripravljeni, da ne bo šlo vse gladko. Zdaj pa prosim, da greste vsi spat, kajti na pot bomo morali še pred zoro. Smo skoraj tik ceste in če bomo hitro stopili, upam, da bomo do rova dospeli ob solnčnem vzhodu ter prišli v mesto, še preden bodo Bakairi izvedeli za našo navzočnost.«

63. Zadnja straža na delu.

Naslednje jutro so se že ob štirih oprtali s svojimi tovari.

»Jim, koliko časa si spal?« vpraša Greg polglasno.

»Kolikor ga je bilo,« odvrne Jim.

»Potem imaš boljše živce kot jaz. Ves čas so mi uhajale misli k tem zverinskim Bakairom in sem tuhtal, kako neumno bi bilo, ako bi nas zajeli zdaj, ko smo takorekoč že na pragu.«

»Pa nikar ne misli nanje,« mu svetuje Jim. »Saj jih skoraj gotovo niti videli ne bomo; če se pa vendarle pokažejo, pa tudi nič ne dé, saj imamo puške in po Andyjevi zaslugi tudi lepo zalogo nabojev!«

»Pravim, stopajta in ne klepetajta!« se jima tesno za petami oglasi Andy.

Toda mogli so presneto malo stopati, vsaj spočetka, kajti pot je bila strašna in preteklo je precej časa, preden so našli cesto. Ko pa so jo končno dobili pod noge, se jim je pot boljše odsedala, dasi so radi teme morali tudi zdaj hoditi oprezno.

Ob prvem svitanju so bili še vedno v dolini. Profesor se ustavi ter se posvetuje s Zambom in Andy-

jem. Nato pa s prstom pokaže na čudno ostro skalno špico, ki se je na ozadju ugašajočih zvezd odražala liki ogromen spomenik.

»Rov je pod to špico,« pravi profesor pritajeno. »Potruditi se moramo, da pridemo do njega, preden se zdani.«

Zopet urno odkorakajo naprej, a kaj, ko so bili tovari tako težki in se je tako hitro danilo! Prvi žarki vzhajajočega solnea so že oblili visoko špico in jo po-barvali s krasnim škrlatom.

Jim željno upira oči v visoke pečine in vpraša: »Sam, ali ti vidiš rov?«

»Ne!« pravi Sam nejevoljno. »Pa bi ga rad.«

»Zakaj? Ali se je kaj zgodilo?«

»Doslej še ne, vendar pa kar čutim, da je nekaj narobe.«

Jim se ozre naokoli pa ne more nič takega odkriti. Vkljub temu pa postane nemiren, kajti vedel je, da ima kakor toliko ljudi s Kornuelsa včasih tudi Sam čudovito zmožnost, ki ji pravimo drugi vid. Po sredi doline se je razprostiral gost les, cesta sama, vsekana v skalo, pa je bila skoraj ves čas nezaraščena. Končno pridejo do mesta, kjer se je pot začela vzpenjati navkreber. Jim si globoko oddahne in pravi:

»No, zdaj smo pa dobri.«

»Prehitro si rekel,« ga zavrne Sam mrko. »So že tu!«

S palcem sune v smeri proti drevju in Jim zagleda nage ljudi, ki na vso moč dirjajo proti njim. Andy se ustavi kot bi odrezal.

»Naprej!« krikne Greg.

»Le čemu?« pravi Andy. »Če zmečemo vse od sebe, jim že še lahko uidemo; ako pa hočemo cijaziti svoje težke tovore po taki strmini, nas morajo črnici gotovo zajeti!«

»Kaj torej predlagate, Andrew?« vpraša profesor. »Imate kak načrt?«

»Imam! Le pogledjte tjale, kjer se cesta med tistima-le skalama zoži! Vi in jaz vzameva lovsko puško in risanico ter sotesko braniva, drugi naj pa neso

našo šaro navkreber. Do vhoda v rov itak ni daleč, saj ga lahko razločno vidim.«

Profesor se brž ozre na mesto, ki ga je pokazal Andy, nato pa po Indijancih.

»Kar dobro, Andrew,« reče živahno. »Vi drugi nesite tovore po klancu do rova! Pa urno! Časa imamo presneto malo!«

Tako je tudi bilo, kajti Indijanci so tekli jako hitro.

Bili so videti divji ljudje čokoladne polti, srednje visoki in krepko rašeni ter oboroženi s kopji, loki in puščicami. Ko zapazijo, da belci bežijo — tako so si namreč razlagali njihovo urno umikanje — zadoni iz njihovih grl strašen bojni krik in zdirjajo še hitreje. Ko je družba belcev dospela do obeh skal, ki ju je bil pokazal Andy, so bili Indijanci le še sto yardov oddaljeni. Tu pa skočita profesor in Andy v zasledo, vsak na eno stran pota, ostali štirje pa sopihajo težko obloženi po strmem pobočju navkreber. Hip nato zasliši Jim tresk profesorjeve dvocevke, za njim pa odjekne Andyjeva puška, kakor da bi kdo z bičem počil. Kriki se razlegnejo pa Jim se ni smel ozreti.

Tresk! tresk! zopet zagrmí iz nižave. Bilo je torej jasno, da se divjaki niso še dali ustaviti in Jima je kar streslo, če je pomislil, kakšna strašna usoda utegne zadeti oba strelca. Pogleda gor in zagleda ne več ko sto korakov daleč rov, ki zeva kakor temna usta v obličju gore. Streljanje tam spodaj je prenehalo in Jim vidi, da se je Greg ustavil in okrenil.

»Zapodila sta te divje zveri,« pravi Greg razjarjen. »Le poglej jih, Jim! Iztaknili so, kar so iskali.«

Jim res toliko pogleda, da vidi, kako se je glavna moč Indijancev umikala z bojišča, kako jih pa vsaj kakih dvanajst leži nepremično na tleh.

Še eno minuto in vsi štirje nosači pridejo do mesta, kjer je cesta tonila v mračnem predoru, ki je vodil v goro. Jim je bil tako zdelan, da mu je kar migljalo pred očmi, vendar pa opazi dva moža bele polti in svetlih las, oblečena v modre tunike (dolge srajce) in obuta v sandale. Boječe sta stopila iz teme in z jako visokim pa vendar nenavadno blagodonečim

glasom nekaj pripovedovala. Pa Jim ni imel časa, da bi ju poslušal, kaj imata povedati, ampak hitro odloži svoj tovor.

»Nazaj moramo, Greg, da našim pomagamo.« Toda Greg se je že obrnil in zdirjal po pobočju dol, Jim, Sam in Zambo pa za njim.

Greg, ki je tekel spredaj, pride do nekega cestnega ovinka malo prej ko drugi in Jim ga vidi, kako obstane in obupno hrope: »Ujeli so gal« kriči hripavo. »O Jim, Indijanci so ga ujeli!«

64. Dobri strelci.

Jim je samo pogledal, pa je takoj razumel, kaj se je zgodilo. Bakairi so se delali, kakor da se umikajo; obenem pa so odločili dva majhna oddelka svojih mož ter poslali enega na levo, drugega pa na desno. Liki mačke so se splazili med grmovjem in skalovjem, prišli profesorju in Andyju za hrbet ter planili nanju. Profesorja, ki je še vedno stražil ožino, so zgrabili nenadoma, dočim se je Andy baš tedaj, ko so divjaki planili po njem, obrnil ter enega ustrelil, drugega pa pobil s kopitom svoje puške.

Seveda pa je premoč bila le prevelika, zato so ga trije ali štirje možje premagali in podrli na tla kot bi mignil in to s tako silo, da se je onesvestil.

Greg začne teči na vso moč, ostali trije pa za njim. Indijanci so kajpada videli, da prihajajo proti njim; zato sta gruči, ki sta ujeli profesorja in Andyja, svoja jetnika pograbili ter zbežali, da se pridružita glavnemu krdelu tam spodaj. Fantje pa niso smeli streljati, ker so se bali, da ne bi zadevali svojih prijateljev. Glavno krdelo se pa tudi ni umikalo, ampak jeli so polagati puščice na tetive in jih prožiti. Dasi je bila razdalja velika, vendar so krilate strelice sikaje padale nad glavami fantov na tla.

Zambo skoči naprej in zapre fantom pot.

»Vsi obstati!« na kratko zapove. »Vi ne obstati, vas ubiti!«

Dasi je bilo čisto jasno, da ima prav in da bi izvršili navaden samomor, če bi prodirali dalje, vendar Greg ni hotel obstati. »Če tem zverem očka ne morem izpuliti, hočem pa vsaj iti z njim!« pravi jezno.

Zambo ga pograbi in trdno drži, toda Greg se ga otepa kakor da je pobesnel.

»Stoj, Greg!« mu zakriči Jim. »Če te ubijejo, potem očetu ne boš mogel pomagati. Moramo vso stvar premisliti!«

Naporno tekanje in zdaj še razburjanje je Grega popolnoma izčrpalo. Zgrudi se torej na tla ter hlasta po sapi in ne more niti spregovoriti.

Sam pa je ostal bister. »Jim,« reče hitro, »moramo s ceste vstran ali pa nas bodo s temi vražjimi puščicami postrelili. Ako se skrijemo zadaj za skale, jim bomo lahko posvetili s svojimi pištolami, če se nam približajo.«

»Poskusimo!« odgovori Jim; Gregu pomagajo na noge, pa se umaknejo zadaj za skale. Kakor hitro so to storili, so pa tudi Indijanci nehali streljati.

Sam oprezno poškilli izza neke skale in pravi zaničljivo: »Oho, že vedo, kam pes taco moli. Umi-kajo se!«

Tako je tudi bilo. Indijanci so se umikali in vlekli svoja jetnika s seboj.

Greg pa je kar besnel in tovariše rotil: »Pustite me, naj grem! Moram očku pomagati!«

Ta trenotek pa se naenkrat oglasi tam doli grom silnega streljanja. Sam skoči na neko skalo. »Nekdo na Indijance strelja!« krikne presunljivo in tako razburjen, kakor ga Jim doslej še ni videl.

»Kdo pa?« vpraša Jim.

»Ne morem videti. Gotovo je Upton in njegov tovariš.«

Jim spleza k Samu. Slišati je bilo, kakor da de-luje pol tucata pušk. Streljanje pa je bilo izvrstno, kajti skoraj vsaka krogla je zadela in Bakairi so se prekucavali kakor koželji (keglji).

»Bravo!« vika Jim, prav tako navdušen kot Sam. »Le dajte jim! Glej, Sam, sape jim je zmanjkalo. Že bežijo!«

»Očka — ali je očka rešen?« strahoma vpraša sedaj Greg.

»Rešen je,« mu pove Jim. »Indijanci so ga pustili. Lopovi bežijo kot zajci.«

Greg se mukoma spravi na noge in začne opotekaje se teči dol po pobočju. Ostali mu sledijo. Bakairi, kolikor je ostalo živih, so res, kakor je povedal Jim, bežali kot zajci.

Fantje so bili tako hitro na vznožju, da bi hitreje sploh ne mogli priti in Greg plane naravnost k očetu. Bil je zvezan na rokah in nogah in se ni mogel ganiti. Greg se za nobeno drugo reč ne zmeni, ampak prileti do njega, zdrkne na kolena in začne rezati vezi, Jim pa stori isto pri Andyju.

»Jož, kako sem vesel, da vas zopet vidim, Jim!« reče Andy. »Mislil sem že, da sva to pot izgubljena. Kdo pa je streljal?«

»Alan Upton,« odgovori Jim; prav tedaj pa pade nanju neka senca in rezek glas izpregovori:

»Meni ni tako ime pa tudi prav nič ne verjamem, da bi znal Upton tako streljati. Cele tedne sem se trudil, da sem svoje ljudi izuril.«

Jim se ozre kvišku in si gleda iz oči v oči s — Stephenom Gadsdenom.

65. Gadsden se sklicuje na hvaležnost.

Jim je kar buljil vanj. Bil je tako zelo prese-nečen, da ni mogel govoriti.

Gadsden pa se nasmehne s svojim trdim smehom in pravi: »Čudiš se seveda, kako pridem semkaj, kaj bi se ne! Bila je pa za vas presneto velika sreča, da sem prišel.«

»Res,« mu pritrdi Jim, ki si je opomogel. »Dolžni smo vam neizmerno zahvalo.«

Profesor stopi na noge. Bil je pretresen a ne ranjen. »Res smo vam jako hvaležni, Mr. Gadsden,« reče uljudno. »Na noben način se ne bi mogli rešiti, ako ne bi vi prišli pravočasno na pomoč in ne bi tako izvrstno streljali. To je bila toliko večja ljubeznivost

od vas, ker sva pri tej ekspediciji tekmeča, zato se vam vsi zahvaljujemo.«

Gadsden se zopet nasmehne, pa smeh je ostal samo na ustnicah. »Potem boste pa brez dvoma svojo hvaležnost radi tudi dokazali,« reče suhoparno.

Profesorja so te besede jako presenetile, vendar pa hitro odgovori: »Seveda bom vesel, ako bom mogel to storiti. Ako vam moremo postreči s hrano ali drugimi zalogami, vam je na razpolago vse, kar imamo.«

Gadsden zmaje z glavo in odgovori: »Streljiva imamo v izobilju in dokler imamo patrone, si lahko živeža nastrelimo. Imate pa vi še nekaj, česar mi nimamo, namreč skrivnost, kako priti v dolino, kjer leži Hulak. Prepričan sem, da mi zdaj tega pojasnila ne boste odrekli.«

Profesor pa kar obstane in molči in Jimu je bilo jasno, da ga je ta zahteva osupnila in zmedla.

Gadsden pa se hripavo zasmehuje in pravi zasmehljivo: »Saj se mi je zdelo, da bo vaša hvaležnost imela omejeno zavezo!«

Profesorja Thorolda pa oblije vroča rdečica.

»Motite se, gospod! Dolgujem vam življenje in kolikor se mene tiče, sem neomejeno pripravljen storiti vse, da vam povrnem. Toda v tem slučaju se zadeva ne tiče le mene, ampak tudi drugih. Vi niste prišli semkaj iz znanstvenih namenov kakor mi.«

»To je res,« ga prekine Gadsden. »Zato sem tu, da kaj dobim.«

»Kako naj torej prevzamem odgovornost, ako bi vas in vaše ljudi spustil nad to ubogo ljudstvo?« vpraša profesor nejevoljno.

»Dam vam svojo besedo, da ne bom nikogar izmed teh dragocenih ljudi ranil ali strahoval,« reče Gadsden. »Vem pa, da imajo zlata več, nego ga morejo porabiti. Zato zahtevam le, da mi dajo tega blaga toliko, kolikor ga morem nesti. Ko ga dobim, potem odidem, vi pa lahko ostanete, dokler hočete in narod znanstveno raziskujete.«

Profesor je še vedno omahoval, zato pa spregovori Andy, ki je ves razgovor poslušal, in reče:

»Pravim, gospod profesor, to bomo že morali storiti, posebno, ker nam je Mr. Gadsden dal besedo, da ne bo delal v dolini nobene zgage.«

»Lahko bi bil tudi tat,« pravi Gadsden mrko, »toda celo moj najhujši sovražnik mi ne more reči, da sem lažnik!«

»No, dobro, Mr. Gadsden,« pravi profesor uljudno. »Šli bomo skupaj v dolino.«

Ko so se torej spet napotili navkreber, pride Sam k Jimu in zagodrnja: »Čudno pot nastopamo. Radoveden pa sem, kako da ni lopov za nami zaostal.«

Jim pa mu ne odgovori, kajti že so stali ob vhodu v rov.

V votlini sta stala tista dva mala, lepa moža, ki se jima je očitno poznalo, da se bojita. Zdaj pa je Jim imel časa dosti, da si ju ogleda in videl je, da sta oblečena v tunike iz finega, modrega svilenega blaga in da sta sicer majhna, pa vendar lepo rašena in prav prijetne zunanosti. Nagovorila sta profesorja, pa dasi je bil v starih jezikih Južne Amerike dobro izveden, vendar njunega pripovedovanja ni mogel kaj prida razumeti, razen, da naj jima došleci sledijo. Šli so torej vsi naravnost v votlino in kmalu stali pred steno iz žive skale, kjer se je votlina končavala.

»Kako bomo pa zdaj tod skozi prišli?« vpraša Greg Jima.

»Ko bi jaz kaj več vedel!« reče Jim. »Toda, glej Hula!«

Možička splezata na neko polico in stopata nekaj časa po nji, potem pa se vstopita na nekem mestu skupaj in obstaneta. Naenkrat zaslišijo rezek glas, kakor bi se nekaj mlelo in velik kos skale se prav počasi strklja na notranjo stran ter naredi tako veliko odprtino, da sta mogla vstopiti dva moža vštric.

»Joj, to je pa izvrstno narejeno!« občuduje Andy. »Niti tolikšne razpoke ni bilo, da bi jo mogel z drobnogledom zaslediti, preden se je skala zgenila, in stavil bi, da tehta ta klada prej pet ko štiri tone.«

»Čudovito, zares!« vzklikne profesor, ko zagleda onstran vrat krasno obokan predor, ki mu je bilo videti, da vodi naravnost v srce gore.

Možička sta splezala s police, stopila v predor in prosila ostale, naj jima sledijo.

»Vse to je prav lepo,« reče Greg, »toda, kaj bo z lučjo?«

»Nič ne skrbite za luči, Greg,« reče Andy. »Jih že imajo. Le glejte, kako je vse modro in lepo!«

Tako je tudi bilo, kajti ves dolgi predor, kolikor so ga mogli videti, je blestel v blede modri svetlobi, ki je bila nekakšna fosforescenca, pa vendar toliko močna, da je čisto jasno razsvetljevala pot.

66. Mrzel ogenj.

Mala možička sta počakala, da se je vsa družba zvrstila skozi vrata, nato pa spravita obojno svojo težo na kovinast vzvod, ki je štrlel iz stene. Zopet se zasliši votli glas kot bi se nekaj mlelo in kamenita vrata se zvalijo nazaj na svoje mesto.

Jima je bolj kot vse drugo zanimala modra luč in ni bilo dolgo, pa je odkril njen vir. Pridejo namreč do korita, ki je bilo vsekano v živo skalo in obrobjeno s kovino ter bilo do roba napolnjeno z neko tekočino. To je torej bil ogenj z modro svetlobo. Hula sta šla mimo, ne da bi se zanj zmenila, ostali pa se ustavijo in si ga ogledujejo.

Profesor položi roko nad tekočino, nato pa se je drzne celo s prstom dotakniti. »Ni vroča!« vzklikne strme. »To je mrzel ogenj!«

»Podoben je lučki kresnice,« pravi Jim.

»Prav to je, da,« pritrdi profesor Thorold. »To je tajna, ki se je naša veda pehala za njo cela leta, a brez uspeha; ta pozabljeni narod pa jo je že davno razrešil.«

Tu spregovori Gadsden in reče hlastno: »Skleda je iz čistega zlata!«

»Tudi jaz sem opazil,« odvrne profesor; »toda skleda, Mr. Gadsden, je malenkost v primeri s tem, kar je v njej!«

»Jaz bi pa vedno rajši izbral zlato,« reče Gadsden.

»Prav nič ne dvomim, da ga boste lahko dobili, kolikor ga boste mogli nesti,« odgovori profesor nekoliko zbadljivo, kar se pa Gadsdena niti malo ni prijel. Njegovi ljudje so bili nič manj razburjeni in se živahno pogovarjali med seboj, ko so zopet stopali po predoru naprej.

»Stavim, da bomo imeli s to sodrgo še sitnosti, preden opravimo,« pravi Andy polglasno proti profesorju.

»Tudi jaz se tega hudo bojim,« mu prizna profesor. »Edino to me tolaži, da jih bomo lahko zadovoljili z zlatom in se jih znebili.«

Dolgi predor se je stalno spuščal navzdol. Tla so bila gladka kakor tlak, zrak prijeten in hladen, razsvetljava pa izvrstna, kajti na vsakih petdeset korakov so se vrstile zlate sklede, zvrhane z modrim ognjem. Kako dolga je bila pot, Jim ne bi mogel povedati, vendar pa so hodili kar naprej dobrih deset minut; tu pa jim naenkrat zapre pot druga skalna stena.

»So to zopet vrata?« reče Greg in takoj nadaljuje: »Da, je že vzvod tukaj!«

Mala možička sta si dala opraviti z njim in prav tako, kakor prej, se odvali ogromna skalna klada. Tedaj pa udere v rov veletok močne solnčne svetlobe. Vsi pohitijo naprej in obstanejo kakor začarani, kajti pokaže se jim tam doli spodaj prizor, ki je bil tako krasen, da jim je kar sapo zaprlo.

Prvi se oglasi Andy. »Pravim, fantje, to bi pa mehkeemu človeku vzelo pamet.«

Profesor se nasmehne in pravi: »Noben slikar kaj takega ne more naslikati! Še sanjalo se mi nikoli ni, da bi mogle take barve res kje bivati! Jezero je kakor topaz, drevesa okoli njega imajo pa tudi tako cvetje in listje, da bi bil vsak opis pravi zmazek!«

»In mesto, očka!« reče Greg navdušeno. »Ali ste že kdaj videli taka čudovita poslopja?«

»A polovica jih je v razvalinah,« reče Sam.

»Potres!« razlaga profesor, »nedvomno isti, ki je poškodoval tudi veliko cesto.«

Od predorovega vhoda se je spuščala proti dnu doline v velikih švigašvagah v živo skalo vsekana cesta. Bila je prav kakor predor in glavna cesta čudovito zgrajena. Njej nasproti je ležalo jezero, kako miljo široko; imelo je kakor zrcalo prozorno vodo in je blestelo liki velik dragulj. Okoli in okoli njega pa so se ljubko menjavale cvetlice z vrtovi, razen na južnem koncu; tam pa je stalo mogočno mesto Hulak, zgrajeno iz istega rdečkastega kamna, iz kakršnega so bile čeri. Te čeri pa so obdajale vso dolino liki stena in bile visoke vsaj štiri sto čevljev, samo na južnem koncu, tam za mestom, so bile za polovico nižje.

Na vrhu čeri opazi Jim postave, ki so se premikale semtertja ter jih pokaže Samu. Sam jih nekaj časa opazuje, nato pa reče: »To niso Hula, ampak Indijanci!«

67. Solnce iz draguljev.

Ko so prišli v dolino, se Greg odtrga od družbe ter steče velikemu, mlademu možu naproti, ki je bil oblečen v modro hulaško tuniko, pa so njegov suhi rujavi obraz in sive oči razodevale Angleža.

»Evo nas, Alan!« zavpije Greg; »in prinesli smo ti bencin, ki si ga tako težko čakal.«

Alanu Uptonu obraz kar posije. »Junak!« veselo vikne in stisne bratrancu roko. »Zdaj bomo pa že pokazali tem zverinskim Bakairom tam gori! In tu je stric! To je pa gotovo Jim, ki sem ž njim že tlikokrat govoril pa ga še nikoli nisem videl. Tudi Sam! No, vidite, da vas vse dobro poznam,« reče in se prijazno nasmehne.

»Tale tukaj je pa Andy,« pripomni Amerikanec in poda roko, ki mu jo Alan prisrčno stisne.

Gadsden in njegova družba so ostali zadaj, zdaj pa stopi Gadsden sam naprej in Alan ga ostro pogleda. Profesor pošepeta svojemu nečaku nekaj besed in Alanov obraz dobi trde poteze. Gre torej k Gadsdenu in mu reče brez ovinkov:

»Mr. Gadsden, vem, da se imam samo vam zahvaliti, da ste rešili mojega strica Bakairov in sem vam tudi hvaležen. Nikakor pa ne morem reči, da sem vesel, ko vas vidim tukaj.«

»Si tudi nikoli nisem domišljaj, da boste,« odvrne Gadsden. »Vendar pa vidite, da sem pač tukaj in Mr. Thorold ve, čemu.«

»Jaz tudi,« odgovori Alan odsekano; »in če se boste zadovoljili s tem, da dobite toliko zlata, kolikor ga vi in vaši ljudje morejo nesti, vam bomo željo izpolnili. Povem vam pa tudi popolnoma odkrito, da nikakor ne maram, da bi se vtikali v zadeve ljudstva, ki biva v tej dolini.«

»Mogočno govorite, mladi mož,« reče Gadsden rezko; »toda dal sem svojo besedo in kakor hitro dobim zlato, bom izginil.«

»Dobro,« reče Alan. »Pojdite torej z nami vred v mesto in jutri vam bom priskrbel zlata.«

Alan jih je peljal v mesto; družba njegovega strica ga je spremljala, Gadsden pa ji je s svojimi ljudmi sledil.

»Prav žal mi je bilo, da vam nisem mogel priti naproti,« reče Alan stricu. »Almeida in jaz namreč ne smeva niti za kratek čas pustiti tega naroda Hulov samega. So najljubeznjivejši narod, vprav očarljivi, v stiski pa si ne znajo prav nič pomagati in vendar nas neprestano strašijo Bakairi, ki hočejo priti v dolino nad nas. Sami ste videli, da se je tem zverem že posrečilo, zasesti gorenji del doline južno od mesta.«

»Videla sva jih s Samom na onihle čereh,« dostavi Jim.

»Da,« reče Alan, »in neprestano poskušajo priti po vrveh v dolino. Almeida ali pa jaz morava prav vsako noč stati na straži, da jih zadržujeva in ta naloga nama postaja že jako naporna.«

»Toda ali ni nobene druge poti sem dol razen po vrveh?« vpraša profesor.

»Pač,« odvrne Alan. »Je tudi predor, pa je k sreči prav tako dobro zavarovan kakor ta, ki ste vi prišli

skozenj. Bakairi pa so se kar zagrizli v misel, da morajo tod priti dol in zasesti še spodnjo dolino. Potem bodo naredili Hula za sužnje in jih prisilili, da obdelujejo zanje vso dolino.«

»Ali jih boš pa mogel zadrževati?« vpraša njegov stric. »Ali jih boš mogel odgnati?«

»Da,« odvrne Alan samozavestno. »Zdaj ko ste mi prinesli bencin, sem popolnoma prepričan, da bom stvar izvršil. Toda svoj načrt vam povem pozneje. Zdaj vas moram predstaviti Ilaku, velikemu duhovniku. Je krasen starček in moj zaupen prijatelj.«

Prišli so do mestnih vrat in Greg pomigne Jimu. »Jim, glej te stebre! Kakor vhod v Britski muzej!«

»No, vidite duhovnika,« reče Greg. »Prav je povedal Alan: krasen starček je.«

Duhovnik res ni bil visoke postave pa vendar lep starček z blesteče belo brado in začuda čistimi modrimi očmi. Govoril jim je dobrodošlico, čeprav seveda potniki niti ene njegove besede niso mogli razumeti; nato pa jih je peljal preko velikega trga do ogromnega templja, ki je bil videti kakor da bi bil na trg počenil. Za njimi pa je šla množica, ki je štela tri- do štiri sto ljudi.

»Nekakšna dvorana,« reče Andy, ko vstopijo. Nato pa naenkrat utihne, prav tako pa tudi vsi drugi; obstali so kakor vkopani in strmeli, kajti takega čuda niso videli še nikoli nikjer! Na steni nasproti vratom je visela okrogla plošča iz čistega zlata in vsi so takoj spoznali, da predstavlja solnce. Iz plošče pa je izhajalo sedem velikih žarkov in vsak je imel drugačno barvo. Prehajale so od najtemnejšega karmina do najbledejšega rumenila. Nad ploščo pa je neko okno zbiralo solnčno luč ter jo metalo na to čudo in žarki so žareli s takim sijajem, da je kar jemalo vid in skoraj ni bilo mogoče gledati v to bogato luč.

Sam pokima Jimu in kar sapo mu zapira, ko pravi: »Sami dijamanti in dragulji!«

Res je bilo tako! V vsak žarek so bili trdno vdelani dragoceni kamni vsake vrste in Jim je spoznal,

da mora njihova vrednost biti ogromna. Tedaj pa kakor po naključju zagleda Gadsdenov obraz. Oči velikega moža so bile kakor prikovane na žarečo ploščo in svetile so se kakor kamni sami.

68. Še boljše ko bombe.

Tudi Andy je opazil pohlepni ogenj v Gadsdenovih očeh. Mirno se obrne v Jimu in mu pošepeta: »Upam, da si videl, sinko?«

»Preveč očitno kaže svoje želje!« odvrne Jim prav tako tiho. »Gadsden misli, da bi si bilo dobro nekaj teh kamnov pridobiti.«

»Mislim pa, da pred nočjo ne bo ničesar poskušal,« reče Andy.

»Pa se mu tudi tedaj ne bo posrečilo!« odvrne Jim srdito. Ker pa je baš tedaj veliki duhoven Ilak stopil na oder pod zlatim solncem ter pričel govoriti, je Jim umolknil.

Alan, ki se je tekom svojega bivanja v dolini jezika Hulov precej dobro naučil, je prestavljaj. Ilak, jim pove, pozdravlja tujce od vzhoda in upa, da bodo njegovemu ljudstvu pomagali napadalce izriniti. Ve tudi, da jih zanima zgodovina njegovega starega naroda in obeta, da jim bo razkazal spomenike, ki jih hrani tempel, kakor hitro bodo Bakaire prepodili iz doline. Končno še obljubi, da bo za svoje obiskovalce storil vse, kar mu bo mogoče. Ko pa je nehal govoriti, jih je ljudstvo pozdravilo z nekakšnimi vzkliki, ki so bili pa le šibki in prisiljeni.

»Bojijo se tako zelo, da so vsi trdi,« pravi Andy Jimu na ušesa.

Alan pride k njim in pravi: »Jaz moram zdaj iti, da zamenjam Juana. Za vas bo pa poskrbel Ilak.«

»Mi gremo steboj, da ti pomagamo,« pravi Greg.

»Ne! Čemu?« reče Alan in se nasmehne. »Šli boste, da se skopljete in najeste, ter se dobro prepite. Saj podnevi ni nobene nevarnosti. Samo ponoči moramo biti jako oprezni. Sami ste videli, da je treba stražiti čeri, ki so skoraj eno miljo dolge,

to pa ni šala, ako si navezan samo na tako šibke ljudi kot so Hula.«

Jimu pa je šinilo v glavo, da bi rekel Alanu, kako bo treba razen na Bakaire še na nekoga drugega paziti, pa je rajši molčal. »Alan ima že tako dosti skrbi,« si je mislil sam pri sebi. »Na Gadsdena bomo pa mi pazili.«

Alan odide, za goste pa se zavzame Ilak in njegovo ljudstvo. Jimu, Samu in Gregu so dali skupno sobo, ki je bila velika in prostorna; bila je tlakovana z gladkimi kamnitimi ploščami in imela tako debele stene, da je bilo kar prijetno hladno. Bolj ko vsega drugega pa so se fantje razveselili svoje kopalnice, kjer je stala ogromna banja, dolga in široka kakih dvanaest čevljev.

V pol minute se slečejo in poskačejo v vodo. Na vsej svoji dolgi poti so se komaj kdaj upali kopati, ker je bilo zavoljo kač in krokodilov nevarno. Zato pa so zdaj vprav uživali, ko so mogli svoje vroče in zaprašeno telo spet enkrat zmočiti, ne da bi se jim bilo treba česa bati. Ko so se skopali, so dobili modre obleke kakor Hula, ki so jim jih pripravili ter spodnjo obleko, ki je bila tkana iz neke svilene snovi ter bila mehka in hladna.

Majhen možiček jim pride povedat, da je obed gotov in jih pelje v neko drugo sobo, kjer so našli profesorja in Andyja, ki sta bila prav tako oblečena kot oni; tudi njima ni bilo vroče in sta se dobro počutila.

Andy jih pozdravi z navihanim smehljajem. »Že samo zato je bilo vredno toliko hoditi, da smo se lahko skopali. Pravim, kadar se vrnem v Države, bom vzel patent na tole obleko.«

»Obed je tu,« reče Greg, ko dve zali hulaški dekleti prineseta v sobo nekaj skled ter jih postavita na nizko mizo.

Hrana je bila jako preprosta: dušeno meso z zelenjadno prikuho, koruzni kruh, banane in oranže. Za pijačo pa so dobili vrč neke tekočine, ki je bila podobna jabolčnemu moštu, le da je imela boljši okus.

Tedaj pa vstopi Alanov tovariš, mladi Brazilec Juan Almeida. Bil je fant visoke rasti, mnogo bolj svetle polti kot večina njegovih rojakov in jako prijetne zunanosti. Fantom je bil takoj všeč.

»Silno me veseli, da vas smem spoznati,« reče v odlični angleščini. »Kajti Alan in jaz sva imela ves čas, odkar sva prišla semkaj, mnogo več dela kakor pa sva ga mogla opraviti.«

»Povedal nam je,« reče Jim, »da sta morala biti vsako noč pokonci in stražiti.«

»Res je,« odvrne Juan. »Hula so izvrsten narod, toda za boj slabiči in se tako seveda ne morejo postaviti po robu Bakairom, ki so divje zveri. Dolgo smo se morali boriti, da smo jim zabranili vstop v dolino.«

»Pomagali vama bomo pri straženju,« reče Greg.

»Upam, da ne bo treba več prav veliko noči stražiti,« reče Juan. »Kolikor vem, jih namerava Alan napasti čimprej.«

»Z aeroplanom?« vpraša Jim.

»Da,« odgovori Juan, »s svojim aeroplanom.«

»Ali pa ima dosti bomb?« vpraša Greg.

Juan zmaje z glavo in jim pove: »Ima nekaj, kar je še boljše.«

69. Na ponočni straži.

Vsi napno svoja ušesa.

»Boljše kot bombe?« ponovijo vsi.

Juan se nasmehne. »Boljše, z ozirom na Bakaire. Alan namerava uporabiti modro tekočino, ki z njo Hula razsvetljujejo predore.«

»Mrzli ogenj,« pravi profesor hitro. »Toda — toda, senjor Almeida, ta jih ne bo ranil!«

»Storil pa bo še nekaj boljšega, gospod: prestrašil jih bo! Saj veste,« dostavi po kratkem presledku, »da ga divjaki še nikoli niso videli. So pač strašno praznoverni, njihovo glavno praznoverje pa je strah pred mesecem. Ali zdaj razumete?«

Greg se zahihita in pravi: »Tekoča mesečna svetloba! Seveda razumemo!«

Profesor prikima. »Utegnilo bi učinkovati. Prav za prav sem kar prepričan, da bo učinkovalo, zlasti v kaki temni noči.«

»Saj to je tisto,« mu pritrdi Juan. »Na temno noč baš čakava.«

»Prinesli smo s seboj samo deset galon bencina,« reče profesor. »Eno kanglo smo morali porabiti, da smo odpodili Mrakovidce. Ali bo zadostovalo?«

»Upam, da bo,« reče Juan. »Ali bolje rečeno: prepričan sem, da bo zadostovalo, kajti ako bo naš načrt sploh imel uspeh, se bo ta pokazal kaj hitro.«

Posedeli so še nekoliko in se o teh stvareh pogovarjali, nato pa Juan vstane in pravi:

»Grem nekoliko zadremat, pa tudi za vas bo najbolje, da greste malo počivat.«

»Jaz bi lahko spal teden dni skupaj,« pravi Andy s svojim prijaznim smehljajem.

»Bojim se pa, da tega ne boste mogli,« se nasmeje Juan, »pač pa imate do večerje štiri do pet ur časa.«

»Ali bi ne bilo dobro, da postavimo v tempel stražo?« predlaga Jim, ker ga je hudo skrbelo. »Bojim se, da kuje Gadsden kakšne nečedne naklepe.«

»Mislim, da vsaj zaenkrat ne bo potrebno,« mu odgovori Juan. »Saj bo Ilak tam in njegovi duhovniki; če se kaj primeri, nas bo itak poklical na pomoč. Sicer so pa Gadsden in njegovi ljudje prav tako utrujeni kot vi. To popoldne lahko čisto mirno spite.«

»To se nam bo prileglo,« pravi Sam in prav je imel, kajti ko so se ob šestih spravili iz svojih visečih mrež, so se vsi počutili kakor prerojeni. Zopet so se skopali, nato pa šli večerjat. Še preden so bili gotovi, pride k njim Alan.

»Ali koga izmed vas mika, da bi šel nocoj na stražo?« jih vpraša in vsi se mu javijo kakor v eni sapi. »Za prvo stražo bom vzel seboj Sama in Jima. O polnoči pa nas bo zamenjal Juan z Mr. Millikenom in Gregom.«

»Pravim, moje ime je Andy — med prijatelji,« ga prekine Amerikanec in Alan se zasmeje ter mu odgovori:

»All right, Andy, še jako me veseli, da se smem šteti med vaše prijatelje.«

Ni se še stemnilo, ko je Alan s Samom in Jimom odšel stražit. Peljal jih je po širokih cestah; na obeh straneh so se dvigale hiše, mogočne kot stolnice in zidane iz trdnega kamna. Nekatere so imele razpoke od potresa, večinoma pa so bile še dobre.

»Skoraj vse so prazne,« reče Alan žalostno. »V starih časih je mesto štelo petdeset tisoč prebivalcev, zdaj pa jih je le še pet stol!«

»Kaj pa je vendar prišlo vmes?«

»Nič posebnega. Seveda jih je veliki potres uničil cele množice, toda bilo je to že pred tristo leti. Pleme se je pač izživel in če jih Bakairi tudi ne podjarmijo, po mojih mislih ne bodo živeli dalje nego sto let ali kaj takega.«

»Bakairi jih pa že ne bodo dobili,« reče Sam pogumno.

»Pazi, da tebe ne dobijo!« pravi Alan ter potegne Sama vstran baš še o pravem času, da se je umaknil puščici, ki je krepko in votlo udarila prav tja, kjer je prej stal Sam ter trepetaje obtičala v tlaku.

»Ne pozabi, da prežijo po vsej pečini in da še ni tema.«

Počakali so torej nekoliko v zavetju za nekim zidom, potem pa stopili dalje. Stena zadaj za mestom ni bila samo navpična, ampak naravnost previsna; ko so torej prišli tik do nje, so bili varni pred kopji in puščicami Bakairov. Tu pridejo skupaj z Juanom in četo kakih dvajset Hulov.

»Je kaj novega?« vpraša Alan.

»Ničesar, razen da bi bila dva ali štiri naše može kmalu ubila velika skala, ki so jo treščili preko roba Bakairi,« odvrne Juan.

»Nič novega,« reče Alan precej srdito. »Juan, zdaj kar odidi in se dobro naspil! Moj bratranec Gregory in Andrew Milliken ti bosta o polnoči prišla pomagat.«

70. Ko je divjal vihar.

Jim je še stal na straži, ko prav pred polnočjo zadene skupaj z Alanom.

»Naš čas je že skoro potekel,« reče Alan. »Juan bo zdaj zdaj tu. Doslej je bilo vse mirno.«

»Morda zato, ker so Bakairi izvedeli, da ste dobili ojačenja,« meni Jim.

»Mogoče; vendar pa se je vsaj meni zdelo nekoliko preveč mirno. Po celih tednih je to prva noč, da niso še ničesar poskusili. Zviti so kot opice. Neko noč nekaj zaslišim in kmalu zasledim, da se nekaj sovražnikov spušča dol, vsaj mislil sem tako. Ali mi jih niso spuščali le zato, da me premotijo in zaposlijo na tem koncu stene in sem komaj še o pravem času spoznal prevaro ter stekel na drugi konec, kjer so začeli pa zares napadati?! Bilo je potem nekaj časa jako živahno.«

»Juan je že tu,« reče Jim. »Kaj misliš, ali ne bo vesel, če še nekaj časa ostaneva tu?«

»Ne,« odgovori Alan. »Ti in Sam se morata takoj vrniti, pa tudi jaz pojdem z vama.«

Bilo je jako temno, ko so se vračali po praznih cestah med praznimi hišami domov.

»Nič se ne bi čudil, ako bi začelo deževati,« reče Alan. »Prav sreča bi bila, ako bi hotelo,« nadaljuje nato, »kajti Bakairi dežja nimajo radi. Vsaj doslej nikoli še niso poskušali plezati po steni doli, ako je bila noč mokra.«

Alan je vreme dobro prerokoval; komaj sta namreč fanta prišla na svoje stanovanje, že se posveti in zabliška, bobneče se oglasi grom in vlije dež.

»Ubogi Juan!« reče Jim, ko pogleda ven. »Ves bo premočen. Sam, že spet je zagrmelol!«

»To nazadnje pa ni bilo grmenje,« reče Sam živahno. »Bilo je streljanje!«

Oba sta za hip mirno stala in poslušala. Zopet isti glas.

»Prav imaš, Sam,« reče Jim na kratko. »Gotovo so Bakairi na delu vkljub temu, kar je povedal Alan. Pojdiva! Najina dolžnost je, da priskočiva na pomoč.«

Brž pograbitna klobuke, vzameta pištole in planeta ven, kjer je lilo kakor iz škafa. V svoji naglici pa sta pozabila, katera smer je prava in ko se znova zabliska, spozna Jim, da sta na čisto neznani cesti.

»Jaz sem to tudi že opazil,« reče Sam, ko mu Jim pove, da sta zgrešila. »Glavno smer imam sicer v glavi, vendar pa ni vredno, da bi se ubijala po teh neznanih uličicah. Tamle je glavni trg. Pojdiva zopet tja, pa bom takoj spoznal, kam morava kreniti.«

»Hodi,« reče Jim na kratko in Sam, ki je imel za smeri pravo mornarsko glavo, se zasuče ter pride naravnost na trg. »Todle morava, za templom.«

Zopet posveti blisk in šine preko neba, Jim pa obstane kot ukopan in zgrabi Sama za roko. »Stoj!« mu sikne šepetaje ter ga potegne za neki steber.

»Kaj pa je?« vpraša Sam.

»Nekdo gre v tempel! Ni pa bil kak Hula. Prevelik je za to. Mislim, da je bil Gadsden.«

Sam se zdrzne in zagode: »Tat! Za dragulje mu jel!«

»Seveda,« mu odgovori Jim. »Pa to nakano mu morava zabraniti.«

Sam je redkokdaj omahoval, zdaj pa le ni vedel, kaj naj stori. »Ali se smeva spuščati v to nevarnost? Ali nisva bolj dolžna Juanu pomagati?«

»Ne verjamem, da bi tam sploh pomoči potrebovali,« odgovori Jim razsodno. »Slutim celo, da je streljal eden od Gadsdenovih ljudi prav zato, da nas spravi na napačno sled.«

Pri teh besedah pa zopet zažari bleda bliskova luč in jima jasno razsvetli okolico. Pokaže jima trg, ki je bil kakor potok, pokaže pošastno gmoto templja, pa tudi čokatega človeka rjave polti, ki stoji med vrati.

»To je eden Gadsdenovih ljudi,« reče Jim urno. »Gotovo ga je Gadsden postavil na stražo. Kaj naj storiva, Sam? Ali ne bo bolje, da greva po profesorja?«

»Ni časa,« ga zavrne Sam. »Škoda bo narejena, preden ga bova mogla dobiti. Jim, vse je na najinih ramah. Zaleziva stražo in jo zgrabiva! Naprej!«

Za takole podjetje je bil Sam kakor ustvarjen, kajti dasi težak in močan je bil uren in gibčen kot maček; Jim je bil kar zadovoljen, da je šel Sam naprej. Največja nevarnost bi bila tedaj, ako bi ju obsvetil blisk, pa Sam se je plazil v templovem predvoru od stebra do stebra ter pazil, da je bil ves čas dobro skrit. Tako je torej Gadsdenov človek zapazil njegovo navzočnost šele tedaj, ko ga je na tilniku povohala in pritisnila Samova pištola.

»Tiho!« zapove Sam srdito. »Roke kvišku!«

Možak je bil navidezno tako presenečen, da je kar ubogal.

»Jim, zveži ga in mu zamaši usta!« poveljuje Sam.

Jim stopi naprej, tedaj pa skočita iz kota pri velikih vratih dva moža; eden izbiije Samu pištolo iz rok, drugi pa pograbi Jima s svojimi močnimi rokami okoli pasu in ga dvigne, da si ne more prav nič pomagati.

V naslednjem trenutku se oglasi Gadsden: »Dobro, José! Zvežite mlada lopova in ju spravite semkaj! Pustili ju bomo čez noč tu in ko ju bodo našli, bomo mi že daleč od tod.«

71. Past.

Jima je jeza kar razganjala, saj je bil popolnoma sam kriv, da sta s Samom zlezla v past, ki jima jo je brez dvoma Gadsden nastavil.

»Zvežite jima roke in ju pripeljite noter!« zapove Gadsden. Okrene se k Jimu in mu reče s svojim hladnim smehljajem: »Ne mislim pa se še s tem muditi, da bi vama mašil usta, kajti četudi kričita, vaju ne bo nihče slišal. Mož, ki ju je Ilak postavil na stražo, sta itak že zvezana kakor vidva, ostali pa so zunaj v dežju in imajo opraviti z Bakairi.«

Jim mu pogleda naravnost v oči in pravi očita-joče: »Mr. Gadsden, zdi se mi, da ste rekli: Lahko sem tat, lažnik pa nikoli!«

Gadsden pa ni bil užaljen. »Da, natančno tako. Rekel sem vam, da ne bom nobenemu teh vaših dragocenih Hulov nič žalega storil in besedo sem držal. Zdaj pa se nameravam okoristiti z nekaterimi teh čednih kamnov, ki jih bo mnogo lažje nositi nego kakšne pol tone zlata, pa so tudi skoraj gotovo precej več vredni. Nato pa bom izginil in vi lahko počenjate še naprej kar hočete.«

Jim se ugrizne v ustnico in ne reče nobene več. Vedel je, da ne bi nič zaleгло, kajti oba s Samom sta imela roke čvrsto zvezane in bila tako brez moči, kakor kamni v tlaku, ki sta na njih stala.

Zunaj pa se je vihar polegal, dasi je še vedno zdaj pa zdaj posvetil blisk in je dež lil v mogočnih curkih. Slišati ni bilo drugega kot močan štropot dežja ter sem in tja drdrajoč ropot groma. Jim je svoje oči uprl v Gadsdenovo visoko mogočno postavo. Možak je došel na vrh stopnic in vzel iz žepa svoje jopice blesteče jekleno orodje.

Mirno si je ogledoval žarek za žarkom in videti je bilo, da se bo odločil ali za tistega, ki je izžareval blesteče bel ogenj ali pa za drugega, ki je imel bogato živozeleno barvo. Za prvega je Jim vedel, da mora biti iz diamantov, tistih čudovitih brazilskih diamantov, ki so na vesoljnem svetu najboljši pa trdi, da jih je skoraj nemogoče brusiti; zeleni žarek pa je imel smaragde, ki so dandanes tudi precej redki dragulji. Zato so pa tudi silno veliko vredni. Končno se je zdelo, da se je Gadsden odločil za smaragde, kajti vzel je v svojo krepko desnico klešče in začel puliti enega največjih draguljev. Obenem pa se je radi ravnotežja naslonil z levico na središče zlate plošče.

Jim je strmel vanj kot da je začaran. Še sedaj namreč ni mogel verjeti, da je kje na svetu človek, ki bi se lotil takega pustošenja; jasno je bilo, da Gadsdena ne prelevajo ista čuvstva, kajti mislil je samo na to, kako bi čim najprej osvojil plen in ž njim izginil. Toda ko se upre, da bi izpulil dragulj, se pa naenkrat zasliši nekakšno ropotanje in Jim je najprej mislil, da je zagrmelo. Tedaj pa Sam krikne, da je šlo skozi ušesa: »Glej, Jim, glej! Stena se udara!«

In tako je tudi bilo. Ves del stene, kjer je bilo pritrjeno žareče zlato solnce, je zdrknil navzad, z njim vred pa tudi ploščada, ki je Gadsden na nji stal. Jim je še videl, kako se je Gadsden sunkoma zravnal in poskusil odskočiti, pa bilo je prepozno! Kot bi trenil, je sfrčal v temno greznico in izginil, v naslednjem hipu se je pa tudi že stena za njim podrla. Na mestu, kjer se je še pravkar svetlikala zlata plošča, je bila prazna in bela stena.

72. Komaj še o pravem času.

Jim zasliši, da je za njim nekaj zaropotalo in ko se ozre, vidi, da je Joséju padla puška iz rok in da zdaj mož nepremično bulji proti kraju, kjer je izginil Gadsden. S suhimi ustnicami še zamomlja nekaj besedi in se po vsem telesu tresoč umika ritenski proti vratom.

»Misli, da so čari vmes,« šepne Jim Samu.

Sam pa se je sladko muzal. »Lahko bi bili že naprej vedeli, da ima Ilak glavo na pravem koncu in ne bo prepuščal velikih stvari slučajju.«

»Da; toda kaj se je zgodilo z Gadsdenom?« vpraša Jim.

»Saj je vse eno; glavno je, da je spravljen. Bolj me mika izvedeti, ali se ne bi mogla midva osvoboditi.«

Medtem pa si je José opomogel; ne da bi se najmanj brigal za svoja jetnika, steče proti odru, kjer so že vsi drugi Gadsdenovi ljudje treskali in butali po steni ter si obupno prizadevali, da bi svojega vodjo na kak način rešili.

»Zdaj pa le!« reče hitro Jim Samu. »Samo če se nama posreči zapreti vrata, pa bova vso drhal ujela.«

Brž smukneta ven; toda ker nista imela rok prostih, so bili vsi njuni napor, da bi premaknila ogromna in težka vrata, zastonj. Tu pa zaslišita krik, ki je prihajal od nasprotnega konca dvorane.

»Pogrešili so naju,« reče Jim, »pa so jezni kot sršeni. Najbolje bo, da kar izgineva; le tako se bova mogla rešiti.«

Prav ko se Jim in Sam obrneta v beg, pa zdirjajo Gadsdenovi ljudje po velikih kamenitih stopnicah dol. Njihovi koraki so votlo doneli po ploščah. Ker sta imela roke zvezane, sta bila fanta skoraj brez moči. Niti teči nista mogla hitro. Jimu je pogum upadal.

»Stoj!« krepko zavpije Sam. »Stoj! Ilak prihaja.« Stari svečenik je res tekel s tako čudovito naglico, da je njegovim letom ne bi pripisoval, z njim vred pa še dva Hula.

Sam pokaže na vrata in vikne: »Zaprite jih!«

Ilak besedi seveda ni razumel, pač je bilo jasno videti, da ve, kaj se je pripetilo. On in njegova dva možaka planejo naravnost proti vratom in v trenutku so se zaloputnila s takim treskom, da je kar odmevalo in zagrabil jih je velik zapah. Mogočno lesovje se je treslo, ko so se obenj vprli vsi Gadsdenovi možje, da bi ga udrli, pa bilo je prepozno. Svoboda je bila izgubljena!

»Ali slišiš, kako strašno kričijo?« se hihita Sam.

Ko je Ilak videl, da je stvar urejena, vzame nož, ki je imel sicer za rezilo rumen bron pa je bil vendar oster in težak kot jeklo ter brž prereže Samu vezi, ki so mu žulile zapestja. Isto stori Jimu.

»Vse ve, kaj se je pripetilo,« se čudi Jim. »Ko se je past zaprla, je morala oddati kak signal. Ne vem, kaj bi bilo sicer moglo Ilaka tako hitro priklicati.«

Pokazalo se je, da Jim pravilno sodi, kajti Ilak jima zdaj z znamenji dopove, naj se vrneta v svoje stanovanje.

»Prepričan je, da je sodrga do jutra varno spravljena tam, kjer je,« razlaga Jim Samu.

»Jaz bi pa le rad vedel, kaj se je z Gadsdenom zgodilo,« prične zdaj Sam.

»Tudi jaz ne vem, kaj se mu je pripetilo,« odvrne Jim, »vendar pa sem trdno prepričan, da mu je žal, da se je sploh kdaj dotaknil zlatega solnca.

Pojdiva, Sam! Najbolje bo, da se malo naspiva, kajti jutri nas čaka težko delo.«

Zdelo pa se je Jimu, da ni spal niti pet minut in že ga Greg potrese in prebudi.

»Jim, zaspanec, zbudi se! Povej mi zgodbo o Gadsdenu!«

»Čemu me vprašuješ, če pa že sam dobro veš?« nejevoljno godrnja Jim.

»Saj ne vem! Ilak je res očku nekaj kvasil, pa iz tega ne moreva kaj prida izvedeti. Zato pa mi ti povej, da bom vsaj vedel, kaj se je zgodilo!«

Jim se usede in zavihti noge preko roba svoje viseče mreže.

»Lopov je poskušal oropati solnce z dragulji. Stopil pa je na nekakšno past pa sta oba, on in solnce izginila v steni. Nato sva jo Sam in jaz pobrisala, Ilak pa je prišel in tempelska vrata zaloputnil. In tako so zaenkrat varno spravljeni.«

»Izvrstno!« vikne Greg. »Jaz bi bil za to, da jih pustimo tam toliko časa, da bo naše podjetje gotovo.«

73. Napadli so z vso močjo.

Z Alanom so prišli skupaj pri zajtrku. Bil je jako dobre volje.

»Jim, čestitam ti,« je rekel. »In tebi tudi, Sam.«

»Saj nisva ničesar opravila,« gode Sam. »Samo prav lepo naravnost sva zlezla v past, ki nama jo je nastavil Gadsden.«

»Bila sta dosti bistra, da sta spoznala streljanje pa Gadsdena toliko zadržala, da so mogli prihiteti v tempel Ilak in njegovi ljudje.«

»Zmagal pa je Ilak s svojo bistrumnostjo,« reče Jim odločno. »Toda kaj pa se je zgodilo z Gadsdenom? Ali ga je ubilo?«

»Kaj še! Hula so odločno zoper tako ravnanje. Gadsden je po strmi steni zdrknil v temno a zračno ječo. Zdaj je skoraj gotovo lačen in žejen pa gotovo tudi jako potr. «

»Kaj pa misliš z njim napraviti?«

»Lepo mirno bom z njim govoril. Povem mu tudi, da bo moral ostati tukaj do jutri. Dotlej pa upam, da bo naše podjetje zoper Bakaire na ta ali drugi način dovršeno. Moj aeroplan je pripravljen in zato nameravava z Juanom Bakaire še nocoj odločilno napasti.« Bil je z obedom gotov, zato vstane in reče: »Zdaj grem uredit Gadsdenovo zadevo. Hoče kdo z menoj?«

»Z veseljem!« pravi Jim in skoči pokonci.

Tudi Ilak je šel z njimi in jih skozi tajna vrata peljal na skrajni konec templja; svetil jim je neki Hula, ki je nosil svetilko in tako so po ozkem hodniku prišli do nekih drugih vrat, ki so bila zamrežena, prečke pa so bile iz brona. Skozi prečke so zagledali Gadsdena, ki je bil bled in mrk.

»Dobro jutro, Mr. Gadsden,« reče Alan mirno. »Gotovo se boste spominjali, kako sem vas svaril, da nikar ne poskušajte kakih spletk.«

»Ohranite opomine zase!« ga nahruli Gadsden, »in rajši nadaljujte svojo nalogo!«

Alan pa ni bil užaljen in ga vpraša: »Kakšno nalogo mislite?«

»Ujeli ste nas,« zareži Gadsden. »Vem, da nas hočete pomoriti. Imam vam povedati le to, da so moji ljudje delali na moje povelje in da zadene krivda samo mene ne njih!«

Jimu kar sapa zastane. Nikoli ne bi bil od Gadsdena kaj takega pričakoval! Alan pa pravi:

»Mr. Gadsden, mi nismo morilci, pa tudi se tatvina nikoli ne kaznuje s smrtjo. Vi ste prelomili postave Hulov ter v njihovih očeh zagrešili svetoskranstvo. Naš namen je torej tale: Vaši ljudje morajo oddati puške ter ostanejo z vami vred v ječi, dokler se ne bo sestal sodni zbor in vašo zadevo razrešil. Ali se s tem strinjate?«

»Saj mi drugega ne kaže!« se zadere Gadsden. »Jaz puške nimam. Mojim ljudem jih boste morali pa že sami pobrati.«

»Dobro. Kakor hitro bo to gotovo, vam pošljemo hrane in vode.«

»Lahko bi mi pa tudi luč pustili,« reče Gadsden bolj mirno.

»Dobite jo,« obljubi Alan ter krene po hodniku nazaj. »Zdaj pa do Gadsdenovih mož! Radoveden sem, če nam bodo delali sitnosti.«

»Brez svojega vodnika ne,« reče Jim, in bilo je res tako. Možake je namreč zelo potrla, ko so videli, da so se vjeli v past, zato se niso branili oddati puške in so se jako vneto spravili nad hrano, ki so jim jo prinesli.

Ko je bila torej ta stvar urejena, so si vsi skupaj šli ogledat aeroplan; bil je spravljen v nekem velikem poslopju tik ob reki, ki je drla izpod čeri nad mestom in se zlivala v jezero.

Profesor zmaje z glavo, ko zagleda, kako velik je aeroplan. »Alan, z desetimi galonami bencina ne boš daleč letel.«

Alan pa mirno odvrne: »All right, stric! Za eno uro poleta ga bo; lahko pa opravi vse, kar nameram storiti, še prej kot v eni uri. Seveda ne rečem za gotovo, da bo šlo, ampak samo mislim tako. Bakairi so divje zveri in bi se spravili nad celo armado, so pa tudi strašno praznovorni in če jih kaj ostraši, bodo bežali, dokler jih bodo noge nosile.«

Jim ga prekine: »Alan, jaz bi pa rad videl še tvoj radiol«

Alan se zasmije: »Saj sem vedel, kje te čevelj žuli. Stopi z menoj!«

Jim se je zelo razveselil, ko je videl, da je že naprej uganil, kako je Alan postopal in da je svoj radio natančno tako uredil, kakor si je bil on sam zamislil. Pa ni imel kaj prida časa, da bi si ga natančneje ogledal, kajti profesor je potreboval Alana, da mu razkaže mesto.

Dan je hitro minil in pri večerji je Alan naznanil, da je vreme kakor zanalašč za njegov napad; ob desetih se misli dvigniti v zrak. »Do desetih pa boste stražili vi drugi, kajti Juan in jaz bova zaposlena pri aeroplanu.«

»Pravim, lahko se zanesete na nas,« reče Andy. »Takoj odidemo.«

Trije fantje in Andy so odšli skupaj. Lahna meglica je zakrivala zvezde, zato je bilo jako temno. Vkljub temu pa so hodili previdno, dokler niso prišli pod zavetje previsne stene, kajti dobro so vedeli, da gori na vrhu prežijo Bakairi, ki bodo ob najrahljšem šumu začeli valiti skale preko roba.

»Preveč je mirno,« pravi Sam.

»Kaj hočeš s tem reči, bratec?«

»Da nekaj snujejo. To je že Alan sinoči rekel in jaz že kar slutim, da bo res tako.«

Jim se ni smejal. Sčasoma je začel Samove napovedi ceniti. Še preden pa mu je prišlo na misel, kaj naj reče, zadoni strel, za njim pa cela salva. »Andy strelja!« krikne Jim. »Hitiva k njemu, Sam!«

Jim pa ga ujame za roko. »Stoj, Jim! Saj se morda tudi na tem koncu pripravljajo! Stražiti morava na svojem koncu.«

»Ampak tam jih mora biti vse polno!« ugovarja Jim.

»Morda jih bo tudi na najini strani vse polno!« odvrne Sam. »Tristo mačkov! Eden je že tu!« Brž potegne pištolo in ustrel v neko senco, ki je bingljala nad njima. Takoj nato pa straža Hulov nekoliko dalje na vzhodu zažene krik, da je šlo kar skozi ušesa. »Ali ti nisem pravil?« reče Sam srdito. »Kakih sto se jih naenkrat spušča preko stene!«

Komaj to izgovori, že skoči velik, kosmat Bakair na tla, da je votlo zabobnelo, in samo jard je manjkalo, pa bi bil priletel na Jima.

74. Ogromna premoč.

Toda Samova gibčnost je Jima rešila. Zapodil se je namreč Indijancu pod noge, ga prekucnil in ga s toliko silo treščil ob tla, da se je onesvestil.

Zdaj pa zabingljajo po vsej dolgi steni na vse strani vrvi, in postalo je vsakomur jasno, da se pripravljajo divjaki na odločilen boj, da dolino napadejo in zasedejo.

»Ne bomo jim mogli ubraniti,« reče Sam v skrbeh. »Njihova premoč je le prevelika.«

»Saj bo prišla pomoč,« mu pove Jim. »Pripravljenih je še petdeset Hulov.«

»Tudi pet sto jih nič ne opravi, ako pridejo Bakairi v dolino!« odgovori Sam. »Zdaj mora nastopiti aeroplan! Samo s tem se jih iznebimo, če jih oplašimo. Jim, steci v mesto in reci Alanu, naj takoj vzleti. Aeroplan je na tempelskem trgu.«

»Tebe naj pa samega pustim?« se upira Jim.

»Vztrajal bom,« pravi Sam živahno. »Saj bi šel sam, pa ti tečeš bolje nego jaz.«

Jim je strašno nerad zapustil Sama, vendar pa je videl, da je to še najboljše, kar more storiti. Obrne se torej in steče kot zajec. Ko je pridirjal na trg, je najprej zagledal aeroplanova žarometa.

»Alan! Alan!« sopihaje sporoča. »Glavni naskok se je že začel! Bakairi plezajo preko stene kar v trumah! Vzleteti moraš nemudoma!«

»Nemogoče!« ga zavrne Alan. »Eno kolo pušča in ga popravljava. Še dvajset minut ali pol ure ne bova gotova.«

»Torej nas bodo pomandrali,« reče Jim bridko in že hoče steči nazaj, ko ga Alan prestreže in mu odločno reče: »Samo ena stvar nas more rešiti: da pokličemo Gadsdena in njegove ljudi.«

»Gadsdena!« se začudi Jim.

»Da. Gotovo se bo rad boril in morda bodo njegove puške potegnile vago na našo stran. Tale mož bo skočil k Ilaku po ključ od templa.«

Brž reče nekaj besedi Hulu, ki mu je pomagal, in mož kar skokoma odhiti.

»Jim, povabi in vodi Gadsdena ti! Jaz se niti za trenutek ne morem odtrgati,« reče Alan in se brž spet obrne h kolesu, kjer je Juan delal z obupno naglico.

Jim ni čakal več ko dve ali tri minute pa zdelo se mu je, da je pretekla cela ura. Ves ta čas pa so pokale puške pod vznožjem stene in Jim je vedel,

da si prizadevajo Sam in Greg in Andy, kako bi napadalce vrgli nazaj. Tu pa se posveti neka luč in priteče Ilak. Samo nekaj odsekanih besed mu reče Alan in starček brž pokima ter zdirja proti templu. Dva njegovih mož pa stečeta po Gadsdenove puške. Vrata se odpro in Jim plane po hodniku. Samo nekaj hipov pa je stal v Gadsdenovi celici.

Gadsden je slišal streljanje in mu ni bilo treba ničesar pojasnjevati.

»Hočeš reči naj grem v boj, kajne? All right! Pomagal bom. Ne bom sedaj mešetaril, vendar pa toliko rečem: če pridemo iz boja živi, pričakujem svobode!«

»Ta »če« je pa velik!« odgovori Jim, ko skupaj z velikim možem dirjata venkaj. »Po vsej dolgi steni visijo preko roba vrvi kakor pajkove mreže in Bakairi plezajo kar v trumah v dolino.«

Istočasno ko Gadsden so na trg prišli njegovi ljudje. Mrko so gledali, vendar pa nisi niti malo mogel dvomiti o njihovem pogumu, ko si jih videl, kako so pograbili vsak svojo puško ter v dvostopu odkorakali za svojim vodjo. Ko so prišli do porušene glavne ceste na južni strani mesta, jim pridirja nasproti kak tucat čokatih mož čokoladne barve.

Gadsdenovi ljudje planejo z bojnim krikom po njih in Bakaire je pogled na te velike, krepke junake tako začaral, da so bili vsi zmedeni.

»Le po njih!« zarjove Gadsden. »Nič streljanja! Kar s kopitom!«

Takega napada noben divjak ni mogel vzdržati, zato so bili nekateri pobiti, drugi pa so se takoj obrnili in zbežali. Bilo je zdaj tudi bolj svetlo, kajti meglica je izginjala in na čistem nebu so žarele velike južne zvezde.

Gadsden kar potihem zažvižga, ko pogleda naprej. »Velike kače in koliko jih je!«

Imel je prav, kajti celi tucati vrvi so viseli preko zgornjega roba stene, po njih pa so liki opice drseli divjaki. Jako veliko jih je tako že prišlo v dolino in

bilo je jasno, da branilci še dolgo niso toliko močni, da bi mogli njihov naskok odbiti.

Tedaj pa je tudi četa petdesetih Hulov, ki so tvorili rezervo, bila pripravljena za boj in ko so videli, kako so Gadsdenovi ljudje pomandrali prvi trop Bakairov, so se osrčili ter jim sledili v boj tik za petami.

»Tako je prav!« zakriči Gadsden. »Le naprej, fantje! Le dajte jim vetra!«

Dasi Hula njegovih besedi niso razumeli, so pa toliko bolje razumeli njihov pomen ter planili na sovražnike s takimi divjimi kriki, da je šlo kar skozi ušesa. Bakairi še malo niso pričakovali tako krepkega odpora, zato so se začeli umikati. Nekateri so se pač obračali in metali kopja, Gadsden in njegovi ljudje pa jim nikoli niso dali prilike, da bi se postavili v bojno vrsto. Pobijali so enega za drugim, Hula pa so vsakega padlega potegnili v svoje vrste ter ga napravili za jetnika.

»Naprej!« krikne Jim. »Okoli profesorja in njegovih sobojevnikov jih je še vse polno!«

Tako je tudi bilo in ko so se približali, so videli, da je profesorja in njegovo četo obkolila močna truma Bakairov. Belci so se postavili ob steni, da so imeli hrbet zavarovan, ter se borili na življenje in smrt.

»Le po njih!« zarjove Gadsden ter zopet naskoči. Njegovi ljudje so vdarili na Bakaire kakor kladivo in tako je vladala nekaj minut grozna zmešnjava. Bakairi so se borili liki podgane, ki se nimajo kam umakniti, toda kopita pušk so se dvigala in padala in tako so tudi čokati divjaki padali drug za drugim, Hula pa so jih vlečeli iz vrste, jih vezali in trkljali vstran. Tako je bila bitka v kratkem končana.

»Sijajno!« vzklikne profesor, ki mu je krvavela praska na licu. »Veliko zahvalo smo vam dolžni, Mr. Gadsden.«

»Le še nekoliko počakajte z zahvalo!« se odreže Gadsden. »Le pogledjte, kako se še cele stotine pripravljajo dol!«

75. Modri ogenj.

Jim se ozre kvišku in vidi, da ima Gadsden prav. Ves rob stene je bil kar natrpan z divjaki, ki so odmotavali cele svitke vrvi.

»Pravim, ti so se pa svojega posla lotili kar zares,« reče Andy kakor bi nič ne bilo in si obriše znojni obraz. »Nas pa je premalo, da bi jih mogli ustavljati na vsej dolgi steni.«

»Le pogum!« krikne naenkrat Sam, »in še malo potrpite! Saj Alan že prihaja!«

Z ropotom in bučanjem šine Alanov aeroplan iznad mesta v zrak in z reflektorji pošastno svetleč bliskovito privrši proti slemenu stene. Indijance je pogled na velikega tiča z žarečimi očmi tako prestrašil, da so bili vsi trdi. Vrste glav, ki so bile prej videti na slemenu stene, izginejo, pa tudi tisti, ki so bili že na vrveh, začno gomazeti spet navzgor. Naenkrat pa se z neba vlijejo dolgi prameni modrega ognja, padajo kot iskreči dež ter obležijo liki svetlikajoče mlake na tleh.

»Izvrstno!« zatuli Sam. »Že bežijo kot zajci!«

»Učinkuje!« krikne profesor s svojim debelim glasom.

»Da, mislim, da se je zvijača posrečila,« reče Gadsden hlastno. »Le poslušajte, kako tam gori tulijo in vikajo kakor da bi jih iz kože deval! Hiteti moramo torej na vrh ter jih pognati v beg. Ilak je že odprl vrata do stopnic, ki peljejo na steno.«

Mali Hula so videli svoje strašne sovražnike bežati in so se jih zdaj polovico manj bali. Zato se brž spustijo na dolgo stopnišče, vsekano v živo skalo visoke stene; spredaj pa so stopali belci.

»Saj res,« reče profesor. »Kar naprej torej!«

Ilak je čakal na dnu stopnic, okoli njega pa kakih sto njegovih ljudi.

Na vrhu so bila vrata, ki so se odpirala na prav tako umeten način kakor v onem drugem predoru in ko so se bojevniki liki reka izlili v gorenjo dolino, se jim je odprl čaroben pogled. Aeroplan je krožil čisto nizko in preganjal krdela Indijancev ter vsipal nanje

cele potoke modrega ognja, ki se je potem plazil po zemlji in osvetljeval vso okolico s pošastnim žarom. Praznoverni Indijanci so kar noreli od groze.

»Raztegnite vrsto!« poveljuje Gadsden. »Moramo jih obkoliti in jih preko sedla na koncu doline spoditi ven. Toda nikogar ujeti, zapomnite si, izvzemši njihove glavarje. Vsakega, ki nosi pokrivalo iz peres, zgrabite!«

Bila je to težka naloga in zdaj pa zdaj, če so se obupani Bakairi postavili po robu, tudi huda borba. Vendar pa so tudi to nalogo Alan v zraku, strelci s puškami in Hula pa na zemlji dovršili še prej ko v eni uri. Tedaj so edini Bakairi, ki so v dolini še bili pri življenju, bili štirje poglavarji, ki so jih ujeli; vse druge pa so na vrat na nos pognali preko sedla in velika bronasta vrata so se zaprla in zapahnila za njimi.

76. Obilno plačilo.

Na odru v templju so se zbrali belci z Ilakom, nad njimi pa je zopet v vsem svojem sijaju žarelo solnce z dragulji in pravkar so vzkliki iz grl Hulov pretresali zrak.

»Poslušajmo, kaj pravi!« reče Andy.

»Tihol!« pravi Greg, ki si je bil že kar dobro opomogel, »razdelili bodo nagrade!«

Tu se dvigne Ilak, v svojih svečeniških oblačilih prav lepa postava. Nagovoril je belce in Hula so vzklikali. Alan pa se obrne k Gadsdenu, ki je imel okoli glave obvezo.

»Niti besedice nisem razumel,« pravi Gadsden.

»No dobro, vam bom pa jaz prevedel,« reče Alan.

»Rekel je, da takih krasnih borcev kot ste vi in vaši možje, še nikoli ni videl in prosi vas, da bi za spomin na ta junaški boj sprejeli tole malenkost.«

Tu pokima Ilaku, ki stopi k Gadsdenu ter mu izroči majhno, krasno izdelano zlato škatlico.

»Hvala lepa!« reče Gadsden jako presenečen. Odpre škatlico in poleg stoječi začujejo, kako je kar hlastnil po sapi. Pa je tudi lahko, kajti v škatlici so

bili dragulji, ki so se tako iskrili, da so se lahko kosali z žarki velikega zlatega solnca, ki je sijalo nad njimi.

Sam dregne Jima in mu pošepeta:

»Poglej ga, Jim! Ves je rdeč v obraz.«

»Tudi ti bi bil, ako bi ti kdo stisnil v roko kakih sto tisoč funtov!«

»Sto tisoč funtov!« ponovi Sam z boječim glasom.

Gadsden pa zopet zbere svoje dušne sile in vpraša:

»Je to zame?«

Nato pa spet pogleda škatlico, kjer je žar brušenih dijamantov migljaj med zelenim sijajem smaragdov. Njegovi možje so se stisnili okoli njega in oči so jim kar izstopile, ko so buljili v toliko bogastvo.

»To je — to je pa precej čedna plača za delo ene noči,« reče Gadsden.

»Nihče pa ne bi mogel prejeti plačila, ako se vi ne bi bili premagali kakor ste se,« reče Alan. »Mi vsi smo jako veseli, da dobite te dragulje.«

Gadsden pa škatlico zapre ter jo vtakne v žep. Nato pa se nasmehne in Jim opazi, da je to bil res pravi smehljaj in ni samo ustnic zveržil.

»Upton,« reče nato Gadsden, »vi ste poštenjak! Tako tudi vaši drugi. Jaz pa obljubim, da bom v bodoče poskušal tudi sam biti tak. Nisem govornik, zato vas samo prosim: povejte Ilaku, da sem mu jako hvaležen in da takoj izginem.« Zasuče se na peti, odkoraka s svojimi ljudmi z odra ter odide iz templja.

»Saj na vse zadnje ni slab človek!« reče Jim Samu.

»Lahko bi bil slabši,« mu pritrdi Sam. Nato pa se zbor razide in vrnejo se v svoja stanovanja, kjer jih je že čakala večerja.

Profesor je kar sijal od zadovoljnosti.

»Jutri bom pa lahko začel s svojim delom.«

»Z delom!« ponovi Andy. »Prosim, ali mislite, da to, kar ste danes opravili, ni bilo delo?«

»Boj — ne, to ni delo!« zagrmí profesor prezirljivo.

«Kako dolgo pa mislite ostati tu, gospod profesor?» vpraša Andy.

»Najmanj tri mesece,« takoj odgovori profesor. Andy se zadovoljno zareži in pravi:

»Bravo! Pravim, kraj je kar čeden in lahko se bom odpočil. Kar mene zadeva, bom prvič v svojem življenju lenaril.«

»Kaj pa ti, Sam?«

»Ribe bom lovil,« se izjavi Sam. »Povedali so mi, da jezero kar mrgoli od rib. Naučil bom Hule, kako se ribe lovijo. Pa ti, Jim?«

»Jaz bom pa storil nekaj tako izvrstnega, da bom vas vse posekal,« pove Jim. »Zvezal bom svojo anteno z Alanovim radijem ter poklical Valdo v Riu in mu povedal vse, kar se je zgodilo. Nato pa ga bom prosil, naj uredi vse potrebno, da nam po reki Xingù pošljejo naproti čeden majhen parnik, ki naj nas počaka v našem pristanišču.«

»Pa bo nekaj stalo, ne?« okleva Sam.

Jim se namuza.

»Kakega pol smaragda. Sam, v kleti pod templom jih je za cele tovore in Ilak je rekel Alanu, da jih bo vsak izmed nas lahko dobil, kolikor jih more nesti!«

Sam ga debelo pogleda.

»Za sto tisoč funtov?«

»Za milijon! če že hočeš v številkah vedeti. Pa kaj boš počel ti s svojimi dragulji?«

»Kupim si ladjo,« reče Sam brez obotavljanja.

»Kupim si ladjo in bom njen kapitan. Kaj pa ti? Gotovo boš hotel imeti najboljši radio sveta?«

»Gotovo,« mu pritrdi Jim.

K o n e c.

Grazia Deledda — Dr. Lavrenčič

Novele

Lansko leto je dobila italijanska pisateljica Grazia Deledda Noblovo nagrado za leto 1926. Sosedje smo si, a vendar se to sosedstvo, kar se tiče sodobnega italijanskega leposlovja pri nas malo pozna. Na prste ene roke bi lahko naštel vse, kar imamo prevedenega, tu in tam še kako studijo o tem in onem pisatelju, o tem in onem literarnem pokretu — to je vse. O Graciji Deleddi, ki že trideset let literarno dela in zavzema v novejšem italijanskem leposlovju odlično mesto, vemo na splošno toliko kot nič.

Priti mora Noblova nagrada, da se zganemo in pogledamo okoli sebe...

Grazia Deledda je Sardinka. Rodila se je 1874 v Nuoru, mesetecu na vzhodni strani Sardinije, kjer je bil njen oče posestnik in trgovec ter obenem nekak ljudski bard, kot da ne bi mogel pozabiti poezije iz hribov Fenni, odkoder je izviral.

Pesem in vse kar je z njo v zvezi je tedaj že bilo v rodu in v Graciji je prišlo zgodaj do izraza. Ljudsko šolo v Nuoru — nič drugega — je absolvirala, a bilo je dovolj, da je vzljubila knjigo in ob njej rastle in se izpopolnjevala. Brala je in brala — požirala je vse mogoče povesti — in v njej se je vzbudilo, da bi tudi sama pisala. Štirinajstletna je napisala fantastičen roman, ga poslala v rimski modni list »L'ultima moda«, kjer so ga sprejeli in se je potem še oglašala.

Čtivo, ki ji je prišlo v roko, ji ni ugajalo. Drugačnega bi rada. Sama pravi: »Pozneje sem opazila, da je življenje v onih knjigah vse drugačno kakor ono, ki sem ga opazovala okoli sebe, in začela sem opisovati svojo okolico: življenje sardinskega ljudstva.«

Petnajst let stara je videla prvič večje mesto — glavno mesto Sardinije Cagliari, potem se pa deset let ni več genila iz svojega Nuora, dokler se ni poročila.

Ta čas je opazovala, poslušala in pisala. »Moje življenje je bilo skrajno samotno. Često sem šla ven v kampanjo in ure in ure opazovala kako drevo, skalo, let ptic in bežeče oblake. Še danes me pogled na drevo bolj zgrabi ko pogled na kakšen spomenik ali še tako zanimivo zgradbo.«

Iz te dobe datirajo njeni romani »Fior di Sardegna« (1892) in nato po vrsti »Giustizia«, »Il Tesoro« in »Anime oneste« (1896) ter lepa vrsta novel.

Leta 1899. je petindvajsetletna, že znana in priznana pisateljica, prišla — drugič v Cagliari, da bi — prvič prisostvovala operi. Ob tej priliki jo je neki pesnik seznanil s svojim prijateljem, kateri jo je vprašal za roko. Grazia je menila, da se šali, pa se je sama, rekoč, da bi ga vzela, če bi bila poroka

— v dveh mesecih. In je res bila! Pisateljica se je poslovila od svojega Nuora, se preselila v Cagliari, kjer je bil mož nastavljen, a že prihodnje leto sta odšla v Rim, kamor je bil premeščen. Odtlej živi v Rimu, a v svojih delih se povrača v Sardinijo, iz katere je črpala in še vedno črpa čudovito lepoto zemlje in njenih ljudi neutrujena, leto za letom.

Tako so se vrstila njena dela: »Il vecchio della montagna« (1900), »Dopo il divorzio« (1902), »Elias Portolu« (1903), »Cenere« (1904), »Nostalgie« (1905), »La via del male« (1906), »Naufragio in porto«, »L'edera« (1907), »Il nostro padrone« (1909), »Sino al confine« (1910), »Nel deserto« (1911), »Colombi e sparvieri« (1912), »Canne al vento« (1913), »Le colpe altrui« (1914), »Marianna Sirea« (1915), »L'incendio nell'oliveto« (1918), »La madre« (1920) ter še »Il segreto dell'uomo solitario«, »Il Dio dei viventi«, »La danza della collana«, nagrajena »La fuga nell' Egitto« in letos »Annalena Bilsini«. Poleg teh romanov pa je izdala še več zbirk novel, in sicer »I giuochi della vita«, »Chiaroscuro«, »Il fanciullo nascosto«, »Il ritorno del figlio«, »Cative compagnie«, »Le tentazioni« in »Il flauto del bosco«.

Motivnost pretežne večine Deleddinih del je zajeta iz sardinskega življenja, ki se odigrava v kolonskih razmerah in je primitivno pestro: dvorci, obzidani pašniki (tanke), pastirji, banditi, krvna osveta in hribi in ravnine in nad vsem čar južnega neba. Fabula je fabuli slična kakor oseba osebi, a vendar je v sleherni toliko nians, kolikor jih je v liričnem slikanju pokrajine, ki pred teboj kar oživi in zadehti. Vse je pristna, prava domačnost, ki ne išče efektov, a vendarle tako prijetno zadovolji.

Pisateljica je naravno rastla in vzrastla. Od dela do dela se je izpopolnjevala stilistično, tehnično in miselno: »Dal cerchio magico della colpa d'amore la scrittrice ha spinto l'occhio sino all'altezza della famiglia costituita secondo le leggi eterne trasmesse dai padri e diffuse dallo Stato e dalla Chiesa,« pravi Goffredo Bellonci o njej. Realizem je njena umetnost, ki gre preko pokrajinskega kolorita in folklore v neomejen svet človeka in njegovega bistva. V času pompozniških iskanj in patoloških programov se človek ob Deleddini mirni, pristrčni priprostosti kar oddahne in ve, da se drži skrivnost skrivnosti konec koncev le — rodne zemlje.

»Skušnjave«, ki jih prinašamo, so ena izmed najlepših Deleddinih novel, o katerih pravi Herbert Eckert v »Weltstimmen« (zv. 9, 1928, str. 350), da more svetovna literatura težko kaj lepših pokazati. Vso značilnost Deleddine motivnosti in njenega podajanja očituje ta novela, ki sem jo kakor tudi druge, kolikor je bilo mogoče, verno ponasil.

Dr. Joža Lovrenčič.

V Ljubljani, februarja 1928.

Skušnjave

Feliks Nurroi je bil zelo bogaboječ človek. Blizu reke Tirso v tankah svojega mladega gospodarja, plemiča iz Marghina, je imel stajo. Bil je okoli petdeset let star, majhen, golobrad in plešast. Ker so ga bolele oči, je nosil črne očali, oblečen je pa bil vedno v moder vojaški plašč, ki si ga je tesno pripasoval s konopcem. Tako je bil ko kak samostanski brat. Garal je kakor živina in je tenkovestno odrajšoval gospodarju polovico ali pa celo več. Sicer ga pa sreča ni nikdar gladila: gospodar je n. pr., ko sta si razdelila junčke, jih prodal za lepe denarce, Feliks pa jih je moral dati tako rekoč zastonj. Tako je bilo tudi pri siru, tako pri kravah za mesnico, tako povsod. Pa le ni nikdar tožil. V svoji rani mladosti je sila močno hrepenel, da bi postal duhovnik, pa je bil tako ubog in še zabiti povrh! Pozneje se je oženil, kakor Bog zaukaže, da bi dobil otroke in bi vsaj enega izmed njih posvetil Gospodu. In zdaj prav ta čas je njegov prvorojenec Antine na tem, da postane duhovnik. Drugi, dvanajstleten, ki je gluhonem, mu je pomagal na paši. Žena mu je umrla.

Nekega avgustovega večera sta pričakovala v staji Antina, ki se je vračal iz semenišča v Nuoru na počitnice. Stric Feliks in Minnai, gluhonemi, sta gledala naslonjena na zid, ki je ograjal tanko vzdolž ceste. Solnce je že zašlo. Globok mir je vzbaval v sen prostrano, svojevrstno pokrajino. Tanke so se v ožgani travi in drnini razprostirale v nedogled prav do podgorelega obzorja; po njih je bilo raztreseno tu in tam nizko grmičje in skalovje. Na zapadu je tekla reka, ki je bila dokaj široka in globoka in je žarela v večerni zarji. Beli, peščeni bregovi so bili prerastli z osatom, ki je vijoličasto cvetel, in z gozdiči bezga in visokih oleandrov; bezeg je cvetel rumeno v obliki razgrnjenega dežnika, oleandri pa v

ogromnih šopkih, ki so se razločevali prav do pastirskih koč in staj. Za visoko, očrnelo in rušečo se ogrado na vzhodu se je dvigala med opustošenim vinogradom in zanemarjenim oljkovim gajem stara, iz opeke zidana vila in ob njej razpadajoč zvonik. V tej vili je živel leto in dan hlapec mladega plemiča iz Marghina; pod pretvezo, da čuva nad posestvom in tankami, kjer se je paslo tudi mnogo gospodarjevih konj in žrebet, ni delal drugega, nego nemo teno kradel.

Antine je stanoval po gospodarjevi dobroti, s katerim sta si bila že izza mlada prijatelja in neredko tepena, v eni izmed sobic te vile.

Rdečerumene, ruse, bele in črnolisaste krave in črni in pramasti konji z bleščečo se dlako na močnih hrbtih so se mirno pasli po drnini; belo žrebe je rezgetalo, ko se je napojilo v reki, in se garalo ob oleandru. Sveža sapica, prepojena z grenkobnim vonjem oleandrov, je vela od Tirsa in se prelivala v toplo ozračje ter spajala z ostrim dehtenjem sena. V daljavi na skrajnem obzorju se je kakor v modrini dvigal proti podgorelemu nebu Monte Urticu.

Mali Minnai, ki je bil oblečen v črno raševino, je držal roke na toplih ploščah ograde in nepremično gledal z velikimi, modrimi, vlažnimi in smehljajočimi se očmi na suho, pusto cesto.

Bratov prihod je bil zanj vsako leto izreden dogodek. Zagledal je jezdeca. Tudi stric Feliks ga je ugledal in meneč, da je Antine, se je ves razveselil. Pa so ga šibke oči varale, medtem ko je Minnai dobro razložil črnega konja in njegove bele noge ter vaščana na njem.

»Ali je tvoj brat, kaj?« je vprašal stric Feliks in se obrnil k dečku, ki je pazno motril premikanje očetovih ustnic. Ko je odkimal, se je poredno nasmehnil, ves zadovoljen, da je nekaj videl, česar oče ni mogel razločiti.

Vaščan se je približal in se ustavil ob ogradi. Kakor Nurroi je bil tudi on iz Ottane, žalostne, ob-

ubožane vasice, iz katere se je norčevala še narodna popevka.

»Staviva, da vem, koga čakata!« je rekel smehljajoč se.

»Staviva!« je odvrnil stric Feliks in se tudi smehljajal.

»Za ščepèc tobaka? Kmalu pride, ne dvomi. Videl sem ga.«

»Je debel? Je rdeč?«

»Zdi se, kakor bi bil že župnik. Skrbi lepo zanj in ne skopari. Z denarnico kar na dan in kupi kaj dobrega, da boš mogel sinu lepo postreči. — Daj mu jajc in špeha, da bi ti slana popalila lasel!«

Stric Feliks se je venomer smehljajal, izvlekel svojo roženo tobačnico, zaprto s pokrovom iz probkovine, in se nagnil čez zid.

Vaščan se je pripognil s konja na stran, segel v tobačnico in se nato oddaljil ves zadovoljen, kakor bi bilo veselje Nurrojevih njegovo.

Minnai je med kratkim pogovorom pazno gledal zdaj očeta zdaj vaščana in ko je ujel kako besedo, so njegove oči zažarele. Tako je ujel »jajca in špeh« in misleč, kako bodo okusno kuhali, dokler bo Antine na počitnicah, je od veselja kar poskočil.

Prvi je zapazil poštni voz, ki je vsak večer ob tej uri vozil tod mimo, a je pustil, da bi tudi oče zagledal kaj nedoločenega in se obrnil k njemu in ga nepremično gledal.

»Ali je?« je vprašal stric Feliks.

Minnai je prikimal.

In dobri očanec in dečko sta se predala svojemu veselju; zasmejala sta se, nagnila se čez zid, žvižgala in začela z glavo in rokami dajati znamenja.

Iz voza ni bilo nikakega znaka. Ko se je približal ogradi, se je ustavljal in ustavil. Antine je upognjeno izstopil, odskočil in zapiral vratca, voznik mu pa je medtem oddal prtijago. Oblečen je bil kot bogoslovec in imel rdeče gumbe; bil je zelo visok, imel rdeč vrat in obraz in velik orlovski nos: tip,

ki vzbuja pozornost. Pod nič kaj lepo obleko — imel je samo talar — so se vidno črtala ramena in prsi, majčkeno udrta.

»Bog daj, dobro došel!« mu je zaklical oče. Ker sta pa še onadva potnika, ki sta ostala, gledala iz voza, je Antine zardel in rdel, kakor bi se sramoval moža s črnimi očali in modrim plaščem in dečka, ki ga je požiral z velikimi, modrimi in smejočimi se očmi.

Šele ko se je voz oddaljil in je stopil mimo lese, ki so jo zanj odprli, je pustil, da ga je oče objel in poljubil. Dečko je stal ob strani; približal se je samo, da bi mu odvzel prtljago.

»O Minnai, glej ga no!« je rekel Antine še zmeden. Imel je neprijetno hohnjajoč glas, a Minnai ga ni slišal in zanj je bil dolgi brat z rdečimi gumbi najlepši fant na svetu. Upal je, da ga objame, a se je zadovoljil, da je stisnil belo, mehko roko Antinovo in se dotaknil rdečih gumbov. Nato je zadel prtljago na glavo in pobegnil, strašeč krave, ki so začele mukati.

Stric Feliks se ves čas, ki sta ga rabila, da bi prekoračila tanko, ni mogel nagledati svojega prvo-rojenca. Dobri mož je smehljaje se govoril in je poudarjal sleherno, še tako nespametno besedo: konec koncev sta ga semeniščnikova postava in njegov brezbrizen pogled le nekoliko zbegala. Dospeli so v stajo, ki je bila ta čas prazna. Sveža sapa z reke in bridkobna vonjava oleandrov sta objemala črede in pastirske koče ter preganjala neprijetni vzduh po živini. Stric Feliks je imel pripravljeno malico: nekaj mlečnega in medeno potico, ki so mu jo poslali iz vasi na rožnico.

Antine je slekel talar, ga skrbno pregledal, če ne bi imel kakega madeža, potem ga je lepo spravil in ga položil na razgrnjen prt. Nato je skoraj pohlepno jedel in pil v velikih požirkih iz buče, ki mu jo je dal oče. Jed in pijača sta ga spravila v dobro voljo. Saj je bil končno le dober mladenič, včasih sicer nekoliko zdražljiv, drugače pa reden, razumen, podjeten in zato tudi marljiv.

Ko sta se vrnila kravji pastir, ki je bil bled in debel mladenič, in konjski čuvaj, človek z izkrivljenimi nogami, sta se ga veselila kot svojega brata; izzvan po njih, je začel pripovedovati razne zgodbe in dogodke iz svojega semeniškega življenja.

»Monsignor me ima tako rad, monsignor mi je rekel to, monsignor mi je rekel ono.«

Stric Feliks ga je poslušal z odprtimi usti in je bil ves ponosen, ker je njegov sin tako po domače govoril z monsignorom.

»A... zabave nimate nič, kajne, v tem vražjem kraju?« je nenadoma ne brez zlobe vprašal kravar. Stric Feliks ga je oštel.

»Glej, kaj govoriš, Tanu! Predvsem semenišče ni vražji kraj, potem pa ti tudi ni treba izpraševati po vsem!«

»Da bi vas vrag!...« je odgovoril kravar.

Antine, ki je dobro razumel, kakšne zabave je mislil pastir, je majčkeno zardel, a vendar pristrojno odgovoril:

»O, pa smo to zimo le priredili precej predstav!«

»Kaj?«

»Čakaj, ne razumeš me. Vidiš, tako napravimo, kakor bi se zares kaj godilo: dva ali trije semeniščniki se oblečejo za gospode, jaz in še neki drugi kot ženska, spet eden kot sluga in nastopimo kot bi bili ta in oni in predstavljamo kako zgodbo. Kakor v gledališču...«

Tanu ni dosti razumel, vendar se je hudobno smejal, ker so se semeniščniki oblekli kot ženske.

»Kaj se smejiš?« je zakričal Antine razsrjen. »Saj nič ne razumeš. Prišle so k predstavi gospe, prišli kanoniki in so ploskali.«

»Oblekli ste se kot ženske...«

»Kaj pa je to?« je rekel stric Feliks. — »In če so se tudi oblekli! Če so jim dovolili višji, pomeni to toliko, da je bilo vse lepo v redu.«

»Že, že,« je pripomnil potem konjski čuvaj, »saj ste tako oblečeni kot ženske.«

Nič hudobije ni bilo v njegovi besedi, ker je bil malo tako, a Antine je bil užaljen in je zlovoljen skočil pokonci ter pridvignil ramena.

»Norci ste vsi skupaj. Ne spleča se govoriti z vami. Pojdimo!«

Stricu Feliksu se je zdel ta sinov nastop kot prevzetnost, a ni si upal, da bi ga pokaral.

Medtem je nastopila noč in slišal se je šelest oleandrov, katerih vonj se je poostril, in enakomeren šum daljnega slapu v reki. Zvezde so se svetlikale na nebu, ki je bilo kakor pepelnato zabrisano. Minnai, ki je ležal zleknjen na oleandrovih vejnikih, se je dvignil, ko je videl, da je vstal brat, in ko so se pripravljali, da odrinejo v vilo, si je naložil prtljago in talar na rame in vesel odšel bosonog čez drn in strn.

Antine in stric Feliks sta šla za njim. Izpod vsake bilke je cvrčal muren in so se zelenomodrikasto svetlikale kresnice.

»Sin moj,« je spregovoril pastir, »eno ti priporočam. V gospodarjevi hiši živi še vedno oni hlapec Petrač; ne maram ga obrekovati, a bolj ko se stara, bolj hudoben je. Bog se ga usmili, a ti ga ne poslušaj!«

»Kaj naj le pove meni?« je vprašal Antine zaničljivo in oči so mu begale v temo. »Saj mi ne more ničesar povedati, a če bi mi kaj, naj klepeta! O, saj vem, saj ga poznam, kakšen človek je. Ko sem bil še deček, me je pošiljal po telog, ki ga je rabil za coprnije.«

»Bog nas ne zapusti! Prezirati pa ga ne smeš, ker je to prevzetnost, in končno, sin moj, ne smeš pozabiti, da si sin ubogega pastirja; odgovarjaš mu lahko, a njegovih besed ne obrajšaj! Tudi jagod mu ne išči, sin moj!«

»Kako ste naivni!« je vzkliknil Antine in njegov nosljajoč smeh, ki je bil vendarle svež, je zazvenel med cvrčanje murnov.

Prispeli so do hiše; kuhinjska vrata so bila razsvetljena in čulo se je, kako nekdo enakomerno tolče s kamenom. Bil je stric Pera, ki je luščil mandlje in

tolkel drugega za drugim. Pepelnata luščina se je odprla in rdečkasti, nekoliko vlažni mandlji so padali iz nje. Bilo jih je že lep kupček.

Ko je zaslišal stric Pera, da prihaja semeniščnik, se je dvignil in otresele obleko; bil je visok, suhljat mož z dolgimi, sivimi lasmi in imel le še eno, modro oko. Pravili so, da ima to oko odprto, tudi ko spi. Antine se je spominjal, da se je večkrat, ko je bil še majhen, približal spečemu Peri, da bi se prepričal, če spi z odprtim očesom. Več ko enkrat pa je hlapec, ko ga je opazil, planil pokonci, razvlekel obraz in zarjul, da bi ostrašil dečka, ki jo je res popihal, kar so ga nesle noge.

»Potegnil, potegnil si se in zrastel kakor topol, da bi te vrag pobasal!« je pozdravil semeniščnika, da bi ponagajal stricu Feliksu, ki ni maral, da bi mu kdo tako uklinjal otroke. »Upam, da zdaj ne boš več prihajal in se sklanjal nadme, ko bom spal, da bi videl, če imam oko zaprto.«

»Pojdite no!« je odvrnil Antine in se smejal.

Vzpeli so se po nalomljenih stopnicah. Pera je nesel sardinsko svetiljko iz črnega železa na štiri kljune. Na sredi je imela črep z oljem, v katerem je plavala »duša«. Antinova sobica je bila vedno ista: v njej je bila lesena postelja, klečalnik, miza in stolica, v stenski omari pa so bili krožniki in lonci, na steni slika svetega Elije, pod je bil lesen in vse je bilo zaprašeno.

Ko sta ostala sama in je Antine odprl kovčeg in razkladal počasi to in ono na posteljo, je že začel stric Pera s svojimi brezbožnimi zadevami.

»Ali imaš že brevir? Jeli ono tam ali ono drugo? Prošlo leto si mi pravil, da ti ga letos dovolijo.«

»Ne spominjam se, da bi kaj takega rekel.«

»Pa si le rekel! Mar se jaz lažem? Ali da grem na otročji um?«

»Kaj še!«

»Torej ali imaš svete knjige?«

»Vse knjige, katere mi beremo, so svete,« ga je oni povlekel ponižno.

»Ne vedno, некоč mi je gospodarček povedal, da v semeniščih berete več slabih stvari ko drugih.«

»Ah, nehaite, nehaite!« je rekel Antine, ki mu je vse to že presedalo.

Čez nekoliko trenutkov se je stric Pera, ki je z željnimi očmi požiral semnišnikove knjige, povrnil k razgovoru.

»Stric Feliks je res zvit, da bi ga strela! On že ve, zakaj te študira za duhovnika. Ko boš duhovnik, boš imel svete knjige in kdo vam bo kaj mogel? S knjigami boš razpolagal in po svoji ljubi volji boš izobčeval, kogar se ti bo ljubilo, in sovražnikom boš tudi pokazal!«

Semeniščnik je bil tih.

»Človek, ki je panan, to se pravi preklet iz svetih knjig, kaj je tak človek? Nič, pa prav nič. Povej mi, dragec moj, ali znaš mogoče vsaj oni zagovor, s katerim narediš, da se človek ne more nikdar nasiti in ne utolažiti žeje? Si kaj slišal o tem? Če znaš, bo to tvoja sreča, še preden dobiš vse redove. Čuj, za nekega bandita vem, s katerim sem govoril o tebi radi tega. Dovolj je, da imaš brevir in talar.«

»Neznosni ste, stric Pera!« je zakričal razkačen Antine in se obrnil. »Ali norite?«

»Norim, norim, ti pa si pretkan, ljubček moj, pretkan kakor tvoj oče, da bi ga strela! Sto skudov bi ti dali.«

»Bodite tako dobri in izginite iz sobe, stric Pera. Tako ven, marš!«

Hlapec je uvidel, da ta večer ne kaže več pritiskati nanj in je odšel, ne da bi bil užaljen, ker ga je zapodil.

»Uh,« je puhnil Antine, ko je ostal sam. »Taki bebcil!«

In se je naslonil na okno ves nezadovoljen. Vse lepše je bilo življenje v semenišču in prijetnejše, čeprav je šlo po predpisih. Pa je toliko sanjal o prostosti v tanki in očetovi staji, ki jo je menil prekiniti le tedaj, ko bi šel na izprehod v vas.

Dolgo je stal ob oknu in vedno bolj razločeval posamezne predmete v temi. Tam spodaj je tekla reka; kakor nizek oblak so se risali oleandri na čisto sivino neba. Tanka je bila kakor bi se razprostirala v neskončnost prav tja do obzorja in je izhlapevala toplo vonjavo ruše in trave in grmičevja. Oljke in stari mandlji v sadovnjaku so tihi obkrožali hišo. Kot strnjene v celoto je videl Antine z okna njihove vrhove, ki so jih ožarjale zvezde z begotnim bleskom. Čutil se je žalostnega, žalostnega in tudi glava ga je malo bolela. Mislil je na Nuoro, na tovariše, na lepe izprehode, na teološke diskusije in na literarne in druge debate. Tu ga pa ni bilo, s katerim bi mogel spregovoriti kako besedo. Z očetom? Z bratom? Z drugimi? Saj so vsi brezbrizni, vsi po enem kopitu. Precej drugače je gledal vse kakor pred dobrim letom. Očetov plašč in njegovi očali, Minnajeve modre oči, ki so bile tako neumno radovedne, so mu pravtako presedale kakor napihnjena Tanujeva lica, izkrivljene noge konjskega čuvaja ali zlohotno oko strica Pere. Kratkotako: nikogar ni ljubil. In začutil je v srcu veliko zevajočo praznoto. Začutil se je osamljenega, žalostnega, ponižanega: čutil je, da je človek. Velika in skrivnostna osamelost noči v tanki je zbegala njegovo dušo in dihet oleandrov in ruše mu je vzbudil tajno željo po nemogočem.

Legel je in kmalu zaspal, a še v prvem snu je čutil, kakor da ga nekaj tlači. Sanjal je, da mu je stric Pera ukradel knjige in da se je zato razjezil do hripavosti, medtem ko se je Minnai, ki ni ničesar slišal,

Navajen, zgodaj vstajati, je bil Antine že za zore

* * *

Navajen zgodaj vstajati, je bil Antine že za zore na nogah. Žvižgaje in pevaje se je vrnil k oknu. Težki vtisi prošle noči so splahnili, neznanska radost nad prostostjo mu je razigravala srce. Ko je pospravil v kovčeg na varno knjige, je odšel v tanko, kjer se je sprehajal, tekal in telovadil, pojoč klasične italijanske verze, ki niso prav nič soglašali z divjo sardinsko

pokrajino. Ob prvih solnčnih žarkih se je zdelo, da se ruše spreminjajo v velike zlate preproge, v katere so vezeni vijoličasti cveti usahlega osata; modra kakor nebo se je svetlikala reka in odnašala rdečkaste in vijoličaste cvetove oleandrov in konjske mete, ki so obletevali, udarjajoč z listi ob tihe vode.

Žrebeta so skakala rezgetajoč in hrzajoč in hrbti so se jim blesteli v solncu, v očeh pa jim je odseval rumeni blesk tanke.

Antine je čutil v sebi nekaj, kar je sličilo divji razigranosti žrebet. Tudi njegove oči so žarele, žarele, a bile le nekam brezbrizne.

Stric Feliks in Minnai sta molzla krave in čakala semeniščnika, tudi prevzeta od globoke radosti. Posebno stric Feliks se je čutil srečnega: smehljal se je, ne da bi vedel zakaj, mislil je na oni dan, ko bo pel Antine novo mašo, in zdelo se mu je, da je najzadovoljnejši človek na svetu. Govoril je s kravami, z Minnajem, s teleti, še zaprtimi v staji, z mlekom, ki je skopo štrkalo iz izmolzenih vimen brejih krav, z bakrenim kotličkom, kratkomalo z vsem, kar mu je prišlo pod roke. Odgovarjal mu ni nihče — niti mali Minnai ne, ki ga je skušal razumeti po premikanju ustnic — vendar je stric v svoji notranjosti slišal odgovor na vsako svojo besedo, in ta notranji glas je pel in molil vse obenem, zahvaljujoč se gospodu Bogu. Končno je zaslišal Antinov glas, ki je prihajal od reke. Tudi on je pel in njegov glas — tako se je zdelo stricu Feliksu — je napolnil z veseljem in življenjem vso tanko, budeč v čistem avgustovem jutru iz svetlega miru pokrajino ob reki.

Antine je prišel do staje, popil mleko, se igral z Minnajem in pokazal, da je mnogo bolj vesel, kakor je bil prejšnji večer.

Stric Feliks ga je kakor zamaknjen opazoval. Tako se je začelo srečno življenje za Nurrojeve in za vse, ki so se jim približali. Antine se je večkrat boril — brez orožja! — z malim Minnajem, ki je bil spretnejši in urnejši in, neverjetno, često se mu je posrečilo, da je premagal brata dolgina. Ob takih

prilikah je obšla Antina kurja polt, zlobno so mu zažarele sicer mirne oči in zgrajal se je nad igro.

Nekega dne je prisolil Minnaju par zaušnic in ga še zmerjal, trdeč, da ga je premagal z zvijačo. Mali ga ni razumel, občutil je samo zaušnice in se začel jokati in svetle oči so se mu zameglile v bridki žalosti.

»Zato, ker sem ponižan!« je pojasnil Antine in zardel, a ni gotovo, ali zato, ker ga je brat premagal v igri ali ker je brata krivično natepel.

Stric Feliks pa je bil kar naprej vesel. Ko je bil sam, se je pobožno dotikal kupčka svetinj, ki so mu visele na gola prsa, in priporočal svojega sina svetemu Eliji in sveti Barbari.

Zvečer se Antinu ni mudilo iz staje; Tanu in konjarju je pripovedoval o zelo čudovitem življenju v mestu in semenišču. Po njegovem pripovedovanju je bil v najožjem prijateljstvu z najodličnejšimi meščani, da monsignora niti ne omenim.

»Monsignor mi je rekel to, monsignor mi je rekel ono...«

Konjski čuvaj ga je poslušal z odprtimi usti, Tanu pa je bil bolj nezaupen in je spretno s prikrito zlobnostjo zavijal pomen še tako nedolžnih Antinovih rečenic in ga često vzdražil, dasi se mu je končno le čudil in bil radoveden. Posebno ga je zanimalo pripovedovanje o predstavah in ni mogel razumeti, kako more kdo glumiti drugo osebo, čeprav bi — zlobnež — lahko opazil, da bi bil sam kakor ustvarjen za tak posel.

Čez kakih deset, dvanajst dni se je začel Antine dolgočasiti, postal je vzdrahljiv in je spet občutil ono pogubno praznoto in žalost, ki ga je objela oni večer, ko se je vrnil. Spal je dolgo in zjutraj polegal in spanje toplih noči mu je šlo na živce. Ne enkrat ni ta čas odprl kake knjige, niti ni, odkar je prišel iz semenišča, več molil, in je še pozabil, da bi se prekrižal.

Ko se je mudil v hiši, zidani iz opeke, ga stari stric Pera ni pustil ne trenutek v miru; na vse načine

si ga je skušal pridobiti, da bi mu pomagal pri njegovih čarovnijah.

»Povej mi, dragec moj, ali naj naročim onemu, da naj pride?«

»Komu?«

»Onemu banditu.«

»No in zakaj?«

»Veš, da napraviš ono, ljubec moj!«

»Kaj?«

»Oni zagovor.«

»Pojdite k vragu, stric Pera! Ne mučite me za vraga, ki naj vas pobere!«

»Oh, oh, ti uklinjaš! Slab duhovnik! Če bi te slišal oče, slavček moj! Tako zvit oče! Sina ima, ki uklinja, pa hoče, da bi postal duhovnik... Da bi ga strela... Torej — ali bo ali ne bo?«

»Prekleti stric, ali res hočete, da ne prestopim več te podrtije! Dovolj mi je sedaj tega, pustite me v miru!«

Stric Pera ga je pustil nekoliko trenutkov pri miru, potem pa je začel znova.

»Daj mi vsaj talar, dragec moj. Ne pokvarimo ti ga ne, ne! In še knjigo. Gumbi pri talarju so rdeči kakor glogove jagode, a mislim, da to nič ne de. Koliko hočeš?«

»Nič nočem. Če me boste pa še nadlegovali, bom pisal gospodarju. In še mu bom pisal, da mu razen mandljevih luščin niste ničesar prihranili.«

»Lažeš, lemenatar! Uklinjaš, lažeš, vsega slabega si poln. Ej, tvoj oče že ve, zakaj hoče, da postaneš duhovnik.«

»Pišite me vsi v uho!« je zakričal Antine, si šel z rokami v lase in zbežal.

Tudi njegov oče je dal na vraže, kar je semeniščniku posebno razburjalo živce.

Kmalu potem, ko je prišel, se je primerilo na primer sledeče.

Nekatere krave je napadla črvivost in mesto da bi jih stric Feliks lepo zdravil, je čakal, da vzide in bo vidna luna, ob kateri bi začel z zagovori, magič-

nimi besedami, ki naj bi povzročile, da kar popadejo črvi živali iz ran.

Vsi sardinski kmetje verujejo v moč zagovorov, katerih je mnogo vrst in načinov in so za vse mogoče. So taki, s katerimi zdravijo živino, z drugimi vežejo, to se pravi, preprečijo orlom in lisicam, da bi mogli ugrabiti drobnico, s tretjimi onemogočijo, da bi psi lajali ali se puške sprožile, in še z drugimi preganjajo gosenice in podobno škodljivo živad — kratko, za sto in sto najrazličnejših potreb imajo pripravljene.

Stric Feliks je neomejeno zaupal v zagovore: nešteto jih je znal in sloves je šel o njem, da so njegovi vedno pomagali. Zato so ga često poklicali v to in ono stajo, da bi zagovoril.

Komaj se je prikazala nad Monte Urtico nova luna, majhna kakor zlata ladjica, plavajoča v rožnem čaru večera, se je pripravljal, da bi zagovarjal obolele krave.

Tri večere potem je nagnal krave v bližino reke. Antine je bil zraven.

Znočilo se je komaj, nova luna je vzhajala izza oleandrov, preko reke so šli srebrnomedli prameni in nebo je bilo prav tako čisto ko voda. Kak mir, kako globoka sladkost! Krave skoraj vse ruse, ob straneh, ki jih ni luna obsevala, temne, so oblizavale rane in venomer mahale z repom po stegnih. Stric Feliks je snel čepico, se sezul in se trikrat pokrižal. V desni roki je imel med palcem in kazalcem majhen srp, ali bolje, nož v obliki krivca. Na prsi mu je visel nad plaščem šop svetinj, ki je imel pripete okoli vratu na zamazanem traku. Kakor navdahnjen je bil videti in ko je pogledal proti luni, so se svetila njegova očala kakor dvoje ogromnih oči iz jantarja.

Antine je slonel ob oleandru in ga opazoval; drugekrat so ga te vrste ceremonije zanimala, to pot pa se mu je zdelo vse neokusno, neumno in smešno.

Stric Feliks je mrmral tajnostne besede zagovorov z razprostrtimi rokami in gledal proti nebu. Ali je zaklinjal moč lune, zvezd in teme, duha vode

in božanstva ozračja? Gotovo je zaklinjal nekaj, toda Antine je bil predaleč, da bi mogel razumeti tajne besede. Kar nenadoma je napravil stric Feliks po rakovo tri korake in iztegnil roke za hrbet, ki ga je upognil. S fovčem je urezal tri ločnata stebila, potegnil roke v navadno smer, se vzravnal in odšel proti reki, še vedno mrmrajoč tajnostne besede. Ločje je večkrat zavozljal in ga vrgel v vodo, da bi ga odnesla v svojem tihem toku, nato se je pokrižal s fovčem, se sklonil k vodi, si omočil najprej roke, potem noge ter spravil svoj šop svetinj za hodnično srajco. Ceremonija je bila končana: ko segnije v vodi ločje, krave ozdravijo...

Pa krave niso ozdravele in stric Feliks je rekel, da zagovor ni učinkoval, ker je ceremoniji prisostvoval Antine, ne da bi na to dal kaj.

Antine pa se je dolgočasil in bil kakor pobit. Vstajal je, ko je bilo solnce že visoko, in se mudil skoro ves dan v bližini reke, kjer je sveže vel veter skozi oleandre in jim odnašal listje. Drugod v tanki je bila neznosna vročina: z ruše, ki je bila kakor zlata, je kar žgalo; krave in žrebeta so utrujeni od hude sopare opoldne polegali v neznatni senci med grmičjem in ob zidovih. Šele ko je solnce zašlo, je prodrla sveža sapa od reke v tanko in se širila preko nje, ponoči pa, ko je lila mesečina na ravan in so začvrčali murni, se je razgrnila nad vsem neskončno sladka opojnost.

Srebrni rob tanke se je zlival z bližnjim obzorjem v nekako morje sanj; kakor z magnetično privlačnostjo je to zabrisano ozadje vplivalo na Antina in mu mamilo pogled in domišljijo.

Kaj neki je tam v oni dalji? Tam, za svetlobo obzorja? Medtem ko je stric Feliks, sedeč na skali, molil, se zahvaljeval sveti Barbari in svetemu Eliji za svojo in sinovo srečo, se je čutil sin neznansko žalostnega in nesrečnega, zakaj obzorje v mesečini mu je budilo neutešne želje po življenju, nemirno hrepenenje po daljnem, neznanem, nemogočem...

V takem duševnem razpoloženju je šel, potem ko je prej obiskal dolgočasno revno vasico, proti

sredi septembra na neko podeželsko veselico. Tam je naletel na gospodarja tank, krav in žrebet — na mladega plemiča gospoda Elijo, ki je bil še pod varuhom, kar ga pa ni oviralo, da bi se ne zabaval po svoji mili volji. Nešteto norosti si je dovolil na veselici: plesal je sardinski ples, razsipaval, tekmoval s svojim konjem, ki je bil bel ko mleko, dvoril je lepim ženskam in popival. Gospod Elija je bil lep in simpatičen, dvajset let je bil star, a jih je kazal šestnajst, bil je bele polti, bolj bled in imel črne lase in oči. Zobje, ki so bili vsi nagniti, so ga močno kvarili, ko se je smejal. Belo je bil oblečen in nosil slamnik z roza trakom iz tula, tako da je sličil ženskemu klobuku; imel je pripetega z večbarvno svilenο vrvico na telovniku za gumbnico.

Ko je zagledal Antina, ga je objel in navdušeno poljubil. Semeniščnik je začutil, kako prihaja iz gospodarjevih ust, katerih ustnice so bile svetle in sveže kakor kakega otroka, neznanski duh po žganju in zóperu mu je bil na prvi vtis, a malo po malo ga je le prevzela prijaznost in izredna priljudnost gospoda Elije.

»Antine, ali se spominjaš, kako sem te nekoč natepel? Zdaj pa si večji in močnejši od mene! Ali pojdeš k vojakom?«

»Ne, tedaj bom imel že prve redove.«

»Ah, saj res, ti boš duhovnik. Kako glupo!«

S tako izbrano sočutno jedkostjo je izgovoril to, da je zavalovila Antinu ko navadno ob takih prilikah kri v obraz, ki mu je postal kar vijoličast. Zdelo se je, ko da bi se vzdražil; konec koncev je bilo poniževanje, ki je povzročilo, da je zardel.

Elija ga je vlekel s seboj od pivnice do pivnice in ga bodril, naj pije žganje, ki so ga nalivali v majhne čaše in je bilo svetlo in žgoče ko brušen diamant.

Spočetka se je Antine branil, namrdoval obraz in z roko odmikal čašo; potem je pil iz vdanosti, da gospodarju ugotovi in ustreže, končno pa že z užitkom.

V srcu mu je začelo vreti nekakšno mrzlično veselje in vse okoli njega se je vrtelo v lahkem in prijetnem plesu. Pod večer sta se ga bila že oba z Elijo nalezla kakor prava kmeta.

»Jaz se bom moral vrniti v stajo,« je jecljajoče rekel Antine in iskal konja.

Elija, ki je že megleno gledal, se je zakrohotal in je odvrnil:

»Ali ne vidiš, da si pijan? Pijan si kakor ... kaj bi ti pravil, kako! Kam pa hočeš?«

»V stajo. Oče me čaka.«

»Kaj pa je tvoj oče? Moj pastir! Ostani zato lepo pri svojem gospodarju, saj oče ti tako nič ne da. Če ne ostaneš, ga spodim iz službe!«

»Pa, saj ti si tudi pijan!« je Antine jezen zakričal.

»Saj sem, natreskan sem! A kaj hočeš s tem reči? Mogoče, da nisem gospodar?«

»Ne, tega ne pravim ...«

»Torej kaj, lemenatarček mlečni, pijanček? Ali sem jaz gospodar ali nisem? Kaj sem, odgovori!«

»Si, gospodar si,« mu je boječe odgovoril, ker se je bal, da ne bi gospod Elija nagnal strica Feliksa.

»Prav, pa ostani z mano tu, če sem gospodar! Jutri pojdeva skupaj. Oče ne bo radi tega niti namršil obrvi.«

»Pojdeš res z mano?«

»Res, s tabo pojdem. Pojdem, ker moram iti, ker vem, da mi tam doli vsi kradete. Čas je, da se malo pobrigam za svoje stvari.«

»Da pojdeš z mano?« je ponavljal Antine kakor otrok. »In zakaj pojdeš?«

»Ali ti nisem pravkar povedal? Ali si gluhi? Pojdem, ker se mi ljubi in ne na ljubo tebi. Jaz sem plemič, a ti, kaj si ti? Človek, ki se uči za duhovnika!«

Čeprav ga je imel, je Antine znova zardel, znova je začutil oni čudni vtis, ki ga je prebolel zjutraj.

Elija je nadaljeval:

»Prav za prav sva res oba pijana. Kaj se ti zdi? Ali sva ali nisva pijana? Jaz menim, da sva.«

»Tudi meni se zdi.«

»Pojdiva tedaj, da se kam spraviva!«

Prebila sta noč na prostem pod košatim hrastom, skozi katerega vejevje gotovo nista videla svetlika-jočih se zvezd. Po dolgem, težkem spanju se je Antine prvi zbudil: glava ga je bolela, suhe in zlepljene ustnice pa so bile grenke kakor mlečkov sok.

»Ah,« je vzdihnil in jih premikal, da so se slišno drgnile, »upijanil sem se. Kaj bi rekel oče, če bi vedel?«

Sram ga je bilo ne radi očeta, radi sebe. Spomnil se je zlobnih namigavanj strica Pera:

»Lep duhovnik boš, ko preklinjaš, opravljaš, ko...«

»Se pijaniš!« — je zakričalo v njem.

In zazdelo se mu je, da bi bil res slab duhovnik, in se je razžalostil.

Gospod Elija je držal besedo in šel z Antinom v stajo. Med potjo se je Elija povsem zbistril in postal prijeten in živahen, jahajoč na svojem iskrem belcu, ki se je vsakotoliko vzpel in ostrašil Antinovo kljuse. Njegova bela obleka je bila precej zamazana, v obraz je bil bolj bel ko navadno in glas mu je bil hripav; zdelo se je, kakor da se kesa razuzdanosti prejšnjega dneva.

»Opila sva se,« je ponovil vsakotoliko. »Veš, saj nisem nič slabega mislil o tebi, ko sem bil kriv jaz; a ti, kaj si ti mislil o meni?«

»Nič, saj nisem imel povoda...«

»In ne razpoloženja...«

Zasmejala sta se in se spomnila vseh razposajenih besed prejšnjega večera. Enega pa se Elija, kot se je videlo, ni kesal: ponižujočega zbadanja na račun Antinovega poklica. In semeniščnik je vsakokrat, ko je prišel govor na to, občutil znova vse ponižanje, ki ga je tlačilo od prvega trenutka dalje.

Stric Pera je vedel, da pride gospodar, ker neki bandit, njegov prijatelj, ki je bil tudi na veselici, je prehitel mladca. Hlapec je zato vse pripravil, kar ga pa ni motilo, da se ne bi narejeno začudil, ko je sprejemal mladega plemiča.

»Kako pa je kaj z varuhom?« ga je zbadljivo vprašal in jemal sedlo s konja.

»Vrag ga vzel!« je odgovoril Elija in oslonil desno nogo na skalo, da bi si snel ostrogo. Stric Pera je bil urno zraven, se upognil in medtem ko mu je snemal ostrogo, ga je tiho vprašal:

»Jeli, po denar si prišel?«

»Menda.«

»To pot pa ga Feliks Nurroi, menim, ne bo imel. A mogoče ti ga da njegov sin.«

»Kateri? Antine?«

»Antine.«

»Kako vendar?« je vprašal Elija začudeno.

»Kar lepo tiho bodi,« je rekel Pera in obesil ostroge na žebelj. »Bom že jaz vse uredil. Kaj in kako, bova že drugič govorila.«

Ko je zvedel stric Feliks, da je prišel gospodar, je postal žalosten. Ah, Bog pomagaj, Gospod res za-ukazuje, da moramo ljubiti vse, a stric Feliks ni ljubil in ni mogel ljubiti gospodarja, mladega razuzdanca, ki je bil že do grla v dolgovih in je vsakotoliko vprašal za denar celo njega, svojega revnega pastirja, ki je garal leto in dan kakor suženj, da je mogel vzdrževati sina v bogoslovju.

»Ali si se zamudil zaradi njega?« je vprašal Antina, ki je prišel prvi v stajo. »Pazi, kar pazi, sin moj; ti si sin revnega pastirja, gospodar je pa plemič. Njegova družba ni zate.«

»Zakaj? Namesto, da bi se mu zahvalili...« je odvrnil Antine ježno.

»Prav, zahvaljuj se mu, kolikor hočeš, a bodi previden! Ni, da bi govoril slabo o svojem bližnjem, a dobro je, če veš, da gospod Elija ni družba zate. On je bogat, pa ne mara študirati. Pri oderuhih si izposoja denar in se klati okoli po mestih od zabave do zabave in prav nič ne misli na ono, kar bi moral. In še v Boga ne veruje!«

»Kaj hočete, gospoda so vsi taki, ne verujejo. Pa Elija je še mlad, se že spametuje!«

»Ali ostane dolgo tu?«

»Ne vem, a menim, da ne.«

»Sveta Barbara čaj, da bi odšel že jutri,« je prosil stric Feliks sam pri sebi.

Toda mladi gospodar ni odšel ne drugi ne tretji dan. Tri dni po njegovem prihodu je pridirjal na konju varuhov hlapec, da bi poizvedel, če je Elija v tanki, ker navadno, ko je odhajal, ni povedal, ne kam gre ne po kaj. Prinesel mu je tudi vrečo živil, ki jih je Elija objestno odklonil.

»Reci svojemu gospodarju, naj da svoj kruh z gnatjo vred psom. Jaz ga ne potrebujem. Ti pa le hitro izgini! Pojdita k vragu ti in tvoj gospodar! Če mi prideš še kdaj pod noge, te namlatim, da se pri priči iztegneš!«

Oni se je počasi, počasi odpravil, stric Pera pa ga je po bližnjici prehitel ter mu na samotnem kraju tanke izpraznil bisago...

Gospod Elija je lepo veselo preživiljal dneve z Minnajem in Antinom; kopali so se v reki, peli in se igrali. Z Antinom sta tudi skupaj obedovala in spala, jahala ukročene konje, plavala, se šla karte in še moro¹ kakor dva postopača. Belega obraza in bele obleke plemičeve se je oprijel gost črn prah, roza trak na slamniku pa je bil raztrgan, kot bi imelo opraviti z njim vse trnje v tanki, svilena vrvica pa je že bila okoli Minnajevega vratu in na njej je visela svetinja sv. Elije in še prevrtač novčič.

Temno je gledal stric Feliks za svojimi črnimi očali. O, če bi ne bilo radi Boga, prekel bi dobri mož gospodarja, ker je zavajal Antina v razuzdano življenje. Vsi opomini so bili zaman. Sicer pa je bil gospod Elija tako vesel, tako prijazen in zabaven in zdelo se je, ko da bi se nedolžno šalil in bil najboljši dečko brez vsake hudobije kakor mali Minnai, da ga je moral imeti človek rad ali ga je vsaj prenašal. Včasih si je stric Feliks rekel:

»Bodi no pameten, stari norec! Ali je kaj slabega, če so mladi in se igrajo? Antine je toliko študiral

¹ Italijanska igra na prste, ob kateri pridejo igravci tudi v divje kričanje. Pozna jo tudi na Goriškem.

celo leto, prav je, če se nekoliko pošali. Res je, kar je rekel: Gospodu Eliji bi morali biti hvaležni za njegovo dobroto.«

Kravar in konjski čuvaj sta bila kar navdušena za mladega gospodarja in nista drugega govorila nego o njem, o njegovem bogastvu in junaštvu. Včasih sta se celo hudo sporekla bodisi radi te ali one Elijeve posebnosti bodisi radi večje ali manjše vrednosti tanke, žrebet, krav ali o visokosti njegovih dolgov.

Antine ni nič več pomenil, bil je pozabljen, zasenčen ob glasni navzočnosti plemenitega gospodarja. Pa ni bil radi tega prav nič užaljen, ker je bil sam kakor očaran po Eliji. Odkar je mladi gospodar oživil s svojo navzočnostjo divjo samoto tanke, se Antine ni več dolgočasil in ne žalostil kakor prve dni. Srce mu ni bilo več prazno, ljubil je končno nekoga, ki se mu ni približal s hladno dobrohotnostjo kakor predstojniki in ne s preprostim, nešolanim čustvovanjem kakor oče in brat, temveč s skoro omamnim, boleznim ognjem. Elija je bil to. Antine mu je bil prijateljski vdan, ga občudoval in se navduševal zanj. Če bi bil naletel na žensko, ne bi je cenil s takim zavzetjem, v katerem se je izražala vsa moč prikritega čustvovanja čiste mladosti. V njem ni bilo ne globine ne bistrosti, ki jo je imel pastirjev sin; bil je navaden brezčutnež, priljuden sebičnež in Antine mu je bil le zato dober, da se je mogel kratkočasiti v dolgočasju razsežne samote, v kateri se ni mudil zato, ker bi ga zanimala pokrajina ali ga veselilo njegovo posestvo — za naravo ni imel zmisla in tudi nikakih poslov ne na posestvu — temveč radi čisto drugega smotra.

Nekega večera sta bila v Antinovi sobici. Luči nista užgala in Elija je brezskrbno sedel na oknu in bingljaj z nogami nazven in pel:

»O ti, ki živiš vsa v cvetu
na toskanskem griču ob očetu ...«

Njegov nekoliko ubiti glas se je trudno in votlo izgubljal v temno ozračje noči. Pel je raztreseno, ker mislil je na vse drugo kakor na pesem. Antine je stal

vzravnan za njim in ga držal za ramena, boječ se, da ne bi padel. Noč je bila hladna, skoraj vlažna: dolge, tenke megle so se vlekale preko neba. V ta globoki mir so puhtele opojne vonjave in glasovi noči — šum daljnega slapu, lajež, ponavljajoča se kukavica, cvrčanje murnov — so govorili v tajnem drhtenju. Antine se je zagledal tja nekam v neprozornost pepelnatega obzorja, na katerem so se svetlikale zvezde in se zelenkasto rdeče prelivale. Ni bil kot Elija, čutil je ves uročni čar noči, toda nič več ni bil žalosten, ker je menil, da prijatelj ž njim čuti in čustvuje, in zabil je na bridkost samote. Od trenutka do trenutka se mu je celo zazdelo, da se je vzelo vanj ono mrzlično veselje iz pijače, a je bil le vesel nemir, ki je iskal, hrepenel in hotel po neznanem. To noč je bila semeniščnikova duša kakor cvet, odprt proti nebu, pričakujoč rose...

Ko je našel Elija besede, ki jih je iskal, je nehal peti.

»Povej mi kaj, Antine, saj veš, da pojutrišnjem pojdem. Pa saj niti ne veš, čemu sem prišel sem!«

»Da bi si ogledal svoje posestvo.«

»Hm, saj ni kaj gledati,« mu je odvrnil malomarno. »Tvoj oče je zvest do neumnosti, konj in žrebet ni mogoče skrivaj odnesti, ostal bi še stari copernik Pera, ki mi prihrani samo luščine mandljev, a kaj je par mandljev? Požvižgam nanje! Toda ti ne veš, čemu sem prišel. Ugani!«

»Da bi se zabaval.«

»Kaj še! Ugibaj, ugani!«

»Bi ... pa ne bo nič.«

»No, ti pa povem sam. Prišel sem, da bi dobil denar.«

»Denar? Tu?« se je Antine zasmeljal.

»Da, denar. Ne smejaš se, dragi moj. Tu ga je več nego drugje, a tvoj oče mi ga to pot ni hotel dati.«

»To pot?«

»Da, dragi moj, to pot, kajti sicer mi ga je dal. Res je, zabil sem, da bi mu ga vrnil, a gotovo ne iz zlobnosti. Saj ne bom vedno samo navidezen gospo-

dar in tedaj bom že vedel, kaj je moja dolžnost. Tvoj oče mi ni posodil na obresti in tudi ne na določen rok dveh ali treh let kakor drugi oderuhi, a je zato bolj varen ko vsi. Ali veš, koliko sem mu dolžan? Uganil!»

»Sto lir?« je rekel boječ Antine in menil, da je šel previsoko.

»Kaj sto lir! Več.«

»Dvesto!« je rekel oni začuden.

»Še več!«

»Tristo.«

»Več, več...« je zaklical Elija in se zazrl v daljavo.

Antine je v temi zardel in za trenutek je menil, da je oče posodil gospodarju ogromno vsoto, in nekam čudno zbeغان je postal.

»Petsto,« je rekel in se začudil, ko je slišal odgovor.

»Ne, ne, manj!«

»Štiristo.«

»Še manj. Samo okrogle številke mečeš! Tristodvainsedemdeset.«

Antine je bil tih in tudi Elija je bil kakor v zadregi. Šele po dolgem molku je spregovoril; z rokami se je upiral na napušč, glavo je pa upognil v sobo. Njegov glas je bil ko ginjen in je drhtel v vedno tišji nočni tišini.

»Vem, kaj misliš, Antine. Misliš: Le čemu naj mu bo toliko denarja? Kaj ne, da tako misliš?«

»Ne, ne...«

»Ne govori mi, da ne. Ne uganjaj hinavščine, ko ni treba! Kaj hočeš? Ti pač ne veš, kako človek krvavo potrebuje denar, ko ga nima. Svoboden človek, ki ima svoj položaj, potroši vedno ogromno. Pa prečeš: »Kako trošiš?« Še sam ne vem. Denar pa potrebujem vedno. Je tako lepo trošiti! Pravijo, da se zadolžujem radi izdatkov v mestu? Ni res. Glej, v Cagliariu sem živel cel mesec s petinpetdesetimi lirami. V Neapolu sem izhajal celo z manjšo vsoto. S petinštiridesetimi lirami živi v Neapolu študent kakor

gospod. Nihče te tam ne pozna, pa greš in si nakupiš, kar je treba ter ponižno živiš, pa je. Jaz zapravim, ko sem na kmetih. Mnogi pravijo, da delam to, da kljubujem varuhu. Ni res, ne veruj jim, dragi moj. Trošim pač, ker nekako moram, saj če obhodiš vso Sardinijo, boš videl, da vsi sardinski posestniki dvakrat, trikrat več izdajo, nego jim nese. »Kaj potem?« porечеš. Kaj? Upam, da si opomore. Če prodam samo žrebeta, poravnam vse svoje dolgove, potem se bogato oženim in potem, ko mine mladost, prenehajo tudi izdatki. Delal bom in mislil na otroke. Mladosti pa se je treba veseliti, počemu naj bo sicer življenje? Konec koncev je glupaščina, če ga ne uživaš. Le poglej, v petdesetih, sto letih bodo gospodarili tej tanki že drugi: nas ne bo drugega nego kosti. Lahko se tudi pripeti, da se to zgodi še tekom leta. Veselimo se tedaj in zabavajmo! Jaz sem pač take vrste človek, vesel, dober, veš, dober kakor kruh in ne sovražim nikogar, da ti povem, še strica ne. Dela pač, kar mora, in če pomislim, mu dam prav. Pa kaj hočeš, jaz potrebujem denar — brez denarja ne morem živeti. Kaj je človek, ki nima denarja? Je kakor človek, ki bi imel strgane čevlje: naj bi bil še tak poštenjak, vsi bi ga prezirali. Ali veš, koliko sem zapravil na oni neumni veselici o svetem Eliji? Dvesto lir. Očitajo mi razsipnost, a kako naj bi razsipal na oni neumni veselici? In vendar sem protrošil toliko. Kaj hočeš! Ko nimaš denarja, poskusiš vse, da ga dobiš, ko pa prideš do njega, ga trošiš: saj je to naravno in enostavno, zlasti če se mudiš med priprostim ljudstvom. Prepričan sem, da se bom oni dan, ko ne bom imel denarja, vrgel v Tirso. To se zgodi lahko že pojutrišnjem, če se mi ne posreči, da bi dobil jutri petsto lir, ki jih nujno potrebujem. Ti bi mi jih lahko priskrbel.«

»Jaz?« se je začudil Antine ob vsem kar je slišal in Elijeva izvajanja so se mu zdela povsem naravna, pravilna. Ah da, življenje bi moralo biti tako in ne kakor njegovo, revno in neumno. Ah, da, to so ljudje! A on, on, kaj je pač bil? Človek brez denarja, da, beden človek, človek s strganimi čevlji. Ah da,

to je bilo življenje, to ona tajna, zastrta v srcu samotnega obzorja.

»Toda pri kom? Pri očetu?«

»Kaj pri očetu! Če ga nisem mogel jaz pregovoriti, meniš, da bo tebe poslušal! In končno, da ti povem, mislim, da ga sploh nima...«

Antine se je ob tem nasmehnil in bil nasprotno prepričan, da razpolaga njegov oče z velikimi vsotami.

»No, pri kom tedaj?«

»Poslušaj, da ti razložim. Obrnil sem se tudi do Pera. Veš, taki stari norci zmorejo včasih več kakor pretkani meščani. Jaz sem prepričan, da se v Sardiniji res dobi denar na kmetih. Toda pustimo to! Pera mi je povedal, da pozna onegá, nekega bandita, ki bi mi ustregel, če bi ti hotel...«

»Dovolj! Že vem!« je zaklical Antine in bil hud na strica Pera. »Ne, ne, tega ne storim nikdar!«

»Ne kriči, dragi moj. Zakaj ne bi storil? Razloži mi!«

»Ne storim... ker ne storim pač!«

»To še ni vzrok.«

»Da, je vzrok, rečem ti, da je vzrok. Nikdar ne storim tega, pa če me obesiš!«

»Kaj bi te,« je rekel oni, šaleč se, »saj si tako že nekak obešenjak.« (Obrnil se je, ga pogledal in gledala sta se in se nerazločno opazovala v sivi temi.) »Le glej, da se ne boš prerekal. Glupci si.«

»In ti svetoskrunec!«

»Kakšen svetoskrunec, za vraga! Svetoskrunec je pač oni, ki rabi svete stvari v posvetne smotre. Mi pa napravimo vse lahko s poljubno knjigo, — svetih knjig ti itak, mislim, še nimaš — tvoj talar pa menda ni blagoslovljen? Kratkotako: o svetoskrunstvu ni govora. Za glupce in nevedneže je pač vseeno. In glupci bi bili mi, če...«

»Ne, ne, ne, nočem, nočem!« je ugovarjal Antine in tolkel z nogo ob tla, kakor otrok.

»Dobro,« je rekel Elija mrzlo in prezirljivo ter oslonil roke na okno. »Ne jezi se! Ker nočeš, pa nič. Brezplodno je že govoriti s teboj, toliko bolj pa pre-

rekati se. Kako naj bi govoril,« — je rekel kakor zase — »s človekom, mladičem, ki hoče postati duhovnik, ne da bi imel poklic!«

V Antinu je zavrelo, ga mrzlo spreletelo in tesno mu je bilo. Te besede z onih ustnic in njihov naglas so ga zadele ko strela. Roke so mu omrznile in oči so mu videle samo črno temo. Začutil je, da je Elija govoril resnico, in najrajši bi jokal. Elija je uvidel, da ga je žalil: v skoku se je pognal z okna in obstal pri prijatelju in gledala sta v tajno vsemirje tihe in dehtive noči.

»Oprosti mi,« je rekel Elija s spremenjenim glasom, »žalil sem te. Saj ti tako ni zame...«

Debele solze so kapale Antinu iz oči in grizel se je v drhteče ustnice, da se ne bi zagnal v jok. Ne, užaljen ni bil: bil je zrušen, premagan.

»Ne, ne, saj... te imam rad. Ti mi oprosti... Vse storim, kar hočeš... Jutri, koj, kadar hočeš.«

Drugi dan okoli poldne so opravili ono...

Prišel je bandit, ki je bil že razvpit in so se ga ljudje bali in menili, da je grozen; pa je bil šele mladenič dva in dvajsetih let, zelo lep in kaj priljudnega izraza. Imel je črne svetle lase, ki so padali na visoko belo čelo, sladkovedre kostanjeve oči in lepa usta, bil je visok, uren, rožnate polti in snažen: zdelo se je, kot bi bil preoblečena deklica.

Elija in Antine sta ga z zavzeto radovednostjo opazovala in skušala vplivati nanj z raznimi vprašanji, a čeprav je bil bandit praznoveren, vendar ni bil naiven in ju je z odgovori vlekel. Pa vendar ni zapazil, da ga izigravata kot norčka.

»Kako le moreš verjeti v coprnije?« ga je vprašal Antine. »Menim, da bi te puška prej ko vse drugo rešila sovražnika.«

»Ko pa mi je prav puško zacopral sovražnik! Kolikokrat sem poskušal, da bi mu jo sprožil v hrbet, a mi je vedno odpovedala.«

»No, ali pa nisi mogel zacoprnosti pregnati?«

»Ali jo moreš ti?«

»Jaz nisem coprnik!« je ježno odvrnil Antine.
»Zakaj je pa vi ne preženete, stric Pera?«

»Poskusili smo, pa ni nič izdalo,« je odgovoril mirno stric Pera in motril puško s svojim modrim očesom.

»Dovolj,« je rekel bandit, »podvizajte se, ker se mi mudi.«

Da bi si Antine ne mogel kaj očitati, je še rekel:

»Ampak veste, jaz nisem gotov, če uspem. Nimam še redov.«

»Nič ne de, smo pa mi gotovi; le podvizaj se, dragec moj, ker fantu se mudi,« je rekel stric Pera.

Antine je oblekel talar in del na glavo bired. Globoka žalost ga je prevzela in sam s seboj je bil tako nezadovoljen, da bi se za vse na svetu branil izvršiti goljufivo svetoskrunstvo, če ne bi bil Elija navzoč. Stric Pera je zaprl okno. Zunaj je pritiskal poldan: oddaljeni robovi tanke so bili kot prevlečeni z raztopljenim zlatom. Z vročo vonjavo oleandrov se je mešalo sveže žgolenje povodne ptice. Antine je imel knjigo »Veliki teden«, ki je bila vezana v črno usnje in imela rdečo obrezo. Vzel jo je iz kovčega, medtem ko je stric Pera drgnil z žveplenko ob stegno, da bi prižgal svečo, ki jo je postavil na mizo. Antine se je obrnil proti Eliji in hlapcu in rekel skoraj ježno:

»Zdaj pa pojdita ven!«

Elija in stric Pera sta odšla. Bandit je snel čepico in v mirni svetlobi sveče je izgledala lepa glava, kot bi bila ženska. Antine je kar tako odprl knjigo in bral:

»Ubog sem in v težavah od svoje prve mladosti, ko pa sem vzrastel, so me poniževali in stiskali...«

Bandit je zgrbančil čelo in se trkal na prsi. O, besede, ki jih je slišal, so popolnoma odgovarjale njegovim mislim.

Antine se je delal, kot bi dalje bral, a je govoril ono, kar sta bila sestavila z Elijo.

»Moji sovražniki so me zasledovali in me premagali — jaz sem pa bil nedolžen. Gospod, kaznui predrznost mojih sovražnikov!«

»Gospod, kaznuj predrznost mojih sovražnikov,« je ponovil bandit sam zase. Trdno je veroval in je bil prepričan, da izvrši pravično delo, ko »zagovori« sovražnika, zato se je navduševal in je, kakor je Antine bral ali se delal, da tiho moli, ali obračal oči proti nebu, tudi on molil, dvigal oči in se trkal s pestjo.

»Kakor stekel pes so me moji sovražniki preganjali in me pregnali v samotne kraje. Skala je sedaj moja blazina in trda zemlja moja postelja. Dokdaj naj traja ta krivica?«

»Napeli so proti meni svoj lok in sprožili zastrupljene puščice: njihov jezik mi pravi ropar in še pravi, da sem okradel popotnega in romarja.«

»Toda moje srce je čisto in moj jezik je pel veličast Gospodovo: bil sem nedolžen. Gospod, kaznuj predrznost mojih sovražnikov!«

»In Gospod je uslišal moje vpitje in rogovi mojih sovražnikov so se polomili kakor rogovi črvičevega ovna.«

Antine je ob teh besedah zaprl knjigo in se delal, kakor da moli s privzdignjenimi očmi. Nato je položil knjigo na mizo in krepko udaril po njej s prekrižanimi rokami.

Bandita je mrzlo spreletelo.

Antine je nato zopet odprl knjigo in se delal, da še vedno bere, ne da bi obračal strani.

»Gospod, usliši besedo svojega služabnika: Kaznuj moje sovražnike po svoji pravičnosti.«

»Pokleknil« je rekel banditu.

Bandit je pokleknil, a skrbelo ga je in je mrmral:

»Mnogo sovražnikov imam, a samo enega bi rad ... saj me razumeš ...«

»Dobro, dobro, razumem, pa saj je vseeno!«

In je bral dalje:

»Kaznuj mojega sovražnika po svoji pravičnosti. Naj mu je hiša natrpana vsega dobrega, a nasititi naj se nikdar ne more!«

»Niti skale naj ga ne nasitijo.«

Vnovič je zaprl knjigo, vnovič uprl oči proti nebu, vnovič tiho molil in vnovič udaril na zaprto knjigo.

Sveča je gorela z zadimljenim plamenom in bandit je bil močno ginjen.

Antine je spet začel, ko da bere:

»Gospod, poslušaj svojega hlapca...«

»Voda naj vedno šumi okoli hiše mojega sovražnika, a on naj bi ne mogel nikdar utešiti žeje.«

»Tudi slana voda morja naj ne uteši njegove žeje.«

Tretjič je zaprl knjigo in udaril ob njo. Nato jo je zopet odprl in bral še kakih pet vrst, ki se niso ujemale, vzel svečo in napravil ž njo velik in širok križ nad banditovo glavo. Potem mu je ukazal, naj vstane, češ, da je sovražnik ugnan.

Bandit je vstal in je bil nekoliko prestrašen, ker je menil, da se pri zagovarjanju prikličejo tudi peklenške moči. Vsaj stric Pera mu je to pravil. Zato je bil zadovoljen, da se jih je lepo otresel. Ko je izvlekel pet rdečih listov, za katere mu je dal Elija navidezno menico, je srečen odšel in bil preverjen, da je prisostvoval pomembnemu obredu in da bo njegov sovražnik v kratkem umrl od lakote in žeje.

Elija je menil drugi dan odpotovati, a ker je opazil, da je Antine po izvršenem svetoskrunskem obredu zapadel v globoko žalost, je ostal še nekoliko dni, da bi ga razvedril.

»Kaj vruga ti je?« ga je vprašal in ga gledal v oči. »Ali ti je žal, da si mi ustregel?«

»Ne. Ni radi tega.«

»Kaj pa je potem?«

»Ne, ni to, ni to,« je ponavljal Antine, a drugega ni rekel.

»Pa pojdi z menoj za kak dan!«

»Poskusi, če bi dovolil oče.«

Elija je poskusil, a stric Feliks ni dovolil in Antine je ostal sam v tanki, neznansko zapuščen in pobitega srca.

Začelo je postajati hladno. Neke noči je deževalo in reka je narasla in bila kalna, motna. Ko pa se je pojavilo spet solnce, se je razlila preko tanke ne-

izrekljiva sladkost. Nebo je bilo visoko in kot prevlečeno s sinjo biserno tenčico, reka je bila spet zelenkastokristalna in prozorna in v zraku je vel prijeten dih daljnih vonjav in daljnih znakov, napovedujočih jesensko milobo. Oleander se je otresel vseh cvetnih listov v čisto vodo in se je postavljajl z ostrimi listi, ki so se, oprani od dežja, svetlikali v solncu, meta je pa še vedno cvetela in vetrič je odnašal njen dražljivi vonj. Krave in kobile so počasne postajale ob bregovih in gledale preko reke v zadimljene daljave.

Te dni, v skrivnostnih oktobrskih nočeh polne lune, je bilo Antinu, ko da je potopljen v samo morje žalosti. Poskusil je študirati, iskal samoto in se skrival v gozdičih oleandrov ob ostrem vonju mete, a vendar mu je v času samote ob jasnem zrcaljenju obrežne pokrajine in gostolenju povodnih ptic rastel nemir v srcu. Eliji je pisal dolga pisma in mu v njih poročal o svoji zbeganosti, a jih je potem raztrgal na drobne koščke in jih vrgel v reko. In tiha voda jih je odnesla daleč — daleč — proti onemu nebesnomodremu ozadju, ki je tako vznemirjalo Antinovo dušo — odnesla jih je kot bele, odpadle cvetne liste.

Tako je mineval čas in Antine je vroče želel, da bi se že vrnil v Nuoro. V srcu so se mu porajali zmedeni načrti...

Zadnje dni, ki jih je prebil v tanki, je bil čudno ginjen; zdelo se mu je, da pride čas, ko bo jokal za svetlimi dnevi, ki jih je preživel v čistem čaru tanke in reke ob priprostem čuvstvovanju revnega očeta in brata. Ne tega ne onega ni znal ceniti, čuvstvovanja svojih pa celo ni mogel doumeti; zato se je zadnje dni zavedel svoje nehvaležnosti in je šel vase. Postalo mu je inako, kakor da je kaj izgubil. Približal se je spet priprostim prebivalcem v staji, se igral z Minnajem in govoril z očetom, a ne zdaleka mu ni prišlo na um, da bi mu zaupal težke boje svojega srca.

Ono jutro, preden je odpotoval, mu je rekel stric Pera:

»Nekaj bi s teboj na tri oči rad govoril.«

Bil je to posrečen dovtip, vsaj njemu se je zdel dovtip.

»Govorite, stric Pera!«

»Veš, lisjaček moj, ona stvar je uspela! Kako zadovoljen je Antonio Francesco!«

»Katera stvar, stric Pera? Kdo pa je Antonio Francesco?«

»He, bandit!«

»Ona stvar da je uspela!« je vzkliknil Antine osupel. »Kako da je uspela? Kdaj?«

»Zdi se, da je takoj vplivalo, a so prikrivali, ko so spoznali, da gre za coprnijo. Tudi se zdi, da so iskali vsa sredstva, kako bi jo pregnali, a se jim ni posrečilo. Tako so morali navsezadnje povedati, zakaj gre. Ni jim dovolj skal, dragi moj, ni jim jih dovolj, ča bi se nasitili. Antonio Francesco mi je povedal, da ti da zato lepe denarce, ko boš imel vse redove!«

Antine se je vzburil, a se je premagal in rekel:

»Ne dražite me, stric Pera. Pustite me, da se mirno poslovim.«

»Kaj, lisjaček moj, ti ne veruješ, da se je ona stvar posrečila? In vendar je res, kakor je res, da imam jaz eno oko, drugega pa ne! Sicer pa, poslušaj, kaj sem ti hotel povedati na tri oči ...«

Potišal je in se popraskal po nosu, ker ni našel prave besede.

»Kaj?« je zaklical Antine.

»No, dobro, poslušaj, dragec moj, ne jezi se, stvar je resnična, tako resnična, da ... poslušaj, k meni je prišel nekdo, ki mi je rekel: »Ali ste tu coprali?« »Kaj,« sem zakričal, »kaj praviš, garjav pes? Tu ni razen nečolžne duše nikogar. »In vendar« — mi je rekel — »ste morali tu narediti in zacoprani je pripravljen dati dve sto skudov, če bi ga oni, ki ga je zagovoril, razcoperal. Zdaj, dragec moj, naredi, kakor se ti zdi ...«

»Ah, stric Pera, uničiti me hočete!« je zarjul Antine in kar posinel. »Izginite mi izpred nog, pojedite k vragu, ker sicer se ne premagam!«

»Glej, ljubček moj, neumno je, da se jeziš. Mar bi se veselil. Antonio Francesco pa ti je pripravljen dati več, samo da onega ne razcopraš, kuna mala!«

»Poberite se vendar!« je zakričal Antine, ki je imel od jeze zelene oči, in na slepo zgrabil neko knjigo.

Stric Pera je odšel in je mislil:

»Ta mladenič pa nima glave na pravem mestu. Videli boste, da ne bo duhovnik, ne, ne, ne. Jaz vem: trčen je. Njegov oče je zvit, da bi ga strela, je zvit kakor star lisjak, a ono kar sanja, se ne bo zgodilo...«

Med potjo in v vasi je Antine previdno poizvedoval, če je res sovražnik Antona Francesca bolan. Zdelo se je, da je res, vsaj vsi so tako zatrjevali. Antine je postal potrť, užaloščen; šele po mnogih letih je doznal, da se je sovražnik, ko je izvedel, kako ga je dal Antonio Francesco zacoprati, napravil bolnega, hoteč tako ubežati kakemu drugemu banditovemu maščevanju.

*

Prišla je pomlad. Tanka je bila odeta v nežno zelenje, reka je prosevala v prijetni modrini. Bezeg je začel širiti nežni vonj svojih voščenorumenih cvetov. Mlada teleta, ki so imela še rahlo rdeče gobce in kakor navrtana ušesa, so skakala med zelenjem.

*

V tem prijetnem času, ko je bil stric Feliks preobložen z delom v staji, je dobival neprijetna poročila o Antinu. Že to je bilo dovolj, da ni nič pisal. Samo veliki teden je poslal blagoslovljene palme, iz katerih so napravili stric Feliks, Minnai in drugi v staji križce, ki so jih vdeli v obleko, in še prstane in druge amulete.

Brat strica Feliksa je prinesel pismo semeniškega rektorja, naslovljeno na župnika v Altani. Stric Feliks je začutil, kako mu utriplje srce: zgoditi se je moralo nekaj posebnega, težkega.

Brat mu je bral pismo, počasi zlogujoč:

»... Preidem končno k Vašemu varovancu Konstantinu Nurroi. Zelo težko mi je, da Vam moram sporočiti o njem le slabe in neprijetne vesti. Medtem ko je vzbujal prošla leta najlepše upe, da mu je mislil Prezvzišeni, kot sem Vam imel že čast pisati, podeliti brezplačno mesto v zavodu...«

»Prezvzišeni mu hoče podeliti brezplačno mesto... Ali ne stoji tako?« je vprašal stric Feliks, ki je poslušal s pridržanim dihanjem.

»Tako stoji, toda poslušaj, poslušaj dalje! Je še nekaj drugega,« je odgovoril brat resno. In je bral dalje:

»... brezplačno mesto v zavodu, a letos je popolnoma obupal nad njim. Večkrat se je med tovariši izrazil, da ne misli dalje študirati bogoslovja; dobili smo pri njem večkrat prepovedane knjige in zadnjič pismo, podpisano »Elija«; v njem stoji, da je neki Antonio Francesco pripravljen plačati zahtevano vsoto. »S to vsoto,« — nadaljuje zaplenjeno pismo — »se prav lahko osvobodiš osovraženih verig in se posvetiš drugemu studiju, ki te privede do ciljev, po katerih hrepeniš.« Pismo obenem napoveduje, da pride ta gospod Elija v kratkem v Nuoro. Zdelo se mi je zato nujno, prečastiti gospod župnik, da Vas o tem obvestim. Blagovolite urediti z očetom Konstantina Nurroi vse, kar se Vam zdi potrebno itd. itd.«

»Ali si razumel, Feliks, brat moj?« je vprašal vaščan in gledal v prebledeli obraz ubogega pastirja.

»Preberi še enkrat in razloži mi lepo vsako besedo, prosim te,« je rekel stric Feliks. Saj je vse prav dobro razumel, a ni hotel še verjeti svojim ušesom.

Oni je znova počasi bral in mu je obenem prevajal posamezne rečenice v narečje; medtem si je stric Feliks snemal in spet nadeval očali in postajal vedno bolj bled in še ustne so mu bledele. Bilo mu je, kakor da mu pojema življenje, in ni več dvomil: Antine je izgubljen.

»Koj grem v Nuoro,« je rekel, »ti pa, brat moj, ostani tu. Za božjo voljo te prosim, napravi mi to dobrotol«

Osedlal je konja in hitro odšel. Upal je pač, da privede Antina k pameti, a vendar je prevladovalo mnenje, da je vse izgubljeno. In res, čez dobro uro je opazil brat, da se v diru vrača in da je bolj mrtev ko živ. Med potjo so mu izročili Antinovo pismo. Ni ga znal brati, a slutil je, da je v ovoj neznansko nesrečna novica. In je res bila.

Antine je pobegnil iz semenišča in iz Nuora. Mrzlično začrtane vrste so v kratkem povedale to-le:

»Dragi oče, ko dobite te vrste, bom jaz že daleč od tod in daleč od Nuora. Odpustite mi bridko žalost, ki Vam jo napravim, a ta Vam bo prihranila še bridkejšo, ki Vam bi jo povzročil v prihodnosti, če bi nadaljeval pot, za katero nisem poklican. Za ta korak sem se odločil že pred dolgim, a nisem se upal, da bi se Vam razodel, ker bi me, kakor ste zaverovani v svojo misel, ne bili razumeli. Ne mislite, da grem, da bi se potepal po svetu. Grem študirat, da postanem kdaj ugleden mož in Vam povrnem vse, kar ste storili zame, in še za žalost, ki sem Vam jo sedaj napravil. Gospod Elija, ki me ljubi kakor brat in mi je — mogoče to veste — prvi odprl oči, mi je obljubil, da me bo pri študijah podpiral.

Zbogom, zbogom, dragi oče! Več Vam bom pisal, ko se ustanovim v svojem novem bivališču. Vem, da sem po postavi še od Vas odvisen, zato napravite, kar hočete. Upam pa, da mi ne boste delali nasilja. Če bi ga vendarle, Vam moram povedati, da je ni stvari, ki bi me prisilila, da bi si izbral stan, za katerega nimam poklica.

Odpustite mi tedaj, dragi oče, pozdravite Minnaja in verujte, da Vas vedno ljubi in spoštuje Vaš nesrečni

Konstantin.«

Stric Feliks je uvidel, da se ne da nič več napraviti — konec je bilo vsega. Kljub vsemu svojemu strahu božjemu se je predal obupu, ki je presegal vse mere. Vrgel se je na tla, si pulil lase in trgal obleko, kričal in vzdihoval. Tedaj se mu je vzbudilo

v srcu divje sovraštvo do Elije, ki je bil povzročitelj vse te nesreče.

»Zakaj kričiš, brat moj, zakaj si, nespametnik, puliš lase?« ga je vprašal brat in ga skušal dvigniti. »Kaj je treba zdaj kričanja, kaj pomaga ženski jok! Daj, dvigni se, vstani! Jaz grem za njim, dam ga za-preti, uklenem ga kakor psa!«

»Duša se ne da ukleniti,« je odgovoril jokajoč ubogi oče. Malo po malo je prišel spet k sebi in do svoje priproste modrosti. Pomiril se je in ker si ni mogel pridobiti sinove duše, mu ni bilo več za druge pravice. Celo kesal se je, da je tako obupaval, ker je menil, da se je s tem upiral nedvomni volji božji. V duši pa mu je le ostala neznanska žalost in divje sovraštvo do Elije.

»Ubijem ga, kar na mestu ga zakoljem!« je zagrozil brat. »V križ zasadim nož temu plemiču, oslu, živini brez rogov!«

Stric Feliks je bil tih, a v srcu mu je odmevalo in kričalo:

»Ubijem ga, kar na mestu ga zakoljem...«

Začelo se je grozno življenje. Vedel je, da bi ubil Elijo, če bi se vrnil v tanko, a v strahu božjem, ki je še polnil njegovo zmučeno dušo, je le jokal nad svojim sovraštvom in nagonom po maščevanju. Toda misel na maščevanje je še bila, ki ga je oživiljala — vse drugo je bilo zgubljeno. Pogled na Minnaja, v njegove velike, nedolžne, smehljajoče se oči, je še večal njegovo žalost. Roke mu je polagal na glavo in govoril:

»Kaj naj le napravim s teboj? Nič mi ne moreš pomagati. Kakor polaj si, ki se razcvete in lepega dneva posuši. Kaj naj le napravim s teboj?«

Preteklo je nekaj časa. Antine je pisal, a stric Feliks je v svoji mrzli jezi raztrgal pismo. Potem pa se je kesal. »Kdo ve,« si je mislil, »mogoče pa mu je le žal in Gospod Bog zapoveduje, da je treba odpustiti.«

Ah, odpustiti! Pa ne samo, da ni mogel odpustiti, sčasoma se je njegovo sovraštvo kakor madež od olja razširilo. Sovražil je gospodarja in njegovo

posestvo, tanko in hlapce. Posebno mu je vzbujal stric Pera tiho, a divjo jezo. Vsakokrat, ko je prišel — tatinski starec! — v stajo, se je rogajoče oziral po njej s svojim zloveščim očesom. In je govoril:

»Ali ti nisem pravil, stari lisjak, da bo tvoj sin duhovnik, ko bo jastreb predel volno! Da bi te vrag zajahal, vsa pretkanost ni nič pomagala!«

Kakšna pretkanost? Kaj je rekel slepec zlovešči? Stricu Feliksu je bilo, ko da ga je napadel stekel pes in ga zgrabil za grlo. Udje so mu drgetali, a se je le premagal in molčal ter se vzdihujoče oddaljil, ne da bi jokal. Antine je vnovič pisal. Stric Feliks, ki je le še z nekim upanjem v srcu pričakoval to pismo, si ga je dal prebrati, a Antine je poročal, da je zadovoljen s svojim novim življenjem, da študira, in še je prosil zopet za odpuščanje.

Tudi to pismo je strgal in potem še eno in potem še eno. Nato Antine ni več pisal.

Stric Feliks je spoznal, da je sin zanj popolnoma izgubljen, in postal je kakor nikdar še žalosten.

Bos in gologlav je šel na božjo pot k Sv. Konstantinu, ki je imel cerkev visoko v gorah, kjer je zvečer solnce tonilo kakor ogromen diamant.

»Sveti Konstantin, povrni mi mir. Velik grešnik sem, prosi zame pri nebeškem tronu Gospoda Boga. Izruj mi iz srca ta trn in vsako leto pridem gologlav in bos in še po golih kolenih k tebi.«

Trikrat je po kolenih prišel v cerkev. Majhen, rjav in z velikimi ustni je gledal visoko z oltarja sveti Konstantin, ko da ni slišal prošnje strica Feliksa, ki se je vrnil v stajo. Že ob sami misli na Elijo in na denar, ki mu ga je dolgoval, se je kar tresel in ni več videl.

Nikdar v vsem svojem življenju ni kaj takega občutil. Bil je ogenj, ki ga je v notranjosti razjedal in žgal, prav kakor bi se žerjavica strasti, ki je bila dotlej v bogaboječi duši pogažena, vsa naenkrat razvnela in zaplapolala z vso močjo v samo sovraštvo.

Stric Feliks je bil uverjen, da ga je zli duh, katera se je bil doslej ubranil, obvladal in izlival

vanj ves svoj nemir. Obupaval je, ko je videl brez-uspešnost vsega dobrega, kar je dotlej storil, vendar se je še boril.

Kakor lovec na preži je s krvoločno tesnobo čakal, kdaj pride Elija, a je medtem le opravljal vse dolžnosti zvestega hlapca. Drugi so kradli kakor se-stradane mačke, on pa je kričal nad njimi in se pri njih osovražil, braneč gospodarjeve koristi. Tudi nad stricem Pero je čul.

»Puh,« je rekel stric Pera in pljunil vanj, »to za vse, kar so ti napravili gospodarji, garjavi lisjak!«

»Kar so mi napravili gospodarji, tebe nič ne bri-ga! Ti izpolnjuj svojo dolžnost!«

»Izpolnujem jo, pa še kako, dasi bi mi je ne bilo treba! Ti, ti, dragec moj, nisi znal nikdar izpolniti svoje, da bi ti orel oko izkljuval!«

»Za enkrat si ti, ki imaš samo eno!«

»Boljše je eno dobro kakor štiri slaba!« je namignil na očali strica Feliksa, ki je odšel, da se ne bi dalje prerekal.

Čas je mineval, Antine je molčal. Nekega dne pa je moral iti Tanu v Cagliari za pričo in ga je videl in ž njim govoril in je prinesel v stajo slabe novice.

»Denarja nima, gospodar mu ga ne pošilja več. Zdi se, da ga nima niti zase, ker mu ga noče nihče več posoditi. Antine živi ob zraku in gotovo je njegova lakot večja ko tek. Pravi, da pojde k vojakom. Pa vso barvo je zgubil, veste, stric Feliks, in vendar je Cagliari najlepše mesto na svetu. O, če bi ga pač videli!...«

»Kaj pa ima barva opraviti z mestom!« je rekel tovariš. »Če kdo strada, mu ne zadošča videti lepega mesta, da ne bi bil bled.«

»In vendar, vidiš, je Cagliari tako lepo mesto, da jaz nisem čutil lakote. Morje...«

»Kaj vruga morje! Ti si pač jedel. Če je kdo lačen, bo lačen, pa tudi če vidi odprta nebesa, pravim jaz. Kaj pa vi, stric Feliks?«

»Nevoščljiv si, ker ne boš svoje žive dni videl nobenega mesta!« je rekel Tanu.

Stric Feliks je tih in žalosten poslušal in v dnu srca se mu je vzbujalo sladko upanje, ki ga je gojil skozi vso zimo, — bilo je namreč že v zimi —, medtem ko je Tanu pripovedoval o mestnih čudesih. Vsa-kokrat, ko je videl, da prihaja kdo iz vasi, je skrbno gledal, če ne nese kakenga pisma, in srce mu je hitreje bilo.

Pa je prišla pomlad in pisma le ni bilo. Šele proti koncu maja, dobro leto potem, odkar je pobegnil, je Antine pisal in sporočil, da je pri vojakihi.

»Obvezal sem se za pet let,« je pisal, »in tako postanem seržant ali furir in potem, če mi bo ugajalo, da bi ostal dalje v vojaški službi, dobim kako upravno mesto. Ni Bog ve kaj... in ni ono, kar sem sanjal, a sem vendarle zadovoljen s tem, za kar sem se sam odločil.

Zbogom, dragi oče, ki mi nočete odpustiti, če-prav sem že bridko poplačal za žalost, ki sem Vam jo prizadejal, in Vas ne neham prositi, da mi odpustite.«

Vse, vse je bilo izgubljeno in nikakega upanja več. Stric Feliks ni nič rekel, le očali je privzdignil na čelo in s svojimi majhnimi, rdečimi očmi, ki so bile kakor iz stekla, gledal in gledal pismo...

Čas je tekel in tekel. Antine je vsakotoliko pisal, njegova pisma so bila vedno bolj žalostna, da, skoraj obupna. Domotožje se je vzbudilo v njem in hrepenel je po lepem minulem življenju: prišel je oni čas, ki ga je slutil zadnje dni, katere je prebil v tanki. Nikdar pa ni namignil, da bi se kesal in se vrnil na prejšnjo pot, nasprotno, vroče je želel, da bi že odslužil ona leta, kot se je zavezal, in se oprijel druge, in še o vojni je sanjal, da bi avanziral ali umrl... Njegov značaj se je razvil v šoli trpljenja in namignil je, da če že ne drugo, poštenjak pa le postane.

Stric Basilio, brat strica Feliksa, je nosil in bral pisma in vsakokrat je kaj trpkega opomnil.

»Ali vidiš kazen božjo, brat moj? Zdaj joče, mali rogač, zdaj se kesa! Prav se mu godi, prav mu je! Bog naj ga še bolj kaznuje, ubežnika, podleža, sra-

moto našega rodu! Da bi mu vse kraljeve krogle predrle srce!»

»Zdaj bi začel prejemati redove,« je rekel bridko stric Feliks, »v kratkem bi postal duhovnik, potem župnik in potem... V dar bi mu prinašali amfore vina, okrašene z rožami, in žito in med in bele piščance s škrlatnimi grebeni. Neumnež, neumnež, da je zapravil svojo srečo!»

»Bog ti plačuje, brat moj,« je vpil stric Basilio in se močno popraskal, »pa kaj je to v primeri z drugo plačo, ki ti jo da gospod!« Namigaval je na gospoda Elijo, o katerem se je govorilo, da mu pojde vse pozlu. Steklenaste oči strica Feliksa so vžžarele in v njem je zakričalo:

»In če gospod ne plača, si izplačam sam!«

Stric Basilio se je vrnil v vas in vsak mesec je skrivaj poslal nečaku dve liri.

*

V avgustu, nekako tri leta potem, odkar je zadnji-krat prišel, se je gospod Elija vrnil v svoje tanke. Bil je polnoleten, svoboden, uničen. Konji in žrebeta so izginili iz tank, krave so bile zasežene in tekom meseca bi morale priti na dražbo tudi tanke. Elija pa je bil še vedno lep, bel in mladeniškega obraza, samo oči je imel bolj udrte. Oblačil se je nekoliko nenavadno v črn barhant. Stric Pera ga je hitro obvestil o divjih naklepih, ki jih snuje proti njemu Feliks Nurroi.

»Bodi previden,« mu je rekel, »bodi previden, plemič moj mali! Če ne boš previden, te zmečka kakor martinčka. Neko noč, poslušaj, sem stopil tja doli; pod oleandrom je stal in govoril sam s sabo. Rekel je: »Ubijem ga, zakoljem ga, samo naj mi ga sveti Elija pošlje sem!« Vedi, dragec moj, da te tudi v sanjah sovražil! In divji je, veš, in v žepu ima nož, tako dolg... Ne zaupaj, ljubček, prav nič stricu Feliksul!»

Elija ga je pustil govoriti in nedoločen, žalosten nasmeh se mu je vzel na še sveže, a blede ustne. Naslonil se je s komolci na zglodan napušč pri oknu, ob katerem je videl ono davno noč jokati ubogega

Konstantina, in gledal je proti reki, kot zamaknjen, kako se zrcali v svetli gladini bisernosivo nebo. Na kaj je mislil? Kake slike so se vrstile pred njegovimi jasnimi očmi, ki se niso nikdar solzile, kake misli so se porajale za njegovim vedrim čelom, ki se ni nikdar stemnilo v senci žalosti?

Stric Pera je strmel vanj s kovinastim sojem svojega očesa in je skušal še govoriti, a ni dobil nikaškega odgovora. Moral je oditi; upognil je vrat in zmajal z glavo. In je mislil:

»Mutast je kakor polž. Slabo znamenje. Reko gleda mladenič, končal se bo. Da bi mi Bog tako gotovo vrnil drugo oko!«

Stric Pera je bil grozen prerok. Res je mislil Elija na smrt in nekega večera je šel proti reki.

Stric Feliks ga je iz kože ugledal in mrazčavica ga je stresla. V štirih dneh, kar je Elija prišel, ga še ni videl, pač pa je slišal, da je doma, in štiri dni ni ne pil ne jedel ne govoril ne spal. Čez dan je tesnobno čakal trenutka, kdaj se prikaže Elija, in se ni upal oddaljiti od staje, ponoči pa je hodil prav do vedno bolj razpadajoče ograje okoli sadovnjaka in kolovratil okrog hiše kakor sestradan neres. Nekaj groznega — da je zli duh, je mislil — ga je gonilo in zasledovalo. Če bi ne bilo v hiši strica Pera, bi bil gotovo udrl tudi vanjo, da bi izvršil zločin.

Vse peklenške muke so ga napadle, dasi je v dnu duše želel, da bi premagal svojo strast in ne bi ubijal in se ne pogubil. Vendar peklenške sile, ki ga je obvlačovala, ni mogel premagati. Čutil je, da je nastopil usodni trenutek, ko bo Elijo zaklal kakor jagnje. Ko je videl, da prihaja čez tanko, se je pognal iz kože. Po prvem razburjenju ga je prevzel čuden mir in taka hladnokrvnost, ki je bila hujši od vsake jeze.

Mislil je:

»Proti reki gre, gre, da bi se kopal. Še bi se rad šalil, bednež! Ti pokažem jaz šalo! Počakam te, da se slečeš, da boš nag kakor oni dan, ko si se rodil. Med rebra ti zasadam nož in te vržem v reko!«

Previdno je stopal, sledeč mu v primerni oddaljenosti, in je z roko otipaval v žepu nož, ki je imel že tako dolgo nabrušenega. Duševnega boja ni čutil več, tudi ni čutil, kako mu bije srce, in ne šopa svetinj, ki so mu udarjale ob prsi; prav tako tudi ni mislil, da je preživel petdeset let v molitvi, da bi si rešil dušo. Sam vrag ga je podil.

Elija je šel naravnost k reki, ne da bi se ustavil, da bi se kaj ozrl. Voda, ki se je med cvetočimi oleandri svetlikala kakor ogromen niz briljantov, kakor veliko biserno oko, polno usodnega čara, ga je klicala. Tam spodaj v onem belem blesku, v miru skalnatih in marmornatih bregov, obraslih z meto, med oleandri, ki so se pognali v čisto ozračje in nudijo vedrim višinam neba svoje šopke bridkih rož, tam je bil mir, pozaba, dolgo zaželen sen. Povodne ptice, skrite v mokrem grmičju, so odpevale šumenju vode in šelestu ločja, zibajočega se v vetru. Vse je bilo ko biserni glas sirene, ki je klicala, mamila in vzibavala sleherni bridkost, sleherni spomin, sleherni očitek vesti v sen, globok in svetel kakor vode v reki.

Elija je došel do oleandrov, a mesto da bi se slekel, je videl stric Feliks, da se je samo za trenutek ustavil, potem se pa obrnil in hodil ob obrežju.

»Kaj se ne bo kopal?« je mislil zasledovalec. »V kratkem se voda shladi.«

Solnce je zašlo; podgorelo nebo je odsevalo na zapadnem bregu reke. Elija se je prikazal med oleandri in spet izginil; tam, kjer je bila voda najbolj globoka, se je ustavil. Stric Feliks se je skril za bezgov grm in meto, le nekaj korakov oddaljen; skozi očali, ki so rdeče odsevali večerno zarjo, je videl sloko postavo Elijevo, vzravnano na belem bregu, kjer ni bilo prav nikakega zelenja, in je čakal, da bi videl, kdaj zgane roke ter sname klobuk ter se potem sezuje in sleče.

Elija se je res odkril in vrgel klobuk na tla. Tedaj je začelo stricu Feliksu srce neenakomerno, skoraj krčevito utripati. V enem samem trenutku je

pomislil na tisoče reči in preživel dve dolgi leti sovražstva in tesnobe. Sam vase je zakričal:

»Ali ga moram zaklati? Ali bo nož dobro zadel? Sveti Elija, pomagaj mi!«

Ob tej prošnji ga je prevzela groza, a še preden je splahnila, je prešel v neznansko začudenje in doživel silen občutek zlobnega veselja.

Elija se je nagnil in se zagnal oblečen v vodo. Svetel vrtinec se je odprl nad njim, potem se pa zgrnil in se spremenil v kolobar in v neskončno valovanje krogov, ki so se širili naprej in naprej na vzburkani gladini vode.

»Gospod me je maščeval!« je rekel sam pri sebi stric Feliks, še ves prevzet, a nenadoma, kakor bi mu ime Gospodovo vzbudilo tisoč pridržanih odmevov v dnu duše, je začutil, kako se zlobno veselje spreminja v očitek, začudenje v sočutje. Vse misli so se mu zmedle, vsak predmet se mu je zdel še bolj nejasen in rjav, kakor ga je videl navadno skozi svoje črne očali. In ob tej nenadni zmedi misli in predmetov je ugledal jasne, modre oči nedolžnega Minnaja. Ali jih je resnično videl ali je bil le privid, kdo ve. Vendar komaj jih je videl, ni le jasno čutil, da raste v njem oni tajni očitek in sočutje, marveč se je še močno zbal, da se predolgo ni zganil. Hitro je snel očali, se sezul, odložil plašč in se slekel in s samim šopom svetinj, ki so mu visele na gole prsi, se je spustil preko gladkih tal na bregu in se prav tam, kjer je izginil njegov sovražnik, vrgel v vodo, trepetajoč od strahu, da ga ne bi pravočasno rešil.

Osveta.

1.

Bilo je okoli enajste ure, ko se je mala Gabina zbudila. Matere ni bilo ob njeni strani, sama je ležala v veliki postelji sredi teme. Nikdar se še ni tako primerilo in Gabina se je bala.

»Mama, mama!« je tiho klicala, a odgovora ni bilo. Zunaj je tulila burja in dež je šklopotal ob šipe majhnega okna. Gabina bi sicer spet zaspala, a ob divjem zavijanju je je bilo preveč strah.

Vzravнала se je in vnovič poklicala mater — a ni se ji oglasila. Tedaj je Gabina sklenila, iti doli v kuhinjo po mater. V temi je iskala obleko in ko jo je končno našla, se je, kakor je vedela in znala, oblekla in hotela na stopnice. Toda vrata so bila zaprta in Gabina se je tako prestrašila, da se je pritipala spet do postelje, skrila obraz v odejo in jokala.

Pa se je tedaj spomnila, da je poleg sosedne sobe majhen prostor, s katerega držijo na borjač zunanje stopnice, pod katerimi so vrata v kuhinjo. Splazila se je v sobo, odprla vrata in se kljub silnemu dežju in ledenomrzlemu vetru spustila po kamenitih stopnicah.

Gabina je trepetala od strahu in mraza, a že v naslednjem trenutku je bila pod stopnicami tik pred kuhinjskimi vrati, varna pred dežjem. Tudi kuhinjska vrata so bila zaprta, vendar je Gabina videla skozi veliko razpoko, da gori na ognjišču ogenj.

Počenila je in gledala skozi razpoko.

Stari oče in oba strica so se vrnili domov in so sedeli za ognjiščem: trije veliki, močni, temni možje, katerih obrabljena in zamazana obleka je pričala o bednem življenju in napornem delu, temne oči pa so žarele v prikriti strasti.

Gabinina mati Simona, lepa mlada ženska arabskega tipa, je sedela na tleh, objemajoč z rokami

kolena. Nikdar je ni videla Gabina tako prepadle in mračne, čeprav je bila vedno bleda in žalostna, in nikdar niso njene črne oči tako žarele, nikdar niso gledale tako divje in strahotno.

Kar je pa najbolj mikalo Gabino in jo kakor priklenilo pred vrata, je bila postava nekega tujca, ki je tudi sedel ob ognjišču, a je bil z močno vrvjo privezan k stolu, kateri je sicer vedno stal v kotu, kjer se ga ni nihče dotaknil, in ga je Simona često temno pogledala.

Nikdar prej ni videla Gabina tega moža, čeprav je nosil tako obleko kot drugi vaščani; radovedno ga je opazovala in ugibala, kdo bi mogel biti in zakaj je pri njih tako pozno in zvezan.

Bil je lep mož okoli štiridesetih let, imel je rdečkaste, kodraste lase, svetlosive oči in lepo ruso brado, ki mu je visela na prsi. Izraz neskončne stiske je kvaril njegov obraz in na čelu so se mu lesketale velike potne srage.

Gabina, kajpa, ni opazila vseh teh podrobnosti, vendar se ji je zdelo, da se mora goditi v črni kuhinji, ki jo razsvetljuje ogenj in še svetiljka na ognjišču, nekaj nenavadnega, tajnega. Ker si ni znala ničesar razložiti in si ni upala trkati, je občepela nemo in nepremično ob vratih, naslonila kodrasto čelo na špranjo in gledala skozi njo z velikimi, sivimi, na široko odprtimi očmi, ki so sličile onim na stolu privezanega moža.

Ledenomrzli veter je bril okoli nje in drhtela je od mraza, ker noge in vse telo ji je zapadel sneg.

2.

»Elija, Elija,« je zaklical Simonin oče, »zaman kličeš pomoči. Nihče ne pride, vihar preglasi tvoj krik. Nihče ne pride! Umreti moraš, privezan na stol, na katerem si tedaj, pred desetimi leti, podlež, vsak večer sedel. Vsak večer, — kot zaročenec moje hčere si sedel na tem stolu, ki smo ga deset let hranili in je čakal nate, da ga vržemo, oškropljenega s tvojo bedno krvjo, na ogenj...«

»Zagovarjaj se!« je rekla Simona mračno. »Če ne opravičiš svojega podlega ravnanja, če ne navedeš vsaj enega tehtnega razloga, bo tvoja smrt še groznejša! Zagovarjaj se! Opraviči se — in s kratkim strelom bo vse poravnano. Če pa ne — potem gorje ti!«

»Ti, ti govoriš tako?« je odvrnil Elija. »Ti ženska, ki se je zdelo, da te je sama ljubezen in dobrota?«

»Sovražim te! Ob čast si me pripravil; ti, ki si bil moj zaročenec, moje življenje, si me varal, si me pahnil v pogubo. Trpljenje je zamorilo v meni sleherno človeško čustvo, sovražim te in že deset let sanjam, kako se osvetim. Kaj je strah, ki ga podlež, trpiš to noč v primeri z onim, kar sem jaz pretrpela? Sovražim te in jaz sem bila ona, ki sem priganjala svojce, da me osvetijo.«

»Umorite me torej!« je zamrmral Elija. »A pomislite na vest... na Boga...«

»S svojo vestjo in svojim Bogom bomo že sami poravnali!« je zaklical Tanu, eden izmed bratov in se grozovito divje nasmejal in pokazal pri tem svoje močne, bele, zverinske zobe.

»Vest in Bog!...« je siknila Simona kakor gad. »Ali si imel ti kaj vesti? Ali si mislil na Boga?...« Elija je povetil glavo.

»V imenu najine hčere!« je prosil potem.

»Ti torej veš, da imam hčer?«

»Vem in če hočeš, jo priznam. S seboj jo vzamem in lepega dne bo bogata, zakaj jaz sem obogatel in drugih otrok nimam...«

»Kako le govoriš!« je vzkipeł Pietro, drugi brat. »Ali ti še ni jasno, da se ne premakneš s tega mesta ne živ ne mrtev?« In nežno je pogladil cev svoje puške, ki jo je držal na kolenih, in je z grozno jasnostjo nadaljeval: »Jaz te končam, jaz, ki sem bil tvoj prijatelj, jaz, ki sem te pripeljal v to hišo, v kateri si zapustil nesrečo in sramoto. Jaz te umorim in spravim pod zemljo, bedni, podli črv! He, s kom si menil, da imaš opraviti, s kom? Naša družina je prizadejane krivice vedno osvetila, in mi, ki smo deset let vse-

povsod v Barbagiji prežali nate v soteskah in zasneženih gorah, bomo nocoj s tvojo krvjo sprali madež, s katerim si zamazal naše ime.«

»Simona, Simona!« je šepetal ujeti in jo proseče gledal. »Najina hči!...«

»Molči, ne imenuj je! Otrok greha je, a je čista kakor sneg v Gennargentu! Onečastiš jo, če jo le imenuješ, zakaj podel si in brez časti! Ti ji nisi nič! Njen oče je Bog!...«

»Ti je ne ljubiš, Simona! Če bi jo ljubila, bi me pustila pri življenju!...«

V temnih očeh mlade ženske je zabliskalo.

»Čez vse na svetu ljubim svojo hčer in živim samo zanjo. Če bi mi bila iztrgana, bi mi bilo, ko da se je vse okoli mene pogreznilo, in najnesrečnejša ženska bi bila. Če jo ljubim! O moja hči! Moja uboga hčerkica! Še enkrat ti pravim: ne omenjaj je, zakaj misel nanjo le pomnoži moj srd do tebe in željo po osveti. Komaj čakam, da boš pod zemljo, da bi ji, ko bi vprašala po očetu, mogla reči, ne da bi zardela: „Mrtev je!“

»Torej je vse sklenjeno!« je kriknil Elija. »Usmrtite me! Pripravljen sem. Nič se ne bojim, čeprav vi menite, in če sem grešil, ni bila moja krivda, temveč slučaj je bil, božja volja bi rekel... Usmrtite me le!«

Za trenutek so pomolčali.

Potem je spregovorila Simona:

»No, povej vendar, zakaj si me po dveh letih vroče ljubezni zapustil! Saj veš, kako je bilo in da sva se imela poročiti... V Nuoro si odjezdil, da bi tam prodal, kar si pridelal in mi kupil poročni prstan in druge poročne stvari... V štirih, petih dneh bi se vrnil in v solzah si me pustil... in zdaj je preteklo deset let, deset let bridke stiske, solz in srda, a vendar mi je, kot bi bilo včeraj... Nič več se nisi vrnil in čez dober mesec sem izvedela, da si poročil neko dekle v Fonni... Govori zdaj! Če se le količkaj opravičiš, pojde na kratko s strelom, sicer pa, kakor resnično je Bog in sediš ti tam zvezan, zažgemo te živega!«

Mrazčavica je spreletela Elija, ko je Simona to govorila, vendar se je obvladal in rekel mrzlo: »Ne ognja ne krogla se ne bojim, a vam le povem, kako se je zgodilo. Ponavljam, da ni bila moja krivda, temveč božja volja. Poslušajte!

Da, deset let je tega in je kakor bi bilo včeraj! Očjezdil sem in mislil le nate in na najino bodoče življenje ... pa je Bog sklenil drugače! Dve uri sem imel še do Fonni, kjer sem menil prenočiti, da bi drugo jutro nadaljeval pot proti Nuoru, kar je začelo snežiti. Radi tega se nisem vznemirjal, ker sem bil vaje takih vremenskih neprilik, in peš sem šel poleg težko obloženega konja po strmi stezi skozi sotesko. Veter mi je nosil v obraz sneg, ki se je oprijemal obleke, obrvi, ustnic ... V kratkem je bil moj plašč ves bel, zasnežene so bile vreče, zasneženo sedlo, zasneženo vse, vse ...

Steza je izginila pod snegom, a menil sem, da ne morem zgrešiti smeri in sem korakal dalje. Veter je divje tulil preko gorovja in znočilo se je, snežilo je pa še nenehoma. Vedno večji zameti so bili in nikjer nisem srečal žive duše. Sama sva bila v divji samoti, jaz, moker do kosti, in moj ubogi konj, ki se je še komaj premikal. Pogum mi je upadal, zakaj bal sem se, da sem zašel, ker vasi Fonni ni bilo in ni bilo. Prečten je začelo snežiti, sem prišel do neke staje, kjer me je pastir silil, naj bi pri njem prenočil, kajti slutil je bližajoči se metež. Ker sem obupal, da bi dospel v Fonni, sem sklenil, vrniti se v stajo. Peš nisem mogel več in zato sem hotel zajahati konja. Uboga žival pa je bila izmučena še bolj kakor jaz, zato sem zložil ves tovor in ga spravil pod neko drevo, upajoč, da ga naslednji dan spet najdem. Vrgel sem se v sedlo. »Hi,« sem pognal konja, »nocoj se bova tukaj doli spočila in jutri bo spet solnce in pojezdiva v Fonni!«

Nekaj časa je šlo, kar konj nenadoma obstane. Vzpodbujal sem ga, gladil, bál — zamán; ni se premaknil. Razjahati sem moral, iti peš dalje in vleči ubogo žival za seboj.

Grozna noč je bila. Veter je potihnil, a snežilo je le še brez prestanka. Medla bela svetloba mi je omogočala, da sem se ogibal prepačov. Pa so se mi malo po malo zameglile oči in noge in vse telo mi je postalo togo. In ne svetlobe ne človeškega glasu ni bilo v grozni pušči.

Na desno in levo so se dvigali beli gorski vrhovi, za menoj je vstajala gosta megla, pred menoj je zijal prepad. Gotovo ni bila to ona pot, ki sem jo hodil prej, in staje ni bilo, ker sem zašel. Ah, zakaj nisem nadaljeval započete poti! Do Fonni mogoče ni bilo več daleč z onega mesta, kjer sem se vrnil...

Moči so mi ginile. Ko sem se pol ure zaman mučil, da bi kam prišel, me je dosegla megla in mi vzela še zadnjo svetlobo. Nič več nisem videl in kakor pred očmi se mi je zameglilo tudi v duši. Omahnil sem v sneg, priporočil svojo dušo Bogu in še zadnji trenutek mislil na Simono!...«

Elija je obmolknil, kakor bi ga premagal spomin na ono grozno noč; mogoče jo je primerjal s še groznejšo, ki jo je ta čas preživel...

»Dalje!« je rekla Simona. Njen glas ni bil več tako trč, oči je povabila in kruti izraz v njenem obrazu je polagoma ginil. Elija je to opazil in upanje se mu je budilo v duši.

»Ko sem se zavedel,« je nadaljeval, »je bil že svetel dan. Ležal sem v topli postelji v neki prostorni kuhinji; na kamenitem ognjišču je plapolal mogočen ogenj. Iz množice posod in kuhinjskega orodja, ki sem ga opazil, sem sklepal, da sem v hiši premožnih ljudi. Neka deklica v fonneški noši se je medla ob ognjišču. Ali sem v Fonni? Kako sem le semle dospel? Kdo me je rešil?... Kaka razlika med onim stanjem ponoči in zdanjim! Med onim ležiščem pod temnim nebom, s smrtjo ob strani, in toplo posteljo, v kateri sem se vzbudil ob lepi deklici, ki se mogoče boji za moje življenje!...

Da, resnično lepo dekle! Ko se mi je približala, sem se vprašal, če ni to kaka prikazen. Nikdar nisem videl še take lepote, razen o praznikih našo Madono.«

Simonine oči so se zopet omračile in jezno zažarele, zakaj, uganila je, da je bila lepa dekle v Fonni ona ženska, ki jo je oropala življenske sreče.

»Kako ti je?« je vprašala deklica in mi potipala žilo. »In kako se pišeš?«

»In ti?« sem jo vprašal s hripavim glasom. »Kje sem?«

»V moji hiši. Jaz sem Cosema P. Ponoči te je našel moj hlapec, ki je šel po isti poti, pol mrtvega v snegu. Posadil te je na svojega konja in te prinesel sem. Tu v Fonni si, ali veš? Po mnogem prizadevanju smo te spravili končno proti jutru k sebi, a kmalu si zapadel v mrzlico in tako nismo mogli zvedeti, kdo si. Po noši se mi zdi, da si iz R.«

Pripovedoval sem ji, kako se mi je godilo, in nisem zamolčal, zakaj sem šel na pot. Povedal sem tudi, da se v kratkem poročim s Simono.

»Velik revež moraš biti, če si bil prisiljen iti na tako pot, da bi kupil prstan!« je rekla Cosema in me sočutno pogledala s svojimi velikimi, črnimi očmi.

»Ne, saj nisem tako ubog!« sem odvrnil. »Lepo kostanjevo gajino imam, ki mi vsako jesen dokaj vrže, in krepke delavne roke. Vsakotoliko pa moram v Nuoro, da prodam svoj pridelek. Tudi voz imam in vola in konja in hišo... Ne, ubog res nisem. In Simona bo tudi še kaj prinesla...«

Tako sva čisto zaupno klepetala, kakor bi se poznala že kdo ve koliko časa. Cosema mi je povedala, da je sirota in da ima veliko posestvo. Ker ji je varuh pred kratkim umrl, je upravljala vse sama. Imela je deklo, dva hlapca, hišo, velik vrt, tanko in mnogo živine.

Ko sem hotel vstati, mi je zabranila. Rekla je, da je zdravnik, ki so ga ponoči poklicali, naročil, da ne smem vstati in ne še potovati. Tako sem ostal. Dekla Pepa mi je prinesla krožnik juhe in ponovila vse, kar mi je povedala že njena gospodinja.

Res ni trajalo dolgo in spet sta me zgrabila vročica in mrzlica in cel teden sem visel med življenjem in smrtjo. Vsakokrat, ko sem se zavedel, sem prosil

Cosemo, naj bi obvestila o vsem Simonu, da ne bo v skrbeh radi moje dolge odsotnosti; obljubovala mi je, da to stori, in me rotila, naj bom miren. Saj sem vedno mislil na Simonu, a moje oči so gledale Cosemo, lepo Cosemo, kako je tiho hodila po kuhinji, se nagnila včasih nad mojo posteljo, mi položila roko na vroče čelo in bedela cele noči ob meni.

Vsa ta ljubezniva nega je vzbudila v meni globoko hvaležnost, obenem pa trpko bridkost radi neumljive Simonine brezbriznosti, ko je vendar bila moja zaročenka, a ni pokazala nikake skrbi zame, ko sem bil vendar tako blizu smrti.

Čez teden dni se mi je obrnilo na boljše in zdravnik je rekel, da bi se mogel po preteku osmih dni vrniti domov.

Neke noči sem slišal, kako so se tiho odprla kuhinjska vrata. Ob medli svetlobi, ki je še prihajala z ognjišča, sem menil, da je Pepa. Delal sem se, da spim, a sem le gledal skozi pol priprte veke. Ne, ni bila Pepa, Cosema je bila. Stopila je k moji postelji in me dolgo opazovala. Kaj je le hotela? Zakaj me je tako gledala?

Nenadoma se je sklonila nadme in me poljubila. Zdrznil sem se, ona pa se je tiho odmaknila, sedla za ognjišče in naslonila glavo ob roke. Zdelo se mi je, da joče ... Kaj naj bi to pomenilo? Da bi se Cosema zaljubila vame? Tako hitro? In v tujca, ki je vendar zaročen? ...

Drugo jutro je bila vsa bleda in imela rdeče oči, vendar ji nisem nič rekel. Ko je odšla iz kuhinje, sem vstal, se oblekel, in ko se je vrnila, sem ji povedal, da mislim oditi.

»Prav imaš,« mi je odvrnila mrzlo. »Saj smo tako slabo skrbeli zate, da gotovo nestrpno čakaš, kdaj bi mogel stran.«

»Bog ve, da ne!« sem rekel. »Saj ste storili zame vse več, nego bi mogel želeti! Življenje ste mi rešili in tega ne bom nikdar pozabil. Le v nadlego bi vam ne bil več rad. Ah, Cosema, kaj misliš? Ali meniš, da

sem res tako umazan. Veš, saj ne vem, kaj naj napravim, da bi se ti izkazal hvaležnega. Zahtevaj karkoli, karkoli hočeš, vse rad storim...«

Komaj sem to izrekel, že sem se kesal, zakaj videl sem, da so Cosemi oči vžžarele od veselja.

»Potem ostani tu,« je rekla, »dokler se povsem ne popraviš.«

Ostal sem. Pa nisem bil več miren. Bal sem se, da bi končno omagal, čeprav sem se boril. Zaman sem mislil na Simono in njeno stanje, zaman na svojo sveto obljubo... Ob meni je bila Cosema s svojim smehljajem in pogledom, ki mi je vse izdajal, Cosema, ki sem ji toliko dolgoval, ki je prišla vsako noč, da me poljubi...

Da bi napravil temu konec, sem jo neko noč zgrabil za roko in jo trdo vprašal: »Cosema, kaj naj to pomeni?«

Zgrudila se je na kolena, skrila obraz v roke in šepetala: »Jaz te ljubim, jaz te ljubim!...«

Prestrašil sem se in ji rekel: »Saj vendar veš, da sem že kakor poročen!«

»Ni res, ni res! Vse vem! Vem, da si zaročen, a vem tudi, kar govori vsa vas, da nisi bil ti edini njen ljubi...«

»Cosema,« sem vzrastel, »ne opravlaj je!«

»Samo to pripovedujem, kar sem slišala.«

Pozval sem jo, naj mi vse pojasni, in povedala mi je toliko, da mi je bilo jasno, kako me je Simona varala.

»O ta podla ženska!« je kriknila Simona, Tanu, njen brat, se je pa smejal in ni verjel Elijevim besedam. Rekel mu je: »Le hitro končaj!«

»Sem že pri koncu. Verjel sem ji in sem ostal in dva dni pozneje je prišel v hišo duhovnik in naju skrivši poročil. Istočasno sva bila na oklicih in čez tri tedne sva se postavno poročila. Ko sem se končno zavedel, kaj sem storil, in sem se prepričal, da so bile vse govorice o Simoni zgolj opravljanje, je bilo že prepozno!«

3.

»In kdo naj nam potrdi, da ni vsa ta zgodba samo pravljica?« je vprašal divje Tanu.

Elija je povedal glavo in vse upanje mu je ugasnilo. Z obrazov svojih sodnikov, ki jih s svojimi besedami ni mogel ganiti, je bral obsodbo.

»Res je,« je rekel, »nihče me ne more zagovarjati... Pogledal je Simono, a umaknila mu je oči. In četudi bi hotela, ne mogla bi ga več rešiti.

»Umreti moraš!« je odločil oče.

Elijeva usoda je bila sklenjena: hiše, v kateri je pred desetimi leti prebil toliko srečnih ur in ki jo je osramotil, ne bo zapustil več živ.

Zdaj gre zanje na življenje in smrt: če bi Eliju odpustili, bi sebe upropastili, kajti upliven in bogat, kakor je bil, bi se Elija za to grozno noč nad njimi maščeval. Torej mora umreti.

Nikak pomislek, nikak strah ni ganil okorelih src, katerih bog je bil srd in vera — osveta.

Ob prav tem ognjišču so bili prisegli, da prizadejano krivico izperejo s krvjo, in ko so mesece in leta čakali, je končno le prišla zaželeni ura.

»Pojdi!« je rekel Simoni.

»Ne, do konca ostanem!« je odgovorila mlada ženska z odločnim glasom.

Pietro je dvignil puško in pomeril v Elija, a ko je hotel sprožiti, je izza zapahnenih vrat na dvorišče kratko in trdo butnilo....

Prestrašeni so se spogledali in Pietro je povedal puško. Kaj bi to bilo? Jih je kdo zalotil?

Simona je planila pokonci in vsa iz sebe kriknila: »Gabina, Gabina!« Skočila je k vratom in jih odprla.

Pred vrati je ležalo dete in se ni genilo.

»Otrok moj, Gabina!« je klicala Simona, jo vzela v naročje in nesla k ognjišču. Ko je videla zaprte oči svoje male in njen spremenjen obraz, je bila Simona prepričana, da je mrtva. Strgala je premočeno obleko z nje, skušala ogreti njene mrzle ude in je, sunkovito ihtoč, božala otroka.

Tanu in Pietro sta se gledala in nista vedela, kaj bi. Gotovo je mala vse videla in slišala. Kaj naj bi zdaj začela? ...

Elija je molčal in v črnem obupu gledal na svojega otroka: »Ah, ali je resnično mrtev?«

Stari stric Tottoi pa se je bridko smehljal; rekel si je, da je posegla vmes božja roka, da jih kaznuje ali vsaj posvari, in v njegovi duši se je zjasnilo ... Vzel je Gabino materi iz naročja, jo dal Tanuju in mu ukazal: »Nesi jo gori v njeno postelj, a ti Pietro pojdi hitro po zdravnika!«

»Oče?« se je ustavljal mladi mož in namigoval na Elija, medtem ko je Tanu odnesel otroka in mu je Simona svetila.

»Pojdi!« mu je odvrnil stari. »Pojdi, ti pravim. Nič hudega se ne bo zgodilo.«

Zaupajoč očetu, je Pietro prislonil puško ob steno in odšel.

Potem je stopil stric Tottoi na vrata in je poklical:

»Simona, Simona! Pridi doli!«

Kmalu je prišla.

»Simona,« je rekel oče tiho in resno, »Bog je vse videl. To je božja roka ... Simona! ...«

Simona ga je razumela. Nepremično je stala in gledala nemo v Elija s svojimi velikimi, plamtečimi očmi, v katerih se je zrcalil težek duševni boj.

»Božja roka! ...« je ponovil oče.

Tedaj je planila Simona k Eliju, mu snela vezi, ga prijela za roko, ga peljala v borjač, mu odprla stara vrata, ga potisnila skozi nje in rekla: »Pojdi in misli na svojo hčer!«

In obstala je na vratih, dokler ni njegov korak utihnil in se ni izgubil v dalji ...

Zgodba o gospodu ravnatelju in štev. 245.

V vrsti obsojencev, ki so prispeli na večer dne 23. marca v kaznilnico, je bil tudi neki mladenič iz boljših krogov. Oblečen je bil sivo in imel velik, skoraj bel klobuk. Senca širokih krajev, obrobljenih s sivim trakom, mu je senčila blede, suhi obraz z orlovskim nosom in s špičasto črno brado, ki je bila skrbno gojena. Med potjo je ves čas molčal, črne trepalnice je povešal, grbančil obrvi in strmel v suhe, nervozne roke, na katerih je imel precej dolge nohte, in ki so bile vklenjene v svetlo železje okovov. Šele v kaznilnici je privzdignil veke in pogledal s svojimi ostrimi in črnimi očmi v obraz ravnatelju, ki ga je tudi pazno in mrzlo motril. Po čudnem naključju sta imela kaznjenec in ravnatelj isto ime, mogoče radi priimka in učene domišljavosti njunih očetov: Cassio Longino. Oba sta to vedela in kaznjenec, ki mu je čudno ime tam daleč v domovini onkraj morja povzročalo neredko posmeh, ker pomenja »cassio« ondi spodnje krilo, je občutil bridko zadoščanje, ko je videl, da ga pazno motrijo mrzle, zelenkaste oči ravnateljeve.

Od prvega srečanja si ta dva človeka nista uga-jala. Ravnatelj, mož nedoločljive starosti, je bil majhen, nekoliko upognjen, imel kratke noge in majhne suhe roke, ki jih je vedno držal v žepih dolgega svršnika iz svetlega črnega platna. V njegovem prstenem, golem obrazu so se črtale poteze bolednosti, ki so se stekale v obeh kotih bledih ustnic. V majhnih, zelenih očeh je odsevala mrzla, skoraj kruta nebrižnost, ob plavih, gladko ostriženih laseh sta štrleče lepela velika uhlja.

Radi tega in ker je bil ravnatelj kaznilnice ni bil vseč številki 245. in štev. 245. ni bila vseč ravna-

telju radi svoje prepirljivosti, radi divjega pogleda, s katerim si ga je upal motriti, in radi močne in zdrave mladosti.

Medtem ko je ravnatelj sprejemal nove došlece, ni odprl ust in Cassio, zaprt v posebni celici, ga več dni ni videl. Njegova celica je bila obrnjena proti vzhodu. Odprto okno je kakor žalostno oko gledalo iz sive stene na daljne Apenine, ki so se še belili v snegu, in toskansko ravan, ki jo je odeval marec v svetlo zelenje trav in v blede, skoraj rjavo zelén prvih listov. V kaznilničnem vrtu, ki so ga obdelovali kaznjenci, oblečeni v platno in z rdečo čepico na glavi, je videl Cassio, ki je s posebnim ministrskim dovoljenjem obdržal svojo gosposko obleko, cvetoče breskve in nežne cvetove jablan, ki so v šopkih bili raztreseni v toplém zraku.

Stal je vedno ob oknu in se tresel od bolesti; dolgi, oblačni večeri so ga utrujali in polnili s tesnobo, ponoči ni spal in na trdem ležišču je čutil, kako se mu nemirno pretaka vzbunjena kri. Zjutraj, ko je vstopil stražnik, dolg fant, ki mu je rdečelasa glava tičala nad pepelnatomodro, grdo uniformo, da bi zložil posteljo, je bil Cassio že pokonci in stal ob oknu.

Zunaj so se spreletavale prve lastovke; peruti in prsi so se jim lesketale v solncu. Kaznjenec ni s stražnikom pregovoril niti besede, ni odgovarjal na ponovne klice in žvižgljaje in na znake, ki mu jih je dajal sosed na desni, in v času oddiha, ko so ga za kratko uro prepeljali na žalostno dvorišče, se ni zme-nil za nikogar, sprehajajoč se s prezirljivo brezbriznostjo gori in doli po dolgočasnem tlaku, vlažnem od rose.

V kaznilnici se je razneslo, da je bogat gospod s Sardinije in sorodnik ravnateljev, in kakor so se bali ravnatelja in ga sovražili, (nihče pa ni vedel vzroka za to, ker jim mož ni storil nikdar nič žalega, razen da jih je mrzlo in brezbrizno gledal), tako so sovražili, čudno, čez dober teden štev. 245 in se ga bali.

Ker je Cassio prosil za dovoljenje, da bi smel pisati, je bil poklican v ravnateljevo pisarno, ki je bila

pusta, siva soba, čudno strogo opremljena. Z zamreženega okna je prodirala v šahovnico razdeljena blede svetloba in v njej se je pregibala senca oddaljene veje. Sključen kakor nikdar sicer je ravnatelj delal za sivo mizo in se ni ganil; dvignil se je šele čez nekaj časa, ko je Cassio vzravnan in mrzel motril v solncu trepetajočo senco veje in se grizel od ponižanja.

O, pred drugimi, pred žloto kaznjencev in podlih strežnikov, ki jih je z viška gledal, se je v svoje zadoščenje lahko ponašal; bil je močnejši od onih, ki so ga zvezali, večji od onih, ki jih ni maral imeti za tovariše v nesreči — a pred tem majhnim, bolehnim, odbijajočim možem se je moral ukloniti, odgovarjati mu in se ponižati.

»Vi,« je rekel trdo ravnatelj in se obrnil, ne da bi vstal, »ki ste obsojeni na tri leta navadnega zapora radi poneverbe, morete pisati enkrat na mesec.«

Njegov glas je bil nekoliko ubit, a naglašal je čisto toskansko.

»Vem,« je odvrnil Cassio, »a nisem zaprosil samo zato, da bi mogel pisati v svojo domovino, temveč da bi mogel pisati tudi zase v svoji celici.«

»Za zdaj nemogoče. Zakaj ne zaprosite, da bi vas uvrstili v urad med pisarje?«

»Če je možno, da bi bil prideljen! ...«

»Možno je.«

Cassio je še isti dan napisal prošnjo in drugi dan je bil dodeljen v urad, kjer so obilno delo slabo opravljali trije drugi kaznjenci. Soba, ki se je držala ravnateljeve pisarne, je bila še bolj siva in pusta kakor ta in trije pisarji so napravili na novodošlega slab utis. Prvi je bil debel in plešast in imel majhne, modre, krmežljave oči, drugi je bil plavolas in bled, skoraj prozoren v obraz, tretji je bil mlad, čokat fant z zelo krepko glavo, rjavokodrast in je imel obrit obraz ko kak rimski vladar. Zdelo se je, kakor bi se bili že vdali v svojo žalostno usodo in bili veseli. Cassio je pa začutil globok odpor, ki ga je povečala neumna vdanost teh treh tovarišev, občutil muko brezplodnega obupa in se je kesal, da je vložil prošnjo. Bolje bi bilo, če bi ostal sam s svojo bridkostjo v svoji celici

in stegal ob zamreženem oknu roke proti daljnim Apeninom, ki so ga spominjali domačih gora, odmevajočih rezget njegovega vranca, ko se je zagnal na lovu za srnjakom.

Kodrolasi kaznjene, ki je bil bolj drzen kakor ona dva, ki sta se zadovoljila, da sta ga mimogrede pogledala, se je skušal, dasi obzirno, takoj seznaniti s Cassijem. Vedeli so, da se piše kakor ravnatelj in vedeli za govorico, ki je šla o njem med kaznjenci.

»Vi ste Sardinec?«

»Sardinec,« je odgovoril hladno.

»Ker nas je usoda tu zbližala, dovolite...«

»Lepa usoda!« je vpadel Cassio bridko in prekinil poklon, s katerim je nameraval nesrečnik nagovoriti visokega sardinskega gospoda — kot so ga tudi smatrali. In ničesar ni povedal o sebi in ničesar ni vprašal drugih.

Tri dni potem je prišlo zanj iz Sardinije elegantno kvadratasto pismo v slonokostenem zavitku; pisava je bila visoka in gotova in iz velikih svetlih listov je dehtel nepopisen vonj. Ravnatelj je odprl pismo in ga nekam drhteče bral, ne da bi si priznal, da ga je pričakoval...

No, saj je bil še mlad mož; mnogo je pretrpel in mnogo ljubil in če mu je bridkost zapustila ono globoko brezbržnost, ki je izgledala ko krutost, ko je vladal in upravljal bedni kraj nesreče, je ohranil le še košček srca in človeškega čustvovanja. Če bi bil št. 245 kak priprost človek kakor skoro vsi drugi kaznjenci, bi se ravnatelj kljub zanimivi istovetnosti imen že po prvem dnevu ne brigal več zanj, a lepi, ponosni in ugledni mladenič, ki so ga obdali z legendarnim sijem in je vzbujal pozornost vseh, ga je moral zanimati. Čudovite govorice iz žalostnih celic in pustih zavodovih sprehajališč so prišle tudi do njega. Ob misli, da bi utegnilo biti v njih kaj resnice, — Longino zares ni bil sardinski priimek —, so mu za trenutek vžžarele male, zelene, brezbržne oči, ki so zdaj znova oživele, ko je bral pismo.

Nič posebnega ni vsebovalo: po poli sestra po materi je pisala Cassiju. Neskončnovdana ljubezen je dihalo iz štirih listov, sladkost, ki ji ni imena, in pri-srčna tolažba, ki naj bi dala uteho!

»Opogumi se, Cassio, ne obupaj, ne trpinči se preveč: pomisli, da sva sama na svetu, sama, da se ljubiva in upava in se zanašava drug na drugega. Čas mine in ko bo božja volja, da naju spet združi, se ti bom oddolžila za neizmerno žrtev, ki si jo prenesel zame. Ne ponižuj se, ne obupuj; vsi dobri vedo, da je tvoja krivda — heroizem...«

»Celo to?« je pomislil ravnatelj. »Vsi kaznjenci so nedolžni, so žrtve, a da bi bili celo heroji?...«

In vendar se je moral ob tem pismu, ki je povsem drugačno od onih navadnih, katera so prihajala v kaznilnico, zamisliti, ker je bilo tako pristrčno, lepo, nežno in ljubeznivo.

Prevzela ga je boleсна radovednost, proti kateri se je zaman boril: več bi rad vedel, več izvedel. In čeprav se je volja upirala, čeprav je bilo proti pred-pisom, ki se jih je sicer strogo držal, je vendarle po-klical šte. 245, da bi mu izročil v pisarni pismo. Za pretvezo mu je najprej naložil neko nujno delo, potem pa mu je rekel, motreč ga z očmi, ki so bile nekam samopridno zbrane:

»Tu je za vas neko pismo.«

Cassio ni rekel nič, le glavo je privzdignil in rde-čica ganotja mu je planila v obraz in ušesa.

In, drugič že, se je zgodilo nekaj izrednega: rav-natelj kaznilnice je zavidal kaznjenca. Kaznjencu je v njegovo bridko zapuščenost prispel glas, poln to-lažbe in ljubezni, ki mu razjasni temo kakor blesk daljne zarje, odsevajoče mu v obrazu, a njemu, ki je svoboden in gospod in sam kakor izgubljen v ne-skončni bridkosti tisočerih globokih žalosti, ne prispe nikdar ne od blizu ne od daleč kak glas ljubezni, kak solnčni žarek...

Kakor je bil Cassio vznemirjen, je spoznal, da se mora v ravnateljevi duši vršiti nekaj nenavadnega, in bistri Sardinec je porabil priliko in je smelo vprašal,

če bi lahko takoj dobil pismo in ga prebral kar v pisarni.

»Rajši tu,« — si je misil —, »ob slabo prikriti brezbržnosti majhnih, zelenih oči, kakor v strahotnem obiležju urada ob sitni radovednosti onih treh pisarjev.«

Izza tega dne se je zdelo, da je postal bolj družaben, bolj vdan v svojo usodo, in gospod ravnatelj mu je izkazal to in ono ljubeznivost, kar drugim kaznjencem ni ušlo in je potrjalo govorico o domnevanem sorodstvu. Kljub vsemu pa le ni dobil dovoljenja, da bi smel pisati prej, nego je potekel mesec, odkar je prišel v zapor. Oni dan pa, ko je smel končno pisati, je dobil dva lista. In njegovo pismo ni bilo manj čustveno od onega, ki mu ga je pisala sestra, le tako sladko in nežno ni bilo: med nemirnimi vrstami je trepetala uklenjena bridkost.

»Mesec dni sem že tu, a zdi se mi, da je že trideset let. Začenjam se privajati; dodelili so me v urad kot pisarja med tri neznance, ki jih ne morem (ravnatelj je teh šest besed črtal); dela je dosti in je utrudljivo, a vsaj čas hitreje mine. Spočetka se nisem mogel privaditi, a sedaj nisem več tako obupan. Gospod ravnatelj je z menoj zelo dober.«

»Da, da, čas mineva in mine, a meni je, ko da bi bil obsojen za večno, zakaj 987 dni, ki jih bom moral še prešteti, so neskončni kakor pesek ob morju.«

»Vendar misel nate me tolaži. Ti si tako dobra. Samo glej, da se za moje odsotnosti ne poročiš in ne pozabiš name! Neumnost sem zapisal, oprosti mi, draga Pavla; saj, kar sem zapisal, ni mogoče. Kako bi mogla čobra sestra zabiti nesrečnega brata? In vendar včasih, ko ne morem spati, vzraste v moji stiski ta misel. Kdo bi mogel verjeti, da se vse tako zaobrne?«

»Na vse sem bil pripravljen, a vendar sem le še upal v človeško pravico. Kaj so napravili iz mene? Piši mi kmalu in da me ne zabiš! Če bi se to zgodilo, bi že našel priliko, da bi bilo konec mojega trpljenja.«

In nikogar se ni spomnil, nikogar ni pozdravil razen nje. Z obratno pošto je odgovorila in mu poslala še perilo, knjige in denar.

Gospoda ravnateljja je zopet prevzela nenavadna ginjenost in obenem zavist, ko je bral elegantno in lepo Pavlino pismo. Nič ni očitala nesrečniku onega dvoma vanjo, ki ga je pokazal v svoji bridkosti, pač pa je rekla, da jo skrbi, ko je tako potrta, in zagotavljala ga je, da se ne poroči, preden se ne vrne, in še ravnateljja se je prijazno spomnila. »Ljubi ga in spoštuj, mnogo dobrega ti lahko napravi, kakor oče ti utegne biti. (»Brat, gospočična!« je pomislil ravnatelj.) Zate molim in zanj. (»Hvala,« je rekel sam zase nekoliko bridko.)

V tretjem pismu — potem ko je Cassio vprašal, kaj dela in kako preganja čas — je Pavla poročala:

»Kar si ti daleč, so dnevi žalostni, žalostni. Posle opravljam kakor pač morem in večkrat grem z bajo in njenim možem, ki mi mnogo pomagata, na pristavo. Jahamo, kar je moje edino razvedrilo. Doma ni nič novega, zdaj delam na oni preprogi, ki sem jo začela v zavodu, ko so bile moje sanje vse drugačne, nego je sedanjost; vanjo vežem neke stare sardinske motive, ki jih je našla baja. Nikdar skoraj ne vidim nikogar, samo nate mislim in štejem dneve.«

»Kaj le, da ti ljudje, ki se zdi, da so bogati in razumni, ne mislijo na to, da bi prosili za pomiloščenje?« se je vprašal ravnatelj in ko se je sprehajal po vrtu, kjer je zavladala toskanska pomlad z blestečim cvetjem belih, rumenih in škrlatastih rož in so med zelenim rastlinjem plamenele rdeče čepice vrtnarjev-kaznjencev kakor mak, je že mislil na lepo in krepko sestro številke 245. Predstavljal si jo je visoko in rjave polti kot je bil brat, bledega arabskega obraza z onimi značilnimi potezami, ki so dajale kaznjencu nekaj posebnega; videl jo je, kako je sklonjena nad preprogo, ki jo potrpežljivo zgodovini, videl jo v diru na majhnem sardinskem konju, kako ima priprte oči v bleščečem se solncu otočanskega maja. Potem se je začudil in sram ga je bilo mlačeni-

ške sanjarije; prevzela ga je ona nema in prikrita jeza, ki je često premagala njegovo naravno mrzkost in ga vzburla, da je nato kar onemogel in postal še bolj neobčuten.

Pomlad je minila in prišla so še tri ali štiri Pavlina pisma. V zadnjem je obljubila, da pošlje fotografijo, ker da je prepričana, da bodo Cassiju dovolili, sprejeti jo.

»Dovoljuje se,« je drhteče pripisal ravnatelj v pismo, preden ga je izročil kaznjencu.

Teden, dva, tri dolge tedne sta v zavodu — pod neskončnim modrim nebom, preko katerega je plulo žgoče solnce, ki je spreminjalo celice v peči, uničujoče živce — dve duši nestrpno čakali one fotografije, čeprav vsaka po svoje.

Pričakovanje Cassijevo je bilo sladko in iz dna: ob njem je bil v bridki vdanosti, ki sta mu jo navada in upanje lila v srce, skoraj srečen. Na vsezgodaj je vstajal, misleč, da bo mogoče ta dan dobil fotografijo. Pričakujoč stražnika, ki je prihajal ponj in ga vodil v urad, je postajal ob oknu in stegal skozi križe bele roke, kakor bi hotel v pesti zajeti ves jutranji hlad, in sanjal o sliki. Zunaj so se še vedno spreletavale lastovke, žgolele so in peruti in rep so jim živo svetlikali v solnčni luči. Rumena ravan je z zlatimi preprogami obdajala svetlo zelen daljnih vinogradov in v ozadju so bedeli v modri svetlobi jutra Apenini. Kaznjenec se je spominjal rdečih zarij domačih gora, bleščečih se od vzcvetele žoltovine, mislil na sliko in občutil neznansko čustvo veselja.

Ravnatelj je vstajal z vse bolj ko kdaj prstenim obrazom in tudi on je mislil na sliko, a v njegovem pričakovanju je bil nemir in bridkost in še jeza, ker ni znal premagovati neumne radovednosti, neumnega sanjaštva in neumnega zanimanja, ki so mu ga vzbudili »ti ljudje«, kakor je rekel. In hodil je po vrtu in se vračal v pisarno in opravljal svojo dolžnost, vestno vršeč pusto delo in z mrzlimi očmi in z rokami v žepih poletnega svršnika (tudi še v tako vročih dnevih je namreč nosil lahek črn svršnik) je sre-

čaval kaznjence z žigom na čelu pod rdečo sramotno čepico in mislil na sliko. Prav na dnu pod prikrito jezo in pod njegovo kruto slabo voljo se je svetlikala radost kakor ona iskra, ki je izgubljeno prosevala iz njegovih mrzlozelenih oči; prikradeno negotova je bila, a iskra je bila vendarle. In ta iskra, ta sij prikriti in nedoločne luči, je visoko vzplamenela, ko je dospela slika. Bila je živa, blesteča slika, ki ni govorila, pač pa se očarljivo smehljala.

Pavla ni bila taka, kot si jo je predstavljal: ne brunetka, blondinka je bila, bela in nežno lepa; v temnih očeh, ki niso bile posebno velike, a ljubko ovalne, z ustnic, otroško zaokroženih, in z brade, ki jo je delila globoka jamica, je žarel in se svetlikal nepopisljiv smehljaj. Ta smehljaj je izražal ono dobrobrčnost in sladkost iz njenih pisem, je bil oni nepredeljivi vonj, ki so ga dihale njene besede, je bil oni tajni omamni čar, ki je prevzel in si osvojil iz dalje dušico molčečega moža, ki so ga smatrali za krutega in so se ga bali in ga sovražili samo zato, ker je bil revež sanjav.

Pismo, v katerem je bila fotografija, je bilo, ko navadno, lepo in ljubeznivo; na nekem mestu je govorilo:

»Fotografirati sem se dala, misleč nate in smehljajoč se Ti, da bi Ti moj pogled in moj smehljaj dala vsaj malo veselja in tolažbe in upanja v boljše dni kot so sedanji. Beri v mojih očeh, kaj vse bi Ti rada povedala...«

Ravnatelj je ob teh besedah znova pogledal oči, nato prenehal brati in spet motril fotografijo, obrnivši jo proti luči; v svetlobnem odsevu je slika kakor oživela, lepe oči so vzžarele in sveže ustnice so se nasmehljale.

»Moj Bog, kako sem prismojen,« si je rekel spod Longino, a v dnu duše je mislil: »Kako šele bi pisala ta sladka in nežna stvarca svojemu ljubemu, če piše tako bratu!« In še je žalostno pomislil, kako je majhen, grd in navidez star, kako se ga bojijo in

ga sovražijo vsi oni nesrečniki, nad katerimi vlada s svojimi mrzlimi očmi.

Spet in spet je bral pismo in še in še ogledoval svetlo Pavlino sliko in ... ta dan ni izročil kaznjencu ne pisma ne fotografije.

Ponoči je imel ravnatelj čudne sanje. Zdelo se mu je, da so se jetniki uprli; nekateri so se drli nad njim, raztrgali verige in jih nadeli njemu, ki je držal v rokah Pavlino sliko in se ni mogel ne ganiti ne braniti, ker če bi to storil, bi mu padla fotografija na tla in štev. 245 bi opazil, kaj si je gospod ravnatelj nedovoljeno prisvojil. Tedaj pa, ko bi ga kaznjenci s svojimi kremplji zadušili, je planil mednje sam Cassio in je zakričal: »Pustite ga, zakaj poročil se bo z mojo sestro in potem bo dober z vami, ker je ona tako dobra! ...« Nato se je prepoten in ginjen zbudil in ni mogel več zaspati ne spočiti se.

Cassio je med tem čakal in čakal in v sladkost pričakovanja se je začel mešati trpek nemir. Čakal je še teden dni, a fotografije ni bilo. In tudi nikakega pisma ni bilo, čeprav je še čakal in čakal. Koliko časa je čakal? Skoraj mesec dni. Kaj le se je moglo zgoditi tam onkraj morja, v solncu bleščečega se, tam med gorami, kjer dehti timijan, materina dušica v samotni škrlatnega večera? Pavla je morala zboleti, ko molči tako dolgo, ali je zabila nanj. Cassiju je bilo neznansko in je obupaval kakor one prve dni. Prosil je, da bi smel brzojaviti, a mu niso dovolili, pač pa bi smel pisati dva dni prej nego bi potekel mesec, kar je zadnjič pisal.

Njegovo pismo je bilo tako žalostno in potrto, da je občutil ravnatelj kot še nikoli radi svojega zločina bridko očitane vesti. Dva tedna je živel v peklenških mukah in medtem ko se je zdel jetnikom še bolj oduren in krut, jih je opazoval z nenavadnim sočutjem v majhnih zelenih očeh. Uvidel, doumel je končno, kako more človek proti svoji volji zapasti v zločin. Ko je prebral bridko pismo štev. 245, se je še vprašal:

»Toda zakaj ne prosijo za pomiloščenje?«

To pot se ni razjezil nad svojo mislijo, marveč jo je spet in spet tehtal in jo bolje oblikoval. Ugotovil je, da sočutje do šte. 245 ne prihaja samo iz zavesti krivde, temveč iz prikritega čustvovanja, iz upanja, da bi mogel potem svobodno govoriti s kaznjencem — ne več kot takim — in mu reči:

»Gospod, norec sem in zato ne vem, ne kako ne zakaj sem se v tako kratkem času zaljubil v vašo sestro, čeprav nimam sreče, da bi jo poznal. Ali bi mi jo dali v zakon?«

Pavla je brzojavila in poslala potem v priporočenem pismu drugo fotografijo. Da ne bi povzročila ubogemu jetniku nepotrebnega razburjenja, ni v svoji nežni dobrosrčnosti niti omenila, da je že poslala fotografijo, in se je opravičevala, da ni utegnila pisati prej radi raznih okoliščin, katere je potrpežljivo navedla: glavni vzrok pa je bil, ker da se ni mogla prej fotografirati.

»Kako je dobral« je pomislil ravnatelj in občudoval njeno nežno obzirnost in se trenutno tako navdušil, da bi ji pisal in ji vse razkril. Seveda, tega ni storil, ker je žalostno ugotovil: »Menila bo, da sem zmešan in bala se bo za brata.«

Minilo je še ono poletje, kar ga je ostalo in spet se je vrnila jesen. Jetniki so odhajali in prihajali novi. Oni trije pisarji v uradu, ki so bili s kopnega, so se povsem uživali in so bili včasih celo dobre volje, a nasproti Sardincu, ki se je konec koncev tudi že vdal v svojo usodo, so kazali le neki vražji odpor. Sam sredi jesenske miline, v rosnih zarjaj, ki so vstajale izpod nedopovedljivo vedrega neba, in ob dolgem večernem žarenju, ki je zlatordeče odsevalo z žalostnih sten v uradu, je Cassio občutil neutešeno hrepenenje po domu in prostosti. Trepetal je kakor žrebe, prignano s pašnika in zaprto v zadušen hlev, a vendar se je znal krotiti in se potem tako ves predal upanju in sanjam, da se mu je zdelo, kakor bi bila sedanost že daleč za njim.

Ko pa je prišla zima in so vstajali iznad Apeninov, ki so bili odeti v črne megle, kope oblakov, iz

katerih je neprestano lilo in zanašalo togotne kaplje ob stene zavoda, je Cassio čutil, kako se mu krotovičijo živci kakor strune, strjene od mraza. Čez dan je v medli svetlobi urada gledal kakor v mučnem prividu glave onih treh pisarjev, njihove od mraza osi-nele obraze, majhne, modre, krmežljave oči, skoraj prosojna lica plavolasca in imperatorsko glavo; ob tem mu je vstajala kruta želja, da bi zgrabil karkoli in z vso močjo pognal v one oči in jih iztaknil, v oni obraz in ga razkosal, in v ono glavo in jo razdrobil. Ta želja je v njem od dne do dne rastla in je bila včasih tako silna, da je Cassio čutil, kakor bi jo že uresničil, in mišice na rokah so popustile in lahka mrazčavica ga je spreletela po hrbtu. Ko se je potem vrnil v celico, se je bridko nasmehnil temu čudnemu napadu in je spoznal, da sovraži nesrečne pisarje, ker predstavljajo v teh zimskih dneh vse človeštvo in vso naravo, ki ga mučijo in čemur se njegov organizem upira. Ponoči se je le nekoliko odpočil, četudi ni spal. Zunaj je bučal veter kakor privlačno bobnenje daljnih hudournikov. V tej divji ubranosti neprodirne teme je Cassio zgubil smisel za čas in se je samo spominjal in upal. V trdi postelji, kateri se je bil privadil, mu je bilo prijetno toplo in niso ga več mučile, kar je prišla zima, one neznosne rdeče živalce. Lepi prividi so razvedrovali nesrečnika: valoviti šum vetra mu je črtal drage daljne gore, neresove stopinje med zeleno praprotjo, potem zelenkasto reko, jerebice, skakljajoče med cvetočimi oleandri, in preko vsega je drhtel rezget njegovega vranca in vse je odsevalo Pavlin sladki smehljaj. Toda ko se je sivo zoril dan, se je sladkost nočnih sanj prevrgla v še bridkejšo resničnost in nekega dne bi se bil bolestno spozabil nad onimi nesrečnimi tovariši, če ga ne bi slučajno poklicali v ravnateljevo pisarno.

Gospod ravnatelj ga je blagovolil prositi za neko uslugo: v dar je dobil neko aromatično rastlinico, šopek trdih in suhih vlakenc, ki so bila le tu in tam zelena in imela mikroskopično majhne liste ter iz-

redno ostro dišala. Iz Sardinije jo je dobil in zato je vprašal jetnika, če jo pozna in jo more točno označiti.

Cassio je s suhimi, belimi prsti šel med rjava vlakna, ki so ovijala rastlinico, priprl oči in jo poduhal. Ob vonju mu je bilo, ko da vidi prostrane gorske pašnike na Gennargentu in izraz bridkega domotožja mu je zadrhtel med obrvmi.

»Tirtilj je,« je rekel.

»Tirtilj. Mislil sem si. Dragocena skrivnost sardskih pašnikov, ki daje siru oni posebni vonj.«

Cassio je prikimal.

»Sloviti tirtilj,« je še dodal ravnatelj, »novo sredstvo proti živinski kugi.«

»V Sardiniji ga poznajo že od pamtiveka,« je pripomnil Cassio ponižno. »Marsikaj, kar smatrajo na kopnem za iznajdbo, je na otoku že splošno znano.«

Ravnatelj ni ugovarjal. Sklonil se je in začel pisati in zdelo se je, da je vse urejeno, ko se je nena doma obrnil in vprašal Cassija, ne da bi ga pogledal:

»Ali ste prosili za pomiloščenje?«

»Da, ko je bil zavržen priziv pri kasacijskem sodišču in sem bil še v cagliarskem zaporu.«

»Kam ste prosili?«

»Na ministrstvo.«

»Slabo. Ministrstvo, četudi je skrbno, ne reši nikdar. Često odsedi jetnik svojo kazen, preden začnejo s poizvedbami.«

Cassio se je globoko užalostil.

»Prošnjo bi morali nasloviti na kraljico; tako bi šlo hitreje.«

»Oprostite,« je rekel Cassio in priklonil glavo, »ali bi uspel, ali bi bilo ugodno rešeno?«

»Če bi napravila prošnjo vaša sestra, bi bila uslišana...« je odgovoril skoraj jezno ravnatelj in mu obrnil hrbet, da ne bi videl jetnikove rdečice in ne bi ta opazil njegove.

Tako sta resnično končala razgovor in čez trenutek je bil Cassio spet v uradu, a bil je drug človek. Prisotnost onih treh nesrečnih tovarišev mu ni bila več zoperna, sočustvoval je z njimi. Njegovi beli prsti

so obdržali aromatični vonj tirtilja in približajoč jih k ustom, je občutil, kako mu je zavela v dušo vsa sveža sladkost njegovih visokih pašnikov.

To pot je bilo najbrž prvič, da je nekdo izmed jetnikov pristrčno vzljubil ravnatelja. Cassio je pisal Pavli in ji priporočil, naj prosi kraljico za njegovo pomiloščenje.

»Prošnjo napravi kar sama, ni treba, da bi šla zopet k odvetniku, ki ima naprodaj svojo pusto prozo. Razloži vse, kakor je bilo. Upam, da uspeš, in blagoslavljam osebo, ki mi je to nasvetovala.«

Tudi zima je minila. Ob že poznih, a svetlih februarских jutrih je Cassio spet postajal ob zamreženem oknu; v njegovem obrazu ni bilo več krvi in zelenkaste žile so se vlekly pod prozorno kožo na čelu kakor gole veje, a v očeh mu je žarelo upanje. Z Apeninov, ki so izpuhtevali svojo belo skorjo pod kristalnomodro nebo, je vel mrzel, a zdrav vonj po snegu; dolge proge živozelene vlažne trave so se brazdile v pokrajino in v vrtu so že marelice nežnordeče brstele.

Cassio je v nekakem tajnostnem pričakovanju ugodne rešitve čutil, kako mu spet kipi kri v žilah; preludij prve pomladi je odmeval v njegovi duši.

Ravnatelj, ki se je prosto gibal v svojih mrzlih, žalostnih sobah, je občutil isti nemir, a vendar sladko ugodje; zelene oči so odsevale nežen blesk mlade trave in v srcu mu je bilo, ko da se odpira rdeč cvet.

Nekega dne je končno prišlo iz ministrstva vprašanje, kako se je vedel v kaznilnici jetnik Cassio Longino, sin rajnega Izidorja itd. Ravnateljevo poročilo je bilo sijajno. Nič ni sicer vedel, zakaj je štev. 245 ponaredil menice, prepričan je bil, da je skozi in skozi pošten mladenič in gosposki vzgojen. Skoraj bi bil dodal poročilu še posebno kvalifikacijo, ki jo je nekega dne sestavil, ironično se posmehujoč Pavlinim pismom, pa ni. Pač pa je odposlal s poročilom na ministrstvo tudi lepo priporočilno pismo nekemu visokemu uradniku, svojemu prijatelju, kakršnih takim gospodom, kot je bil gospod Longino, ne manjka.

Ali je vplivalo to pismo ali ne, dejstvo je, da je kmalu dospel dekret o pomiloščenju in z njim nalog, naj se jetnik izpusti. Bilo je to baš ob letu, kar je prišel Cassio v kaznilnico.

Še enkrat je bil poklican v ravnateljstvo pisarno. Zunaj je bilo mlačno, vonjivo ozračje, sinjina neba se je višnjevo prelivala, in v tem živem ozadju na obzorju je bilo videti skozi okno dolge, vzporedno razprostrte lahkobebe črte; zdelo se je, da se pnejo alabastrske stopnice v neznane višave.

V pisarni so nedoločne sence daljnih vej zopet trepetale v solncu, ki je prodiralo skozi zakriženo okno. Ravnatelj je sedel za mizo, a je to pot hitro vstal, ko je ugledal Cassija. Mladec je to opazil, vendar ni upal, da bi se že bilo uresničilo naivno upanje, ki se mu je mavričilo v duši; čutil je, kako mu silno, nekako tesno utriplje srce.

»Dekret je prišel,« je rekel ravnatelj, oslanjaje se z razprto roko ob papirje na mizi.

»Dekret?«

»Dekret o pomiloščenju.«

»Za koga?« je vprašal Cassio tesnobno.

Ravnatelj se je vzdrazil.

»Za koga? Za vas vendar!«

Nato se je oveselil ob neizmerni ginjenosti, ki je prevzela mladeniča. Toliko bolje, če je to kaj takega, kar se je zdelo nemogoče, toliko večja bo hvaležnost. Pa je zapadel iz veselja spet v žalost. Kaj, če se njegove namere razblinijo v nič? Če bi mu, nič čudnega, Cassio v hvaležni vzhičenosti dal le prazno upanje?

»Zame? Zame?« je jecljal mladec. »Zame? In za koliko časa?«

»Za vso ostalo kazen. Prosti ste... to se pravi, ne takoj, ko se izvrši še ta in ona formalnost, tekom enega tedna boste prosti...«

Polagoma je prišel Cassio k sebi: vse do tega trenutka je namreč strmel v ravnatelja, ne da bi ga videl. Zdaj šele ga je opazil in začel gledati. Videl je, da je njegov prsteni obraz pordel, da je oni bolestni

izraz izginil z drobnih usten in da so majhne, zelene oči blestele.

Sam pa je bil kakor zrušen, sprebledel je bil v obraz in take so bile tudi roke, osinele veke, prepregnene na gosto z mrežo vijoličastih žilic, so kakor utrujene visele nad oči.

»Ta človek je res popoln, ko se tako pristrčno veseli nad srečo drugega; slabo sem ga doslej sodil,« je pomislil. Potem se je pa vprašal: »Le kako to in zakaj?«

Kmalu je izvedel, zakaj.

Ravnatelj ga je prosil, naj sede, mu izročil dekret ter porabil priliko, ko se je zdelo, da je Cassio ves zamaknjen v kraljev podpis, in začel:

»Zdaj pa bi vam imel povedati še nekaj. Poslušajte me in ne sodite me napek. Že dolgo sem pričakoval tega dne in zadeva se mi je zdela lahka. Zdaj pa vidim, da mi je treba precej poguma, vam pa dokaj prizanesljivosti, da se sporazumeva.«

Bridek smehljaj mu je preletel čez ustne in mu povrnil oni bolesten izraz, ki je bil tako značilen za njegov obraz. Cassio, ki je bil še zmeden v svojem veselju, a se je že obvladal, ga je začuden pogledal. Oni je uvidel, da je zamudil najlepšo priliko in je podvizal. Kljub silni volji mu je glas le nekoliko drhtel.

»Ne vem, kako bi se izrazil, da bi vam vse podrobno obrazložil; toda, saj ste inteligenčen človek, umeli boste tako ali tako. Poslušajte! Na vso moč sem se prizadeval, da bi dobili oni kos papirja« — s prstom je pokazal na dekret in Cassio je sledeč prstu, povesil pogled na papir — »in storil sem vse radi tega, ker sem bil prepričan, da to zaslužite. (»Ali ve za mojo zgodbo?« se je vprašal Cassio, zavedajoč se, da njegove zasluge v zaporu niso bile kaj prida.) »Nikake zahvale ne zahtevam, nasprotno, celo zelo neprijetno bi mi bilo, če bi se glede tega, kar vam mislim povedati, pustili iz hvaležnosti vplivati. Želel sem govoriti z vami kot govori človek s plemenitim človekom (»Vraga, kaj meni tudi ta, da sem kdovekak

gospod in bi me rad vprašal za denar!« je pomislil Cassio. »Saj ne bom umazan v svoji hvaležnosti, toda kaj le hoče?«); da, in s svobodnim človekom, to pa zato, da bi nameravano prošnjo lahko rešili kot enak enakemu. Zdaj ste svobodni, torej gospodar, da jo premotrite, kakor se vam zdi prav.«

»Govorite!« je rekel Cassio skoraj mučno nestrpno. »Vse, kar je v moji moči...«

»Ne vem, če je v vaši moči; za vsak slučaj...«

»Povejte, povejte!...«

»Čujte in, ponavljam, ne sodite me napek in ne smatrajte me za norca. Ko sem bral pisma vaše sestre, sem spoznal v njej tako dobro, tako plemenito bitje, da... (»O ti moj ljubi Bog, zaljubil se je vanjo!« je zakričal Cassio vase in spet mu je bilo, ko da gleda v temo) »...da sem se zaljubil. Ne smejajte se mi, tudi jaz sem še mlad...«

O ne, Cassio se ni smejal.

»Ali ste ji pisali?« je vprašal kratko.

»Ne bodite užaljeni; nisem si upal toliko. Samo vam...«

»Ni mogoče, tako čudno je, ni mogoče!« se je utrvalo v Cassiju, kakor bi sam s seboj govoril, in tolkel s pestjo po dekretu, ki ga je imel razgrnjenega na kolenu. Papir je hrestel in šumel.

»Res, nemogoče se zdi, a vendar je tako; čudno, nenavadno je, a se ni primerilo prvikrat. Tako je, gospod Longino. Moja prošnja je resna. Ali bi jo mogla vaša sestra sprejeti?«

»Kakšno prošnjo?«

Ravnatelj je pomislil: »Mladenič je preveč ginjen. Mogoče sem pogršil, da sem ž njim tukaj govoril. Preveč je vsega naenkrat!« Potem je pa rekel:

»Prošnjo glede poroke.«

Cassio ni odgovoril hitro. S silo se je obvladal. Spet je jasno videl in je motril ravnatelja in zdel se mu je kot prošle čase bled, bolesten in grd. V njegovo neizmerno stisko je kanila kaplja tolažbe. »Ne bo ga marala,« je pomislil.

»Toda,« je nato vprašal, »ali ste dobro premislili? Ste li pisali kaj v našo vas, ste li kaj poizvedeli? V podobnih slučajih...«

»Nič nisem pisal. Čemu? Vedel sem, da je vaša gospodična sestra mlada in dobra — kaj bi hotel več. Tako sam sem.«

»Preveč, preveč ste dobri. Zdaj pa jaz ne vem, kako bi izrazil svojo hvaležnost. Ne bojte se, da vas nisem razumel, razumem vas popolnoma in občudujem vašo dušo. V čast si štejem vašo prošnjo in radi mene... če bi jaz... Toda zagotavljam vas, da poskusim vse. Zaupajte!«

Dvignil se je, zganil z medlimi prsti dekret, gledajoč ga s prikrito bridkostjo. Majhen, neznamenit je bil ravnatelj ob njem, ko se mu je približal in se mu zahvalil. Prosil ga je, če bi smel še v celico in da bi mu pripravili brando. Vse mu je dovolil.

Cassio se je vrgel na trdo ležišče in je zavzdihnil.

Pavla ni bila njegova sestra, njegova zaročenka je bila. Zanj je žrtvoval svojo čast, zanj postavil v nevarnost vso svojo bodočnost in pretrgal vse vezi s svojci. Ona sama mu je ostala in udano igrala sestro, da bi mu mogla pisati. In zdaj naj bi jo izgubil? Ubog je zdaj in osramočen, oni pa ima sijajno socialno pozicijo, je dober in plemenitega srca. Ima li pravico, da bi preprečil Pavli možno srečo? Res je žrtvoval zanj čast in skoraj dve leti svobode, toda žrtve ni zahtevala ona in ne bi bilo pravično, če bi v zameno zahteval vse njeno življenje. Sicer bo ona odločala — v dnu duše je bil prepričan, da se odloči zanj — a bridko ga je težilo, da je varal in da še vara onega tako dobrega in plemenitega moža.

»Vse mu povem, naj se zgodi karkoli,« je pomislil in se čez dobro uro dvignil. Ko je bil pokonci, mu je dobri sklep splahnel.

»Ne, ničesar ne povem. Ali ima pravico, da bi vse zvedel? Ne. Pisal mu bom od doma. Končno, saj kar je dobrega storil, je delal v svoj prid, iz samoljubja! Na njegove mačje oči se ne zanesem, zdaj bi mi utegnil napraviti še kako krivico.«

Pa se je kmalu sramoval svoje neodločnosti in zatulil je vase:

»Ali si podlež?« in se zaganjal po celici kakor zaprta zver.

Ko se je ustavil ob zakriženem oknu, je spet videl one bele oblake, ki so se še vedno prozorno razprostirali na obzorju; ohranili so videz alabaster-skega stopnišča, vodečega v neznansko čiste višine, le da so se vzdušne stopnice iztenile in osvetlile; zdele so se kot bi bile prevlečene s srebrom, in so ginile in se nedopovedljivo sladko nižale.

Cassio je strmel tja gori in z globokim hrepenenjem mislil na daljno domovino. Nenadoma se je začutil dobrega in čistega, kakor da bi bil visoko gori v oni svetlobi na zadnji stopnici in bi se tam in vse spodaj pod njegovimi pogledi razprostirala sladka rodna zemlja.

Mislil je:

»Ako bi ne bilo njega, bi moral še dolge dolge mesece prebiti tu notri. Mogoče bi celo umrl ali napravil kako blaznost. Vse mu povem, naj se zgodi karkoli.«

Tesnobno je čakal ure, da stopi spet predenj. Ko je bil pred njim, mu je rekel z odločnim glasom:

»Čujte, gospod ravnatelj, vse, kar ste mi blagovolili zjutraj sporočiti, sem dobro premislil.«

»Prav, prav,« je odvrnil ravnatelj, a mislil nasprotno.

»Preden bi govorila o tem, zakaj potrebno je, da se pogovoriva, dovolite, da vam na kratko povem, kako čudno je prišlo do tega, da sem bil obsojen. To pa zato,« se je bridko nasmehnil, »ker upam, da me niste smatrali za tako krivega kot se je, žal, zdelo.«

Ravnatelj je tišal.

»Čujte, kakih deset let že ljubim neko deklico v naši vasi. Bogata je bila, a popolna sirota in pod varuštvo. Dali so jo v zavod in tudi jaz sem bil dolga leta zdoma. Ko sem se vrnil, sem izvedel, da je ubogo deklico, — tudi ona se je vrnila —, čeprav je postala polnoletna, stric varuh stiskal in mučil in se polastil

njenega imetja. Obubožal jo je, imel zaprto in ji z vsem mogočim grozil. Jaz sem pač prišel do nje in za njeno ljubezen sem ji obljubil, da poskrbim za njeno srečo in neodvisnost. »Poroči me,« je rekla, »in s teboj pobegnem.« Ker je moj načrt težila temna bodočnost, se mi je zdelo le bolje, da vse nevezan izvedem. Pregovoril sem jo, da se je zatekla k neki prijateljski družini, in ko je bila na varnem, sem se spravil na delo. Ali veste, kaj sem storil? Mogoče domnevate: ponaredil sem varuhov podpis in ker je bil sila bogat in znan in imel neomejen kredit, sem v vasi in drugod dobil lepe vsote. Tako sem nakupil za deklico zemlje in ji še pridobil gotovino. In sem čakal. Ko so menice zapadle, je postala krivda očita. Romantično sem upal, da me bodo smatrali za junaka, heroja, a zgrabili so me, me obsodili in bil sem zaničevan. Vse ono moje malo, kar sem imel, je šlo v zrak in moji me niso hoteli več poznati. Ona sama mi je ostala in ona, gospod ravnatelj, je — Pavla.«

Gospod ravnatelj je še molčal. Kaj naj bi rekel? Vse, kar je čul, Cassijeva zgodba in njegova, vse se je zdelo neverjetno, a vendar je bila bridka resnica. Cassio je menil, da mu sledi v mislih.

»Čudno, ali ne? Neverjetno. Če bi kdo bral, ne bi verjel.«

»Tako je življenje,« je rekel mirno ravnatelj in gledal nohte na upognjenih prstih, »usoda ima neskončno tajne votke.«

»Resigniran je, vdal se je,« je pomislil Cassio in se drznil pripomniti:

»Življenje je često strašen roman.«

Ko pa je pogledal bolje ravnatelja in je videl v njegovem obrazu tako trpek oni bolesten izraz, se je neutegoma povrnil k misli, ki jo je zadrževal.

»Lejte, reči sem hotel: kljub vsemu poskusim vse, da vam izkažem svojo hvaležnost.«

»Kaj pravite?« ...

»Čakajte, povem vam. Moral sem vam obrazložiti, kako stojijo v resnici stvari. Ker pa ste bili tako dobri z menoj, sem pripravljen, storiti vse ...«

»Kaj pravite, kaj pravite? ...« je ponovil ravnatelj in zdelo se je, da ni poslušal Cassijevih besed, temveč daljne glasove.

»Končno, Pavla sama ima besedo: jaz bom tako, kakor bi bil v resnici brat, nič drugega nego brat.«

»Ne, ne! Kaj le govorite!«

»Vendar, če želite, bom kar danes pisal in počakava odgovora. Ko pa dospe odgovor, vidite, mi ne bo več kazalo, vračati se domov.«

»Kaj le govorite!« je ponovil ravnatelj, to pot zavestno, in glas mu je drhtel. Gledal si je noht na palcu, vzravnanem ob stisnjeni pesti, potem je pri vzdignil oči in iskal za Cassijevim pogledom.

»Nič ne boste pisali, domov se vrnete in voščim vam iz srca vse najboljše. Oprostite, a kdo bi mogel to misliti? Res: življenje je strašen roman.«

Cassio je vztrajal, naj bi mu dovolil pisati, češ, da je to usluga, za katero ga prosi. Videl bi, kako je njegova hvaležnost brezmejna in da je premagala dolžnost ljubezen. Pavla bi bila gotovo srečnejša z gospodom ravnateljem nego ž njim in predvsem mora misliti na njeno dobro in njeno srečo.

Ravnatelj ga je potrpežljivo poslušal; trenutkoma mu je zalesketalo živo v očeh, a se ni dal pregovoriti.

»Čujte,« je sklenil, ko se je zahvalil Cassiju, »če smatrate za svojo dolžnost, biti meni hvaležni in do gospodične velikodušni, je zdaj njena dolžnost, da vas osreči in vam povrne sleherno žrtev.«

»Vendar ...«

»Dovolite, da končam. Če bi gospodična postopala drugače, bi ne bila več ono plemenito, dobro bitje, kot sem jo sanjal ... In moja prošnja ne bi bila več upravičena ... razumete? Ali imam prav ali ne?«

Ravnatelj je stopil k zakriženemu oknu in Cassio ni rekel ne da, ne ne. In v dušo obeh mož se je vselilo različno čuvstvo: Cassio se je čutil srečnega, ravnatelj pa je bridko vedel, da je njegov sen za vedno in neizprosno splahnel.

Maščevanje posebne vrste.

V Orunu, divji sardski vasi, ki leži visoko v gorovju in je razvpita radi sovražnosti, sta živela некоč dva prijatelja, katerih eden je bil revež, drugi pa premožen.

Revež se je klical Martinu Selix, a zdeli so mu ime Puša, najbrž zato, ker je često vzklikal »pri moj' puš'!«. Sicer ni izgledal, da bi bil divje nravi, puške pa ni mogel rabiti, ker je bil tako ubog, da si je ni mogel kupiti. Kmetoval je, sejal mnogo žita, bil mlač, močen, ogorel, imel črne oči, ki so škilile in bile nezaupne.

Premožni, Sarvatore Jacobbe, je pa bil neke vrste mali posestnik; oblačil se je v narodno nošo, a nosil baržunast jopič. Njegovo obnašanje je bilo gosposko in ko je potoval, je nosil risanico na debelem traku iz črne svile. Posedoval je govedo, konje, pse, dva hlapca, lep kos zemljišča, posejanega s starimi in mladimi oljkami, in še je imel lepo sestro in mnogo domišljavosti.

Vsi so govorili:

»Martinu Selix misli bogve kaj da je, ko hodi s Sarvatorom Jacobbom. Mogoče celo misli, da mu da sestro...«

Toda Puša ni niti zdaleka mislil na to. Opravljal je prijatelju zaupne posle; včasih, ko je bil Sarvatore v Nuoru po opravkih ali je bil zaposlen v volivnem boju, je pogledal v njegovo stajo, če vrši pastir svojo dolžnost, če je tam vse v redu in še sto drugih uslužnosti je opravljal. Nič ponižujoče se mu ni zdelo to, čeprav je lepa Paska gledala nanj ko na hlapca in ga je često smešila in se norčevala iz njega.

Orunske ženske so lepe, prevzetne, nenavadno prebrisane, prirodno bistrumne. Čudovito toplo go-

vorijo in razumno in polna bajnih prispodob je njihova beseda: navdušenje govori iz nje in jeza in še začudenje med tem in onim. Vezene srajce nosijo in rumene modrčke in oči imajo globoke in temne ko noč. Rade plešejo, sedijo po orijentalško, in če jih je kdo razžalil, prosijo z grozovitimi besedami nebo za maščevanje.

Paskin in Sarvatorov oče je, na primer, umrl v zaporu, obsojen, Bog nas kaj takega obvaruj, radi umora. Otroka sta, kajpa, trdila, da je bil nedolžen — in vsako leto je Paska ob obletnici njegove smrti obnavljala nárek, jokajoč, puleč si lase in pojoč žalostne verze, ki jih je sproti zlagala. Poleg tega je poslala vedno Naši Gospe v Valverde po en skud, da bi se Ona strahovito maščevala nad vsemi, ki so s svojim krivim pričevanjem povzročili, da je bil rajnik obsojen.

Paska je bila častihlepna in domišljava kakor brat. Že kot deklica je bila po krajevnem običaju zaročena z nekim človekom, ki je bil zelo bogat, a odrasel. Pa je zaročenec obubožal in domišljavo dekle ni hotelo ničesar več slišati o poroki. Kdo ve, kaj je poslej sanjala, ko je sedela na petah na svetlem cerkvenem tlaku, premikajoč na lahko granatne ustnice in kakor izgubljeno zroč z velikimi očmi v višino pod obok na grobe freske.

Bila je visoka, gibčna in v obraz mrzlobrončena. Kot kip. Moški, tudi premožnejši, se ji niso upali blizu: kako bi se potemtakem Martinu Selix drznil, le pogledati jo. Sicer mu je bila celo zoprna, dasi tega ni povedal. Kakor vse premožnejše ženske v Orunu, kjer so se pečali s planšarstvom, je znala tudi Paska prav dobro mesti, siriti, delati skuto in sploh vse, kar se dá napraviti iz mleka.

Nekega dne je sedela na tleh blizu ognjišča in sirila, ko je prišel Martinu. Postal je nekoliko, jo mrzlo opazoval, potem je pokašljaj, se popraskal, in ko ni vedel, kaj bi rekel, se je opogumil in ji oponašal, da spravlja tako počasi sir v obod, kakor bi oblikovala kakega piščanca ali zajca.

»Zgrabi in stlači v obod, kaj je treba toliko one-gavati, saj se potem tako vse stlači!« je rekel.

Paska je zardela in prevzetno dejala:

»Kaj se neki ti na to razumeš? Pač! Saj imaš izkušnjo s svojim sirom!...«

Nato je Martinu zardel. Paska mu je s svojimi besedami oponesla revščino.

»Pri moj' puš',« je zakričal vase, »če mi še kdaj kako tako zabrusi, jo na mestu oklofutam, bogme!«

In užaljen in ponižan je odšel.

* * *

Zgodilo se je, da je Sarvatore sklenil cepiti vsa mlada in stara drevesa v svoji zanemarjeni oljkovi ogradi. Hotel je to svojo posest zboljšati. Bila je v isallski dolini blizu reke, v rodovitnem in čudovito lepem kraju.

Sarvatore je vse na veliko pripravil kot imajo navado posestniki v Nuoreščini, ko cepijo. Povabil je vse svoje prijatelje kmete in može, ki so znali posebno dobro cepiti. Vsi pomagajo ob takih prilikah in jim ni za plačilo, ker jih čaka po končanem delu obilna gostija in zabava: ne delavnik, bukolčni, kmet-ski praznik bi se lahko imenoval tak dan. Tudi pa-stirji se ga udeležijo in kak latinski pesnik — če bi še kateri živel — bi lahko zložil na ta praznik prijetno eklogo.

Določenega dne so prišli in prijezdili Sarvatorovi prijatelji in njihove žene v ogrado. Prišli so tudi nje-govi pastirji, ki so vlekli s seboj ovce, neumno prive-zane k sedlu, in prinesli s seboj v vrečah še svež sir.

Kmalu so pod starimi sivimi oljkami zaplapolali ognji in dim se je dvigal v zmagovitih stebrih pod globoko sinje nebo.

Maj se je smejal v dolini: konji so v svojem teku potlačili visoko travo, žito je v dalji srebrno valovilo, oleandri ob reki so upogibali nad zeleno vodo šopke temnordečih popkov in lahek vetrič je širil tople vonjave.

Pastirji so si dali opravka s tem in onim: odpirali so panje in jemali iz njih topli med, ki je bil rumen ko tekoče zlato, drli na meh ovce, snemajoč jim kožo, ki se je podpluta trgala od rdečkastega, golega trupa živali, kuhali krvavice na žareči žerjavici in na dolgih lesenih ražnjih pekli meso, smejoč se in šaleč se z ženskami, ki so jim pomagale.

Paska je bila, kajpa, kraljica dneva. Ženske, ki so jo obdajale kot deklet, niso pustile, da bi se dotaknila dela, vendar je vse nadzorovala s svojo visoko bizantinsko postavo, ki je vsakotoliko vzdrhtela kakor šibko ločje v reki.

Kmetje so raztreseni po ogradi pazljivo, skoraj zaverovano obžagavali oljkam veje. Pietro Maria Pinedda, sloviti cepivec, je stopal od gručice do gručice in vse motril z velikimi sivimi in neprijaznimi očmi. Njegov obraz je bil zagorel in prvi mah ruse brade mu je robil lice.

Ko je vtaknil cepič v preklan konec, ki je bil še rumen in svež, ga je tesno povezal s trto, nato pa obložil z zgnetenim ilom in ko je še dobro zadelal cepič, je Pietro s prstom krepko vtisnil v illo križ z željo in prošnjo, da bi se cep sprijel. Končno so cepič še ovili in pokrili s figovim peresom, da bi ga branilo proti naraščajoči pripeki.

Tako je šlo od drevesa do drevesa, vrhovi in veje so padale v visoko, že vzcvetelo rastlinje, cepivci so govorili o banditih, o svojem poslu, o drevju, o ženskah in vsemogočih prošlih zgodah. Glasni klici so polnili ozračje in bizarna popevka se je kakor divji krik duše, ki pojoč joče, gubila v daljo med drevjem, pod katerim je ohranila trava v širokih krogih vse bolj svojo svežost; gubila se je v tiho dolino do reke in še preko nje. In poslikane buče, polne rdečega vina, so krožile iz roke v roko in bolj in bolj razgrevale kri teh že tako divjih ljudi, ki so imeli blestečebele zobe in grobo, črno obleko.

Martinu Selix je vsem pomagal in se smejal, da so se mu videli vsi ozki zobje; zdelo se je, da je srečen. Bil je kot nekak nadzornik Sarvatorov, ker

ta ni nič delal; roke je za hrbtom prekrižal in se zadovoljno smehljal.

Tega in onega izmed povablencev je peklo, ker se je Selix tako oblastno vedel; zlasti ga je često jezno ošvignil s svojim kovinastim pogledom Pietro Pinedda.

Rusi mladenič z velikimi, sivimi in neprijaznimi očmi je bil zaljubljen v Pasko in mučila ga je ljubosumnost radi prijateljstva, ki ga je Sarvatore Seliksu kazal. Oblastnost, s katero se je Martinu ta dan postavljaj, ga je žgala kakor nikdar še. In da se je razvnel, ni bilo treba kaj posebnega. Že parkrat je padlo par trdih besed, ko je šlo za to, kako naj poveže s trto.

Martinu je rekel:

»Saj ni treba tako trdno zvezati.«

Oni je trdil nasprotno.

Govoreč o Paski, ko se je bil Sarvatore nekoliko oddaljil, se je nekdo pošalil in zbodel:

»Z Martinom Seliksom jo poročimo!«

»Pri moj' puš'!« se je oglasil Martinu in v očeh se mu je divje zabliskalo. »Ali misliš, da bi bilo to tako nemogoče?«

»Pri moj' puš'!« je rekel še oni. »Vse je mogoče na tem svetu.«

Martinu je skomignil z rameni, kakor bi hotel reči: če bi le hotel.

Pietro Pinedda je zardel od jeze, a ni rekel nič, dasi ga je močno imelo; vedel je, da govorijo tako v njegovi navzočnosti, da bi ga dražili.

»Če ste vi premeteni kakor orel, sem jaz kakor lisica!« je mislil.

Malo pred kosilom je rekel s ponarejeno bridkostjo Paski, ko ni vedel, kako bi ji sicer spet izrazil svoje nagnjenje:

»Zdaj vem, zakaj me nočeš.«

»Zakaj, jastreb brez brade?« ga je vprašala in ga gledala.

»Zato, ker misliš vzeti Martina Seliksa.«

Paska je vzkipela in ostro vzkliknila. Bil je to oni značilni vzklík, kot ga zmorejó le ženske v Orunu.

»Kdo ti je povedal?«

»On sam.«

»Laž!«

»Ustreli naj me, če ni res!«

In ponovil je razgovor in pridál še to in ono iz svojega.

Paski se je zmračil obraz in skoraj bi raztrgala svojo čepico v znak ogorčenosti ob takem poniževanju.

Pietro se je potolažil in jo je prosil, naj bi molčala in ne povzročila radi tega kakih besed, toda preveč je bila vzdražena in je sklenila, da Martina pri kosilu odkrito osmeši.

Povabljeni so sedeli na tleh v krogu in jedli z lesenih krožnikov in s kosov probkovine: za pribor so imeli samo nabrušene nože. Bolj ko vino jim je še ne povsem shlajeni med sladil kosilo; vanj so pomakali bele rezine svežega sira, friko, ločiko, kruh in celó meso. Nekateri so ga jedli kar tako, srkajoč vso sladkost iz satu, katerega so potem zmečkanega daleč izpljunili. Veseli pogovori in glasen smeh se je razlegal v senci starih oljk. Proti severu in vzhodu so sinje gore kipele v sinjino blestečega se poldne.

Nenadoma je bilo vse razigranosti konec: kakor temen oblak je leglo nad veselo pojedino. Paska je spregovorila, obrnivši se proti Martinu:

»Ali ga vidite barona, ki bi rad kar plemkinjo za ženo! Škoda, da v Orunu ni najti take!«

Martinu, ki je doslej mirno odgovarjal na slane Paskine dovtipe, se ni pustil več dražiti, zlasti ker ga je vino opogumilo, in je kljuboval:

»Pusti me v miru, Paska, ko te nimam prav nič za mar! Dobro vem, da sem revež, a boljšo ženo kakor si ti pa le upam dobiti!«

»O, gotovo! Naša Gospa z Valverda nam pomagaj! Ženske kakor sem jaz seveda ti nočeš. Rad bi... tako kot si sam...«

»In kaj si ti, čeprav imaš par soldov? Le pazi, pri moj' puš', ker svet se vrti! Kdo ve, da ne bodo še moji otroci tvojim dajali miloščine!«

Paska je zardela kakor škrlat, ki je robil njeno krilo, in je rekla:

»Za zdaj jo še jaz delim tebi!«

Martinu je zagnal z vso silo na tla pločevinasto čašo, polno vina, ki jo je držal v roki, in zabrusil dekletu psovko v obraz.

»Martinu!« je zakričal Sarvatore.

»Nič ne potrebujem od tebe! Od nikogar ne potrebujem nič!« je kričal Martinu in oči so mu bile zelene od jeze. — »Vsi ste garjavi! O, nisem, ne, odvisen od tebe, Sarvatore Jacobbe, mogoče si ti bolj od mene kakor jaz od tebe! Ničesar ti nisem dolžan! Ne dolgujem ti ne kruha ne žita ne denarja in tvoja sestra bi lahko molčala in mi ne očitala revščine. Revščina ni greh, Sarvatore Jacobbe, revščina ni greh! Če pa meniš, da bi ti utegnilo moje prijateljstvo biti ob čast, lahko ...«

»Pijan si!«

»Ti si pijan!«

»Garjavec!«

»Ti si garjav!«

Tako se je razvnelo divje prerekanje in skoraj bi tekla kri in se pomešala z madeži vina, ki se je polilo po travi. Prijatelja sta si metala v obraz vse-mogoče stvari, ki jih doslej okoli stoječi niso vedeli; in rdela sta v obraz, kdo ve, ali od jeze ali od sramu.

Ženske so vreščale. Bela od strahu se je Paska kesala svojih besed in je na vsiljiv način hotela udušiti ogenj, ki ga je sama zanetila. In res je ogenj ugasnil; prijatelja sta se, kot se je zdelo, spoprijaznila. Martina, ki je hotel oditi, so z vso silo zadržali in ostal je, a poslej ni več pogledal s svojimi šklečimi očmi Sarvatorja, ki je stal ob kraju in mu je bilo resnično mučno radi neprijetnega dogodljaja.

Potem so začeli spet cepiti. Pietro Pinedda je bil, ko da je on zmagal, a tudi Martinu se je vsako-

toliko prisiljeno nasmejal, zlasti ko so cepljene veje zaznamovali s križem ...

* * *

Čez dva dni se je odpravil Martinu Selix na opasilo v San Francesco. Pod večer je odšel peš in gologlav — tako se je zaobljubil. Ko ga je zalotila na poti noč, je romar krenil v drugo smer: mesto bi nadaljeval pot proti San Francescu, jo je mahnil proti Isalli in se ustavil med oleandri. Pozno v noč, ko je sveta rosa pršila izpod neba na spečo naravo in je voda v reki drhtivo odsevala veliki tajni mir zahajajoče lune in je vse močnejše dehtelo iz ločja, se je Puša grozno maščeval, ne da bi rabil orožje. Po drevju, ki so ga tako skrbno in verno cepili, je izruval vse cepiče.

* * *

Ko je hotel preplezati zid v ogradi, je nepričakovano vzrastel pred njim neki človek in v blede mesečini se je zasvetila puškina cev.

»Vedel sem, kuna grda!« je zavpil Sarvatore Jacobbe. »Kakor psa bi te zdaj lahko pobil, a ti napravim nekaj hujšega!«

Tedaj so prišli trije moški iz grmičja.

»Vi ste vse videli,« jim je rekel Sarvatore, »vendar tega romarja ne ubijemo, kaj ne, niti ga ne ovadimo oblasti, kaj ne? Martinu Selix, brezplačno mi boš služil, za hlapca mi boš toliko tednov, kolikor dreves si pokončal.«

Nenavadna obsodba je mogočno odmevala v veliki rosní mir po dolini. Martinu Selix je nadaljeval svoje romanje, a ko se je vrnil, je pri prevzetnih Jacobbih vstopil kot hlapec in je tri dolga leta bridko služil.

V kraljestvu skal.

Na nekem pologu Monte Bacchitta, ki ga obdajajo pošastne granitne pečine in ga varujejo pred mrzlimi severnimi vetrovi, je imel svinjski pastir Sidru Ad-das svoj stan. Stan je obsegal običajno ograjeno medrje in kočo, stožičasto zgrajeno iz skal in vejevja. Velik bel pes, ki je imel grozansko glavo in rdeče oči, je bil priklenjen k neki skali pod vejnatim ostrešjem in je čuval stan.

Visoko je ta kos sveta, pravo kraljestvo skal, in le tu in tam ga krasijo redki hrastovi gozdi in lazi, ki se spomladi odenejo s cvetjem. Pol Sardinije se razprostira pod Hribom prav tja do zalivov, ki so v vedrih jesenskih jutrih nebesnomodri, in še do zahlapelga obzorja, ki ga zastirajo skladi gora, katere jutranja in večerna zarja krvavo rdeči. Ko potihne veter, kraljuje tod pod pošastnimi, sivimi, zagonetnimi pečmi nepopisen mir.

Praščev, razkropljenih po oddaljenem gozdu ali poleti širom lazov, ki jih pokriva grmičje pol zelenega, pol usehlega asfodela, ni bilo nikdar videti, še manj pa pastirja. Samo oni veliki beli pes, ki je ležal na šapah kakor pošasten idol in strmел z rdečimi očmi v daljavo, je oživiljal divjo samoto. Ob pečeh je bilo nekoliko panjev iz probkovine in v začetku poletja je jemal iz njih stric Sidru grenek med. Redko je hodil v vas, kjer je imel hišo z borjačem, ki ga je senčilo granatovo drevo in stoletna trta; hči Sidra pa je prihajala skoro vsak teden v stan in mu prinašala živež in vino ter preobleko.

Večkrat se je pomudila in je prebila tudi čez noč v stanu. Prihajala in odhajala je vedno sama, ker je dobro poznala goro. Kaj mlada ni bila več; debela je bila in zagorela, imela je lepe črne, svetlikajoče se oči, velike noge, roke kakor železne in se

zato ni nikogar bala in se ni strašila pred nikako naravno nevarnostjo. Pač pa se je bala mrtvih.

Nekoč, ko je bila sama v koči, je zaslišala nenavadno udrihanje, ki se je ponavljalo; zdelo se ji je, da prihaja od zgoraj pa spet od spodaj, od daleč nekod, kot bi kdo klesal skalo.

Kamnosek v tej višini? Ah, niti misliti ni. Saj ga ni nikdar nihče videl tod. Mogoče je pa kaka nesrečna duša, ki opleta s kovinastimi perutmi ob skale kakor ujeta muha?

Sidra je stopila iz koče. Bilo je proti koncu zime, toplega solnčnega popoldne. Okoli stana je bilo prijetno mlačno, kot znak pomladi; skale so bile tople; rastlinje je dehtelo in modro nebo se je brezmejno prelivalo v sinjino zalivov in gora.

V tej veliki solnčni tišini se je trepetajoče širilo ono klesanje in se je v krogu odmevajoče ponavljalo.

Sidra je dala roko nad oči in je gledala okoli; trdno je šla preko nežne, še vlažne trave, stopila sem in tja, a ni zapazila ničesar. Klesanje je trajalo ves večer; proti mraku se je razletela mina in zabobnelo je po vsi gori, pes Pazi je zalajal kakor priklenjen demon.

Kmalu potem se je vrnil stric Sidru s svojimi prašiči, ki jih je bilo lepo število, a so bili mršavi, ker letina želoda je bila slaba. Kruleč so se ustavili in rili po tleh.

»Ostaneš tu?« je vprašal Sidro, ki je zakurila ogenj.

»Ostanem. Kdo neki lomi skale v gori?«

»Kaj vem. Bo že kak berač!« je odgovoril oče prepirljivo.

Bil je visok mož stric Sidru, visok in rejen, in bradat je bil in dolge črne lase je imel.

Njegov hladnokrvni, sivoblede obraz je bil, ko da je izklesan iz skale. In molčeč je bil in trd. Zdelo se je, da se je kraljestvo skal, v katerem je živel, v njem poosebilo. Če je govoril, je bilo v besedi zaničevanje. Iz te višine, kjer je prebival in kjer je po štiridesetih letih dela mogel neodvisno živeti, je prezirljivo sodil ljudi.

»Kdo le neki more biti oni norec, ki je prišel sem gori lomit skale?« je vsakotoliko povpraševala Sidra, ko da govori sama s seboj.

Pastir je sedel blizu ognja; nič ni delal in nič ni govoril, le zdaj pa zdaj je pljunil v žerjavico.

Pozno že, ko je pripravljala Sidra večerjo, sta zaslišala korak in popevko in ob divjem lajanju se je prikazal v vratih človek in pozdravil:

»Dober večer!«

»Dober večer!«

»Kaj ste bili vi oni, ki je lomil skale?« je vprašala porogljivo Sidra. »Vstopite!«

»Jaz sem bil.«

»No, vstopite!«

»Če me ne povabi stari, ne vstopim.«

»Pa vstopi!« — je rekel pastir, ne da bi se obrnil, in je pljunil.

Človek je vstopil. Bil je zelo mlad, bil je majhen, lep ko mesec, bel, imel kovinaste oči, ki so prodrle v dno duše, kogar so gledale.

Kljub svojim porogljivim besedam, se je delala le ljubezniva, oči so se ji svetlikale in zdelo se je, da se je pomladila za pet, šest let. Mladi človek je sedel in se obrnil k stricu Sidru.

»Potreba, stric Sidru, potreba! Povejte mi vi, ki ste bistri ko orel, ali je neumno, lotiti se česarkoli, ako je potreba. Ali je neumno ali je pametno?«

»Pametno.«

»Pametno! Prav. Poslušajte, stric Sidru, jaz sem po poklicu lovec. Lovec! Prav. Toda od lova ni mogoče živeti.«

»A jaz znam tudi kaj drugega!« je vzkipel nato, dvignil odprto roko in z drugo štel prste, govoreč: »Jaz sem kamnosek, tesar, mizar, lovec, vse sem! In živim dobro, veste, stric Sidru, dobro živim.«

Stric Sidru je tišal, Sidra je pa z očmi požirala mladeniča. Kar naenkrat se je obrnil in jo motril z onim kovinastim pogledom, da je zardela, a še vedno se je menil s pastirjem, govoreč:

»Dobro živim, le še žena mi manjka. Ali bi mi dali svojo hčer, stric Sidru?«

»Norec!« je rekla Sidra in se zasmejala.

Stric Sidru se ni niti zasmeljal.

»Kaj, ne odgovorite? Mi je ne daste? Če mi je ne daste, jo pa vzamem!«

»Norec, norec!« se je Sidra sladko smejala, oče je pa resno gledal in potem rekel:

»Boele,¹ če hočeš ostati in z nami v miru prigrizniti, naj bo, drugače pa pojdi k vragu!«

»Kaj? Glejte ga, starega jastreba, ki noče! Noče? E, mislim, da bo le hotel.«

Stric Sidru je venomer ostro gledal hčer; opazila je in rekla mladeniču:

»Jenjajte že! Če nočete z nami večerjati, prav, drugače napravite, kar hočete!«

Boele je ostal pri večerji in je izpil stricu Sidru brezobzirno skoraj vse vino, potem pa je odšel.

Oče in hči sta ostala sama in Sidra se je vznemirjala in se v zadregi medla s tem in onim.

»Ali je mladenič govoril resno?« je vprašal pastir.

»Ne vem.«

»Ali te ni nikdar zalezoval?«

»Nikdar.«

Stric Sidru je za trenutek potišal, potem je pljunil v ogenj in rekel:

»Dobro, poslušaj! Nič več nisi tako mlada in veš, kaj je prav, kaj napek. In jaz sem tudi pameten. Če hočeš, pa ga vzemi, a vedi, da je zanikaren berač. Ti si bogata in če boš znala gledati na svoje, ti ne bo manjkalo. Lej, štirideset let že delam, a nisem garal zato, da bi prišlo v roke kakemu beraču ali lovcu, ki lomi skale. To leto nisem prodal prašičev, ker niso dovolj rejeni in ker nimamo potrebe, da bi prodajali mršave. Prodam jih drugič in tisoč skudov mi gotovo vržejo. Tisoč skudov, čuješ, hči! Zdaj pa napravi kar hočeš, a oni berač je zanikaren. Tako je po moji pameti!«

¹ Rafael.

Izgovoril se je in obmolknil in v obraz je bil kakor sfiga.

»Taka pridiga! Nori ste, kaj pa mislite!« je rekla hči ostro in je zardela. Ponosno vzravnana se je postavila v vrata in gledala v globoko, svetlo noč.

Čez tri mesece se je poročila z Boelejem, ki je imel po krstnem listu, čeprav je izgledal tako mlad, šest in trideset let.

Stric Sidru je bil pameten in zato ni branil, nič ni ugovarjal, zamišljen je tišal. Ženin ni imel drugega nego eno srajco, revno obleko in puško.

Prišli so v stan na svatovsko pojedino. Bilo je proti koncu pomladi: kraljestvo skal je bilo odeto s cvetočim asfodelom. Grmovje žoltilice je izgledalo od daleč kakor ogenj, ki je za solnca bled. Nebo v višini nad neznanskimi pečmi, poraslimi z zelenim grmičjem, je bilo čisto ko voda, in daljni zalivi in daljne gore, ki so se kazale na obzorju, so se svetili ko v biserih.

Slovesna je bila svatovščina v tej višini, v tem pomladnem blesku. Celega pujska so spekli in stric Sidru si je nadel obličje in si ovil vrat in roke s cunjami, da bi vzel iz panjev med. Čebele so šumele v solncu, pes je lajal za oso, ki ga je pičila v uhelj. Sidra je v svoji sreči vsakotoliko boječe pogledala očeta, a pastir se ni zmenil zanjo.

Boele je pel in se neznansko upijanil, potem pa je zaspal. Sidra je zardela in zmedena gledala hladnokrvni obraz očetov, a pastir se ni zmenil zanjo.

Ko sta se pozno zvečer vračala, je rekla ženinu, ki se je še zaletaval in je bil bled:

»Hudobnež, slabo si napravil, kar si storil; pred očetom bi ne smel biti tak!«

»Kaj pa sem takega storil?«

»Kaj si storil? Mene vprašaš? Ah!«

»Ah in oh! Opil sem se, ne? Vino je pač zato, da ga pijemo!«

»Toda vpričo očetal!«

»Kaj je tvoj oče? Star jastreb. Kaj, morda se on ni opil, ko je bil novič. Ali se ga res bojiš?«

»Res.«

»Kar pomiri se, zmeščam ga kakor gobo. Tako ga dobim v pest, glej!« je rekel Boele in stisnil pest, kot bi imel kaj v njej.

Sidra je ponižno molčala.

Boele je držal besedo. Popravljal se je in lovil je-rebice in jih pošiljal v Nuoro, izdeloval je kmečke vozove, lomil skale, a zaslužek enega meseca je zapil en dan. Žena ga je redila in bil je dober z njo, napram tastu je bil spoštljivo udan in suženjsko ubogljiv.

Tako je popolnoma obvladal starca, ki je bil kakor iz skale in so se ga vsi bali. Nekaj časa je šlo dobro.

V jeseni je Boele ujel šest kun in je rekel ženi:

»V Nuoro grem, da prodam kože; z izkupičkom nakupim les in ko se vrnem, začnemo s trgovino. Videla boš, kake denarce bo to neslo!«

Zares je tako naredil; kože je dobro prodal in otvoril je majhno trgovino: tekom meseca je napravil tri vozove, jih prodal in dal denar Sidri. Potem je rekel:

»Spet bo treba v Nuoro, da nakupim še lesa.«

Sidra, vsa vesela, da je prišel na pravo pot, mu je izročila denar in rekla:

»Da ne boš vsak dan na poti, dajva, prosiva očeta, da bi nama dal še kak stotak!«

»Dobro, dobro!« je zaklical Boele in v očeh mu je zablisnilo.

Nekega mrzlega novembrskega dne sta šla v stan in stric Sidru je dal denar.

Sidra ni nikdar več pozabila tega dneva; zdelo se ji je, da je bolj srečna kakor oni svetli dan na sva-tovščini. Eno noč in en dan sta ostala v stanu. Bilo je mrzlo, veter se je divje zaganjal ob skale in v sivi daljini so se dvigale iz morskih zalivov in vlažnih gora neprestano pepelnate megle.

V gozdu so prašiči hrustali želod, ki ga je bilo obilno, in so se vidno redili. Kotili so se pujski z rdečkastim rilcem in nežno dlako in da bi šlo vse po

sreči, je stric Sidru zakopal v medrju neko staro svetinjo. Bil je okrogel s steklom pokrit medaljon, ki je imel dvojno srebrno verižico. Okvir je bil iz črnega lesa in za steklom je bilo videti čudne podobe svetnikov, obledel grški napis in koščke rdečega lesa, o katerem so menili dobri vaščani, da so drobci strjene krvi svetega Jurija.

Ko je Sidru zakopal svetinjo, ni bil več noben pujsek povržen; vsakokrat, ko je stopil pastir v medrje, se je trikrat pokrižal.

Sidra je nesla domov tri zaklane pujske, jih ocvrla na olju in jih pripravila Boeleju za brašno. Odšel je. Nevesta je ostala sama v hiši pod granatovim drevesom, ki se je vse zlato dvigalo pod sivo jesensko nebo. Vesele sanje o prihodnosti so jo kratkočasile v samoti. Čakala je osem dni, čakala deset, čakala štirinajst dni, Boele se ni vrnil. Sidra je zbledela in imela težko srce. Minil je mesec in o Boeleju še ni bilo ne duha ne sluha.

Stric Sidru je pošiljal spraševati, če se je Boele vrnil, in končno je sam prišel v vas. Sidro je našel bolj mrtvo ko živo; zamišljen in žalosten jo je gledal. Kaj se je moglo zgoditi z Boelejem? Ali so ga okradli ali zaklali? Ali je padel v reko ali nenadoma umrl na poti?

Potrta sta se gledala oče in hči, a žalostne resnice, ki ju je težila, si nista upala izreči.

»V Nuoro moramo koga poslati; treba je poizvedeti...« je rekla Sidra obupano.

»Počasi, počasi, nič ni treba vzbujati vzgledovanja, nič ni treba, da bi vedela vsa vas o naši sramoti. Že poskrbim sam in pošljem koga...« je odgovoril oče.

Skrivši je poslal nekega botra, potem pa je vzel, ker se je prevedrilo, hčer s seboj v stan, da bi se pomirila.

Boter je medtem poveznil na glavo kapuco in tekal po planoti ter iskal po zelenih pašnikih, ki so bili vsi mokri in se svetili v solncu kakor jeklo.

»Malo trave to leto, malo trave zares. Da ga le privedete, boter, pa naj bo živ ali mrtev. Za ušesa ga zgrabite...!«

»Oh boter, prostosti svoje radi vas res ne maram zapraviti. Pregovorim ga že, da se vrne, drugega pa si ne upam, boter!«

»Malo trave to leto, zares malo!«

Nekega večera — temnilo se je že — sta sedela stric Sidru in hči v koči ob ognju. Zunaj je v spokojen, oblačen večer divje zalajal pes in ni nehal. Sidri je začelo biti srce hitreje, a ni nič rekla, le upognila se je in zadržala dih. Kakor oni nepozabni večer se je zaslišal korak in pojavil se je Boele.

Izgledal je kakor omračen, bil raztrgan, črn v obraz in oči so mu bile ko ugasle.

Vstopil je, se zvrnil na tla in zatulil kakor žival, preden pogine.

»Ubijte me,« je rekel in stegnil roke po tleh, »na kosce me razsekajte; nesrečnež sem, podlež; zapil sem vse do zadnjega centesima, svoje in vaše, vse, vse. Ubijte me, oče Sidru, zamahnite z roko, potisnite mi šilo v tilnik! Zdaj, zdaj me končajte, ta trenutek, sicer bo še huje...«

Stric Sidru se je vzravnal in ga z viška pogledal ter je rekel:

»Zanikarnež!«

Potem je odšel.

Sidra je pa začela jokati na razvalinah svojih sanj.

Boele je ležal z obrazom na tleh, imel še raztegnjene roke in je bledel; polagoma je utihnil in ni več vzdihoval; zahropel je in zapadel v mrzlično spanje.

Tedaj je Sidra vstala in mu preiskala vse žepe, a ne enega centesima ni bilo več. Dotaknila se mu je čela, ki je peklo, mu dala pod glavo vrečo in iskala naprej.

Drugi dan je Boele, ki je imel mrzlico, s silo zgrabil za roko strica Sidra, jo poljubil in orosil s solzami.

»Ali me ubijte ali mi odpustite, oče Sidru. Zanikarnež sem, končajte me, zanikarneža! Vaš hlapec

bom, pastir, Sidre se več ne dotaknem in pred vami si ne bom upal migniti niti s trepalnicami.«

In še in še je obljuboval. Stric Sidru je bil pаметen in mu je odpustil.

Povrnilo se je staro življenje. Boele se je vrgel na lov in plezal na vrhove, ki so bili višji ko Monte Bacchitta; zasledoval je orle, lovil lisice, vrane, podlasice, kratko: vse vrste živali. Vračal se je vesel in Sidra ga je slišala često, kako je pel pesem, ki ji je vzbujala bridke spomine:

Adijo, Nuoro, adijo,
ločim se, odpravljam v svet,
in ko se povrnem spet,
tvoji mrtvi oživijo —
adijo, Nuoro, adijo!

»Da bi tako bilo,« je mislila Sidra .

Često je Boele prenočil v stanu in gledal prašiče, ki so bili lepo rejeni in že za prodaj. Stric Sidru je čakal nekega kupca z juga; če se ne bi pobotal z njim, je mislil iti sam v Cagliari. Velik del njegove sreče, njegovega štiridesetletnega truda, je bila velika čreda rejenih prašičev.

»Z izkupičkom,« je mislil, »si kupim tanko in lepo preživim svoje stare dni.«

Kupec je prišel, a ni se mogel zmeniti. Tedaj se je stric Sidru odločil, da odpotuje. Boele bi ga moral spremljati. Odpotovala bi zjutraj rano sredi februarja. Boele je šel na lov in ga ni bilo dva dni. Vrnil se je dan pred odhodom proti večeru; oči so mu žarele, obraz mu je gorel.

»Ali ni prišel oni mož, ki bi varoval stan, ko ne bo naju?« je vprašal.

»Ni ga in skrbi me, ker manjkajo tri živali in moram iti, da jih poiščem.«

»Kar brez skrbi pojdite, oče Sidru!«

»Toda tebi se oči svetijo ko kresnice, pijan si in zaspiš.«

»Nič nisem pijan in ne bom zaspal. Kar pojdite!«

Stric Sidru je odšel. Bila je vetrna in oblačna noč, a svetla ko somrak. Mesec je plul za velikimi oblaki, ki so pokrivali nebo, in jim zlatil robove; sleherno skalo je bilo videti in sleherni grm, ki se je gibal v glasnem vetru.

V dobršni oddaljenosti od stanu je menil stric Sidru, da je našel sledove pogrešanih živali in človeško stopinjo.

»O,« je zavzdihnil, »ukradli so mi jih potemtakem! Pa le počakaj, te že izsledim, krščena lisica!«

In sledil je, prepričan, da Boele v stanu čuva.

Sem in tja je hodil in se obračal stric Sidru, a zaman; izgubil je skoro celo noč. Ko je mesec zašel, so oblaki počrneli in pastir ni več ničesar mogel videti in se je vrnil v stan. Oddaleč je zaslišal, kako pes divje laja in kako odmeva od votlih pečin. Zdelo se je, ko da se oglašča kak demon, priklenjen k skalam, in stric Sidru je občutil velik nemir. Pospešil je korak; vsako toliko je pes utihnil, a začel kmalu spet zavijati na vso moč.

»Kliče me,« je pomislil stric Sidru; »šentaj, kaj le se je moglo zgoditi tam gori? Kaj le dela oni berač, oni vranji lovec?«

Začel je teči; veter mu je bril skozi lase, okoli ramen in bokov, srce mu je začelo močno biti. Zasopel je prišel v stan. Stan je bil prazen, prašiči so izginili, izginil Boele. Samo pes, samo njegovo hripavo in besno lajanje je oživljalo temno samoto.

Stric Sidru je grizel prste, tekal okoli kakor zmešan in vzdihoval in govoril sam s seboj.

»On me je okradel, on me je oropal! Oči so se mu svetile, obraz mu je gorel. Gotovo je že dolgo mislil, kako me okrade, kako me uniči! Nesramni zanikarnež! To pot si je izbral, odšel je, komaj da sem se jaz oddaljil, in zdaj je že daleč, daleč vranji lovec! Prodal bo moje prašiče, zapil bo moj trud, mojo kri! On? O, prej mu izpadejo oči! Za tabo grem, presečem ti pot in ti zaženem sedem krogel v srce, beraški tat!«

Niti za trenutek ni prišlo stricu Sidru na pamet, da bi naznanil Boeleja oblasti. Pametnega se je čutil

tudi ob tej grozni priliki in je menil, da opravi lahko vse sam. In ne ene besede graje in očitka ni izustil nasproti Sidri, ki je bila prvi vzrok vse njegove nesreče.

Ne ene minute časa ni izgubil. Zelenkasta črta, ki je delila oblake med nebom in orosejskim zalivom, je znanila zarjo. Veter je potihnil, le še vrhovi grmov so se upogibali, komaj osvetljeni. Mraz je bil oster. Stric Sidru se je napotil po cesti, srečal moža, ki bi bil moral čuvati stan in ki mu je pripeljal konja za pot. Vzel mu je konja, mu priporočil, naj skrbno pazi na stan in ono malo živali, kar jih je ostalo, ker da je Boele šel s prašiči že naprej. Nato je sedel na konja in nadaljeval pot. Prišedši pred svojo hišo, se je ustavil in je krepko potrkal na vrata s puškinim kopitom in poslušal, ne da bi stopil s konja.

Sidra je odprla.

»Čuj,« je rekel stric Sidru z nizkim glasom in se nagnil v sedlu. »Tvoj mož mi je nocoj ukradel vse prašiče in jih odgnal, da jih proda in zapije. Čuj...«

»Pravica!...« je začela vpiti Sidra in postala bleda kakor platno.

»Ne kriči! Pravico si že jaz poiščem,« je rekel oče in se potrkal z roko na prsi. »Zdaj grem, presečem mu pot in ga zmečkam kakor gaščarico. Ti bodi kar mirna in tiha!«

»A počakajte... razložite mi, oče, ... povejte mi...« Bil je že daleč.

Sidra je zaprla vrata. Vsa se je tresla, zobje so ji šklepetali; smrt ji je stala pred očmi.

Ivan Pregelj :

IZBRANI SPISI

I. zvezek :

Štefan Golja in njegovi. Tolminske novele.

Cena 45 Din, oz. 60 Din za vezano knjigo.

V kolikor je moči že vnaprej povedati gradivo, ki ga bodo nadaljnji zvezki Pregljevih spisov vsebovali, se da napraviti sledeči pregled :

II. zvezek :

Bogovec Jernej (Zgodovinski roman), Balade v prozi in Enodejanke.

III. zvezek :

Šmonca (poem) — Slovstvene novele (novo).

Nadaljnji zvezki bodo prinesli :

Osmero pesmi, Mlada Breda (popolnoma predelano), P. P. Glavar, Zgodbe zdravnika Muznika, Božji mejniki, Tolminci, Plebanus Joannes, Otroci solnca, Gloriosa (Otroci solnca II., novo), Magister Anton (novo), Peter Markovič (novo), Azazel (žaloigra), Ljubljanski študentje (veseloigra novo) i. dr.

Vsak zvezek stane Din 45'--, vezan Din 60'--.

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani.

Jurčič Josip:
SPISI

Uredil dr. Ivan Grafenauer.

- I. zvezek:** Uvod. Narodne pravljice in pripovedke. Spomini na deda. Jurij Kozjak. Jesenska noč med slovenskimi polharji. Domen. Dva prijatelja. Ljubljana, 1922. 274 str.
- II. zvezek:** Jurij Kobila. Tihotapec. Vrban Smukova ženitev. Klošterski žolnir. Grad Rojinje. Golida. Ljubljana, 1923. 286 str.
- III. zvezek:** Deseti brat. Nemški valpet. Ljubljana, 1922. 238 str.
- IV. zvezek:** Cvet in sad. Hči mestnega sodnika. Kozlovska sodba v Višnji gori. Dva brata. Ljubljana, 1919. 240 str.
- V. zvezek:** Sosedov sin. Sin kmetskega cesarja. Med dvema stoloma. Ljubljana, 1917. 187 str.
- VI. zvezek:** Dr. Zober. Tugomer. Ljubljana, 1919. 212 str.
- VII. zvezek:** Lepa Vida. Lipe. Pipa tobaka. Moč in pravica. V vojni krajini. Pravda med bratoma. Ljubljana, 1922. 194 str.
- VIII. zvezek:** Ivan Erazem Tatenbah. Bojim se te. Črtica iz življenja političnega agitatorja. Telečja pečenka. Šest parov klobas. Po tobaku smrdiš. Ženitev iz nevoščljivosti. Andreja Pajka: Spomini starega Slovenca. Ljubljana, 1923. 215 str.
- IX. zvezek:** Rokovnjači. Kako je Kotarjev Peter pokoro delal, ko je krompir kradel. Ponarejeni bankovci. Ljubljana, 1923. 240 str.
- X. zvezek:** Slovenski svetec in učitelj. Veronika Dese-niška. Ljubljana, 1923. 218 str.

Vsak zvezek stane broš, Din 16.—, vezan Din 20.—, platno Din 30.—, elegantno vezan pa Din 40.—.

Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani

24. VIII. 1946

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIZNICA

55183

00000076380

